

tmmob
makina mühendisleri odası

ODA RAPORU

İŞÇİ SAĞLIĞI ve İŞ GÜVENLİĞİ

Güncellenmiş Dokuzuncu Baskı

Ağustos 2020, Ankara

Yayın No: MMO/718

tmmob
makina mühendisleri odası

Meşrutiyet Caddesi No: 19 Kat: 6
Tel: (0 312) 425 21 41 ◆ Faks: (0 312) 417 86 21
e-posta: mmo@mmo.org.tr
<http://www.mmo.org.tr>

YAYIN NO: MMO/718
E-ISBN: 978-605-01-1377-8

Bu yapıtın yayın hakkı Makina Mühendisleri Odası'na aittir. Kitabın hiçbir bölümü MMO'nun izni olmadan değiştirilemez, elektronik, mekanik vb. yollarla kopya edilip kullanılamaz. Kaynak gösterilmek kaydı ile alıntı yapılabilir.

1. Baskı: Nisan 2006/Ankara
9. Baskı: Ağustos 2020/Ankara

SUNUŞ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği bütün çalışanları ilgilendiren, çalışma yaşamının en temel unsurlarından biridir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin göstergeler, temel insan hakları, çalışma yaşamı ve ülkelerin gelişmişliklerine ilişkin önemli göstergeler sunmaktadır. Ancak SGK ve diğer resmi istatistikler göstermektedir ki, ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliğine gereken önem verilmemekte; yasa, yönetmelik ve uygulamalarda yetersiz kalınmaktadır. Gerek özel işveren kesimi, gerekse kamu işvereni konumundaki devlet, neoliberal ekonomik politikaların etkisiyle konuya gereken özeni göstermemektedir.

Ülkemiz iş kazalarında Avrupa ve dünyada ilk sıralarda; ölümlü iş kazalarında ise Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Kapitalizmin neoliberal döneminde sosyal devlet ve sağlıkta sosyalizasyon politikalarının tasfiyesi sonucu iş güvencesinin azalması, esnek çalışma biçimleri, çalışma koşullarının ağırlaşması; özelleştirme, sendikasılaştırma ve taşeronlaştırmanın yaygınlaşması; sosyal güvenlik ve güvenceden yoksun kayıt dışı işçilik ve çocuk işçi çalıştırma, özellikle Suriye'deki savaş nedeniyle artış gösteren kayıt dışı göçmen işçiliği olgusu, işverenlerin önlem almadaki isteksizliği, işyerlerinin denetlenmemesi, idari-cezai yaptırımların yetersizliği, iş kazalarını artıran nedenler arasında yer almaktadır. Diğer yandan Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık rejimine geçişle birlikte Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi lağvedilip yerine yenisi kurulmamış; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın kuruluş yasası ve adı değişerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuş, başka bir Bakanlığın işleri de bu Bakanlığa yüklenmiş, bu düzenleme işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyile ilgili Bakanlık kadroları ve denetimler artırılıp yetkinleştirilmesi gerekirken bu yine yapılmamıştır. 2020 yılına Corona Virüs (Covid-19) Pandemisiyle girmemizle birlikte de işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarına yeni hayati boyutlar eklenmiştir.

Ülkemizdeki iş kazaları, Odamızın ve bu raporun katkısıyla yoğun olarak konuşulmaya başlandı; mühendis ve işçilerin yaşamlarına mal olan kazalar, konunun tüm yakıcılığı ile kamuoyunun gündemine girdi. Balıkesir Dursunbey'de, Bursa Devecikonağı'nda, Giresun Şebinkarahisar'da, İstanbul Tuzla'da, Davutpaşa'da, Bursa Kemalpaşa'da, Ankara Ostim'de, İstanbul'da ve başka kentlerde servis araçlarında, Zonguldak'ta, Maraş Elbistan'da, Adana'da, İstanbul Esenyurt'ta, Erzurum Karasu'da, Eskişehir'de, Samsun'da, Kuşadası'nda, Muğla'da, Manisa Soma'da, Konya Ermenek'te, İstanbul Seyrantepe'de, Torunlar Center'da, Şirvan'da ve birçok yerdeki toplu işçi ölümleri, "iş kazası"ndan çok "iş cinayetleri" olgusuyla yüz yüze olduğumuzu göstermektedir. Bu olaylar, sermaye güçlerinin dizginsiz kâr hırsı ile insan yaşamını hiçe saymasının acı sonuçlarından yalnızca bazılarıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda on çalışma dönemimize (yirmi yıldan bu yana) sürekli olarak kongreler düzenleyen, bağlantılı konularda etkinlikler düzenleyen, eğitimler ve periyodik denetimler yapan, yayın faaliyetlerinde bulunan Odamız; bu konudaki yasa ve uygulama sorunlarını güncellenen bu raporda irdelemekte ve kapsamlı çözüm önerileri dile getirmektedir.

2012 yılı öncesi üç basımı “İş Sağlığı ve Güvenliği Oda Raporu” olarak yayımlanan raporun sonraki basımlarında adını, “İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu” olarak değiştirerek sınıfsal ve bilimsel bir tamlığa ulaştırdık.

Odamız iş kazalarında yaşamlarını yitiren, sakatlanan ve meslek hastalıkları sonucu yaşamları kısıtlanan insanlarımızın dramlarının nedenlerini bu raporda bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal boyutlarıyla irdelemektedir. Odamızın bu raporu, yayınlandığından bu yana işçi sağlığı ve iş güvenliği gerçeklerinin kamuoyu bilincine yerleşmesinde büyük katkı sağlamıştır.

Raporumuzun bu güncellenmiş baskısı hazırlanırken iş kazaları ve meslek hastalıkları üzerine 2019 SGK İstatistik Yıllığı henüz açıklanmamıştır. Bu nedenle raporumuzda 2017 ve 2018 istatistik verileri ayrıntılı olarak değerlendirilmiş, ancak rapor incelendiğinde görüleceği üzere önceki yıllara dair veri ve toplu değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Raporu hazırlayan Ali Ekber ÇAKAR, Tahsin AKBABA, Mustafa YAZICI, Bedri TEKİN, Yıldırım ÇAKAR, Oda İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonu üyeleri ve emeği geçen Oda çalışanlarına teşekkür ederiz.

Ağustos 2020

TMMOB Makina Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu

İÇİNDEKİLER

1. GİRİŞ	1
1.1 Dünyada Durum.....	1
1.2 Genel Çerçeve.....	3
2. İŞÇİ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KAVRAMININ DÜNYA VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİ	5
2.1 Dünyadaki Gelişmeler	5
2.2 Türkiye’deki Gelişmeler	8
2.2.1 Osmanlı Dönemindeki Gelişmeler	9
2.2.2 Cumhuriyetin İlk Dönemlerindeki Gelişmeler	10
2.2.3 1946/50 Sonrası Gelişmeler	11
2.2.4 AKP İktidarı Dönemindeki Gelişmeler	15
2.2.4.1 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası	16
2.2.4.2 AKP Dönemi Kalkınma Planları	18
2.2.4.3 Varlığı Belli Olmayan “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi”	19
2.2.4.4 Orta Vadeli Programlar, Önceki Hükümet Programları ve Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Ele Alınışı	23
2.2.4.5 “Ulusal İstihdam Stratejisi”	26
2.2.4.6 Covid-19 Pandemi Dönemi	27
2.2.4.7 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu ile İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Önenebilir mi?	32
2.2.4.8 4857 Sayılı İş Kanunu ile Yapılan Düzenlemelerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile İlişkisi	35
2.2.4.8.1 Esnek Çalışma Türleri İSİG İlişkisi.....	35
2.2.4.8.2 Taşeronlaştırma	35
2.2.4.8.3 Sendikasızlaştırma	35
2.2.4.8.4 Özelleştirme.....	36
2.2.4.9 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu’na İlişkin Özet Değerlendirme.....	37
2.3 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Düzenleme Neleri Kapsamalıdır?.....	38
3. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNDE DURUM VE TÜRKİYE’DEKİ İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI ÜZERİNE BAZI VERİLER	40
3.1 Sosyal Güvenlik Kapsamı, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Verilerine Dâhil Edilmeyen İşgücü Üzerine Bazı Bilgiler.....	40

3.2 İşyerlerinin Büyüklüklerine Göre İşyeri ve Çalışan Sigortalı Sayıları.....	41
3.3 İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili SGK Verileri Üzerine	45
3.4 İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Bazı Veriler	46
3.4.1 İş Kazalarının İşyerlerinde Sigortalı Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı ..	46
3.4.2 İş Kazası Verileri.....	47
3.4.3 İş Cinayetleri/Ölüm Verileri.....	48
3.4.4 İş Kazaları Sonucu Geçici İş Göremezlik/Gün Sayıları	50
3.4.5 Meslek Hastalıkları Sonucu Oluşan Geçici İşgöremezlik/Gün Verileri ..	51
3.4.6 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Oluşan Sürekli İş Göremezlik Durumu Verileri	51
3.4.7 Meslek Hastalıkları Verileri	52
3.4.8 İş Kazalarının İş Saatlerine Göre Dağılımı.....	56
3.4.9 İş Kazalarının ve Ölümün Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı	62
3.4.9.1 İş Kazalarının Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı	62
3.4.9.2 Ölümün/İş Cinayetlerinin Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı	69
3.4.10 İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde ve Altında Olduğu İller	74
3.4.10.1 İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde Olduğu İller	74
3.4.10.2 İş Kazalarının 1.000'in Altında Olduğu İller.....	78
3.4.11 İş Kazası Sonucu Ölümün En Fazla Olduğu İller	81
3.4.12 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Yaşlara Göre Dağılımı	85
3.4.13 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı	87
3.4.14 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Son İşyerinde Çalışma Süreleri.....	88
3.4.15 İş Kazası Sıklık Hızı ve İş Kazası Ağırılık Hızı	89
3.4.16 Ölümün Açıklananın İki Katı	89
3.4.17 Kadın Çalışanların Maruz Kaldıkları İş Kazaları	91
3.4.18 2000 Yılı Sonrası İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Ölümün ve İş Kazası Sıklık Hızı Verileri	92
3.4.19. Türkiye Ölümlü İş Kazalarında Avrupa Birincisi	93
3.4.20 Çalışma Koşullarının İş Kazalarına Etkileri	96
4. MESLEK HASTALIKLARI	98
4.1 Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları	98
4.2 Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması	101
4.3 Meslek Hastalıklarının Nedenleri	102
5. İŞ KAZALARI	104
5.1 İş Kazalarının Sınıflandırılması	104

5.2 İş Kazalarının Nedenleri	107
5.2.1 Güvensiz Durumlar	107
5.2.2 Güvensiz Davranışlar	108
5.3 İş Kazalarının Sosyal ve Ekonomik Boyutları	109
5.3.1 İşçi Açısından	110
5.3.2 İşyeri Açısından	111
5.3.3 Ekonomi Açısından	111
6. İŞ GÜVENLİĞİ	113
6.1 Genel Yaklaşım	113
6.2 Temel Yöntem	114
6.2.1 Tehlikelerin Saptanması	115
6.2.2 Güvenlik Önlemlerinin Geliştirilmesi	115
6.2.3 Güvenlik Önlemlerinin Uygulanması	115
7. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULLARI	116
7.1 İSGB ve OSGB'lerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları	116
8. İŞYERİ HEKİMİNİN GÖREV VE YETKİLERİ	119
8.1 İşyeri Hekiminin Yetkileri ve Nitelikleri	119
8.2 İşyeri Hekiminin Görevleri	119
9. İŞ GÜVENLİĞİ MÜHENDİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ	124
9.1 İş Güvenliği Mühendisinin Çalışma İlkeleri	124
9.2 İş Güvenliği Mühendisinin Önemi	125
9.3 İş Güvenliği Mühendisi Çalıştırılmasında Yasal Durum	126
10. ODAMIZIN ÇALIŞMALARI	130
10.1 Muayene ve Kontroller	130
10.2 Test ve Ölçümler	136
10.3 Eğitim ve Belgelendirme	145
10.4 Yayınlar ve Makaleler	146
10.5 Diğer Çalışmalar	152
11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	154
11.1 TMMOB Makina Mühendisleri Odası I. Uluslararası, X. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Sonuç Bildirisi (2019)	154
11.2 TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Çalıştayı Sonuç Bildirgesi (2019)	161
12. EKLER	167

EK 1: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ve Bağlantılı Konular Üzerine MMO'nun Son İki Çalışma Döneminde Yaptığı Açıklamalardan Bazıları	167
EK 2: 4857 Sayılı İş Yasası ve 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası Kapsamında Yayımlanan Yönetmelikler	233
EK 3: Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Onaylanan ILO Sözleşmeleri.....	237

1. GİRİŞ

1.1 Dünyada Durum

Dünya genelinde işyerlerinde çalışanların sağlığını bozan birçok etmen bulunmaktadır. İşyerlerindeki koşullar nedeniyle çalışanlar iş kazasına uğramakta, meslek hastalıklarına yakalanmaktadır.

Uluslararası Çalışma Örgütü/ILO (Creating Safe and Healthy Workplaces for All, Laborstat) 2017 verilerine göre:

- Her 15 saniyede 178 işçi, iş kazası geçirmektedir.
- Dünya genelinde her gün yaklaşık bin kişinin iş kazalarından, 6 bin 500 kişinin işle ilgili meslek hastalıkları nedeniyle yaşamını kaybettiği tahmin edilmektedir. Her yıl yaklaşık olarak 350 bin kişi iş kazası, 2 milyon kişi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmektedir.
- Veriler ölüm sayılarında artış olduğunu göstermektedir. Örneğin 2014 yılında iş kazaları veya meslek hastalıklarına bağlı olarak 2 milyon 33 bin, 2017 yılında 2 milyon 78 bin çalışan hayatını kaybetmiştir. Bu veri iş kazasından veya meslek hastalıklarından dolayı ölen çalışanların sayısının sadece üç yıl içinde 45 bin arttığını ortaya koymaktadır.
- Her yıl 374 milyon iş kazası meydana gelmektedir. Bu, bir günde 1 milyondan fazla çalışanın iş kazasına maruz kaldığı anlamına gelmektedir. ILO tahminleri, dolaşım sistemi hastalıklarının (yüzde 31), işle ilgili kanserlerin (yüzde 26) ve solunum hastalıklarının (yüzde 17), işle ilgili toplam ölümlerin neredeyse dörtte üçüne neden olduklarını göstermektedir.
- Meslek hastalıkları, işle ilgili ölümlerin büyük çoğunluğunun nedenidir (2,4 milyon ölüm, yüzde 86,3).
- Meslek hastalıklarına bağlı ölümlere kıyasla iş kazalarına dayalı ölümlerin oranı daha azdır ve ölümlerin yüzde 13,7'sini oluşturmaktadır.
- Gerek meslek hastalıklarından kaynaklı ölümler, gerek iş kazalarından kaynaklı ölümler, küresel çapta ölümlerin yüzde 5 ila 7'sini oluşturmaktadır.
- Her yıl asbest yüzünden 100 bin kişinin yaşamını yitirdiği tahmin edilmektedir. Dünyada asbest üretimi 1970'lerden bugüne sürekli azalmasına rağmen, geçmiş dönemde temasta bulunanlar için risk hala devam etmektedir.

- Her yıl silis tozundan kaynaklanan ve ölümcül bir akciğer hastalığı olan silicosis, on milyonlarca insanın hayatını etkilemektedir. Latin Amerika’da maden işçilerinin yüzde 37’si bu hastalığa yakalanmıştır. Bu oran 50 yaşın üzerindeki işçilerde yüzde 50’ye yükselmektedir. Hindistan’da taş kalem işçilerinin yüzde 50’si ve taş kırma işçilerinin yüzde 36’sı bu hastalığa yakalanmış durumdadır.
- ILO’ya göre tüm dünyada istihdam açısından önemli bir yer tutan inşaat sektöründe oldukça yüksek sayılarda iş kazası yaşanmaktadır. Sektörde mekanizasyon artmasına karşın el emeği hala büyük bir rol oynamaktadır. ILO verilerine göre tüm dünyada inşaat sektöründe her yıl yaklaşık 60 bin ölümcül kaza yaşanmakta ve buna göre her 10 dakikada bir kişi iş kazası sonucu yaşamını yitirmektedir.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’nin 23. maddesinde “*Herkesin kendi özgür seçimiyle belirlediği işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır*” denilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı “*sağlık sadece hastalık ve sakatlığın olmayışı değil, fiziksel, sosyal ve ruhsal yönden tam bir iyilik halidir*” şeklinde tanımlamaktadır

Çalışanların iş kazasına uğramamaları, meslek hastalıklarına yakalanmamaları için yapılan bilimsel çalışmalar işçi sağlığı ve güvenliği olarak tanımlanmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin amacı; “*sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı sağlamak, çalışanları sağlık ve güvenlik risklerine karşı korumak, üretimin devamlılığını sağlamak*”tır.

Birleşmiş Milletler’in 75, ILO’nun 100 yılı aşan çabalarına rağmen iş kazaları ve meslek hastalıkları önlenememiştir.

Ekonomik ve sosyal ilerlemenin temelinde insana yaraşır iş/çalışma kavramı olmalıdır. Ancak bugün dünya ve ülkemizde bu kavramın içeriğinin doldurulmadığını görüyoruz. İnsan kapitalist üretim ilişkilerinde sömürülmekte, yabancılaştırılmakta ve adeta bir makine olarak görülmektedir. Bu nedenden ötürü işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu egemen sermaye birikimi politikalarına tabidir ve tüm dünyada önemli bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada ve ülkemizde iş kazaları ve meslek hastalıkları can almaya, sakat bırakmaya devam etmektedir. Yukarıdaki verilerin gösterdiği üzere her yıl azımsanmayacak sayıda insan engellenebilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı yaşamını yitirmekte veya sakat kalmaktadır.

1.2 Genel Çerçeve

Bilim, teknoloji ve sanayileşme, toplumsal değişimlerin itkisini oluşturmaktadır. Bilim teknolojiyi, teknoloji sanayileşmeyi koşullar. Bilimin, teknolojinin ve sanayileşmenin toplumların refah düzeyini yükseltici bir rolü olması gerekir.

Hızlı gelişen bilim, teknoloji, sanayileşme kuşkusuz ülkelerin gelişme süreçlerine birçok faydalar sağlamıştır. Ancak sağlıklı çalışma ortamı, işçi sağlığı iş güvenliği için aynı başarının sağlandığını söylemek güçtür. Sanayileşme ve kalkınmanın bedeli; asla yeterli derecede beslenemeyen, iş kazalarından ve meslek hastalıklarından gereği gibi korunamayan, işsiz kalma ve işini kaybetme korkusu yaşayan, örgütlenmeleri engellenen, sosyal güvenliğinden endişe duyan bir çalışan kesim yaratmak olmamalıdır. Kısacası insanın refahı, mutluluğu, sağlığı ve güvenliğinden ödün veren bir sanayileşme, kalkınma ve çalışma yaşamı anlayışı benimsenemez.

Özellikle ülkemizde olduğu gibi insan hakları, demokrasi kültürün, eleştiri, öneri ve denetim sistematığının gelişmediği, sosyal devlet kavramının gereklerinin uygulanmadığı veya tasfiye edildiği, fason üretime yönlendirilen ülkelerde yara daha yoğun olarak kanamaya devam etmektedir.

Kapitalizmin neoliberal döneminde özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, örgütsüzleştirme güvenlik ve güvenceden yoksunlaştırma, kayıt dışı işçilik ve çocuk işçi çalıştırma politikaları sonucu iş kazaları ve meslek hastalıkları artmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde temel amaç; çalışma yaşamında çalışanların sağlığına zarar verebilecek hususların önceden belirlenerek gereken önlemlerin alınması, çalışanların rahat ve güvenli bir ortamda çalışmalarının sağlanması, bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam iyilik halinin sağlanmasıdır.

Çalışılan ortamının ve üretim süreçlerinin yetersiz ve olumsuz koşulları, çalışanların en temel hakkı olan sağlıklı yaşama ve çalışma hakkını tehdit etmektedir. Bu nedenle işçi sağlığı ve güvenliği konusunda gerekli önlemlerin alınması bir zorunluluk olmaktadır. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının ortadan kaldırılması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin sağladığı olanakların bu alana yönelik olarak geliştirilmesi, bilimsel araştırmaya dayalı riskin doğru tanımlanması, planlı çalışma ve üretim sürecindeki gelişmelerin bilimsel yöntemlerle incelenmesi, güvenlik önlemlerinin artırılması ve örgütlülüğün yaygınlaşmasıyla sağlanabilir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği, tıp, mühendislik ve sosyal bilimleri içeren çok-bilimli bir konudur.

Tıp ile işçi sağlığının doğrudan bağımlı çıkarsamak mümkündür. Mühendislik disiplinlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgisi ise iki kümede toplanabilir.

Bunlardan birincisi dolaylı katkılardır. Bunların arasında yangına yönelik önlemler, kaldırma-iletme araçlarının, basınçlı kapların, elektrik sisteminin vb. periyodik kontrollerini sayabiliriz. Diğer bir küme ise doğrudan katkılardır. Bunların arasında işyeri ortamına yönelik toplu önlemleri, ortam ölçümlerini belirtebiliriz.

Sosyal bilimler ise; hukuktan eğitime, sosyal güvenlikten işletmeye, psikolojiden sosyoloji ve sosyal antropolojiye kadar birçok bilim dalını içermektedir. Dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliğinin çok-bilimli karakterinin bir uzantısı olarak, eşgüdüm halinde ve çok sayıda uzmandan oluşan bir hizmetin sunulması zorunluluk olmalıdır.

Ülkemizde 2012 yılında işçi sağlığı ve güvenliği alanına özgü ayrı bir düzenleme kabul edilmiş, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanmış, yasanın ardından onlarca yönetmelik, tebliğ ve hatta duyuru yürürlüğe konulmuştur.

2. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KAVRAMININ DÜNYA VE ÜLKEMİZDEKİ GELİŞİMİ

İnsanlığın varlığını koruyup geliştirmek amacıyla başlayan ve giderek gelişen çalışma eylemi, insanlığın tarihsel gelişiminde büyük rol oynamıştır. İnsanlık, tarih boyunca yaşamını sürdürmesi için gerekli olan yiyecek, içecek, giyecek, barınma gibi temel gereksinimlerini çalışarak sağlayabilmiştir. İnsanlığın kendi yaptığı iş aletlerini kullanmaya başlaması toplumsal yaşamda büyük bir aşama olmuştur. Böylece insanlar yaptıkları iş aletleri ile doğayı denetim altına alma ve sürekli olarak dönüştürme olanağına kavuşmuşlardır. İnsanlığın temel gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla maddi servetlerin üretiminde kendine büyük faydalar sağlayan iş aletlerine olan gereksinimi giderek artmış ve bu da yeni üretim araçlarının geliştirilmesine yol açmıştır. Tüm tarihsel süreçte çalışma ortamı, üretim araçları ve çalışan insan sürekli etkileşim içinde olmuştur. Bu etkinlik sırasında çeşitli sağlık ve güvenlik sorunları da gündeme gelmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun değişik aşamalardan geçerek günümüzdeki bilimsel anlamını kazanması çok uzun tarihsel süreçlerde mümkün olmuştur. Birçok uzmanlık alanından bilim insanlarının çalışmaları sonucunda günümüzde bir sosyal bilim dalı haline gelen işçi sağlığı ve iş güvenliği, üretim sürecindeki ve toplum yaşamındaki değişimlere bağlı olarak gelişim göstermiştir. Tarih boyunca çalışma yaşamındaki gelişmeler, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki gelişmelere de kaynaklık etmiştir.

2.1 Dünyadaki Gelişmeler

Çalışma yaşamındaki gelişmelerin yarattığı sorunların çözümü için yapılan çalışmalar işçi sağlığı ve iş güvenliğinin gelişiminde de temel bir rol oynamıştır. Yapılan işle sağlık arasında ilişkileri kurmanın tarihçesi oldukça eski çağlara dayanmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği olarak tanımlanabilecek çalışmalar ilk olarak eski Roma'da gözlenmiştir. Bu dönemde birçok bilim insanı bugün bile geçerli sayılabilecek içerikte, çalışanların sağlık ve güvenliğine yönelik öneri ve savlar ileri sürmüşlerdir. Bunlardan ünlü tarihçi Herodot ilk kez çalışanların verimli olabilmesi için yüksek enerjili besinlerle beslenmeleri gerektiğine değinmiştir. Hipokrat ilk kez kurşunun zararlı etkilerinden söz etmiş, kurşun koluğunu tanımlamış, halsizlik, kabızlık, felçler ve görme bozuklukları gibi belirtileri saptamış ve bulguların kurşun ile ilişkisini açık bir biçimde ortaya koymuştur.

M.Ö. 200 yıllarında Hipokrat'ın çalışmalarını daha da geliştiren Nicander, kurşun koluğu ve kurşun anemisini incelemiş ve bunların özelliklerini tanımlamıştır. Bu dönemde yapılan çalışmalar sağlık ve güvenlik sorunlarının

saptanması ve tanımı ile sınırlı kalmamış, zararlı etkilerden korunma yöntemleri de geliştirilmiştir. Nitekim M.S. 23 ile 79 yılları arasında yaşamış olan Plini, çalışma ortamındaki tehlikeli tozlara karşı çalışanların korunması amacıyla günümüzdeki maske yerine geçmek üzere başlarına torba geçirmelerini önermiştir. Juvenal ise, özellikle demircilerde görülen göz yakınmaları ve göz hastalıklarının yapılan işten kaynaklandığını, sürekli olarak ayakta çalışanlarda varislerin oluşabileceğini açıklamıştır.

Dünyada ilk mineroloji bilgini olarak bilinen ve 1494 ile 1555 yılları arasında yaşayan Georgius Agricola, iş kazaları üzerinde de durarak sorunları ortaya koymuş ve önerilerde bulunmuştur. Agricola zamanın jeoloji, madencilik, metalurji bilgilerini de kapsayan önemli bir yapıt ortaya koymuş, “*De Re Metallica*” isimli kitabında, tozu önlemek için maden ocaklarının havalandırılması gerektiğini belirtmiş, iş kazaları ve iş güvenlik yöntemleri konusunda önerilerde bulunmuştur. Kitabın işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden önemi, iş ile sağlık arasındaki ilişkiyi açık olarak belirtilmesi, sorunların saptanması ile yetinmeyip korunma yöntemlerini de önermiş olmasıdır.

1633 ile 1714 yılları arasında yaşayan İtalyan Berdardino Ramazzini, 1713 yılında yayınladığı “*De Morbis Artificum Diatriba*” isimli kitabında özellikle iş kazalarını önlemek için, işyerlerinde koruyucu güvenlik önlemlerinin alınmasını önermiştir. Asıl uzmanlığı epidemiyoloji olduğu halde meslek hastalıkları konusunda üne kavuşmuş ve işçi sağlığının kurucusu sayılmıştır. Ramazzini işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili sayısız çalışmalar yapmış, çok önemli bilimsel görüş ve öneriler getirmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili korunma yöntemleri üzerinde durmuş, işyerlerinin sıcaklık derecesinden, işyeri havasında bulunabilecek zararlı etkenlerden ve bunların giderilmesi için alınması gerekli önlemlerden ve havalandırma yöntemlerinden söz etmiştir. İşyerlerindeki çalışma ortamından kaynaklanan olumsuz koşulların düzeltilmesi ile iş veriminin artacağını ileri sürmüştür. İşyerlerinde işçinin çalışma şeklinin, iş-işçi uyumunun sağlık ve iş verimi üzerinde etkili olduğu düşüncesini ortaya koyarak ergonomi ilkelerini daha on yedinci yüzyılda açıklamıştır.

Sanayi devrimiyle başlayan bilimsel teknolojik gelişmeler sadece makina ve tezgâh yapımıyla sınırlı kalmamış, metalurji ve kimya sanayi alanında da büyük gelişmeler olmuştur. Bu gelişmeler sonucu çalışanların sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olacağı hiç düşünülmeden birçok kimyasal madde üretimde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemdeki üretim araç ve yöntemlerinin niteliği üretimde kullanılan zararlı ve zehirli maddelerin gaz ve dumanlarının çalışma ortamına yayılmasına neden olmuştur. İşyerlerinde sağlık ve güvenlik yönünden hiçbir önlem alınmadığından çalışma ortamındaki yoğunluğu büyük miktarlara varan bu maddelere uzun süre maruz kalan işçilerin sağlığı önemli ölçüde bozulmuş ve meslek hastalıklarına yakalanarak yaşamlarını yitirmelerine neden olmuştur.

Sanayi devrimi sonrası çalışma yaşamındaki niteliksel değişimlerin yarattığı sorunlar giderek daha çok toplumsal huzursuzluklara yol açmıştır. Uzun çalışma süreleri, düşük ücretler, sağlıksız ve güvensiz çalışma koşulları, çok sayıda çocuk ve kadının ağır işlerde çalıştırılmaları, her yerde sanayileşmenin hızına ve yoğunluğuna göre tepkiler yaratmıştır. Sanayi devrimi sonucu yaşanan hızlı makinalaşmanın yarattığı olumsuz yaşam ve çalışma koşullarına karşı işçilerin tepkileri önceleri makinalara yönelmiş, çok geçmeden sorunların makinalardan değil, gerekli sağlık ve güvenlik önlemlerinin alınmamasından kaynaklandığı anlaşılmıştır.

Sanayi devriminin yarattığı olumsuz çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek, çalışanların sağlığını korumak ve iş güvenliğini sağlamak amacıyla birçok yasal, tıbbi ve teknik çalışma yapılmıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sosyal bir bilim olarak gelişmesi bu dönemde yapılan çalışmaların sonucunda olmuştur.

Bu dönemde İngiliz parlamento üyesi Antony Ashly Cooper çalışma koşullarını düzeltmek amacıyla, çalışma saatlerinin azaltılması, maden ocaklarında ve fabrikalarda çalıştırılan kadın ve çocukların korunmasını öngören yasalar çıkarılması konusunda çaba harcamıştır. 1802 yılında “Çırakların Sağlığı ve Morali” adlı yasa çıkarılmıştır. İngiltere’de işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili olarak çıkarılan bu ilk yasa çalışma saatini günde 12 saat olarak sınırlamış, işyerlerinin havalandırılmasını öngörmüştür. 1847 yılında çıkarılan “On Saat Yasası” ile çalışma saatleri sınırlandırılmıştır.

Bu çalışmalardan etkilenen Michel Sadler 1832 yılında parlamentoya yeni bir yasa önerisi getirmiş ve 1833 yılında “Fabrikalar Yasası” adı altında yürürlüğe girmesini sağlamıştır. Bu yasa ile fabrikaların denetimi için müfettiş atanması zorunlu kılınmış, 9 yaşın altındaki çocukların işe alınması ve 18 yaşından küçüklerin ise 12 saatten fazla çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 1842 yılında yapılan başka bir yasal düzenlemeyle de kadınların ve 10 yaşından küçük çocukların maden ocaklarında çalıştırılmaları yasaklanmıştır. 1844 yılında ise iş yerlerindeki hekimlerin sorumlulukları genişletilerek sağlık açısından tehlikeli yerlerde çalışanların sağlık kontrolleri de bu hekimlerin görevleri arasına alınmıştır.

Avrupa’da bu gelişmeler yaşanırken, Amerika’da ise hızlı sanayileşmenin yarattığı olumsuz çalışma koşullarının önlenmesi için eyalet hükümetleri kendi bünyelerinde gerekli gördükleri önlemleri alma konusunda yetkilendirilmiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarında Massachusetts eyaleti öncülük etmiş ve 1836 yılında çocuk işçilerle ilgili bir yasa çıkarılmıştır. 1867 yılında ise özel denetim yasasının uygulanmasını sağlayacak örgüt kurulmuş, istatistik veri toplama çalışmaları yoğunlaşmıştır. Daha sonra federal hükümet işyerlerinin sağlık ve güvenlik yönünden denetimi sorumluluğunu kendi üzerine almıştır. ABD’deki işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili gelişmelere 1869 ile 1970 yılları

arasında yaşayan Alice Hamilton'un çalışmaları büyük katkı sağlamıştır. Hamilton 1910 yılında kurşun sanayiinde görülen zehirlenmeleri incelemeye başlamış, işverenlerin tepkilerine rağmen çalışmalarını sürdürmüş ve çalışma koşullarının düzeltilmesi için uygulanacak kontrol yöntemlerinin geliştirilmesini sağlamıştır.

Sosyalist ülkelerde ise sistem kendi içinde denetim mekanizması kurmuş ve denetimin çalışanlarca yapılması sağlanmıştır. SSCB'nin ilk Sağlık Bakanı Alexander Semashko bağımsız sağlık örgütleri kurulması ve bunların özellikle koruyucu sağlık hizmetlerinde yoğunlaşması konusunda önemli çalışmalar yapmıştır. 1922 yılından sonra birçok eğitim, araştırma merkezi ile enstitüler kurulmuş, işçi sağlığı iş güvenliği konusunda önemli çalışmalar yapılmıştır.

On dokuzuncu yüzyıldan itibaren sanayi devriminin yarattığı olumsuz çalışma koşullarının düzeltilmesinin sağlanması amacıyla sendikalar, işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili yasaların hazırlanması ve yaptırımlar uygulanması konusunda çeşitli etkinliklerde bulunmuşlardır. Daha on sekizinci yüzyılda Avrupa'da gelişmeye başlayan sosyal güvenlik ilkeleri on dokuzuncu yüzyılda yaygınlaşmış, çeşitli sigorta kurumları kurulmuş ve iş kazaları ile meslek hastalıkları sigortası uygulanmaya başlanmıştır. Dünyadaki meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesine yönelik çalışmalarda sendikaların katkıları yanında, 1919 yılında faaliyete başlayan Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) "Milletler Cemiyeti"ne bağlı olarak bu konuda önemli çalışmalar yapmış ve 1946 yılında Birleşmiş Milletler ile imzaladığı anlaşma sonucu bir uzmanlık kuruluşu durumuna gelmiştir.

ILO'nun en önemli çalışma alanlarından biri çalışma yaşamı ve sosyal koşullarla ilgili uluslararası standartları oluşturmaktır. Bugüne kadar oluşturduğu çok sayıda uluslararası sözleşme ve tavsiye kararlarının özellikle 70 tanesi işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgilidir. Uluslararası sözleşmeler, onaylayan ve taraf olan devletler açısından bağlayıcıdır ve sözleşmeyle tanınan hakların yerine getirilmesi gerekmektedir.

2.2 Türkiye'deki Gelişmeler

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de işçi sağlığı ve iş güvenliğinin tarihsel gelişimi çalışma yaşamındaki gelişmelere bağlı olarak benzer aşamalardan geçmiştir. Meslek hastalıklarının ve iş kazalarının önemli bir sorun olarak gündeme gelmesi sanayileşmenin gelişimi ile yoğunluk kazanmıştır. Sorunların yoğunluğuna ve toplumsal tepkilere bağlı olarak da çözüm önerileri üretilmesi ve yaşama geçirilmesine yönelik çalışmalar işçi sağlığı ve iş güvenliği konusundaki etkinliklere ivme kazandırmıştır.

2.2.1 Osmanlı Dönemindeki Gelişmeler

Osmanlı İmparatorluğu'nda kömür üretimi dışında tersane, baruthane, top arabası, fişekhane, dökümhane gibi askeri amaçlı işyerleriyle dokuma fabrikalarının ağırlık taşıdığı görülmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nda küçük zanaat ve atölye üretimine dayanan işyerleri sanayi devrimi öncesi oldukça yaygındır. Bu işyerlerinde usta, kalfa ve çırak olarak ücretli çalışanlarla işverenler arasındaki ilişkileri ve çalışma koşullarını "lonca"ların kuralları ve gelenekler belirlemiştir. Bunun dışında ülkede iş yaşamı Mecelle tarafından düzenlenmiştir.

Tanzimat'tan sonra bazı girişimler sonucu işçi yararına düzenlemeler yapılmıştır. Bunlar özellikle Ereğli Kömür İşletmelerinin Deniz Bakanlığına geçmesiyle kömür ocaklarında çalışan işçilerin çalışma koşullarını düzenleyen yasalar olmuştur. Kömür ocaklarındaki çalışma koşullarının ağırlığı ve çok sayıda işçinin akciğer hastalıklarına yakalanması üretimde düşmelere neden olmuştur. Üretimi artırmak amacıyla 1865 yılında Madeni Hümayun Nazırı Dilaver Paşa tarafından bir tüzük hazırlanmıştır. Ancak padişah tarafından onaylanmadığı için bir tüzük niteliği kazanamamış olan Dilaver Paşa Nizamnamesi, çalışma koşullarına ilişkin olarak getirdiği düzenlemeler yanında, madende bir hekim bulundurulmasını da hükme bağlamıştır. Kömür madenlerinde çok sık görülen iş kazalarına ilişkin olarak ise bir hüküm getirilmemiştir. 100 maddeden oluşan Dilaver Paşa Nizamnamesi daha çok üretimin artırılmasına yönelik olmakla birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ilk yasal belge olması açısından önemlidir.

Tanzimat'tan sonraki ikinci önemli belge olan Maadin Nizamnamesi (1865), genellikle iş güvenliğini ilgilendiren önemli hükümler getirmiştir. Bu tüzüğün getirdiği yenilikler ve önemli hükümler şunlardır:

- İşveren iş kazasının oluşmasını önlemek için gerekli önlemleri alarak iş güvenliğini sağlamak zorundadır.
- Kazaya maruz kalanlara veya ailelerine mahkeme tarafından hükmedilecek tazminat işveren tarafından ödenecektir. Kaza, işverenin kötü yönetim ve denetimi veya gereken önlemlerin yasalara uygun olarak yerine getirilmemiş olması nedeniyle meydana gelmiş ise, işveren ayrıca 15–20 altın tutarında daha fazla tazminat ödeyecektir.
- Havzada her işveren, diplomalı bir hekim çalıştırmak ve eczane bulundurmaktır zorundadır.

Dilaver Paşa Nizamnamesi'ne göre daha ileri ve kapsamlı hükümler getiren Maadin Nizamnamesi de (1869) işverenler tarafından uygulanmamış ve tüzük hükümleri yaşama geçirilmemiştir. Bu dönemde çıkarılan diğer tüzükler ise; Tersane-i Amiriye ve Mensip İşçilerin Emeklilikleri Hakkında Tüzük, Hicaz

Demir Yolu Memur ve Hizmetlilerine Hastalık Kaza Hallerinde Yardım Tüzüğü, Askeri Fabrikalar Tüzüğü olarak sıralanabilir. Bu tüzükler daha çok sosyal yardım amaçlı hükümler içermişlerdir. 1908 yılında kurulmasına izin verilen sendikaların, işçi sağlığı iş güvenliği sorunlarını gündeme getirmelerine karşın somut olarak hiçbir ilerleme sağlanamamış ve ağır çalışma koşulları düzeltilenmemiştir.

2.2.2 Cumhuriyetin İlk Dönemlerindeki Gelişmeler

Birinci Büyük Millet Meclisi döneminde İktisat Vekili Mahmut Celal Bey meclis kürsüsünde işçilerin çalışma koşullarını bütün yönleriyle ortaya koyarak işçilerin sağlık, sosyal ve ekonomik durumlarının düzeltilmesine yönelik bazı yasaların çıkarılmasına öncülük etmiştir. Bu gelişmeler sonucu bu dönemde arka arkaya iki yasa çıkarılmıştır. Bunlardan ilki, Zonguldak ve Ereğli Havzası Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amale Menafii Umumiyesine Furuhtuna dair 28 Nisan 1921 tarih ve 114 sayılı yasadır. Bu yasayla, kömürden arta kalan kömür tozlarının satılması ile elde edilecek gelirin işçilerin gereksinimleri için ayrılması sağlanmıştır.

Bu dönemde çıkarılan ikinci yasa, Ereğli Havzai Fahmiyesi Maden Amelesinin Hukukuna Müteallik 10 Eylül 1921 tarih ve 151 sayılı yasadır. Bu yasa ile kömür işçilerinin çalışma koşullarının düzeltilmesine yönelik hükümler getirilmiştir. Yine bu yasa ile İhtiyat ve Teavün Sandığı adıyla yardımlaşma sandıkları kurulması ve bunların Amele Birliği içinde birleştirilmesi öngörülmüş; hastalık ve iş kazaları durumlarında gerekli yardımların yapılması sağlanmıştır. 151 sayılı yasa ile sigortalılığın iki ana ilkesi kabul edilmiş, sermayesi işveren ve işçiden alınan aylık paralar ile yardım sandığı oluşturulmuştur. Bu hükümler yıllarca sonra çıkarılan 506 sayılı SSK Yasası içinde varlığını sürdürmüştür.

151 sayılı Yasa ile getirilen yeni düzenlemeler şöyle özetlenebilir:

- İşveren havzada çalışan işçinin yatıp kalkması, yiyip içmesi ve temizliğini yapabileceği biçimde konut sağlayacaktır.
- İşveren hastalanan ve kazalara maruz kalan işçileri tedavi ettirecektir. Bu amaçla işverinde hekim çalıştıracak, hastane ve eczane açacaktır.
- Kazada yaralanan ile ölenlerin yetimlerine mahkeme kararıyla tazminat ödenecektir. Eğer kaza işverenin yönetim veya denetim hatasıyla oluşmuş ise ayrıca 500–5.000 TL fazla tazminat ödenecektir.
- Çalışma süresi günde sekiz saattir. Fazla çalışma iki tarafın olurlarına bağlı olup, iki kat ücret ödenecektir.
- İşveren yeni işçilerin eğitiminden sorumlu olacaktır.

Sanayileşmede sağlanan gelişmelerin yarattığı sorunların giderilmesi amacıyla Cumhuriyet döneminde işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili pek çok yasa, tüzük, yönetmelik çıkarılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra ilk yasal düzenleme 2 Ocak 1924 tarih ve 394 sayılı Hafta Tatili Yasası olmuştur. Bu yasa Cumhuriyet dönemindeki ilk olumlu düzenlemelerden biridir. 1926 yılında yürürlüğe giren Borçlar Yasası'nın 332'nci maddesi işverenin iş kazaları ve meslek hastalıklarından doğan hukuki sorumluluğunu getirmiştir.

Ülkemizde iş yasasının bulunmaması nedeniyle işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili hükümler taşıyan Umumi Hıfzısıhha Yasası ve Belediyeler Yasası 1930 yılında yürürlüğe konulmuştur. 1580 sayılı Belediyeler Yasası'na göre işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden bazı açılardan denetlenmesi görevi belediyelere verilmiştir. Bu yasanın 15. maddesinin 38 ve 76. fıkralarıyla belediyeler genel olarak endüstriyel kuruluş ve fabrikaların elektrik tesisatının, makina ve motor düzenlerinin, kazan, ocak ve bacaların gerek ilk önce gerekse sonradan sürekli olarak teknik muayenelerini yapmak; çevre toplumunun sağlık, huzur ve malları üzerine zararlı etkisi olup olmadığını incelemek, zararlarını önlemek, işyerlerinin ve işçi kamplarının sağlık denetimlerini yapmaktan sorumlu tutulmuşlardır.

Yine 1930 yılında yürürlüğe giren 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Yasası'nın 7. kısmı işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden bugün bile çok önemli olan hükümler getirmiştir. İşyerlerine sağlık hizmetinin götürülmesi görüşü bu yasa ile başlamıştır. Yasanın 173–178 maddeleriyle endüstriyel kuruluşlarda, çocuk ve kadınların çalıştırılma koşulları, işçiler için gece hizmetleri, gebe kadınların doğumdan önce ve sonra çalıştırılma koşulları hükme bağlanmıştır. Yasanın 179'uncu maddesi işçilerin işyerinde çalıştırıldıkları sürece sağlık ve güvenliklerinin korunması amacıyla tüzükler çıkarılmasını öngörmüştür. 180'inci madde ise işyerlerine sağlık hizmeti götürecek iş yeri hekiminin çalıştırılmasını ve diğer revir, hastane gibi kuruluşlara ilişkin düzenlemeleri içermektedir. Yasadaki bu hüküm 11/10/2011-KHK-663/58 md ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Daha sonra 1936 yılında yürürlüğe giren ve çalışma yaşamının birçok sorunlarını kapsayan 3008 sayılı İş Yasası'yla ülkemizde ilk kez işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda ayrıntılı ve sistemli bir düzenlemeye gidilmiştir. 3008 sayılı İş Yasası 8 Haziran 1936 tarihinde kabul edilmiş, 16 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe girmiş ve 1967 yılına kadar uygulamada kalmıştır.

2.2.3 1946/50 Sonrası Gelişmeler

28 Ocak 1946 tarih 4841 sayılı Çalışma Bakanlığı kuruluş yasasının birinci maddesi ile Bakanlığın görevleri arasında sosyal güvenlik de yer almıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik çalışmaların tek elden yürütülmesi amacıyla Çalışma Bakanlığı'nın kurulması sonrasında bu görev İşçi Sağlığı Genel

Müdürlüğüne verilmiştir. 81 sayılı Sanayi ve Ticarete İş Teftişi Hakkındaki Uluslararası Çalışma Sözleşmesi'nin onanmasına dair 5690 sayılı Yasa 13 Aralık 1950 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşmenin onaylanmasından sonra işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden denetimini yapmak, çalışma yaşamını düzene koymak, yol gösterici uyarılarda bulunmak üzere hekim, kimyager ve mühendis gibi teknik elemanların görevlendirilmesi ile ilgili 174 sayılı Yasa çıkarılmıştır. Adı geçen yasanın onayından sonra ilk kez 12 Ocak 1963 tarihinde İstanbul ve onun ardından Ankara, Zonguldak, İzmir illerinde İş Güvenliği Müfettişleri Grup Başkanlıkları kurulmuştur. Daha sonra Bursa, Adana, Erzurum gibi illerde de kurulan ve sayıları arttırılan Grup Başkanlıkları ile işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden denetimi çalışmaları yoğunlaşmıştır.

1967 yılında 3008 sayılı İş Yasası'nın yerine 931 sayılı İş Yasası çıkarılmış ancak Anayasa Mahkemesi'nin 1970 yılında Türkiye İşçi Partisi tarafından açılan davada yasayı usul yönünden iptal etmesi üzerine hemen hiçbir değişiklik yapılmadan 1971 yılında 1475 sayılı İş Yasası yürürlüğe konulmuştur. 1475 sayılı İş Yasası ve ona uygun olarak çıkarılan tüzük ve yönetmeliklerle işçi sağlığı ve iş güvenliği yönünden ayrıntılı düzenlemeler yer almıştır.

1475 sayılı İş Yasası ile işveren, işçinin sağlık ve güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları sağlamak ve araçları noksanz bulundurmakla yükümlü kılınmıştır. İşçilerin de bu yoldaki usullere ve şartlara uymak zorunda oldukları belirtilmiş ve sağlık ve güvenlikle ilgili tüzüklerin hazırlanması öngörülmüştür. Yasanın bu maddesine göre hazırlanan tüzüklerin başlıcaları şunlardır:

- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü.
- Parlayıcı, Patlayıcı, Tehlikeli ve Zararlı Maddelerle Çalışılan İşlerde ve İşyerlerinde Alınacak Güvenlik Tedbirleri Hakkında Tüzük.
- Yapı İşlerinde Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tedbirleri Tüzüğü.
- Maden ve Taş Ocakları İşletmelerinde ve Tünel Yapımında Alınacak İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Önlemlerine İlişkin Tüzük.

Söz konusu Yasa ile sağlık ve güvenlikle ilgili olarak hangi koşullarda işin durdurulacağı veya işyerinin kapatılacağı belirlenmiştir. Yasanın 76. maddesi ile işyerlerinde İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurullarının kurulması ve kuruluş, yetki ve sorumluluklarının bir tüzükle saptanması öngörülmüştür.

1475 sayılı İş Yasası'yla 16 yaşını doldurmamış çocukların ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmayacağı, ayrıca, hangi işlerin ağır ve tehlikeli işlerden sayılacağına bir tüzükte gösterileceği hükme bağlanmış ve Ağır ve Tehlikeli İşler Tüzüğü çıkarılmıştır. Ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılacak işçilerin işe

girişlerinde veya işin devamı süresince bedence bu işlere elverişli ve dayanıklı oldukları; işyeri hekimi, işçi sağlığı dispanseri, bunların bulunmadığı yerlerde sırası ile en yakın Sosyal Sigortalar Kurumu, sağlık ocağı, hükümet veya belediye doktoru tarafından verilmiş muayene raporları olmadıkça bu gibilerin işe alınmalarının ve işte çalıştırılmalarının yasak olduğu belirtilmektedir.

27.06.1954 tarihinde 4772 sayılı İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası Yasası, 09.07.1946 tarihinde 4792 sayılı İşçi Sigortaları Kurumu Yasası, 1950 yılında 5502 sayılı Hastalık ve Analık Sigortası Yasası, 1957 yılında ise 6700 sayılı İhtiyarlık Sigortası Yasası çıkarılmıştır. Sosyal sigorta uygulamasının bu şekilde değişik yasalarla dağınık bir biçimde düzenlenmiş olması nedeniyle; bu dağınık yasaları bir araya getirerek sosyal sigortalar sistemini tek bir yasada toplamak amaçlanmış ve 1964 yılında 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası yürürlüğe konulmuştur. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın 124'üncü maddesi gereğince Sosyal Sigortalar Kurumunun, sigortalıların sağlık durumlarını denetleme amacı ile istediği zaman sağlık kontrolüne tabi tutulabileceği gibi koruyucu hekimlik bakımından da gerekli her türlü önlemleri alabileceği hükme bağlanmıştır. Yasada, iş kazaları meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde sosyal sigorta yardımları sağlanmasına ilişkin hükümler yer almıştır. 2006 yılında ise 506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası yürürlükten kaldırılarak 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yürürlüğe konuldu ve 5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun çıkarıldı.

1952 yılında çıkarılan 5953 sayılı Basın Mesleğinde Çalışanlarla Çalıştıranların Arasındaki İlişkilerin Düzenlenmesi Hakkındaki Yasa, 1954 yılında çıkarılan 6309 sayılı Maden Yasası, 1967 yılında çıkarılan Deniz İş Yasası gibi değişik yasalarda da işçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili çeşitli hükümler yer almıştır.

Türkiye'de meslek hastalıkları üzerine resmi çalışmalar, kağıt üzerinde 1946 yılında çıkarılan SSK Yasası ile başlamışsa da, 1964 yılına kadar ciddi ve kapsamlı hiçbir çalışma yapılamamış ve olumlu gelişmeler olmamıştır. Zonguldak kömür ocaklarında çalışan işçilerde yaygın olarak pnömokonyoz hastalığının ortaya çıkması ile meslek hastalıkları istatistiklerde yer almaya başlamıştır.

Çalışma Şartlarını ve Çevreyi İyileştirme Programı (PIACT) çerçevesinde; Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Özel Fon İdaresi (UNDP) ve ILO temsilcileri arasında 1968 yılında imzalanan "İşçi Sağlığı ve Güvenliği Özel Fon Projesi Ön Uygulama Anlaşması" onaylanarak, 26 Mart 1969 tarih ve 6/11568 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile İşçi Sağlığı Genel Müdürlüğüne bağlı olarak "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Merkezi (İSGÜM)" kurulmuştur. İSGÜM, 2015 yılında İş Sağlığı ve Güvenliği Araştırma ve Geliştirme Enstitüsü Başkanlığı'na dönüştürülmüştür.

Yine bu dönemde SSK Osmaniye Dispanseri çevresinde tekstil, lastik, metal işkolu işçisine yönelik olarak uygulanan TÜM-SAB projesi ile meslek hastalıkları ve işle ilgili hastalıklar konusunda araştırma çalışmaları yapmıştır. Bu çalışmalar sonucu işçi sağlığını etkileyen çevresel etkiler üzerinde durulmuş ve periyodik sağlık muayenelerinin önemi ortaya çıkarılmıştır.

1978 yılında Ankara ve İstanbul illerinde iki meslek hastalıkları hastanesi kurulmuştur. Hastanelere teşhis, ilgili sigorta alanlarında sigortacılık kararları (maluliyet belirleme, sigortalılık işlemlerine hak kazanma kararı) alabilme ve tedavinin yanı sıra “kurumu korumak amacıyla” koruyucu sağlık hizmetlerini, gezici sağlık hizmetlerini ve meslek hastalıkları alanında eğitim hizmetlerini yürütme görevleri verilmiştir. Ankara Meslek Hastalıkları Hastanesi, 14.10.2002 tarihinden itibaren Meslek Hastalıkları Hizmeti yanında, Genel Hastane Hizmetleri vermeye de başlamıştır. Diğer SSK hastaneleriyle birlikte 19.02.2005 tarihinde Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir.

İSGÜM ve Meslek Hastalıkları Hastaneleri gerekli araç, gereç ve cihazla donatılmış olmasına karşın, bu kuruluşların kapsamlı çalışmalar yapamadıkları, sorunların çözümüne katkılarının sınırlı kaldığı ve giderek etkisizleştikleri görülmektedir.

Türkiye ILO'ya 1932 yılında üye olmuş olmasına karşın ILO tarafından kabul edilmiş sözleşmelerin neredeyse üçte ikisine henüz taraf değildir. Çalışma hayatına yönelik toplam 189 ILO sözleşmesinden 30 tanesi zamanla yürürlükten kaldırılmıştır. Türkiye yürürlükte olan 159 sözleşmeden yalnız 59 tanesini onaylamıştır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği açısından ILO tarafından hazırlanmış olan sözleşmelerin en önemlilerinden 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme ile 161 Sayılı Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme ise ancak 2004 yılında onaylanmıştır. 187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi de 2013 yılında onaylanmıştır. Türkiye'nin, temel bir insan hakkı olan işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkı kapsamında ILO'nun geri kalan sözleşmelerini de onaylaması gerekmektedir.

Türkiye'de işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yasal çerçeve, halen yürürlükte olan Anayasa'nın çalışma hayatının düzenlenmesiyle ilgili 18, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 60, 61, 62 ve 173. maddelerinde bulunmaktadır. Bunların özet içerikleri şöyledir:

Madde 18: *“Hiç kimse zorla çalıştırılmaz. Angarya yasaktır”, 49: “Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır”, 50: “Kimse, yaşına, cinsiyetine ve gücüne uymayan işlerde çalıştırılmaz./Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar çalışma şartları bakımından özel olarak*

korunurlar./Dinlenmek, çalışanların hakkıdır./...”, 51: “*Sendika kurma hakkı...*”, 52: “*Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt*”, 53: “*Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı...*”, 54: “*Grev hakkı ve lokavt...*”, 55: “*Ücrette adalet sağlanması..*”, 56: “*Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması/Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir/...Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak;...*”, 60: “*Sosyal güvenlik hakkı/Herkes, sosyal güvenlik hakkına sahiptir./Devlet, bu güvenliği sağlayacak gerekli tedbirleri alır ve teşkilatı kurar*”, 61: “*Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler:...*”, 62: “*Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları...*” ve 173. madde: “*Esnaf ve sanatkarların korunması*”. Ancak biliniyor ki Anayasa’ya aykırı uygulama ve mevzuat düzenlemeleri hakim politikadır.

2.2.4 AKP İktidarı Dönemindeki Gelişmeler

AKP iktidarı döneminde işçi sağlığı ve iş güvenliğini olumsuz etkileyen birçok düzenleme yapıldı. Sağlık ve sosyal güvenlik gibi en temel hakları sadece parası olanların kullanabileceği imtiyazlar haline getirecek düzenlemeler ardı ardına yapıldı. *Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılması* ve *Sağlıkta Dönüşüm Programı* sonucu, sağlık ve sosyal güvenlik gibi en temel kamusal hizmetler özel sermayeye açılarak ticarileştirildi.

İş Yasası’nda 2003’te yapılan temel değişiklikleri 2006, 2008, 2010, 2011, 2012, 2014, 2015, 2016, 2017 ve 2018 yıllarında emekçiler aleyhine yapılan diğer değişiklikler izledi.

2006 yılında Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun çıkarıldı. Yine 2006 yılında Sosyal Sigortalar Yasası yürürlükten kaldırılarak Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yürürlüğe konuldu.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası ile sağlık hizmetlerinin piyasa koşullarında verilmesi, prime ve katkıya dayalı olarak paralı hale getirilmesi, özel sektörün fonlanması, kamu sağlık hizmetlerinin özelleştirilmesi, insanların sağlık sorunlarının halk sağlığı ve toplumsal bağlamından koparılıp ticarileştirme eşliğinde kişiselleştirilmesi ve genç yaşlardakiler için emekliliğin artık hayal olması gibi sonuçlara yol açıldı. Devlet teşvikiyle özel emeklilik ve özel sağlık şirketleri ihya edildi. Sosyal Güvenlik Kurumuna İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun sonucunda da, toplumda sağlık hizmetinin önemli bir kısmının özel sağlık kuruluşlarından alınması yaygınlaştıkça Sosyal Güvenlik Kurumu’nun bu kuruluşlara çok ciddi kaynak transferleri yapmasına ve sürekli açık vermesine yol açtı.

2012 yılında ise aşağıda değineceğimiz 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası çıkarıldı. Ayrıca yine aşağıda değineceğimiz Ulusal İstihdam Stratejisi ile emekçilerin aleyhine yapılan düzenlemelere dair yeni yönlendirmeler yapıldı.

2.2.4.1 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası

AKP iktidarında çeşitli dönemlerde işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun ayrı bir yasa olarak düzenlenmesi için tasarılar hazırlanmıştır. 2012 yılı Mart ayında Esenyurt'ta 11 işçinin şantiye alanındaki bir çadır yangınında hayatını kaybetmesi üzerine tasarı 3 Nisan 2012 tarihinde TBMM'ye sunuldu. 20 Haziran 2012 tarihinde TBMM'de kabul edilen 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, 30 Haziran 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlandı.

Yasanın hükümleri; kamu ve özel sektöre ait bütün işleri ve işyerlerini, bu işyerlerinin işverenleri ile işveren vekillerini, çırak ve stajyerler de dâhil olmak üzere tüm çalışanları kapsamaktadır. İş Yasası'ndan farklı olarak, kamu çalışanları da işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamına alındı.

Yasa;

a) Fabrika, bakım merkezi, dikimevi ve benzeri işyerlerindeki hariç Türk Silahlı Kuvvetleri, genel kolluk kuvvetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Müsteşarlığı'nın faaliyetlerini,

b) Afet ve acil durum birimlerinin müdahale faaliyetlerini,

c) Ev hizmetlerini,

ç) Çalışan istihdam etmeksizin kendi nam ve hesabına mal ve hizmet üretimi yapanları,

d) Hükümlü ve tutuklulara yönelik infaz hizmetleri sırasında, iyileştirme kapsamında yapılan iş yurdu, eğitim, güvenlik ve meslek edindirme faaliyetlerini

kapsamamaktadır.

Türkiye, Ev Hizmetlerinde Çalışanlar Sözleşmesi, 2011 (189 Sayılı) ILO Sözleşmesini onaylamadığı gibi, yasa ile ev hizmetlerinde çalışanları kapsam dışı tutmaktadır. Ev hizmetlerinde çalışanların kapsam dışı tutulması, kayıt dışılığın ve ev hizmetlerinde çalışanların iş cinayetlerinde hayatlarını kaybetmesinin sürmesi demektir. Ev İşçileri Dayanışma Sendikası'nın yaptığı açıklamalara göre, her yıl yaklaşık olarak ev hizmetlerinde 3 bin kaza meydana gelmekte ve 50 kadın işçi iş kazalarında hayatını kaybetmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası ile çalışan sayısı göz önünde bulundurulmadan tüm işyerlerinin iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinden yararlanacağı hükmü getirilirken, 50'nin altında çalışanın bulunduğu az tehlikeli sınıftaki işyerlerine ilişkin uygulama 1 Temmuz 2020 tarihinden sonra yürürlüğe girecektir.

Yasa ile getirilen başka bir düzenleme de, “*Ağır ve Tehlikeli İş*” kavramı ile ağır ve tehlikeli işlerde çalışma yaşına ilişkin sınırlamanın, kadınların bazı ağır ve tehlikeli işlerde çalıştırılmasına ilişkin sınırlamanın yürürlükten kaldırılmasıdır.

Yasada İş güvenliği uzmanı: “*İş sağlığı ve güvenliği alanında görev yapmak üzere Bakanlıkça yetkilendirilmiş ve iş güvenliği uzmanlığı belgesine sahip kişi*” şeklinde tanımlanmış, mühendislik hizmeti, mühendisler dışında herkese açılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini yerine getirecek olan mühendisler ve hekimlerin örgütleri TMMOB ve TTB yasanın hazırlık sürecinde ve yasada görmezden gelindi. Yapılacak düzenlemelerde taraf olarak sayılmadı. Alana ilişkin olumlu çalışmalar yerine getirmiş olan, üyeleri işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini yerine getirmekte olan TMMOB ve TTB'nin görmezden gelinmesi düzenlemelerin yine ölü doğmasına yol açmıştır. Mevzuat sık sık değiştirilmesine rağmen iş kazası sayısı azalmamaktadır.

Yasada iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimliği eğitimi Türk Ticaret Kanunu'na (TTK) göre kurulmuş ticari kuruluşlara verilmektedir. Oysa TTK'ya göre kurulmuş eğitim kurumlarının lisans unvanına sahip meslek mensuplarını eğitime yetkisi Anayasa'ya aykırıdır. Bu Anayasa'ya aykırılığın yanında meslek odalarının kendi üyelerine eğitim verme yetkisi bu Yasa'yla ellerinden alınmaz. Bakanlığın kamu hizmetinin yürütüldüğü merkezi idare olduğu ve çalışanların da kamu görevlisi gerçeğini göz ardı etmeden kendi kişisel duygu ve ikballerini yasal boyuta taşımaya kimsenin hakkı olmadığı hukuk devleti ilkesinin gereğidir.

Yasada daha önce verilmiş işyeri hekimliği belgeleri geçerli sayılırken TMMOB'ye bağlı odalar tarafından verilen iş güvenliği mühendisi belgeleri geçersiz sayılmıştır.

Yasada yer alan “*Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi*”nin bileşenlerine baktığımızda ise “*Hükümet Konseyi*” niteliğinde olduğu anlaşılmaktadır ve ete kemiğe büründürülmemiş, tavsiye niteliğinde alacağı kararların yaşamda bir karşılığının olmayacağını yasadan bu yana geçen süreçte yaşayarak gördük.

Yasada yer alan başka bir hüküm de; “*işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanları, iş sağlığı ve güvenliği risklerinin önlenmesi, koruyucu ve önleyici hizmetlerin yürütülmesindeki ihmallerinden dolayı, hizmet sundukları işverene karşı sorumludurlar*” şeklindedir. Önlem alma borcunun işveren yükümlülüğünde olduğu gerçeğinden uzakta ve Mesleki Bağımsızlığın sağlanmadığı koşullarda, ihmal iddiası ile uzman ve hekimleri işverenlere karşı sorumlu tutmanın objektif bir yaklaşım olmayacağı açıktır.

İş kazaları yoğun olarak küçük işyerlerinde meydana gelirken, yasada iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimliği hizmetlerinin verilmesi zorunluluğu az

tehlikeli sınıftaki işyerleri olarak sınıflandırılan 50'nin altında çalışanın bulunduğu işlerde önce 1 Temmuz 2017 tarihine, daha sonra yapılan bir düzenlemeyle 1 Temmuz 2020 tarihine ertelenmiş olması yasanın en sorunlu yanlarından.

2.2.4.2 AKP Dönemi Kalkınma Planları

AKP'nin iktidara gelişinden önceki ve 2001-2005 yılları üzerine olan 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda "iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin geliştirilerek iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin ölçüm, meslek hastalıklarının ortaya çıkartılması, işyeri hekimliği, danışmanlık, eğitim hizmetleri, meslek hastalıkları hastaneleri, denetim vb. hizmetlerin yeniden yapılandırılarak geliştirilmesi" amaç ve politika olarak yer almış ancak söylenenler gerçekleştirilmemiştir. AKP döneminin 9. ve 10. Planlarında bu konuya yer verilmemiş; bir yıl gecikmeli olarak 2019 yılında yayımlanan 11. Planın "İstihdam ve Çalışma Hayatı" kısmında söylenenler ise bütün resmi belgelerdeki emekçiler aleyhine söylemin tekrarından ibarettir. Bazı örnekler şunlardır:

- "Esnek çalışma biçimleri konusunda tüm sosyal taraflara yönelik farkındalık faaliyetleri artırılabacaktır.
- Kıdem tazminatı reformu gerçekleştirilecektir.
- Kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının artırılmasını teminen bakım hizmetlerine erişimin kolaylaştırılması başta olmak üzere iş ve aile yaşamını uyumlaştıran uygulamalar dinamik bir biçimde hayata geçirilecektir.
- Üniversite öğrencilerinin işgücü piyasasına geçişlerinin sağlanmasını teminen başta ortak projeler olmak üzere üniversite-özel sektör işbirliklerinin yürütülmesi geliştirilecektir.
- Staj, girişimcilik ve işbaşı eğitim programlarının etkinleştirilmesi yoluyla gençlerin işe geçişleri kolaylaştırılacaktır..
- Gençler, işgücü piyasasında aranan eleman olmaları için ortaokuldan itibaren mesleki eğitime özendirilecek, gençlerin yeteneklerine ve piyasa taleplerine uygun eğitim almaları sağlanacaktır.
- İşgücü piyasasında nitelikli yabancıların çalışacağı sektörlerin belirlenmesine yönelik sektör çalışmaları ve saha ziyaretleri yapılacaktır.
- Nitelikli işgücünün ülkemize kazandırılması ve ilgili ülkelerdeki işgücü imkânlarının araştırılması amacıyla yurt dışı tanıtım faaliyetleri yürütülecektir."

Aynı bölümde işçi sağlığı ve iş güvenliği (plandaki deyişle “iş sağlığı ve güvenliği”) alanı ile ilgili olarak da “cektir-caktır”lı bir söylem bulunmaktadır:

- “İş sağlığı ve güvenliği alanında yürütülen hizmetlerin nitelik ve verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar hayata geçirilecektir.
- İş sağlığı ve güvenliği ile ilgili farklı kurumlar tarafından toplanan verilerin tek bir veri tabanına aktarılmasını, işyerlerinden alınacak verilerin belirlenmesini ve tüm bu verilerin iş kazası ve meslek hastalıklarını önleme odaklı kullanılmasını temin edecek bir sistem geliştirilecektir.
- İş sağlığı ve güvenliği kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik ilgili kamu kurumları, üniversiteler, sendikalar ve STK’lar ile eğitim, seminer ve bilgilendirici faaliyetler düzenlenecektir.
- İş ekipmanlarının iş sağlığı ve güvenliği standartlarına uygun hale getirilmesine yönelik çalışmalar yürütülecek ve yerli üretim özendirilecektir.
- Piyasanın ihtiyaç duyduğu alanlarda eğitim programlarının temeli olan meslek standartları ve yeterliliklerin oluşturulması; işgücünün bilgi, beceri ve yetkinliklerinin belgelendirilerek, iş kazalarının azaltılması ve işgücüne ehliyet kazandırılması sağlanacaktır.
- İş sağlığı ve güvenliği alanında yetkilendirilen kurumların etkin denetimler ve düzenlemeler ile nitelik ve hizmet kalitesi artırılacak, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin eğitimlerine yönelik ölçme ve değerlendirme kriterleri geliştirilecektir.”

Planın "Sağlık" bölümünde de “Bulaşıcı olmayan hastalık risklerine yönelik olarak, sağlıklı yaşam tarzı teşvik edilecek; koruyucu ve tedavi edici hizmet kapasitesi geliştirilecek; çevre sağlığı, gıda güvenliği, fiziksel aktiviteye elverişli sahalarda, sağlık okuryazarlığı, iş sağlığı ve güvenliği alanlarında sektörler ve kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon artırılacaktır” denilmektedir.

Görüldüğü üzere yıllardan beri söylenenler tekrar edilmekte ve bu yakıcı konunun asli sorunlarına değinilmemektedir.

2.2.4.3 Varlığı Belli Olmayan “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi”

ILO Sözleşmeleri arasında yer alan ve Türkiye’nin imzaladığı “İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin 155 Sayılı Sözleşme” ve “İş Sağlığı Hizmetlerine İlişkin 161 Sayılı Sözleşme”de belirtildiği şekilde bir “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi” 2013 yılında yayımlanan bir yönetmelik üzerine kurulmuştu. Ancak gerek kuruluş amacı gerekse katılım biçimiyle yılda iki kez toplanan Konsey, “tarafaların görüş ve düşüncelerini açıklamalarını sağlayan bir platform oluşturmak üzere” işlevsiz ve göstermelik bir organ olarak

tasarlanmıştır. Sosyal tarafların katılımıyla oluşturulması gereken Konseyde, daha önce Hükümet ve merkezi yapı 28 kişilik konseyde 14 kişiyle, işveren örgütleri 3, işçi ve kamu çalışanı sendikaları 6, meslek örgütleri ise 2 ve “sivil toplum kuruluşu” da 1 kişiyle temsil edilmekte idi (Konseyde TMMOB ve TTB 1’er kişiyle temsil ediliyordu). Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık rejimine geçilmesiyle birlikte ise toplantı sayısı yılda bire indirilmiş; TESK, TOBB ve işveren sendikalarının katılımı 3’er temsilciye çıkarılmış; işçi ve kamu çalışanı sendikaların katılımı en fazla üyeye sahip olanların 1’er temsilcisi ile sınırlanarak DİSK ve KESK tasfiye edilmiştir. Oysa Konseyde, DİSK, KESK gibi yapılar yanı sıra meslek odalarının (Makina, İnşaat, Kimya, Elektrik, Maden Mühendisleri Odaları vb.), işçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik çözüm yollarına ışık tutacak içerikteki katılım biçimi sağlanmalı, diğer yandan Konseyin kuruluş amacı “*tarafların görüş ve düşüncelerinin alınması*” yani tavsiye değil karar alma ve kararların uygulanması yönünde olmalıydı.

Diğer yandan belirtmeliyiz ki bu konsey Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık rejimiyle birlikte 09.07.2018 tarihli 703 nolu KHK ile adeta lağvedilmiş durumdadır. Çünkü aynı KHK’de “*Mevzuatta Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyine yapılmış olan atıflar, Cumhurbaşkanınca belirlenen kurul veya mercie yapılmış sayılır*” denilmesine ve üzerinden yaklaşık iki yıl geçmesine rağmen Konsey hâlâ oluşturulmamıştır. 703 nolu KHK’nin yayımlanmasından bir gün sonra 10.08.2018 tarihinde yayımlanan 1 nolu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 89. maddesi ile de Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi yerine ikame edildiği anlaşılan bir “Çalışma Meclisi” kurulmuştur. Ancak bu meclisin kökeni 1946’ya dek gitmektedir ve Çalışma Bakanlığı bünyesindeki bir oluşumdur ve 1947’den 2019’a kadar toplam on iki defa toplanmıştır. Bu meclisin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde belirlenen yeni idari yapısı ve bileşimi şöyledir:

“(1) Çalışma Meclisi;

a) Bakanın veya Bakan yardımcısının başkanlığında, İş Teftiş Kurulu Başkanı, Çalışma Genel Müdürü, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürü, Uluslararası İşgücü Genel Müdürü, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanı, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanı, Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Genel Müdürü, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürü ve bakanlıklardan ve Strateji ve Bütçe Başkanlığından iştirak edecek birer temsilciden,

b) Üniversitelerin iş hukuku, sosyal ekonomi, çalışma ekonomisi, sosyal siyaset, iş fizyolojisi, iş sağlığı ve güvenliği ve gündemindeki konularla ilgili dallardan Yükseköğretim Kurulunca seçilecek beş öğretim üyesinden,

c) İşveren sendikaları konfederasyonlarından üç, en fazla üyeye sahip işçi sendikaları konfederasyonundan iki, diğer işçi ve kamu görevlileri sendikaları konfederasyonlarından birer, Türkiye Esnaf ve Sanatkârları

Konfederasyonundan üç, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden üç temsilci ile gündemindeki konularla ilgili olarak çağırılan kamu ve özel kurum ve kuruluşları ile meslek odaları ve sivil toplum örgütleri temsilcilerinden, meydana gelir.

(2) Çalışma Meclisi, Bakanlıkça tespit edilen gün ve gündeme göre toplanıp, gündemdeki konular hakkında inceleme ve görüşmelerde bulunarak düşüncelerini bildirmekle görevlidir.”

Görüldüğü üzere bu eski meclisin Bakanlık bünyesinde yeniden tesisiyle, ILO Sözleşmelerine bağlı olarak oluşturulan Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi gerekliliği yok edilmiş durumdadır.

Dahası, Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi'nin yenisi de halen çıkarılmamıştır. Üçüncü ve son Politika Belgesi (ve Eylem Planı) 2014-2018 yıllarını kapsıyordu. ILO Sözleşmesi gereği, tarafların görüş ve önerilerini alması gereken Kurul/Konsey ile 2019 yılından itibaren uygulanması gereken Politika Belgesi ve Eylem Planı, 2020 yılında olmamıza rağmen halen yoktur.

Eski Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi tarafından 2006-2008 yıllarını kapsayan I. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi ile 2009-2013 yıllarını kapsayan II. *Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi*'nden sonra, 2014-2018 yıllarını kapsayan III. Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi ve Eylem Planı'nda, döneme ait işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki politika öncelikleri ve hedefler belirlenmişti. Belgede 2009-2014 dönemini kapsayan politik hedefler ve uygulama hedefleri değerlendirilmekte, 2014-2018 dönemine yönelik hedefler belirleniyor ve şu görüşler ifade ediliyordu: “2009-2013 dönemi hedeflerinde yer alan ve 30 Haziran 2012 tarihli ve 28339 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile ülkemizde çalışma hayatında yeni bir dönem başlamıştır. 6331 sayılı Kanunun getirdiği önemli yenilikler; memur, işçi gibi statü ayrımı olmadan tüm çalışanların iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili hükümlerden faydalanacak olması, risk değerlendirmesine dayalı önleyici yaklaşımın esas alınması, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sayı sınırı olmaksızın tüm çalışanlara sunulması, çalışan temsilcisi kavramının getirilmesi ve mikro ölçekli işletmelere devletin destek sağlaması şeklinde sıralanabilir.

Kanunun yayımlanmasının ardından ikincil mevzuat çalışmaları kapsamında 36 yönetmelik ve 4 tebliğ yayımlanarak Türkiye’de koruyucu ve önleyici yaklaşımı esas alan iş sağlığı ve güvenliği mevzuatı oluşturulmuştur. Ayrıca, çalışma hayatının dinamik olması ve uygulamalarda yaşanan problemlerin ortadan kaldırılması amacıyla mevcut mevzuat sürekli güncellenmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun çalışma hayatında kısa, orta ve uzun vadeli yansımaları ve sonuçları söz konusu olacaktır. Ülkemizde iş sağlığı

ve güvenliği hizmeti sunan ortak sağlık ve güvenlik birimlerinin, eğitim kurumlarının, iş sağlığı ve güvenliği profesyonellerinin sayısı ve iş sağlığı ve güvenliği profesyonelleri ile sözleşme yapan işyerlerinin sayısındaki artış, Kanunun kısa dönemdeki yansımaları olarak karşımıza çıkmaktadır. Orta ve uzun vadede ise çalışma ortamındaki bilgi ve bilinç düzeyinin arttırılması ile iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalması ve bu konudaki duyarlılığın topluma benimsetilmesi hedeflenmektedir.

Ülkemizde Sosyal Güvenlik Kurumu (SGK) verilerine göre özellikle iş kazalarının önemli boyutlarda olduğu, meslek hastalıkları vaka sayısının ise beklenenin çok altında olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra SGK istatistiklerine yansımayan, kapsam ve kayıt dışı iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu oluşan kayıplar da dikkate alınmalıdır. Ayrıca meslek hastalıklarına ilişkin verilerin sadece karara bağlanan vakalar üzerinden olduğu ve ülkemizde henüz meslek hastalığı tıbbi tanılarının toplanmadığı bilinmelidir.”

Bu açıklamalardan sonra da aşağıdaki hedefler belirtilmiştir:

1. İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılan faaliyetlerin niteliğinin arttırılması ve standart hale getirilmesi.
2. İş kazası ve meslek hastalığı istatistiklerinin ve kayıt sisteminin geliştirilmesi.
3. Metal, maden ve inşaat sektörlerinin her biri için iş kazası oranının azaltılması.
4. Karşılaşılması muhtemel meslek hastalıklarının belirlenerek ön tanılarının toplanması.
5. Kamu ve tarım sektörlerinde iş sağlığı ve güvenliğinin geliştirilmesine yönelik faaliyetlerin arttırılması.
6. Toplumda iş sağlığı ve güvenliği kültürünün yaygınlaştırılması
7. Tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde MYK Mesleki Yeterlilik Belgelerinin zorunlu hale getirilmesi.

Hedeflerin uygunluğu bir yana, I. ve II. Politika Belge hedeflerinde olduğu gibi söz konusu hedeflere ulaşmada yeterli mesafe kat edilemeyeceği ve edilemediği görülmektedir.

Kısaca mevcut mevzuat ve yasal düzenlemeler bir hayli dağınık, yetersiz ve aşırı ölçüde sorunlu olup, çalışanların tümünü kapsamamakta, kurum ve kuruluşların yetki ve sorumluluklarının iç içe geçtiği karmaşık bir yapı oluşturmakta; bu durum karşısında uygulayıcılar bile zaman zaman güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Sosyal devletin tasfiye edildiği, üretimin insan için değil

insanın üretim için var olduğu anlayışının hâkim kılındığı bu karmaşık yapıda sorunların çözülemeyeceği açıktır.

Siyasi iktidarlar, yıllardır var olan ve her geçen gün artarak süren bu alandaki sorunların çözümüne yönelik olarak; yarım yüzyılı aşkın bir süredir sanayinin her kesiminde üreten, denetleyen, sorgulayan, çalışan üyelerinin yoğun bilgi ve deney birikimlerine sahip TMMOB ve bağlı Meslek Odalarının görüş ve önerilerini alarak sorunu çözmek yerine “ben yaptım oldu-bitti” anlayışını hâkim kılarak sorunun karmaşıklığını devam ettirmektedirler.

6331 ile 4857 sayılı İş Yasası içerisinde yer alan maddeler çekilerek yeni bir yasa oluşturulması da bu çerçevede gündeme gelmiştir. Ancak bu Yasanın da ruhu 4857 sayılı İş Yasası’ndan farksız olmuştur. İşverenler hariç tarafların görüş ve önerilerine hiç yer verilmemiştir. Yayımlandığı tarihten bu yana da defalarca değiştirilmiştir.

2.2.4.4 Orta Vadeli Programlar, Önceki Hükümet Programları ve Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinin Ele Alınışı

Türkiye’nin bu alandaki yapısal sorunları; neoliberal ekonomik politikaların etkisiyle özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma sonucu güvencesiz çalışma biçimlerinin yayılması ve gerekli yatırımların yapılmamasından kaynaklanmaktadır.

Özellikle 2003 yılından bu yana çalışma yaşamıyla ilgili yapılan tüm mevzuat düzenlemeleri emeğin, mühendisliğin, hekimliğin, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin aleyhine unsurlarla doludur. Yapılan bir dizi yasa ve yönetmelik ile çalışma yaşamı esnek üretim ve esnek çalışma temelinde yapılandırılmıştır. Bütün bu değişiklikler 2003 sonrasının neoliberal emek düşmanı düzenlemelerinin ruhunu yansıtmaktadır.

İlgili mevzuat sonucu mühendislik ve hekimlik uygulamalarına ilişkin yasal eksikler ve sorunlar yanı sıra kadın ve çocuk emeği sömürsü ile kayıt dışı istihdam artmış; işçi sağlığı ve iş güvenliği politikaları piyasaya açılmıştır. Bu gerçeğe bağlı olarak, çoğu önlenilecek olan “iş kazaları” ve “iş cinayetleri” ile meslek hastalıkları, açıklanan resmi verilerden çok fazladır; ülkemiz ölümlü iş kazalarında Avrupa’da ve dünyada ilk sıralarda yer almaktadır.

Yıllardır işgücü piyasasına ve dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına dayatılan esnekliğin, güvenceli ve sağlıklı koşullarda çalışmaya engel bir serbestliğe işaret ettiği bilimsel çalışma ve verilerle ortaya koyulmuşken, daha fazla esneklik hedefi, daha fazla sömürü ve işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin gerçekte ihlali anlamına gelmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarının kamusal bir bakış açısıyla ve bilimsel-mesleki değerler ışığında tüm çalışma alanlarına yaygınlaştırılması gerekirken, hükümetin esnekleşme dayatması ve bu yönde yapılan mevzuat düzenlemeleri, çalışma yaşamında sağlıklı ve güvenli koşullardan ve bu içerikte bir gelecekte söz etmeyi güçleştirmektedir.

Eski ve yeni Orta Vadeli Programlarda (OVP) işçi sağlığı ve iş güvenliği alanıyla ilgili önemli belirlemeler bulunmamaktadır. 2015-2017 dönemine dair OVP’de konu bir cümle ile geçiştirilmiştir. OVP’lerdeki ana yaklaşım, “*işgücü piyasasının esnekliğini sağlamaya*” ve “*rekabetçi bir işgücü piyasasının oluşturulması temel amacı*”na yöneliktir. 2016-2018 OVP’sinde de konu, “...sağlanacak”lı bir cümle ile geçiştirilmiştir. “*İş sağlığı ve güvenliği alanında denetimlerin daha etkin yürütülmesi sağlanacak ve başta yüksek riskli sektörlerde olmak üzere çalışma hayatında güvenlik kültürünün yaygınlaştırılması yönünde yürütülen faaliyetlerin artarak devam etmesi sağlanacaktır*” denilmesine karşın programatik yönelim, işgücü verimliliğinin artırılması, işgücü piyasasının esnekleştirilmesi ve rekabete dayandırılması, öncelikli sermaye politikası olarak devrededir. Bu çerçevedeki *işgücü piyasasına yönelik düzenlemeler*, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki egemen yönelimin anlaşılmasına da olanak vermektedir.

Kısaca değinmek gerekirse, ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliği alanına son yıllarda yön veren temel eğilimin “*esnekleşme, taşeronlaşma ve ticarileştirme*” anlayışı doğrultusunda şekillendiğini belirtmeliyiz. Bu kapsamda yakın zamanlarda bu alanı ilgilendiren birçok yasa ve yönetmelik çıkarılmış; mevzuat, *esneklik* yaklaşımına göre şekillendirilmeye çalışılmıştır. OVP’lerde de istihdam ve dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği alanını piyasaya açma hedefine sahip olan bu bakış açısının devam ettiği görülmektedir.

OVP 2016-2018’in “*B. Makroekonomik Politikalar*” bölümünün “*6. İstihdam Politikaları*” başlığı altında “*rekabetçi bir iş gücü piyasasının oluşturulması*”, “*İş ve aile yaşamının uyumlu hale getirilmesi*”, “*özel istihdam bürolarının faaliyet alanları*”nın yaygınlaştırılması ve “*geçici iş ilişkisini de kapsayacak şekilde genişletil*”mesi, “*alt işverenlik uygulaması*”sında “*ekonominin rekabet gücünün gözetilmesi*” ve “*sosyal taraflarla diyalog içerisinde kıdem tazminatı sistemi*”nin geliştirilmesinden söz edilmekteydi.

OVP 2018-2021 ile 2019-2021’de ise işçi sağlığı ve iş güvenliği (resmi ifade bütün metinlerde “*iş sağlığı ve güvenliği*”dir) konudan hiç söz edilmemektedir. OVP/Yeni Ekonomi Programı (YEP) 2020-2022 de ise “*İş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınması ile ilgili süreçler planlama ve tasarımı aşamasından başlayacak şekilde yeniden düzenlenecektir*” denilmektedir.

Ancak bu yaklaşımlar tamamen sermaye güçleri lehine bir içerik ve yöne sahiptir. Bahsedilen “*işçi hakları*” ve “*denetimler*” ise söylenenin aksine

geriletilmektedir. Bilinmektedir ki bu söylem ve uygulamalar, *sendikasılaştırma ve taşeronlaştırma* yanı sıra mühendislik, hekimlik uygulamalarının dışlanması ve kayıt dışı istihdam ile kayıt dışı ekonomiyi yaygınlaştırıcı etkileri bulunmaktadır. Günümüzün temel paradigması olan *esneklik ve rekabet gücünün artırılması*, ucuz ve kayıt dışı işgücü sömürsünü artırarak işçi sağlığı ve iş güvenliği alanını her geçen gün daha fazla sorunlu kılmaktadır.

64. ve 65. Hükümet Programlarında konuyla ilgili aynı cümlelerle ve yalnızca sunlar söylenmektedir:

“Diğer alanlarda olduğu gibi, çalışma hayatının merkezine de insanı koyuyoruz. Çalışan kesimlerimizin iş sağlığı ve güvenliği kendi başına bir değer olduğu gibi, verimli ve katma değeri yüksek bir üretim yapısının da ön şartıdır”, “Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının meslek eğitimi vermelerini özendireceğiz”, “Sektörden gelen talepler doğrultusunda iş ve eğitim dünyası için gerekli olan Ulusal Meslek Standartları hazırlanıp yürürlüğe konulacak, yürürlükteki standartlar en geç 5 yılda bir güncellenecektir”, “Avrupa Birliği ve ILO standartlarını esas alarak oluşturduğumuz İş Sağlığı ve Güvenliği Eylem Planı’nu kararlılıkla hayata geçireceğiz”.

Bugünkü iktidar uygulamalarına zemin oluşturan 60. Hükümet Programında ise *“İş Kanununu çıkararak bir yandan esnek çalışma biçimlerini getirdik, diğer yandan işçilerimizin iş güvenliğini sağladık”* deniliyordu. Oysa esnek istihdam güvenceli çalışmayı dışlamaktadır. Esnek istihdam biçimlerinin yaygınlaştırılması ve iş ortamının rekabetçi bir yapıya kavuşturulması gibi hedefler, olması gereken işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamaları ile uyuşmayacak yönelimlerdir. Esnek çalışma, gerçekte güvence ve denetimin yok edilmesi nedeniyle tüm dünyada emek ve meslek örgütlerince eleştirilen bir üretim ve istihdam biçimidir.

Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık rejimine geçişle birlikte yayımlanan “2019 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı”nda da *esnek çalışma biçimlerinin kamu ve özel sektörlerde yaygınlaştırılması için yapılan çalışmaların tamamlanacağı; kıdem tazminatı “reformu” ve bireysel emeklilik sistemine otomatik katılımın katı bir şekilde yeniden yapılandırılacağı; 2020-2022 YEP’inde olduğu gibi iş sağlığı ve iş güvenliği mevzuatının yeniden düzenleneceği; ve “İş sağlığı ve güvenliği koşullarının geliştirilmesi ve iş kazaları ve meslek hastalıkları için sosyal güvenlik sisteminden yapılan harcamaların azaltılması yönünde teşvik edici politikalar uygulanmasına devam edilmekte (...)”* olduğu belirtilmektedir. “2020 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı”nda da yalnızca *“İş sağlığı ve güvenliği alanında yürütülen hizmetlerin nitelik ve verimliliğinin artırılmasına yönelik uygulamalar hayata geçirilecektir”* cümlesi yer almaktadır.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki, Cumhurbaşkanlığı/Başkanlık rejimine geçişle birlikte Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın adı değişerek Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur. Bu düzenleme işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini de olumsuz yönde etkilemiştir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğiyle ilgili Bakanlık kadrolarının artırılıp yetkinleştirilmesi gerekirken başka bir Bakanlığın işleri de bu bakanlığa yüklenmiştir. Bunun olumsuz etkilerini pratikte ve sahada görmek mümkündür. Denetimler artırılması gerekirken bu yine yapılmamıştır. SGK İstatistikleri ilgili yılı takip eden yılın yaklaşık 10. ayında yayımlanırken, teknolojik imkânların ve veri akışının çok hızlanmasına rağmen 2018 yılı istatistikleri ancak 2020 yılının ilk yarısında açıklanmıştır. İSG konusunda eğitim yapan kurumların denetlemesini sadece Çalışma Bakanlığı'ndan gelen personel yapmakta iken ve eğitim kurumlarının sayısı azalmasına rağmen personel yetersizliği nedeni ile SGK'den de denetimlere gidilmektedir.

Ayrıca yukarıda da değindiğimiz üzere Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi KHK/703 ile adeta lağvedilmiş, yaklaşık olarak iki yıl geçmesine rağmen Konsey hâlâ oluşturulmamış ve Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Politika Belgesi'nin yenisi halen çıkarılmamıştır.

2.2.4.5. “Ulusal İstihdam Stratejisi”

Kökene 2002'ye kadar uzanan Ulusal İstihdam Stratejisi oluşturma çalışmaları Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın 2009 ve 2010'da yaptığı iki çalıştayla resmen gündeme gelmiş, metni hazırlanmış fakat resmi olarak yayınlanmamıştı. 2012 yılında tekrar gündeme alınarak 2012-2014 Eylem Planı Taslağı hazırlandı ve yine yayınlanmadı. Daha sonra bu çalışmalar, 30.05.2014 tarihli 29015 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan “Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2014-2016)” belgelerinde somutlandı. 2017 yılında yine 2014-2023 projeksiyonu ile 07.07.2017 tarih ve 30117 sayılı mükerrer Resmî Gazete'de yayımlanan “Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) ve Eylem Planları (2017-2019)”, bu konudaki son resmi doküman olmuştur.

Sermaye güçlerinin istemi olan mesleki eğitim üzerinden eğitim-istihdam ilişkisinin güçlendirilmesi; işgücü piyasasında esnekliğin ve “güvence” adı altında güvencesizliğin yaygınlaştırılması ile genç ve kadın istihdamının artırılması gibi neoliberal politikaları içeren bu belgelerdeki hedefler; tüm mevzuat düzenlemelerine parça parça sızarak esnek, güvencesiz çalışma biçimlerini yaygınlaştırmanın genel çerçevesini oluşturmuştur. Emek karşıtı bu stratejiye içerilen ve uygulanmaya başlanan esnek çalışma, geçici-kıralık işçilik uygulaması, özel istihdam bürolarının yaygınlaştırılması, kıdem tazminatlarının budanması, “bölgesel asgari ücret” uygulaması yoluyla asgari ücretin geriletilmesi hedefi, 25 yaş altı yeni genç işçilerin güvencesiz ucuz emek

sömürsüne tabi tutulması, sosyoekonomik kriz öğeleriyle birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliği alanındaki krizi derinleştirmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği bahsinde bu belgelerin sonucunda yalnızca inşaat ile tekstil ve hazır giyim sektörleri için “*Sektörde iş sağlığı ve güvenliği bilinci yerleştirilecektir*” ibareleri bulunmaktadır. En fazla iş kazası ve iş cinayetinin yaşandığı sektörlerden olan inşaat sektöründe temel amacın “*Ulusal ve uluslararası rekabet gücü ile istihdam kapasitesini her vasıf düzeyinde yükselterek, değişen piyasa koşullarına hızlı uyum sağlayabilen, mesleki yeterlilik belgeli işgücü istihdamını yaygınlaştırarak verimliliği yüksek, iş sağlığı ve güvenliği bilinci gelişmiş, kayıtlı işgücünün sürdürülebilir istihdamını sağlamak*” olduğu belirtilmektedir. Tekstil ve hazır giyim sektörü için de “*Sektöre yönelik iş sağlığı ve güvenliği danışmanlık ve rehberlik hizmetleri geliştirilecektir*” ve “*İş sağlığı ve güvenliğinin sağlanmasında sektörel uzmanlık uygulamasına geçilmesi sağlanacaktır*” cümleleri bulunmaktadır. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusu bu iki değini dışında yok hükmündedir.

2.2.4.6 Covid-19 Pandemi Dönemi

2019 yılı Aralık ayından itibaren bütün dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemi süreci, iş hukuku, işçi hakları, çalışma koşulları ile işçi sağlığı ve iş güvenliği kavram ve uygulamalarının önemini bir kez daha ortaya koydu. Pandemi, bütün kapitalist dünyada sosyal devletin tasfiyesinin işçiler ve tüm halk için yıkım oluşturduğunu bir kez daha gözler önüne serdi. Kapitalizmin 40 yılı bulan neoliberal döneminde serbestleştirme ve özelleştirmeler yoluyla kamucu sağlık ve sosyal güvenlik politikalarının tasfiyesinin toplumdaki hayati yansımalarına 2020 yılı ile birlikte Covid 19 salgınının etkileri eklendi.

Üretim ve hizmetlerin Covid-19’un etkilerinin de eklendiği ağır öe ölümcül koşullarda devam etmesi tüm çalışanların salgınla daha çok karşı karşıya bırakıldığını, çalışanların ve halkın sağlık hakkının yok sayıldığını ve mevcut sistemin acımasız sınıfsal karakterini bir kez ortaya koydu. Pandemi süreci özellikle kısmi süreli işçiler, uzaktan çalışanlar, evde çalışanlar, çağrı üzerine çalışanlar gibi esnek çalışma sistemine tabi olanlar, geçici işçiler, kadın, çocuk, göçmen işçiler, ev işlerinde çalışanlar için sosyal koruma sistemlerindeki eksiklikleri ve acımasız çalışma koşullarını daha da görünür kıldı. Bu arada “telafi çalışması”nın uygulanma süreleri uzatıldı. Her ne kadar geçici olarak (üç aylığına) işten çıkarma yasaklandı ise de işçilerin onayı olmadan uygulanan “ücretsiz izin” geçici bir kanun maddesi ile yasal hale getirildi ve bu uygulamanın işten çıkarmadan bir farkı olmadığı ve yoksulluğu artırdığı görüldü. Bu süreçte esnek çalışma biçimleri daha da yerleşti. İşsizler ordusuna yeni milyonlar katıldı, işsizliğin toplam istihdamın neredeyse yarısını aşacağı bir seviyeye gelindi. MÜSİAD’ın işçilerin aileleriyle birlikte yaşayıp çalışacakları ve “gerektiğinde” dış dünya ile bağlarının kesileceği “izole üretim üssü” ile

MESS'in SAFE adı verilen yazılımı devreye sokmasına bağlı olarak kamuoyunda haklı bir şekilde “elektronik kelepçe/pranga” olarak nitelenen girişimler de gösteriyor ki çalışanların hakları ile işçi sağlığı ve güvenliği önlemleri değil, esasen işlerin kesintisiz ve acımasız koşullarda devamı esas alınmaktadır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'nin 17 Nisan 2020 tarihinde yayınlamış olduğu “Covid-19 Salgını Döneminde İşçi Sağlığı ve Güvenliği Raporu-1”e göre “Salgının ilk bir ayında; tespit edilebilen 251 işyerinde işçi sağlığı ve güvenliği önlemlerinin alınmadığı ve işçilerin salgına yakalanmaya açık halde çalışmaya zorlandığı” belirtilmektedir. 27 Nisan’da yayınlanan “Covid-19 DİSK Raporu”nun üçüncüsünde ise “24 Nisan itibarıyla DİSK üyesi işçiler arasında covid-19 pozitif oranı, Türkiye genelindeki covid-19 vaka oranınının 3,2 katı düzeyinde seyretmektedir. DİSK üyesi işçiler arasındaki vaka oranı, Türkiye vaka oranından giderek açılmakta” olduğu ve “60 binden fazla DİSK üyesinin salgından doğrudan etkilendiği” belirtilmektedir. Her iki raporda üretimin zorunlu ve acil işler dışında da devam etmesinin işçileri salgınla karşı karşıya bıraktığı, işçilerin sağlıkları ile işleri arasında tercih yapmaya zorlandığı vb. hayati konular dile getirilmiştir. Türk Tabipleri Birliği'nin 14 Mayıs 2020 tarihinde yayınladığı geniş kapsamlı “Covid-19 Pandemisi İki Aylık Değerlendirme Raporu”nda ise “Türkiye’de COVID-19 salgını sırasında enfeksiyona yakalanan sağlık çalışanlarının sayısını Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca tarafından 29 Nisan 2020 tarihinde 7428 olarak açıklandı”ğı belirtiliyordu.

Bu noktada işçi sağlığı ve güvenliği ve Pandemi konusuyla bağlantılı olarak sağlık sisteminin geçmişten bu yana Türkiye’deki gelişim ve değişimine kısaca değinmekte yarar var.

1930 yılında çıkarılan ve halen yürürlükte olup 309 maddeden oluşan 1539 sayılı *Umumi Hıfzıssıhha Kanunu*'nun 1. maddesinde “*Memleketin sıhhi şartlarını ıslah ve milletin sıhhatine zarar veren bütün hastalıklar veya sair muzır amillerle mücadele etmek ve müstakbel neslin sıhatli olarak yetişmesini temin ve halkı tıbbi ve içtimai muavenete mazhar eylemek umumi Devlet hizmetlerindedir*” denilmektedir. Daha önce aktardığımız Anayasa maddeleri ve bağlantılı mevzuatta salgın ve bulaşıcı hastalık durumlarında devletin yükümlülüklerini belirten hükümler bulunmaktadır. Dünden bugüne salgın ve bulaşıcı hastalıklara yönelik birçok önlem ile sokağa çıkma kısıtlamalarının dayanağı olup en çok başvuru olan bu yasada salgın ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele konusu özel bir yer tutmuş; halk sağlığının korunması amaçlanmış ve bunun için kamu sağlık örgütlerinin merkezi ve yerel ayaklarıyla birlikte kurulması öngörülmüş; sağlık hizmetlerinin merkezi ve yerel yönetimler eliyle yürütülmesi hükme bağlanmıştır. Yasanın 83. Maddesinde de “*Cebri tecride tabi olarak müessesatta veya evlerinde tecrit edilen kimselerle 76 ncı maddede*

zikredilen şahıslardan muhtaç olanlarının kendileri ve ailelerinin işçeleri masarifi Hükümetçe tesviye edilir” denilmektedir.

Bu yasanın yalnızca başlıkları bile işçi sağlığı ve güvenliği ve halk sağlığına yönelik geniş kapsamı hakkında fikir vericidir: Sihhi teşkilat (Devlet hidemati sıhhiyesi ve sıhhi merciler, yüksek sıhhat şürası, vilayet hususi idareleri ve belediyeler, vilayetler ve kazalar umumi hıfzıssıhha meclisleri); Sari ve salgın hastalıklarla mücadele (Hudutlar ve sahiller sıhhi müdafaası, Memleket dahilinde sari ve salgın hastalıklarla mücadele, Sıtma ile mücadele, Trahom ile mücadele, Zührevi hastalıklarla mücadele, Veremle mücadele), Muhacerete ait sıhhi işler, Gemiler, demiryolları ve sair nakliyat vasıtaları sıhhi işleri, Çocuk hıfzıssıhhası (Çocukluk ve gençlik koruması), Süt hakkında, İşçiler hıfzıssıhhası, Yenilecek ve içilecek şeyler ile kullanılacak bazı maddeler, Maden suları ve kaplıcalar, Mezarlıklar, ölülerin defni, mezardan çıkarılması ve nakli, Şehir ve kasabalar hıfzıssıhhası (İçilecek ve kullanılacak sular, Mecralar ve müzahrefat imhası, Meskenler, Hanlar, oteller ve umumi mahaller, Yeni tesis olunacak veya tevsi edilecek şehir ve kasabalar), Gayrisihhi müesseseler, Sihhi istatistik ve coğrafya ve propaganda, Ceza hükümleri ve Umumi hükümler.

Ancak daha öncekiler bir yana, AKP iktidarı tarafından 2003 yılından bu yana uygulanan “Sağlıkta Dönüşüm Programı” uygulamaları Türkiye’nin sağlık sisteminde önemli değişiklikler yapmıştır. Örneğin 12.01.1961 tarih ve 224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Yasa’nın getirdiği sağlık hizmetlerinin coğrafi bölge ve nüfus temelli örgütlenme yapısı ortadan kaldırılmış; kişiler ve topluma yönelik sağlık hizmetleri ile kişiler ve çevreye yönelik sağlık hizmetleri birbirinden ayrılmış; neoliberal serbestleştirme ve özelleştirme uygulamaları hakim politika olmuş; parasız sağlık hizmeti büyük oranda yok edilmiştir. *Umumi Hıfzıssıhha Kurumu Kurulmasına Dair Kanun* uyarınca halk sağlığına yönelik olarak kurulan *Merkez Hıfzıssıhha Müessesesi*’nin devamı niteliğindeki ve çok sayıda aşı çalışmasıyla başarılı bir geçmişi olan *Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsü/Müessesesi* ne yazık ki 2011 yılında iktidar tarafından kapatılmıştır. Oysa difteri, boğmaca, tetanos, BCG, polio, kızamık, tifo, dizanteri, kolera, veba, menengokok, stafilokok, brucella, nezle, tetanoz, kızıl, alüminyum presipiteli karma aşular, lekeli humma, kuduz, çiçek ve grip aşularının başarılı üretimi bu Enstitü’de yapıyor ve toplum korunuyordu.

Diğer yandan yine bu iktidar tarafından kamu hastaneleri zayıflatılmış, sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesini sağlayan sağlık ocakları kapatılmış, koruyucu hekimlik ve halk sağlığı hizmetleri geriletilmiş, teşviklerle özel hastaneler yaygınlaşmış, özelleştirmenin türevi olan Kamu Özel Ortaklığı/İşbirliği modeliyle özel sektöre tahsis edilen kâr garantili “şehir hastaneleri” kamu hastanelerinin yerine geçmeye başlamıştır.

Pandemi sürecinde ortaya çıkan sorunlardan biri de Covid-19 Pandemisi nedeniyle oluşan iş kazası ve meslek hastalıklarının SGK tarafından yasalara aykırı olarak iş kazası ve meslek hastalığı sayılmayacağına dair 07.05.2020 tarih 2020/12 numaralı genelgesidir. Bu genelgede özetle, Covid-19'un iş kazası ve meslek hastalığı sayılmayan iş göremezliğe sebep olan bulaşıcı bir hastalık olduğu belirtilmektedir.

Oysa 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ile 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası'nda iş kazası ve meslek hastalığı tanımları açık bir şekilde bulunmaktadır. İş kazası, 6331 sayılı Yasanın 3. maddesinde, *“işyerinde veya işin yürütümü sırasında meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen yahut bedenen engelli hale getiren olay”* olarak tanımlanmıştır. 5510 sayılı Yasanın 13. Maddesinde de *“a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada, b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle, c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda, d) (...) emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda, e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere gidiş geliş sırasında, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen engelli hâle getiren olay”* olarak tanımlanmıştır.

Meslek hastalığı da 6331 sayılı Yasanın yine 3. maddesinde *“Mesleki risklere maruziyet sonucu ortaya çıkan hastalık”* olarak; 5510 sayılı Yasanın yine 13. maddesinde *“sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal engellilik halleri”* olarak tanımlanmıştır.

Dolayısıyla SGK genelgesi yasalara açıkça aykırılık oluşturmakta ve mahkemelerde açılacak iş kazası ve meslek hastalığı davalarında bir hükmü olmayacaktır. Çünkü hukuk gereği normlar hiyerarşisine göre yasalar, genelgelerin üzerinde yer alır. Ancak işçi/emek düşmanı bu genelge, hem SGK'nın iş kazaları ve meslek hastalıklarına dair istatistiklerinin sorunlu yanlarını bir kez daha, hem de SGK'nın sosyal giderlerini yasalara aykırı olarak kısmaya yönelik genel politikanın bir parçası olduğunu gösteriyor.

Kısaca Pandemi süreci işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yıllardır söylediğimiz yaklaşımın doğruluğunu bir kez daha göstermiştir: İşçi sağlığı ve iş güvenliği, sadece işyerleri ile ve 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nın kapsamı ile sınırlı değildir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği, bütüncül bir yaklaşımla ele alındığında; insanca çalışma hakkı, tam zamanlı ve kadrolu iş güvencesi hakkı, sosyal güvenlik hakkı, örgütlenme hakkı, insanca yaşanacak ücret hakkı başta

olmak üzere temel sosyal haklardan ayrı tutulamaz. Gerek bu nedenle gerekse toplumların büyük çoğunluğunu emekçilerin oluşturması ve en güncel sorun olan Covid-19 Pandemi süreci dolayısıyla işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı ile çalışma yaşamı; sağlıklı/güvenli koşullarda yaşama ve çalışma ile ücretsiz sağlık hizmetine ulaşma temelinde yeniden kurgulanmalıdır.

Pandemi sürecinin içinde yaşadığımız günler/aylar ile sınırlı olmadığı ve uzun süreli bir işçi sağlığı, halk sağlığı, toplum sağlığı sorunu olduğu gözetilerek aşağıda belirttiğimiz acil düzenlemeler yapılmalıdır:

- Kapitalizmin 40 yılı aşan neoliberal döneminde tasfiye edilen sosyal devlet ilkesi hatırlanmalı, sosyal devletin gerektirdiği politikalara dönmeli; özel hastaneler kamulaştırılmalı, kamucu sağlık politikaları hakim kılınmalı ve sağlık hizmetleri parasız olmalıdır.
- İş güvencesi ile işçi sağlığı ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır norm ve standartta bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalıdır.
- Pandemi süreci çalışanların sağlık hakkının yok sayıldığını ispat etmiştir. Yaşam hakkı, sağlıklı yaşam hakkı, sağlıklı koşullarda çalışma, nitelikli ve ücretsiz sağlık hizmetine ulaşabilmenin temel haklar olduğu kabul edilmeli, düzenleme ve uygulamalar bu gereklilikler üzerinden yapılmalıdır.
- COVID-19 olgusu tespit edilen işyerlerinde faaliyetler durdurulmalıdır.
- İşyerlerindeki COVID-19 vakaları başka bir değerlendirmeye gerek duymaksızın iş kazası olarak; sağlık çalışanları için meslek hastalığı olarak kabul edilmeli; meslek hastalığı tespit süreci tüm vakaların tespitine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- 6331 sayılı İş Sağlığı Kanunu'nda var olan "çalışmaktan kaçınma hakkı" talepleri kabul edilmeli, işyeri koşulları pandemi açısından tam uygun hale getirilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonu ödemelerindeki ön koşullar pandemi sürecinde uygulanmamalı; Fon'dan yapılan ödemeler ileride de işsiz kalınması durumunda "mahsuplaşma" gerekçesi olmaktan çıkarılmalıdır.
- Kayıtdışı çalışmakta iken işini kaybeden işçilere en az asgari ücret düzeyinde destek sağlanmalıdır.
- İşverenlerin kriz vb. bahaneler ile işten çıkarma, ücretsiz izin, ücret düşürme vb. uygulamalara başvurusu yasaklanmalıdır.

- Kısa çalışma ödeneği için ön koşul aranmamalı; bu ödenek esnek çalışmanın yaygınlaştırılması amacıyla uygulanmamalıdır.
- “İzole üretim üssü”, “elektronik kelepçe/pranga/takip” vb. uygulamalara geçit verilmemeli ve yasaklanmalıdır.
- Tüm işyerlerinde risk değerlendirmesi ve acil durum planları yenilenmeli, tüm çalışanlara COVID 19 bilgilendirmesi ve eğitim yapılmalıdır. Yenilenen risk değerlendirmelerinde alınması önerilen ve alınan önlemler tüm çalışanlara duyurulmalıdır.
- İşyerlerinde virüs bulaşmasını gerçekten ortadan kaldıracak önlemler alınmalı, işyerlerinin çalışma organizasyonu hijyen kuralları gözetilerek düzenlenmelidir. Kişisel hijyen malzemeleri ve kişisel koruyucu donanımlar ücretsiz olarak verilmelidir.
- Sağlık taramaları yaygınlaştırılmalı; testler ve muayeneler bütün sağlık kuruluşları ve işyerlerinde ücretsiz olarak yapılmalıdır.
- Bilim Kurulu ile eşgüdümlü olarak çalışmak üzere; bünyesinde ilgili merkezi ve yerel yönetim kuruluşları, ilgili akademisyenler, sağlık, emek ve meslek örgütlerinin temsil edildiği bir Salgınla Ulusal Mücadele Kurulu oluşturulmalıdır.
- Mevcut sağlık tesislerinin iyileştirilmesi ve yeni sağlık tesislerinin planlama ve gerçekleştirme çalışmalarında mühendis ve mimarların ve onların üyesi olduğu Odalar ve TMMOB’nin mesleki ve teknik bilgi birikiminden yararlanılmalıdır.

Bu değerlerden sonra biraz geriye giderek bu iktidarın yaptığı kritik bazı düzenlemeleri özetle değerlendireceğiz.

2.2.4.7 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu ile İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Önlenebilir mi?

2003 yılında kabul edilen 4857 sayılı İş Yasası’ndan sonra ardı ardına çıkarılan yasa ve yönetmeliklerle işyerlerinde sağlık ve güvenlik faaliyetlerinin ticarileştirilmesi amaçlanmıştır. Yargıya da taşınan bu düzenlemelerin birçoğunun yürütmesinin durdurulmasına, “*mevzuatın gözden geçirilmesi*” gerekçesinin arkasına saklanan çabalar ile direnilmekte; emek ve meslek örgütlerinin görüşleri ile yargı kararları aşılmaya çalışılmaktadır. Defalarca yapılan değişikliklerle, torba yasalar ile işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinde görev yapan yetki belgeli mühendis ve hekimler ile meslek odalarının eğitim ve uzmanlık birikimleri yok sayılmış, bu alan özel sektöre bırakılmıştır.

İSG Kurulu oluşturma zorunluluğu yine 50 den fazla çalışanı olan işyerleri için zorunlu kılınmış, 1974’ten beri bu 50 işçi sayısı bir türlü değişmemiştir. İş

kazası istatistiklerinde, 50'den az çalışanı olan işyerlerinde çok daha fazla iş kazasının olduğu bilindiği halde çalışanların söz alabileceği bu kuruldan korkulmuş ve sayı yine aynı kalmıştır.

“İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu” ile uzun zamandır izlenen piyasacı anlayışa uygun olarak, devletin bu alana yönelik sorumluluğunun ortadan kaldırılması, mühendislerin yok sayılması ve İş Güvenliği Mühendisi tanımının dışlanması gibi düzenlemelerle işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri ticari danışmanlık faaliyeti haline getirilmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu çerçevesinde yürürlüğe konulan İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği, İşyeri Hekimleri ile Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik ve “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik”ler piyasa aktörlerinin çıkarları doğrultusunda hazırlanmıştır. İşyeri hekimi ve iş güvenliği mühendislerinin eğitimlerini özel dershanelere bırakan, alanın ehli meslek örgütlerinin verdiği sertifikaları görmezden gelen, hizmet sunumunu ve eğitim aşamasını taşeronlara devreden, işyeri ortak sağlık birimlerini tasfiye ederek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen, idari yargı kararlarını görmezden gelen bir anlayışla oluşturulan bu mevzuat işçi sağlığı ve güvenliğinde süregelen krizi derinleştirecektir.

Yasanın amaç maddesinde yetkili makam ya da başka deyişle devlet, kamu güvenliği ve kamu düzeni açısından tehlike oluşturan durumları engellemek gibi bir görev üstlenmemiştir. Amaç maddesi, çalışanlar ve işverenlerle sınırlı tutulmuştur. Bu şekilde bir düzenleme, kanunun çıkarılış gerekçesine aykırı bir durum yaratmaktadır.

Yasada yer alan “iş güvenliği uzmanı” tanımı, mühendisler dışında herkesi kapsamaktadır. Hizmetin kendi doğası ve gerekleriyle örtüşmeyen bu tanım üzerinde çok ince bir şekilde çalışıldığı açıktır. Yasanın bir başka maddesi ile İş Yasası’ndaki tanım da yürürlükten kaldırılmaktadır. Oysa yapılması gereken tanımlama “Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne bağlı Odalar tarafından belgelendirilmiş mühendis ve mimar” olmalıydı. İşçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarında işyeri hekimliği, iş güvenliği mühendisliği ve bunların eğitimlerinin piyasalaşmış bir modelle değil, ilgili meslek odalarınca verilmesi yaşamsal önem taşımaktadır. Ayrıca “eğitim kurumu” bahsinde Türk Ticaret Kanunu’na göre piyasada kurulmuş firmalara, lisans unvanına sahip meslek mensuplarını eğitime yetkisi verilmesi, Anayasa’ya ve Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu’na aykırıdır.

Aynı şekilde kamu kurumu niteliğindeki meslek odalarının üyelerine Bakanlık eğitim verirken bu konuda odaların yetkili olması gerçeği görmezden gelinmiştir. Bakanlığın kamu hizmetinin yürütüldüğü bir merkezi idare unsuru

olduğu ve çalışanların da kamu görevlisi olduğu gerçeği ışığında, Bakanlık personelinin kişisel ikbal amaçlarını yasal boyuta taşımaya kimsenin hakkı olmadığı, bir hukuk devleti ilkesi gereğidir. Meslek içi eğitimin, Bakanlık, Üniversiteler ve TMMOB'nin birlikte oluşturacağı müfredat çerçevesinde ve bu kurumlar tarafından verilmesi gerektiği görüşümüz bakanlık tarafından uygun görülmemiş, eğitimler, birçoğu çok kalitesiz eğitim veren yüzlerce eğitim kurumu tarafından sürdürülmüştür.

Özellikle kayıt dışı çalışmanın yaygın olduğu sektörlerdeki kadın ve çocuk emeği sömürüsü, işçi sağlığı ve iş güvenliğinde en sıkıntılı alanların başında gelirken bugüne kadar hangi destekleyici politikalar geliştirildiği tartışması bir kenara, “*avantajlı*” statüde değerlendirilen kesimlerin yaşadığı güvencesizlik ve sıkıntılarının giderilmesine yönelik düzenlemelerden söz edilmesi de zordur.

Haziran 2012 tarihinde çıkarılan bu yasa sonrasında buraya kadar değinilen içerikte bir dizi belge ve yeni alt mevzuat yayımlandı.

İşçi sağlığı ve güvenliği alanında mevzuata dair sıkıntılar olduğu ve kapsamlı politikalar uygulanabilmesi için bu boşluğun doldurulması gerekliliği; Odamız, TMMOB ve ilgili emek ve meslek örgütleri tarafından yıllardan beri vurgulanmaktadır. Ancak denetimleri yaygınlaştırmayan, mesleki bağımsızlığı göz ardı eden, bu alana yönelik bilimsel ölçütleri ve birikimleri umursamayan; serbestleştirme temelinde milyonlarca işçiyi sömürü sistemine daha fazla teslim eden yaklaşımlarla oluşturulan mevzuat, ülkemizdeki birikmiş sorunları artırmaktadır.

Rekabetçi bir ekonomiye uygun şekilde işgücü piyasalarının etkinleştirilmesi vb. yaklaşımlar, esnek istihdam, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin kapsamını daraltan sektörel ve nicel sınırlamalarla birlikte işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının ticarileştirilmesi, mühendislik, hekimlik uygulamalarının dışlanması; bu alanı yapısal sorunlarla kuşatıcı ve iş kazalarını artırıcı niteliktedir.

6331 sayılı İş sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun TBMM'de görüşülmesi sırasında ve yasalaşmasından sonraki bilgilendirme toplantılarında hükümet ve ÇSGB yetkilileri; “*yasanın iş sağlığı güvenliği alanında ilk bağımsız kanun olduğu*”, “*yasadan sonra iş kazaları ve meslek hastalıklarında azalma olacağı*”ni sürekli olarak tekrarlayıp durdular. Oysa istatistikler göstermektedir ki, 2012 yılından bu yana iş kazası sayısında ve iş kazası sonucu ölümlerde azalma bir yana, hep artış olmuştur. Yasa 2012 yılında büyük iddia ve hedeflerle yürürlüğe konulduğu zaman iş güvenliği uzmanı çok sınırlı sayıda iken şu anda, 39 bin 415'i C sınıfı, 18 bin 257'si B Sınıfı, 13 bin 168'i A sınıfı olmak üzere toplam 70 bin 840 iş güvenliği uzmanı ve 29 bin 012 işyeri hekimi ile 18 bin 050 diğer sağlık personeli sertifikasına sahip İSG profesyoneli bulunmakta, ancak iş kazaları sonucu ölüm her yıl daha da artmaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'nun iş kazaları ve meslek hastalıklarını önleyebilecek bir yaklaşım içerisinde olup olmadığı bir yana, çalışma yaşamına ilişkin diğer tüm düzenlemelerden özellikle de 4857 sayılı İş Kanunu ile getirilen anlayışı göz önünde bulundurmadan yapılacak değerlendirme eksik bir yaklaşım olur.

2.2.4.8 4857 Sayılı İş Kanunu ile Yapılan Düzenlemelerin İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği ile İlişkisi

2.2.4.8.1 Esnek Çalışma Türleri İSİG İlişkisi

4857 sayılı Yasa ile çalışma yaşamına getirilen en önemli değişiklikler çalışma yaşamının esnekleştirilmesine ilişkin konulan kurallardır. 4857 yasa ile birlikte, 1475 sayılı yasadaki günlük ve haftalık çalışma süresinin birlikte belirlenmesi (günlük 8, haftalık 48 saat) kuralı yerine haftalık çalışma süresi 45 saat olarak belirlenmiş ve “denkleştirme süresi” ile günlük 11 saate kadar çalıştırma olanağı getirilmiştir. “Telaflı çalışması”, “çağrı üzerine çalışma”, “kısmi süreli çalışma” ile çalışma yaşamı işveren yararına konulan kurullarla “kuralsızlaştırılmış”, işçiler işverenler karşısında daha da güçsüz hale getirilmiştir. Biliyoruz ki, Türkiye’de, günlük 10–12 saate kadar varan çalışma süreleri bulunmaktadır. Çalışma yaşamındaki kuralsızlık ve uzun çalışma süreleri beraberinde iş kazalarını da getirmektedir. 4857 sayılı İş Kanunu’ndaki bu hükümleri görmeden yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nu değerlendirmek eksik olacaktır.

2.2.4.8.2 Taşeronlaştırma

4857 Sayılı Yasa ile işverenin ürettiği mal ve hizmetler bölümlere ayrılıp işin alt işveren (taşeron) eliyle yürütülmesinin olanakları yaratılmıştır. Düzenleme öncesinde son derece sınırlı olan alt işveren uygulaması 4857 Sayılı İş Kanunu ile aşırı derecede yaygınlaşmış, özel sektörde ve kamuda yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır. Taşeron işçi sayısı sürekli artış halindedir. Bu durum istihdam alanında daha fazla esnek ve güvencesiz bir çalışma hayatının inşa etmeye yönelik siyasal tercihlerin bir yansımasıdır.

Taşeron uygulaması güvencesizlik demektir, örgütsüzlük demektir. Güvencesiz çalışma koşullarında örgütsüz işçilerin işçi sağlığı ve iş güvenliği hakkına sahip çıkması ve sağlıklı çalışma koşulları için mücadelede başarı sağlamaları güçtür. Dolayısıyla, taşeron uygulamasını gözden uzak tutarak, “mükemmel 6331 sayılı yasa”ya rağmen iş kazalarının artarak sürmesini anlayamayız.

2.2.4.8.3 Sendikasızlaştırma

Türkiye’de en büyük sendikasızlaştırmanın AKP döneminde yaşandığı ve sendikalaşma oranının son 50 yılın en düşük seviyesinde olduğu görülmektedir. 1984 ile 2009 yılları arasında Türkiye’de sendikalaşma oranı yüzde 60 iken

bugün yüzde 13'e düşmüştür (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nca hazırlanan 2020 Ocak ayı istatistiklerine göre 13 milyon 856 bin 801 işçiden 1 milyon 917 bin 893'ü sendikalara üyedir).

Sendikalaşma oranının bu kadar az olmasına paralel olarak işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri yetersizdir, bu nedenle işçiler çok sayıda iş kazasına/cinayetine maruz kalmaktadırlar.

Bu çalışma koşullarında işçi sağlığı ve iş güvenliğini sadece 6331 sayılı İşçi Sağlığı İş Güvenliği Kanunu çerçevesinde tartışmak eksik kalacaktır.

4857 sayılı İş Kanunu dışında çalışma yaşamına ilişkin başka bir önemli düzenleme de 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'dur. 6356 sayılı kanun çerçevesinde toplu sözleşme ve grev hakkının kullanımı nerede ise mümkün değildir. Birçok engel aşıldıktan sonra grev aşamasına gelindiğinde, grevler “*milli güvenlik*” gerekçesi ile ertelenmekte, aslında fiilen yasaklanmaktadır. 6356 sayılı Kanunda “hak grevi”, “dayanışma grevi” mümkün değildir, baraj uygulaması ile örgütlenmek mümkün değildir. Bu şartlarda işçilerin işçi sağlığı ve güvenliğine sahip çıkması mümkün olmamaktadır.

2.2.4.8.4 Özelleştirme

4857 sayılı İş Kanunu vb. düzenlemelerle doğrudan ilgili olmamakla birlikte paralel giden bir uygulama da özelleştirmelerdir. Öyle ki özelleştirmeler esnek çalışmaya geçişte, sendikasızlaştırma ve taşeronlaşma sürecinde özel bir işlev üstlenmiştir. Diğer yandan özelleştirmelerle bütün hizmetlerin piyasa koşullarında üretilmesi ve halka “piyasa fiyatından satılması”nda AKP iktidarında çok yol alınmış ve özelleştirmelerin büyük kısmı AKP'nin iktidar olduğu 2002 sonrasında yapılmıştır.

Kalan KİT ve İDT'lerin büyüklerinden önemli bir kısmının da Kamu Özel İşbirliği (KOİ) projelerine ve iktidarın borçlanma ve yandaş kayırma gereksinimlerine kaynak bulmak için oluşturulan Türkiye Varlık Fonu AŞ'ye devredildiği bilinmektedir.

1970'li yıllarda yapılan kamu yatırımlarının yüzde 30'u sanayi sektörüne yönelik iken özelleştirmeler sonucunda sanayide kamu yatırımlarının payı yüzde 1'in altına inmiş durumdadır.

AKP iktidarında KİT'lerdeki istihdam sürekli azalmış; KİT'ler ve özelleştirme programına alınan kuruluşlarda istihdam edilenlerin toplam sayısı 1985 yılından bugüne 653 binden, 53 bin 745'i işçi, 47 bin 534'ü memur ve sözleşmeli olmak üzere 101 bin 279 kişiye düşmüştür.

Kamu işyerlerinin tasfiyesi, işsizliğin artması, aynı zamanda kent-kır arazilerinin imara/inşaata açılması ve maden sahalarının rödovans adı altında yandaşlara

sunulması, iş kazalarını artıran nedenler arasında yer almaktadır. Özelleştirmeyi, kent-kır rantlarını, rödovans sistemini vb. görmeden 6331 sayılı yasayı tartışmak eksik kalacaktır.

2.2.4.9 6331 Sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'na İlişkin Özet Değerlendirme

İşçi sağlığı ve güvenliğini yalnızca 6331 sayılı İş sağlığı Güvenliği Kanunu çerçevesinde değerlendirmenin eksik olacağı, 4857 sayılı İş Kanunu, 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu başta olmak üzere çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemelerin aynı zamanda işçi sağlığı ve güvenliğini ilgilendireceği açıktır. Yukarıda 4857 sayılı İş Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na ilişkin özet değerlendirmelerde de görüldüğü üzere, söz konusu düzenlemeler işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması önünde engeldir.

Bu nedenle 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu, 4857 sayılı İş Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu başta olmak üzere çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemeler yeniden ele alınmalı ve düzenlenmelidir.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'nın yürürlüğe girmesi sürecinde “*mükemmel yasa*” olarak ifade edilmesine rağmen defalarca ve en son 2015 yılında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikler de sorunun köklerine inmemiş, köklü çözümler üretmemiştir. 2010–2012 arasında yaşanan toplu ölümler üzerine kamuoyunu yatıştırıcı bir tarzda gündeme getirilen yasada, 2014 yılında Soma, Torunlar İnşaat ve Ermenek'te yaşanan toplu katliamlar üzerine yine kamuoyunu aldatmaya yönelik değişiklikler yapılmıştır. Değişikliklerin iş cinayetlerini ve meslek hastalıklarını önleyici bir yeterlilikte olmadığı, yasanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren iş kazaları ve iş cinayetlerinin/ölümlerin artarak devam etmesinden görülmektedir.

6331 sayılı yasanın hazırlanması ve değişikliklerin yapılması sürecinde, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı hep tek başına davranarak, sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşlerini önemsemeyerek hep yanlış kararlar almıştır. Gelinek nokta göstermektedir ki Çalışma Bakanlığı doğru kararlar almamakta ve yapılması gerekenleri yapamamaktadır. Bu nedenle aşağıda da belirteceğimiz üzere sendikalar, TMMOB, TTB, ilgili bilim çevreleri, Çalışma Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir Enstitü oluşturulmalıdır.

2.3 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğine İlişkin Düzenlemeler Neleri Kapsamalıdır?

1. İşçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin düzenlemenin can alıcı noktalarından birisi yukarıda sözü edilen *İşçi Sağlığı ve Güvenliği Enstitüsü*dür. İdari ve mali yönden bağımsız, üyelerinin çoğunluğu emek ve meslek örgütleri temsilcilerinden oluşması gereken bu kurum, düzenleme, denetim yapan bir yapıda olmalıdır.
2. Çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler bu enstitü tarafından bütünüyle yeniden düzenlenmelidir. Bu düzenlemede taşeron çalışması yasaklanmalı, örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkının önündeki tüm engeller kaldırılmalıdır. Esnek çalışma koşullarına yer verilmemelidir. İşçi sağlığı güvenliği konusunda yapılacak düzenlemeler ancak bu şekilde anlamlı olabilir.
3. İSİG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, ayrımsız, kısıtlamasız bütün işyerlerini ve her statüdeki tüm çalışanları kapsamalıdır.
4. Yapılacak düzenlemeler; “*İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının öncelikle işverenin görevi olduğu*” ilkesinde hareketle yapılmalıdır. İşyerinde istihdam edilen uzman, hekim vb.’nin verdikleri hizmetin bir danışmanlık hizmeti olduğu kabullenilmelidir.
5. Yapılacak düzenlemeler; işçi sağlığı güvenliği hizmetlerinin “piyasa koşullarında” verilmesi anlayışı ile yapılmamalıdır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında *kamu hizmeti, kamu denetimi* anlayışı hâkim olmalıdır. Yukarıda sözü edilen enstitü, hizmet ve denetimi organize eden, yerine getiren unsur olmalıdır. Halen uygulanmakta olan OSGB anlayışına son verilmelidir.
6. İşyerlerinde görev alacak uzman, hekim, sağlık personeli ve diğer personelin eğitimi Enstitü tarafından yerine getirilmelidir. Sözü edilen personel her yıl yenileme eğitimine tabi tutulmalıdır.
7. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerinde yürüttüğü çalışmalar, ilgili meslek örgütleri tarafından denetlenmelidir.
8. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin işyerlerinde görevlendirilmesi, Enstitünün yerel birimince yapılmalı, işyeri ile yapılacak sözleşme “tip sözleşme” olarak enstitü ve meslek örgütleri tarafından hazırlanmalı, sözleşmede yer alan hususlar personel için asgari haklar olarak kabullenilmelidir.
9. Uzman, hekim, sağlık personeli görev yaptığı işyerindeki işçi sağlığı ve güvenliğine ilişkin durumu Enstitünün yerel birimine raporlamalıdır.
10. Uzman, hekim, diğer personel ve sağlık personelinin ücreti Enstitü bünyesinde oluşturulacak bir fondan karşılanmalıdır.
11. İşçi sağlığı ve güvenliği ile görevli çalışan temsilcilerinin eğitimleri Enstitünün görevlendirmesi ile kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütleri tarafından yerine getirilmelidir.

12. Çalışan temsilcilerinin işyerlerinin büyüklüğüne göre belirlenecek süre ile her gün işyerinin bütününde gözlem yapması ve bunu raporlaması olanağı yaratılmalıdır.
13. Çalışan temsilcilerinin koşulsuz iş güvencesi olmalıdır.
14. 30 ve daha fazla çalışanın bulunduğu işyerlerinde İşçi Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulmalı ve yıllar içinde bu sayının daha da düşürülmesi hedeflenmelidir.
15. Çalışan temsilcisi, uzman, hekim tarafından önerilen hususlar, öneriyi yapan kişi ikna edilmediği sürece kabul edilmek zorunda olmalıdır. İşveren bu karara karşı sadece Enstitü yerel birimine itiraz edebilmelidir.
16. İşçi eğitimleri Enstitü tarafından gerçekleştirilmelidir.

3. İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİNDE DURUM VE TÜRKİYE'DEKİ İŞ KAZALARI VE MESLEK HASTALIKLARI ÜZERİNE BAZI VERİLER

3.1 Sosyal Güvenlik Kapsamı, İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Verilerine Dâhil Edilmeyen İşgücü Üzerine Bazı Bilgiler

2017 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 59 milyon 894 bin kişi; işgücü 31 milyon 643 bin, istihdam edilenler 28 milyon 189 bin, işgücüne dâhil olmayan nüfus 28 milyon 251 bin, işgücüne katılma oranı yüzde 52,8, dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 10,9, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 13, istihdam oranı yüzde 47,1'dir.

2018 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 60 milyon 654 bin kişi; işgücü 32 milyon 274 bin, istihdam edilenler 28 milyon 738 bin, işgücüne dâhil olmayan nüfus 28 milyon 380 bin, işgücüne katılma oranı yüzde 53,2, dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 11,0, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 13, istihdam oranı yüzde 47,4'tür.

2019 yılında ise 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 62 milyon 15 bin kişi; işgücü 32 milyon 549 bin, istihdam edilenler 28 milyon 80 bin, işgücüne dâhil olmayan nüfus 28 milyon 920 bin, işgücüne katılma oranı yüzde 53, dar tanımlı işsizlik oranı yüzde 13,7, tarım dışı işsizlik oranı yüzde 16, istihdam oranı yüzde 45,7'dir.

Ancak bu raporda verileri değerlendirilen SGK'nin son iş kazaları-meslek hastalıkları verileri 2017-2018 yılları üzerine olduğu için aşağıda bu yıllar üzerinden değerlendirme yapılacaktır.

2017 ve 2018 yıllarında işgücü 31 milyon 643 bin ve 32 milyon 274 bin, istihdam edilenler 28 milyon 189 bin ve 28 milyon 738 bin, işgücüne dâhil olmayan nüfus 28 milyon 251 bin ve 28 milyon 380 bin, işgücüne katılma oranları yüzde 52,8 ve 53,2, istihdam oranları yüzde 47,1 ve 47,4'tür.

Bu gerçekler aynı zamanda işçi sağlığı-iş güvenliği önlemlerinin yetersizliği ve iş kazaları ile meslek hastalıklarına dair SGK verilerinin sorunlu yapısını da ortaya koymaktadır.

Aşağıda verilen 4-1/a, 4-1/b ve 4-1/c'ye tabi sigortalı sayısı 2018 yılında 22 milyon 72 bin 840'tır. Ancak 4-1/c'ye tabi sigortalıların iş kazası ve meslek hastalığı verileri SGK İstatistiklerinde yoktur.

TÜİK verilerine göre de 2018 yılında istihdam edilenlerin toplamı 28 milyon 738 bindir. Yani kısaca 4-1/c'ye tabi olanlarla birlikte toplam 9 milyon 698 bin 461 kişi, SGK'nin iş kazaları ve sorunlu olan meslek hastalıkları istatistiklerine dâhil edilmemektedir.

Tablo 1. Sosyal Güvenlik Kapsamı (5510 Sayılı Kanunun 4-1/a, 4-1/b, 4-1/c Maddesi Kapsamındaki Çalışanlar) 2017-2018

Sosyal Güvenlik Kapsamı	2017	2018
Aktif Sigortalılar	22.280.463	22.072.840
Zorunlu Sigortalılar	19.511.173	19.374.552

Tablo 2. 5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalı Sayıları ve Sosyal Güvenlik Kapsamı, 2017-2018

Sosyal Güvenlik Kapsamı	2017	2018
Aktif Sigortalılar	16.369.073	16.054.759
Zorunlu Sigortalılar	14.477.817	14.229.170

Tablo 3. 5510 Sayılı Kanunun 4-1/b Maddesi Kapsamındaki Sigortalı Sayıları ve Sosyal Güvenlik Kapsamı, 2016-2018

Sosyal Güvenlik Kapsamı	2017	2018
Aktif Sigortalılar	2.923.994	2.984.780
Zorunlu Sigortalılar	2.047.268	2.114.071

Tablo 4. 5510 Sayılı Kanunun 4-1/c Maddesi Kapsamındaki Sigortalı Sayıları ve Sosyal Güvenlik Kapsamı, 2017-2018

Sosyal Güvenlik Kapsamı	2017	2018
Aktif Sigortalılar	2.987.396	3.033.301
Zorunlu Sigortalılar	2.986.088	3.031.311

Kaynak: SGK 2017 ve 2018 İstatistiklerinden hareketle tarafımızdan hazırlanmıştır.

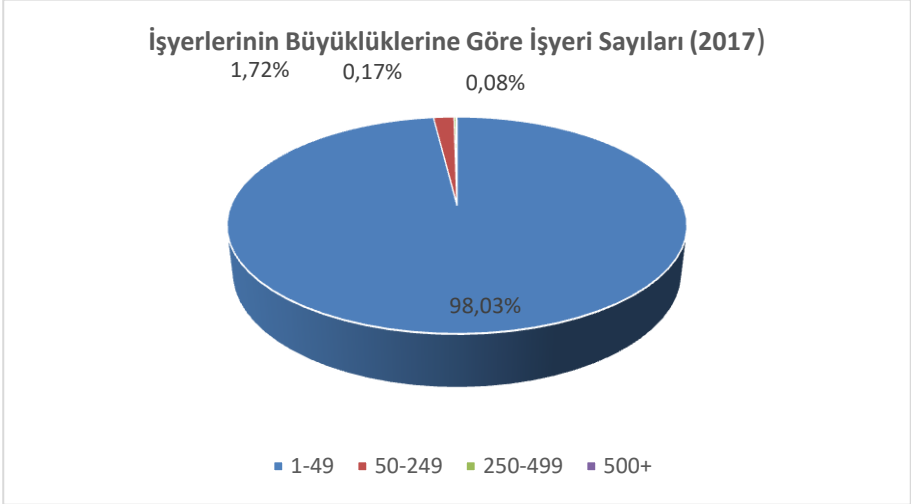
3.2 İşyerlerinin Büyüklüklerine Göre İşyeri ve Çalışan Sigortalı Sayıları

Aşağıdaki tablo ve grafikler, 5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi kapsamındaki işyerleri ve zorunlu sigortalı sayılarını kapsamaktadır.

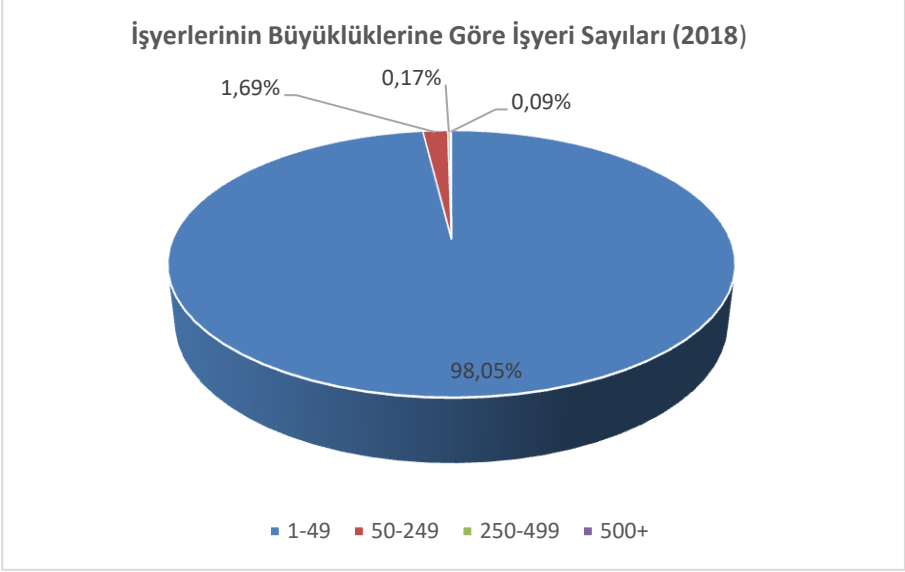
Tablo 5. İşyerlerinin Büyüklüklerine Göre İşyeri ve Çalışan Sayıları (2017-2018)

Çalışan Sayıları	2017		2018	
	İşyeri Sayıları	Çalışan Sayıları	İşyeri Sayıları	Çalışan Sayıları
1-49	1.837.711	8.572.666	1.843.154	8.277.908
50-249	32.263	3.205.434	31.753	3.152.394
250-499	3.159	1.095.075	3.212	1.102.187
500 +	1.549	1.604.642	1.652	1.696.681
Toplam	1.874.682	14.477.817	1.879.771	14.229.170

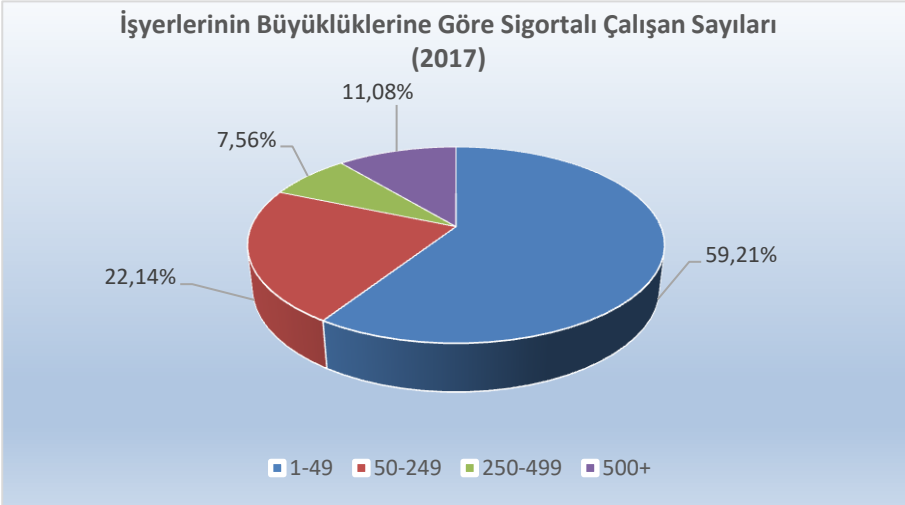
Kaynak: SGK 2017 ve 2018 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

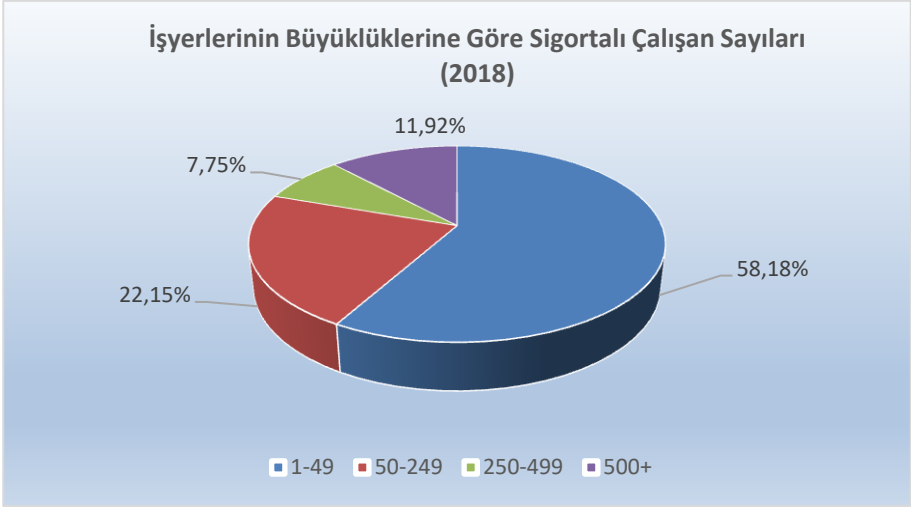
Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki ülkemizde sanayi üretiminin yüzde 99,77'sini yapan KOBİ'ler, daha da küçük işletmeler ile semtlerde, sokaklarda, apartman altlarına kadar yayılan enformel sektörlerin varlığı, çalışma yaşamının bir diğer karanlık yüzüne işaret etmektedir. Bu tür üretim atölyelerinin son derece olumsuz fiziksel koşullarında kayıt dışı çalıştırılan işçiler için, işçi sağlığı ve iş güvenliği uygulamalarının nasıl hayata geçirilebileceğinin yasal zorunluluk ve yaptırımlarıyla birlikte tanımlanması ve güvence altına alınması gerekmektedir. Bu noktada esasen üretimin yapısının köklü bir değişime uğraması gerekmektedir.

Ayrıca TMMOB'ye bağlı meslek Odaları, TTB ve işçi sendikaları/konfederasyonlarının görüşleri alınarak işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında aktif rol üstlenmeleri sağlanmadığı müddetçe, mevcut olumsuzlukların süreceği açıktır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği mevzuatında, sağlık hizmetleri dışındaki tüm hususlar mühendislik dallarını ilgilendirmektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili teftiş görevini yürüten iş müfettişleri de büyük oranda mühendislerden oluşmaktadır. Yani mevzuatın denetim ve uygulayıcılarının ağırlıklı olarak mühendislerden oluşması gerekir. Ancak Mühendis Odalarının görüşlerine önem verilmemekte ve bu alandan dışlanmaya çalışılmaktadır.

Diğer taraftan önceki Oda raporlarımızda, çok küçük işletmelerde de ortak organizasyonlara gidilerek “Ortak İş Sağlığı ve Güvenliği Birimlerinin” oluşturulması gerekliliği belirtilmiştir. Uygulamada küçük işletmeler işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerini ancak bu yöntemle yan yana gelerek tüm işçilere

verebileceklerdir! Mevcut uygulamalar devam ettiği sürece çalışanların çok büyük bir kısmı işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve güvencesinin dışında kalacaktır.

3.3 İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili SGK Verileri Üzerine

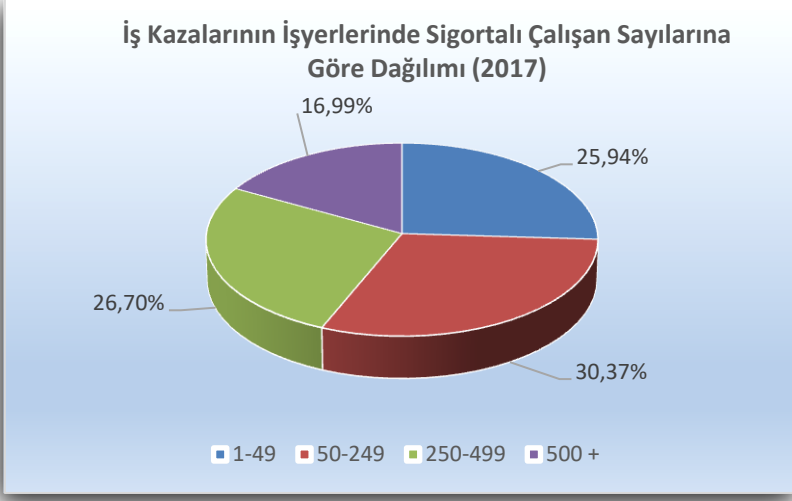
SGK önceki yıllarda, her yıl bir önceki yıla dair istatistikleri yayımlıyordu. Son yıllarda ise gecikmeli olarak iki yıl öncesine dair iş kazaları ve meslek hastalıkları istatistiklerini yayımlamaktadır. Bu nedenle bu raporda 2020 Mart ayında yayımlanan 2018 istatistikleri, analizi yapılan en son veri durumundadır.

SGK verileri esasen 5510 sayılı yasanın 4-1/a maddesi kapsamındaki “aktif sigortalılar” içindeki “zorunlu sigortalılar”ı kapsamaktadır. Her ne kadar 2017 ve 2018 İstatistiklerinde 4-1/b kapsamındaki sigortalılara dair verilere yer verilmeye başlanmış olursa da hem verilerin yetersizliği söz konusudur hem de örneğin 4-1/c’ye tabi çalışanlara dair iş kazası ve meslek hastalığı verileri kapsamamaktadır. Diğer yandan kayıt dışı işgücü tamamen hesap dışıdır. Dolayısıyla bu raporda yer verilen SGK verilerine göre yapılan birçok sayısal değerlendirmenin iş kazaları ve meslek hastalıklarına dair gerçekleri yeterince yansıtmayacağı gözetilmelidir.

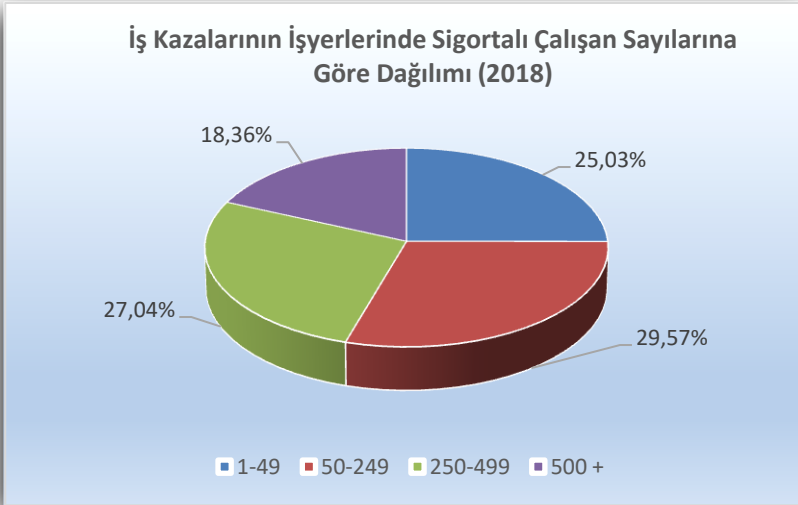
Ayrıca özellikle meslek hastalıklarına ilişkin verilerin gerçekleri hiçbir şekilde yansıtmadığı bilinmektedir. Her yıl sadece onlarca kot taşıma işçisinin meslek hastalığı nedeni ile hayatını kaybettiği gerçekliğine karşın istatistiklerde yer almaması, mevcut verilerin sorunlu olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır.

3.4 İş Kazaları ve Meslek Hastalıklarıyla İlgili Bazı Veriler

3.4.1 İş Kazalarının İşyerlerinde Sigortalı Çalışan Sayılarına Göre Dağılımı

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

SGK İstatistiklerine göre ülkemizde, 4-1/a kapsamındaki sigortalılar itibarıyla, 2017 yılında 359.653; 2018 yılında 430.985 iş kazası meydana gelmiştir.

Yukarıdaki grafiklerde görüldüğü üzere 2017 yılındaki iş kazalarının 93.283'ü (yüzde 25,94'ü); 2018 yılında 107.861'i (yüzde 25,03'ü) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana gelmiştir.

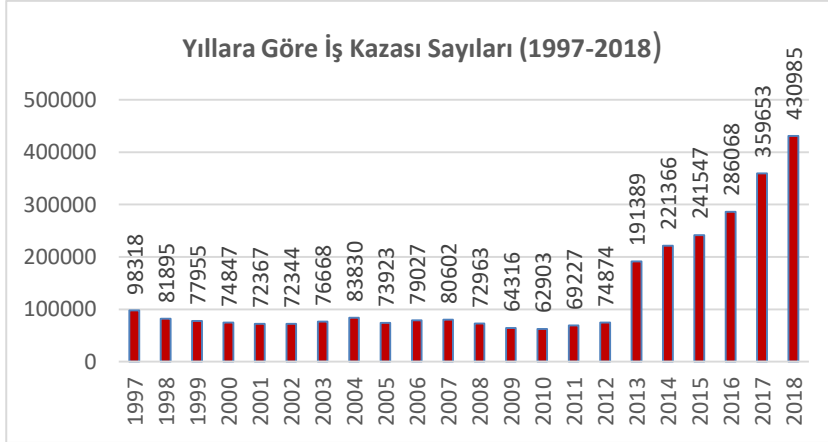
İş kazalarında/cinayetlerinde hayatını kaybedenler ise 2017 yılında 1.633 kişi, 2018 yılında 1.541 kişidir.

İş kazalarında/cinayetlerinde hayatını kaybedenlerin 2017 yılında yüzde 55,42'si (905 kişi); 2018 yılında yüzde 55,74'ü (859 kişi) 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde, yani İş Sağlığı Güvenliği Kurulu kurulması zorunlu olmayan işyerlerinde çalışmakta idi.

4-1/b kapsamındaki sigortalılarda ise 2017 yılında 213, 2018 yılında 291 iş kazası; iş kazası sonucu ölüm vakası ise 2017 yılında 3 kişi, 2018 yılında 1 kişi olarak kaydedilmiştir.

Ayrıca çıraklar, kendi hesabına çalışanlar, kısmi-geçici süreli çalışma biçimlerine tabi olanlar vb. ile sigortalı olmayan kayıt dışı çalışanların uğradıkları ve SGK'ye bildirilmeyen iş kazalarını da göz önüne aldığımızda, gerçek verilerin SGK istatistiklerinin birkaç kat üstünde olduğu anlaşılmaktadır.

3.4.2 İş Kazası Verileri

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki grafikte 1997'den itibaren 22 yılın iş kazası sayıları verilmektedir. Son iki yılın (2017-2018) iş kazası verilerini önceki bölümde de belirtmiştik. İş kazasına maruz kalanların kadın ve erkeklere göre dağılımı şöyledir: 2017

yılında 359.653 kişinin 58.883'ü kadın, 300.770'i erkek; 2018 yılında 430.985 kişinin 76.677'si kadın, 354.308'i erkektir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girdiği 2012 yılından itibaren SGK verilerine baktığımızda, yukarıdaki grafikten izlenebildiği ve aşağıda değineceğimiz üzere iş kazaları ve bundan dolayı ölümlerde/iş cinayetlerinde sürekli artış gözlenmektedir.

2012-2018 yıllarında genel olarak iş kazası sayılarında sürekli ve önemli artışlar olmuştur.

2012 yılı iş kazası sayısı 74.871; 2013 yılı iş kazası sayısı 191.389'dur ve 2013'te 2012'ye göre yüzde 291 oranında artış olmuştur.

2014 yılı iş kazası sayısı 221.366'dır ve 2013'e göre yüzde 15,66 oranında artmıştır.

2015 yılı iş kazası sayısı 241.547'dir ve 2014'e göre yüzde 10,91 oranında artmıştır.

2016 yılı iş kazası sayısı 286 bin 68'dir ve 2015'e göre yüzde 11,8 oranında artmıştır.

2017 yılı iş kazası sayısı 359.653'tür ve 2016'ya göre yüzde 25,72 oranında artmıştır.

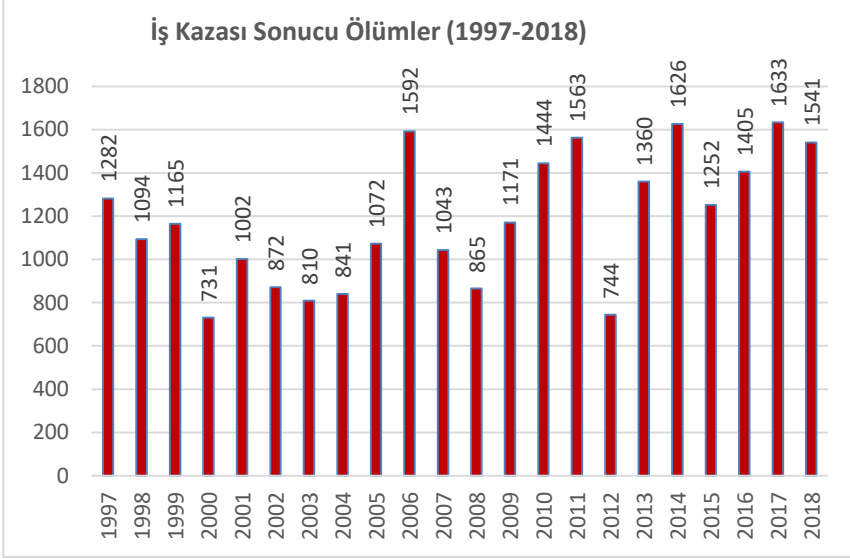
2018 yılı iş kazası sayısı 430.985'tir ve 2017'ye göre yüzde 19,83 artmıştır.

2012'ye göre ise 2018'de meydana gelen iş kazaları yüzde 475,64 oranında artmıştır.

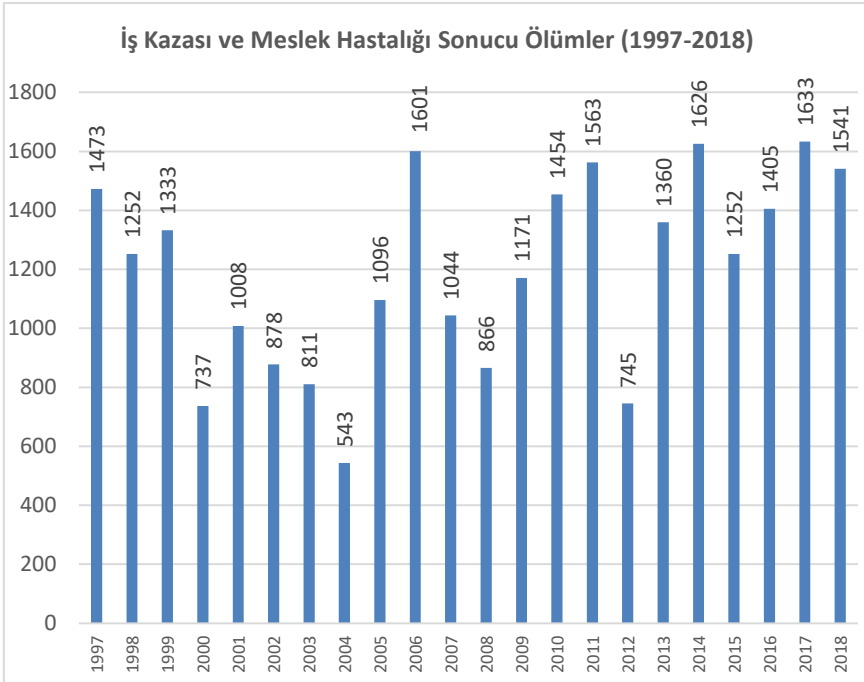
3.4.3 İş Cinayetleri/Ölüm Verileri

İş kazalarındaki benzer şekilde iş cinayetlerinde de artış görülmektedir. 1997 yılından itibaren meydana gelen iş kazaları ve meslek hastalıklarından dolayı ölüm vakaları aşağıdaki grafiklerde verilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden itibaren 2012-2018 yılları iş kazası/cinayeti sonucu ölüm sayıları ise şöyledir: 2012'de 745 ölüm olayı olmuş, 2013 yılında iş kazası sonucu 24'ü kadın, 1.336'sı erkek olmak üzere toplam 1.360; 2014 yılında 37'si kadın, 1.589'u erkek olmak üzere toplam 1.626; 2015 yılında 33'ü kadın, 1.219'u erkek olmak üzere toplam 1.252; 2016 yılında 36'sı kadın, 1.369'u erkek olmak üzere toplam 1.405; 2017 yılında 29'u kadın, 1.604'ü erkek olmak üzere toplam 1.633; 2018 yılında 46'sı kadın, 1.495'i erkek olmak üzere toplam 1.541 emekçi yaşamını kaybetmiştir.

İş kazası sonucu ölümlerdeki artış da şöyledir:

2013 yılında 2012'ye göre yüzde 83 oranında artış olmuştur.

2013'e göre 2014 yılında yüzde 19,19 oranında artış olmuştur.

2014'e göre 2015 yılında yüzde 12,9 oranında azalma olmuştur.

2016 yılında 2015'e yüzde 11,2 artış olmuştur.

2017 yılında 2016'ya göre yüzde 16 oranında artış olmuştur.

2018 yılında 2017 yılına göre yüzde 5,6 oranında azalma olmuştur.

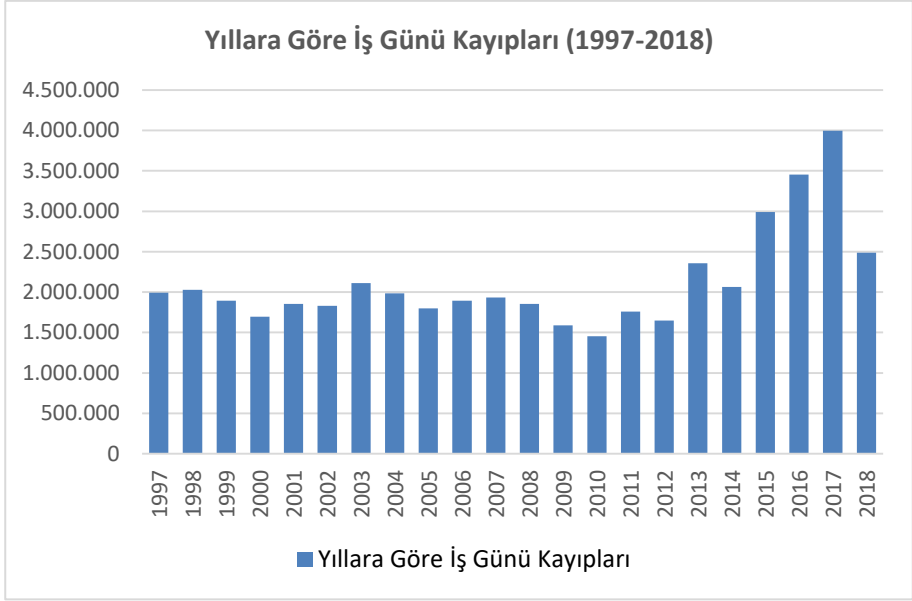
İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre de 2013 yılında en az 1.265; 2014 yılında en az 1.866; 2015 yılında en az 1.730; 2016 yılında en az 1.970; 2017 yılında en az 2.006, 2018 yılında en az 1.923; 2019 yılında en az 1.736; 2020'nin ilk beş ayında en az 737 emekçi yaşamını kaybetmiştir. Bu verilere göre ölüm oranları daha yüksektir. Aynı kaynağa göre 2020 yılının ilk beş ayında 736 kişi hayatını kaybetmiştir ve bu ölümlerin 146'sı (11 Mart-31 Mayıs tarihleri arasında) Covid-19 Pandemi vakasından dolayıdır.

3.4.4 İş Kazaları Sonucu Geçici İş Göremezlik/Gün Sayıları

2017 yılında emekçiler iş kazaları sonucu 3.864.334 gün ayakta, 132.539 gün hastanede yatarak, toplamda 3.996.873 gün ayakta ve hastanede yatarak geçici iş göremezlik durumuna maruz kalmışlardır.

2018 yılında 2.398.036 gün ayakta, 89.965 gün hastanede yatarak, toplamda 2.488.001 gün ayakta ve yatarak geçici iş göremezlik durumuna maruz kalmışlardır.

Aşağıdaki grafikte 1997-2018 yıllarının işgünü kayıpları topluca görülmektedir.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

3.4.5 Meslek Hastalıkları Sonucu Oluşan Geçici İşgöremezlik/Gün Verileri

2017 yılında meslek hastalıklarından dolayı 10'u ayakta, 12'si hastanede yatarak toplam 22 erkek geçici iş göremezlik durumu yaşamıştır.

2018 yılında ise meslek hastalıklarından dolayı ayakta ve 13 (erkek) geçici iş göremezlik durumu kaydedilmiştir.

2016-2018 yıllarında kadın çalışanlarda meslek hastalıklarından dolayı ayakta veya yatarak geçici iş göremezlik durumu SGK verilerinde yoktur.

3.4.6 İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Oluşan Sürekli İş Göremezlik Durumu Verileri

Yıl içinde geçirilen meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 2017'de 32, 2018'de 46'dır.

Geçmiş yıllarda geçirilen iş kazası sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 2017 yılı içinde 3.902, 2018 yılı içinde 3.679'dur.

Geçmiş yıllarda tutulduğu meslek hastalığı sonucu yıl içinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 2017 yılında 207, 2018 yılında 248'dir.

İş kazası sonucu yıl içinde sürekli iş göremezlik geliri bağlanan toplam sigortalı sayısı 2017 yılında 3.987, 2018 yılında 3.773'tür.

Meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri bağlanan sigortalı sayısı 2017 yılı içinde 239, 2018 yılı içinde 294'tür.

İş kazası veya meslek hastalığı sonucu sürekli iş göremezlik geliri alanların "birikimli dağılımı" ise şöyledir:

İş kazalarından dolayı sürekli iş göremezlik geliri bağlananların sayısı 2017 yılında 68.015'e, 2018 yılında 70.541'e ulaşmıştır.

Meslek hastalıklarından dolayı sürekli iş göremezlik geliri bağlananların sayısı 2017 yılında 4.816'ya, 2018 yılında 4.865'e ulaşmıştır.

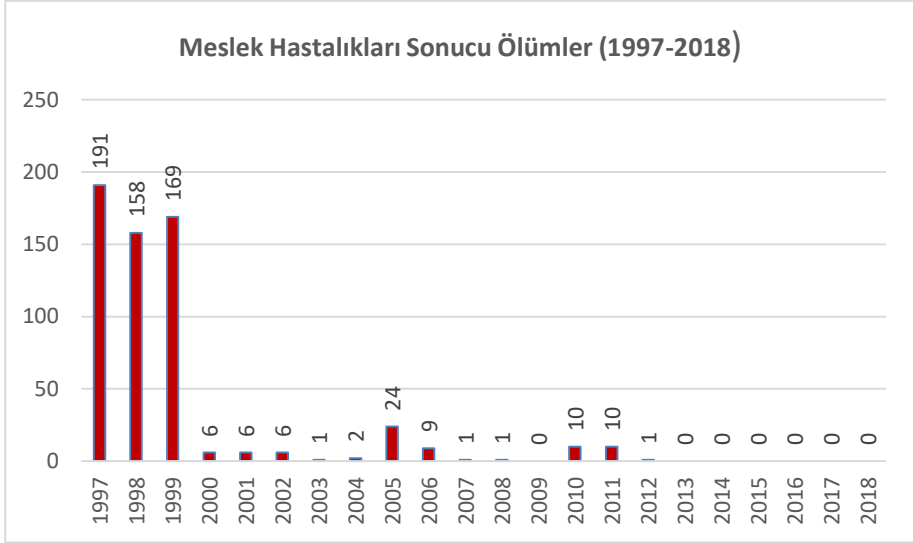
İş kazası ve meslek hastalığından ötürü sürekli iş göremezlik geliri bağlananların genel toplamı ise 2017 yılında 72.831'e, 2018 yılında 75.406'ya ulaşmıştır.

"Birikimli dağılım"a dair 2018 yılı verisi, önceki yıl/ların verilerini de içermektedir.

Bir işçinin sürekli iş göremez hale gelmesi ya da hayatını kaybetmesi durumunda 7.500 iş günü kaybedildiği kabul edilmektedir.

3.4.7 Meslek Hastalıkları Verileri

Meslek hastalığı olgu verilerinin aşırı sorunlu yapısı sürmektedir. Örneğin SGK 2013-2018 verilerinde meslek hastalıklarından dolayı hiç ölüm yoktur!

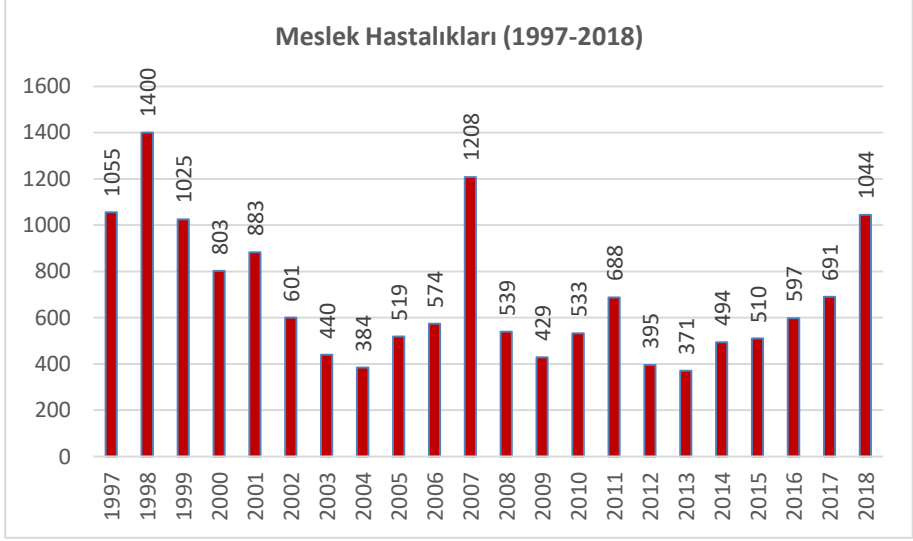
Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Meslek hastalıklarını ve bundan dolayı ölüm vakalarını tespit etmesi oldukça güç olan *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi*'nin olanaksızlıklar içinde oluşturduğu veriler bile SGK verilerinin ne kadar sorunlu olduğunu göstermektedir. *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi* verilerine göre 2013 yılında en az 3, 2014 yılında en az 29, 2015 yılında en az 13, 2016 yılında en az 15, 2017 yılında en az 4, 2018 yılında en az 10, 2019 yılında en az 8 emekçi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybetmiştir.

Daha da ilginç, yukarıdaki grafikte görüldüğü üzere 1997-1999 yıllarında yani üç yılda 545 kişi meslek hastalıklarından ötürü hayatını kaybetmişken 2000'den itibaren 18 yılda 77 kişinin hayatını kaybetmiş olarak görünmesidir!

Meslek hastalığı olguları SGK verilerinde 2017'de 53'ü kadın, 638'i erkek toplam 691; 2018 yılında 78'i kadın, 966'sı erkek toplam 1.044 kişi olarak gösterilmiştir.

2017 yılında 691 kişinin 173'ü, 2018 yılında 1.044 kişinin 298'i sigortalılığı sona erdikten sonra meslek hastalığı tanısı konulan sigortalılardan oluşmaktadır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2017 yılında meslek hastalığı olguları 81 il içinde yalnızca 46 ilde ve 691 olgudan ibarettir. Bunun 173'ü sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi koyulanları kapsamaktadır. İller sıralamasının ilk beşi şöyledir: İstanbul 124 kişi, Kocaeli 69 kişi, Ankara 52 kişi, Kütahya 47 kişi, Zonguldak 40 kişi!

2018 yılında meslek hastalığı olguları 81 il içinde yalnızca 41 ilde ve 1.044 olgudan ibarettir. Bunun 298'i sigortalılığı bittikten sonra meslek hastalığı teşhisi koyulanları kapsamaktadır. İller sıralamasının ilk beşi şöyledir: İstanbul 146 kişi, Kocaeli 89 kişi, Zonguldak 87 kişi, Kütahya 70 kişi, Ankara 60 kişi!

2017 yılında tespit edilen 691 meslek hastalığı olgusunun 236'sı solunum sistemi hastalıkları, 164'ü "listede olmayan başka bir hastalık", 47'si kas iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, 32'si kulak ve mastoid çıkıntı hastalıkları, 24'ü sinir sistemi hastalıkları, 12'si deri ve derialtı dokunun hastalıkları, 1'i malign ve neoplazmalar, 1'i mental ve davranışsal bozukluklar, 1'i göz ve adnekslerinin hastalıklarıdır. 173'ü de sigortalılığı sona erdikten sonra meslek hastalığı teşhisi konulan ancak tanı alt gruplarında tanıları belirtilmeyenleri kapsamaktadır.

2018 yılında tespit edilen 1.044 meslek hastalığı olgusunun 388'i solunum sistemi hastalıkları, 209'u "listede olmayan başka bir hastalık", 49'u kas iskelet sistemi ve bağ dokusu hastalıkları, 47'si kulak ve mastoid çıkıntı hastalıkları, 33'ü sinir sistemi hastalıkları, 14'ü deri ve derialtı dokunun hastalıkları, 4'ü bazı enfeksiyöz ve paraziter hastalıklar, 1'i malign ve neoplazmalar, 1'i göz ve adnekslerinin hastalıklarıdır. 298'i de sigortalılığı sona erdikten sonra meslek

hastalığı teşhisi konulan ancak tanı alt gruplarında tanıları belirtilmeyenleri kapsamaktadır.

Diğer yandan SGK verilerinde “ilginç” bir husus bulunmaktadır. Bu verilere göre 2013-2018 yıllarında meslek hastalığı sonucu ölüm vakası görünmemesine ve 2000 yılından itibaren meslek hastalığı sonucu ölüm sayısı toplam 77 kişi görünmesine karşın, “*Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin Yıl İçinde Ölüm Geliri Bağlanan Hak Sahipleri*” veri tablosunda (SGK, Tablo 3.24), “2016 yılı içinde meslek hastalığı sonucu ölenlerin, ölüm geliri bağlanan haksahipleri”nin 186; “*Geçmiş yıllarda meslek hastalığı sonucu ölenlerin, 2016 yılı içinde ölüm geliri bağlanan haksahipleri*”nin 149 (toplamda 335) olduğu belirtilmektedir.

2017 SGK istatistiklerinin 3.42 nolu tablosunda “2017 yılı içinde meslek hastalığı sonucu ölenlerin, ölüm geliri bağlanan haksahipleri”nin 197 kişi; “*Geçmiş yıllarda meslek hastalığı sonucu ölenlerin, 2017 yılı içinde ölüm geliri bağlanan haksahipleri*”nin de 159 kişi (toplamda 356 kişi) olduğu görülmektedir.

2018 yılı SGK istatistiklerinin 3.1.41 nolu tablosunda da “2018 yılındaki aktif/pasif sigortalılığında dolayı 2018 yılı içinde meslek hastalığı sigortasından ölüm geliri bağlanan hak sahibi sayısı”nın 170 kişi; “*Geçmiş yıllardaki aktif/pasif sigortalılığında dolayı 2018 yılı içinde meslek hastalığı sigortasından ölüm geliri bağlanan hak sahibi sayısı*”nın 107 kişi (toplamda 277 kişi) olduğu görülmektedir.

Daha da ilginç ise ölüm geliri bağlanan haksahiplerine ilişkin *birikimli* verilerde bulunmaktadır.

SGK 2017 yılı istatistiklerinin 3.43 nolu “5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölenlerin, Ölüm Geliri Alan Hak Sahiplerinin İl ve Cinsiyete Göre Birikimli Dağılımı”, tablosunda meslek hastalıklarından dolayı 3.857 dosya üzerinden 5.192 haksahibine ölüm geliri bağlandığı görülmektedir.

SGK 2018 yılı istatistiklerinin 3.1.42 nolu “5510 Sayılı Kanunun 4-1/a Maddesi Kapsamındaki Sigortalılardan İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Geliri Bağlanan Hak Sahiplerinin İl ve Cinsiyete Göre Birikimli Dağılımı”, tablosunda da meslek hastalıklarından dolayı 5.404 dosya üzerinden 6.692 haksahibine ölüm geliri bağlandığı görülmektedir.

Yukarıda aktardığımız bütün veriler, gerek meslek hastalıkları, gerekse meslek hastalıkları sonucu ölümler/cinayetler üzerine yıllardır belirttiğimiz, SGK verilerinin eksikliklerini ve sorunlu yanlarını bir kez daha kanıtlamaktadır.

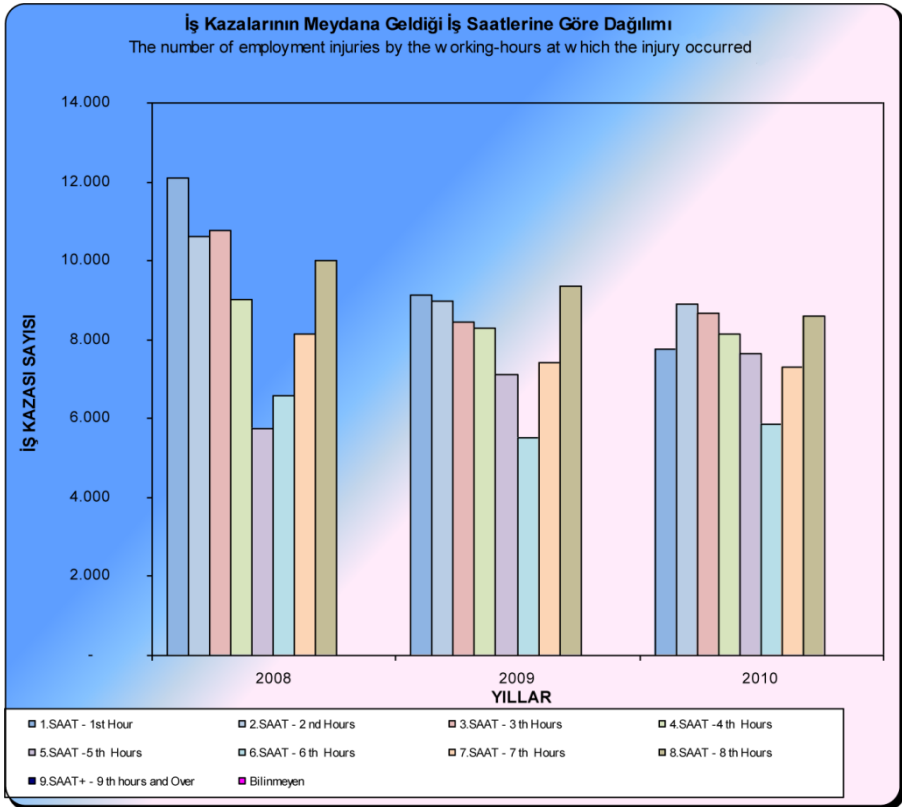
Diğer yandan Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Belgesi II (2009-2013)’deki “Hedefler”in 4. maddesinde; “*Beklenen ancak tespit edilememiş meslek hastalığı*

vaka sayısı tespitinin yüzde 500 artırılması” yaklaşımına karşın SGK istatistiklerinde kayda değer bir artış olmadığı görülmektedir. Ülkemizde henüz meslek hastalıkları üzerine ilgili resmi kuruluşların ciddi ve yaygın bir çalışması yoktur; konu yeterince ciddiye alınmamaktadır. Çalışanlarımız bazı hastalıkların meslek hastalığı olup olmadığını dahi bilmemektedir.

Ülkemizde meslek hastalığı olgu ve ölümlerinin çok düşük görünmesi, bazı yıllarda hiç ölüm görünmemesi, bu konuda düzenlenen mevzuatın ve tanı sistemlerinin yetersizliğini, bu hastalıkların tanı/tespitinden ölümlere dek veri tabanlarının yetersiz ve işlemez olduğunu, ölçme değerlendirmenin eksik yapıldığını, devlet hastanelerine devredilen hastanelerin henüz yeterli ve doğru istatistik oluşturma aşamasına gelmediğini, kısaca mevcut yaklaşım ve durumun sorunları gizlemeye yönelik olduğunu göstermektedir.

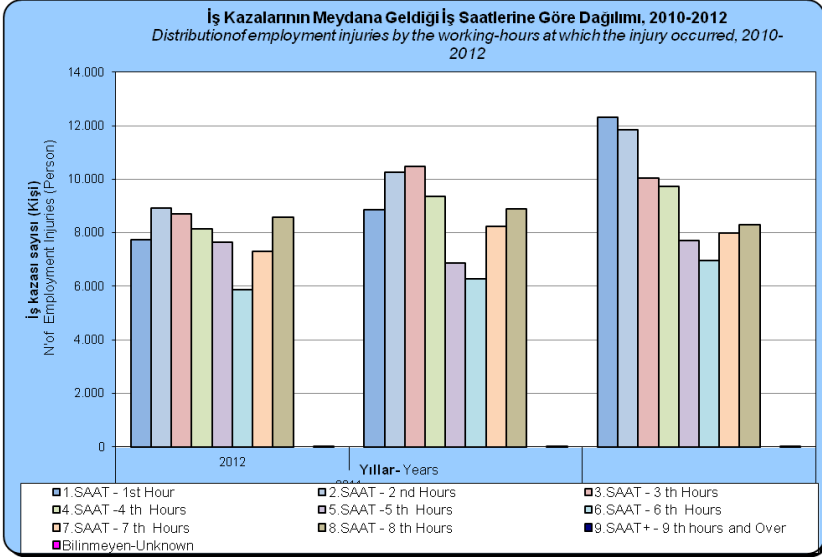
3.4.8 İş Kazalarının İş Saatlerine Göre Dağılımı

Kaynak: SGK 2010 Yılı İstatistikleri

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Not: SGK, sonraki yıllarda bu grafiği (ve aşağıdaki) yenilememiştir. Bu nedenle aşağıdaki tablolar MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2012 Yılı İstatistikleri

Tablo 6. 4/1A Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Geçirdiği İş Kazalarının İş Saatlerine Göre Dağılımı (2016-2018)

İŞ SAATLERİ	2016			2017			2018		
	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam	Kadın	Erkek	Toplam
1. SAAT	2333	12597	14930	3195	15936	19131	4102	18015	22117
2. SAAT	3336	20631	23967	4324	25331	29655	5466	29880	35346
3. SAAT	3888	23959	27847	5152	29189	34341	6651	34166	40817
4. SAAT	4121	24839	28960	5320	31028	36348	6939	36431	43370
5. SAAT	3244	15080	18324	3849	18318	22167	4945	21962	26907
6. SAAT	3469	20216	23685	4700	25485	30185	6143	29889	36032
7. SAAT	3604	19732	23336	4767	24451	29218	6223	29088	35311
8. SAAT	2777	16924	19701	3873	21662	25535	5189	25366	30555
9. SAAT+	9553	47113	56666	12062	58072	70134	16174	70310	86484
Bilinmeyen	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOPLAM	36.325	201.091	237.416	47.242	249.472	296.714	61.832	295.107	356.939

Kaynak: SGK istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır. Bu tabloda birinci iş saati 08.00-08.59, 9. iş saati 17.00-17.59'u kapsamaktadır; 12.00-12.59 dâhil edilmemiştir.

Tablo 7. 4/1A Kapsamındaki Zorunlu Sigortalıların Geçirdiği İş Kazalarının Meydana Geldiği Saatlere Göre Dağılımı (2016-2018)

Saatler			2016			2017			2018		
			Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
00:00	00:59	Arası	3502	658	4160	4527	880	5407	5563	1224	6787
01:00	01:59	Arası	4113	593	4706	5029	884	5913	5992	1128	7120
02:00	02:59	Arası	3769	584	4353	4735	852	5587	5387	1055	6442
03:00	03:59	Arası	3384	568	3952	4113	763	4876	4798	941	5739
04:00	04:59	Arası	2900	521	3421	3545	749	4294	4096	876	4972
05:00	05:59	Arası	2945	584	3529	3576	807	4383	4117	923	5040
06:00	06:59	Arası	3087	689	3776	3812	939	4751	4515	1268	5783
07:00	07:59	Arası	4858	1656	6514	6079	1994	8073	6971	2478	9449
08:00	08:59	Arası	12597	2333	14930	15936	3195	19131	18015	4102	22117
09:00	09:59	Arası	20631	3336	23967	25331	4324	29655	29880	5466	35346
10:00	10:59	Arası	23959	3888	27847	29189	5152	34341	34166	6651	40817
11:00	11:59	Arası	24839	4121	28960	31028	5320	36348	36431	6939	43370
12:00	12:59	Arası	11466	2775	14241	15882	3773	19655	17762	4952	22714
13:00	13:59	Arası	15080	3244	18324	18318	3849	22167	21962	4945	26907
14:00	14:59	Arası	20216	3469	23685	25485	4700	30185	29889	6143	36032
15:00	15:59	Arası	19732	3604	23336	24451	4767	29218	29088	6223	35311
16:00	16:59	Arası	16924	2777	19701	21662	3873	25535	25366	5189	30555
17:00	17:59	Arası	12739	2462	15201	15865	3031	18896	18704	4076	22780
18:00	18:59	Arası	7339	1618	8957	9281	2018	11299	11674	2791	14465
19:00	19:59	Arası	6169	1235	7404	7389	1524	8913	9708	2156	11864
20:00	20:59	Arası	5581	1152	6733	6703	1530	8233	8167	1995	10162
21:00	21:59	Arası	5596	1135	6731	6975	1433	8408	8146	1872	10018
22:00	22:59	Arası	5105	1026	6131	6166	1307	7473	7265	1813	9078
23:00	23:59	Arası	4584	925	5509	5693	1219	6912	6646	1471	8117
Bilinmeyen-			0	0	0	0	0	0	0	0	0
Toplam			241.115	44.953	286.068	300.770	58.883	359.653	354.308	76.677	430.985

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 8. İş Kazalarının Sigortalıların İşyerinde Çalışma Süresine Göre Dağılımı (2012-2018)

Çalışma Süresi	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
1 – 30 Gün	7.221	23.773	27.545	29.722	34.896	46.558	57.696
1 Ay – 1 Yıl	28.916	80.463	95.526	105.875	121.885	153.606	195.193
1 Yıl – 10 Yıl	33.208	75.227	85.672	92.990	114.754	141.460	158.420
10 Yıl + Yıl	5.526	7.812	8.598	8.895	10.014	11.812	12.947
Bilinmeyen		3.934	4.025	3.965	4.519	6.217	6.729
TOPLAM	74.871	191.209	221.366	241.447	286.068	359.653	430.985

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2017 yılında 359 bin 653 iş kazası içinde 119 bin 475 (yüzde 33,22) kaza öğleye kadarki ilk dört iş saatinde; öğle iş saatinde (12.00-12.59) 19 bin 655 (yüzde 5,46); 126 bin 1 kaza (yüzde 35,03) öğleden sonraki beş iş saatinde yaşanmıştır.

Sabah 08.00 ile akşamüstü 17.59 saatleri arasındaki iş saatlerinde toplam 256 bin 131 (yüzde 73,72) iş kazası yaşanmıştır.

Gece 00.00 ile sabah 07.59 arasındaki iş saatlerinde 43 bin 284 (yüzde 12,03); akşamüstü 18.00 ile 23.59 arasındaki iş saatlerinde 51 bin 238 (yüzde 14,25) iş kazası yaşanmıştır.

2017 yılında en fazla iş kazası yaşanan saatler gün içinde sabah 09.00-11.59 saatleri arasında (119 bin 475 kaza, yüzde 33,22), öğleden sonra 14.00-16.59 (84 bin 938 kaza, yüzde 23,62) saatleri arasındadır.

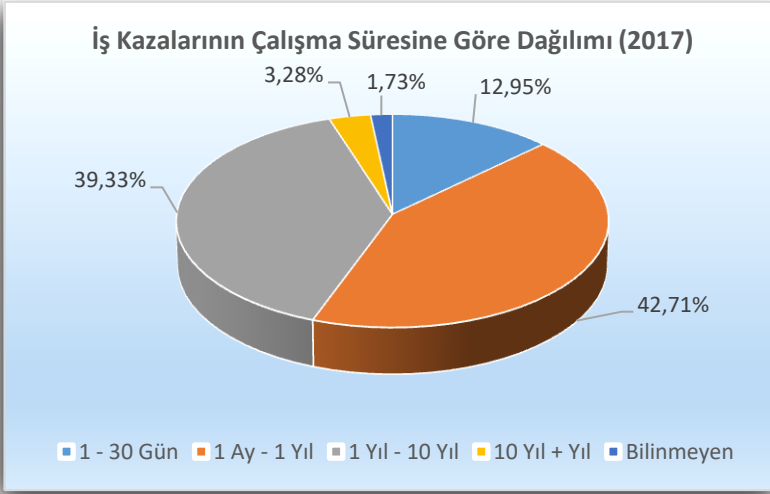
2018 yılında 430 bin 985 iş kazası içinde 141 bin 650 (yüzde 32,87) kaza öğleye kadarki ilk dört iş saatinde; öğle iş saatinde (12.00-12.59) 22 bin 714 (yüzde 5,27); 151 bin 585 kaza (yüzde 35,17) öğleden sonraki beş iş saatinde yaşanmıştır.

Sabah 08.00 ile akşamüstü 17.59 saatleri arasındaki iş saatlerinde toplam 315 bin 949 (yüzde 73,31) iş kazası yaşanmıştır.

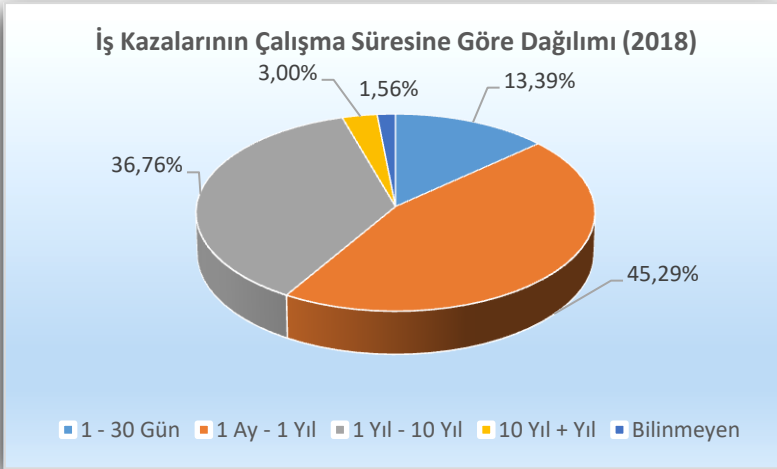
Gece 00.00 ile sabah 07.59 arasındaki iş saatlerinde 51 bin 332 (yüzde 11,91); akşamüstü 18.00 ile 23.59 arasındaki iş saatlerinde 63 bin 704 (yüzde 14,78) iş kazası yaşanmıştır.

2018 yılında en fazla iş kazası yaşanan saatler gün içinde sabah 09.00-11.59 (119 bin 533 kaza, yüzde 27,73), öğleden sonra 14.00-16.59 (101 bin 898 kaza, yüzde 23,64) saatleri arasındadır.

Görüldüğü gibi iş kazalarının yüksek sayıda olmasının temelinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin yetersizliği, bu konuda eğitim almamış personele işbaşı yaptırılması, çalışma zamanı arttıkça yorgunluk artışı ve dolayısıyla çalışma sürelerinin işçileri gözettiği tarzda düzenlenmemesi gibi etkenler bulunmaktadır.

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

3.4.9 İş Kazalarının ve Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı

3.4.9.1 İş Kazalarının Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı

2012-2015 ve 2016-2018 yılları arası faaliyet gruplarına göre iş kazaları sayıları aşağıda iki ayrı tabloda toplanmıştır.

2012-2015 tablosunda yıllar arasında sıralama değişmekle birlikte en fazla iş kazalarının gerçekleştiği faaliyetler genelde aynı kalmıştır. Bu dört yılın toplamında en fazla iş kazası makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı, bina inşaatı, ana metal sanayi, tekstil ürünleri imalatı ve demir ve kömür ve linyit çıkarılması faaliyet gruplarında gerçekleşmiştir.

Tablo 9. İş Kazalarının İşyerlerinin Faaliyet Grubuna Göre Dağılımı (2012-2015)

FAALİYET GRUBU	2012	2013	2014	2015
Makine ve Teçh. Hariç Fabrik. Metal Ür. İmalatı	7.045	15.669	18.529	19.221
Bina İnşaatı	4.511	14.286	13.508	15.065
Ana Metal Sanayi	4.938	12.061	12.357	12.529
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	5.127	10.996	12.128	12.041
Kömür ve Linyit Çıkartılması	8.828	11.289	10.026	7.429
Gıda Ürünlerinin İmalatı	2.972	9.111	10.971	12.003
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	3.733	9.213	10.244	10.242
Özel İnşaat Faaliyetleri	2.750	6.764	8.516	10.393
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	1.310	6.434	8.818	10.458
Taşımacılık İçin Depolama ve Destekleyici Faal.	1.689	6.782	8.079	8.904
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	2.549	7.597	7.287	7.117
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	1.948	5.917	7.675	7.903
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	2.311	6.016	6.895	8.176
Perakende Tic. (Mot. Kara Taş. ve Mot. Hariç)	1.667	6.081	7.000	7.843
Mot. Kara Taş. Treyler. (Römork.) ve Yarı Trey. İm.	1.796	5.243	6.375	8.107
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	637	3.082	6.388	8.972
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İmalatı	2.235	5.113	5.415	5.937
Elektrikli Teçhizat İmalatı	1.878	4.191	5.229	5.169
Mobilya İmalatı	1.588	4.479	5.183	5.068
Konaklama		4.183	5.019	5.096
Toptan Tic. (Mot. Kara Taşıtları ve Motos. Hariç)	1.113	2.953	3.551	4.041
Makine Ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	1.045	2.560	3.592	3.920
Giyim Eşyalarının İmalatı	843	2.307	2.499	3.018
İnsan Sağlığı Hizmetleri			2.006	2.939
Ağaç Ür. ve Mantar Ür. (Mobilya Hariç) İm.		2.271	2.431	
Atığın Top. Isl. ve Bertarafı F., Madd. Geri Kaz.				3.583
Kimyasal Ürünleri İmalatı	744	1.860		
Bilinmeyen	1.435			
Diğer Hizmet Faaliyetleri	706			
Diğer Madencilik ve Taş Ocakları	569			
Diğer Faaliyet Grupları*	9.106	24.931	31.645	36.373
Genel Toplam	75.073	191.389	221.366	241.547

Kaynak: SGK 2013 yılı istatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* “Diğer Faaliyet Grupları” adını taşıyan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 30’unu kapsamaktadır. Yukarıda özel olarak belirtilmeyen faaliyet gruplarında yaşanan iş kazaları, “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

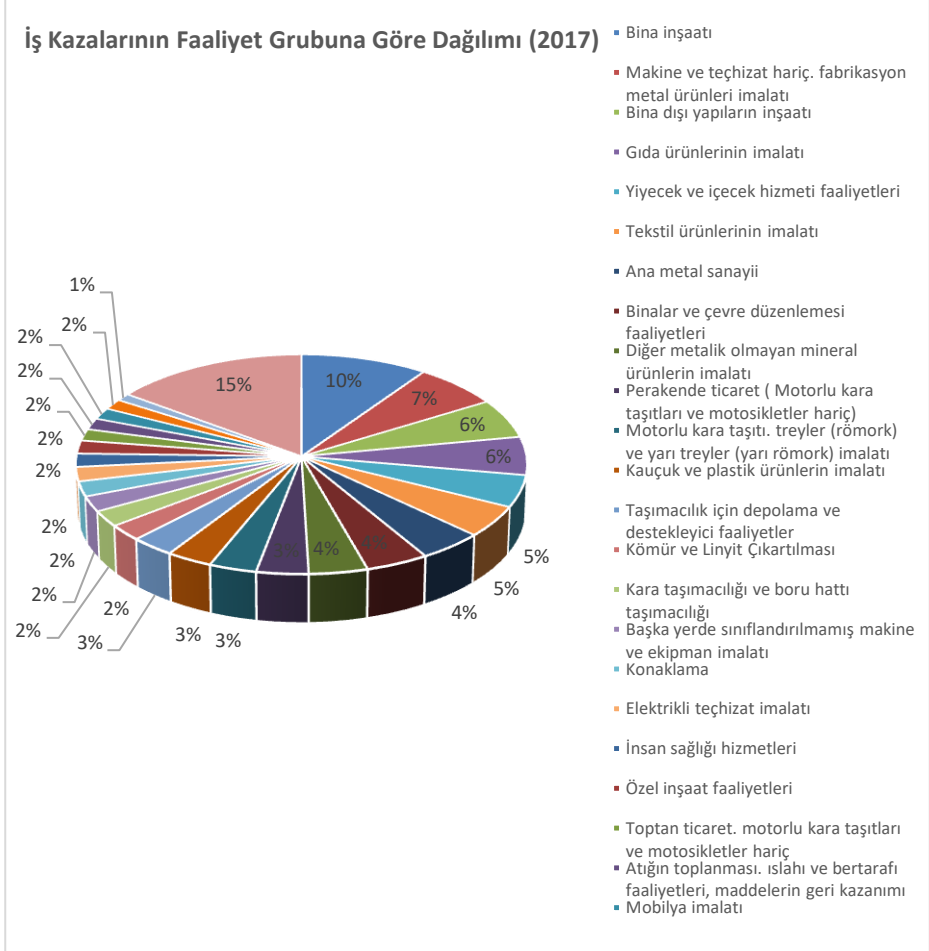
2016-2018 yıllarına ait veriler de aşağıdaki tablo ve grafiklerden izlenebilmektedir.

Tablo 10. İş Kazalarının İşyerlerinin Faaliyet Grubuna Göre Dağılımı ve Yüzde Oranları (2016-2018)

2016			2017			2018		
FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı	Yüzde (%)	FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı	Yüzde (%)	FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sayısı	Yüzde (%)
Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik.Metal Ür. İm	20.616	7.21	Bina İnşaatı	34.952	9,72	Bina İnşaatı	41.759	9,69
Bina İnşaatı	20.159	7.05	Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik.Metal Ür. İm	23.627	6,57	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	27.639	6,41
Özel İnşaat Faaliyetleri	14.877	5.2	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	20.873	5,80	Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik.Metal Ür. İm.	25.716	5,97
Gıda Ürünlerinin İmalatı	14.351	5.02	Gıda Ürünlerinin İmalatı	20270	5,64	Gıda Ürünlerinin İmalatı	22610	5,25
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	13.446	4.7	Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faal.	16.824	4,68	Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faal.i	22.487	5,22
Ana Metal Sanayii	13.081	4.57	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	16520	4,59	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	19.573	4,54
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faal.	12.626	4.41	Ana Metal Sanayii	15670	4,36	Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faali.	17.642	4,09
Diğer Metalik Olm. Mineral Ür. İm.	11.721	4.1	Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faal.	15.188	4,22	Ana Metal Sanayii	17.403	4,04
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faal.	11.631	4.07	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ür. İm.	14.183	3,94	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ür. İm.	15.622	3,62
Perak. Tic. (Mot. Kara Taşıt. ve Motos. Hariç)	9.759	3.41	Peraken. Tic. (Mot. Kara Taşıt. ve Motos. Hariç)	12.525	3,48	Perakende Tic. (Mot. Kara Taş. ve Motos. Hariç)	15.435	3,58
Mot. Kara Taş. Treyler ve Yarı Tr. İm.	9.533	3.33	Mot. Kara Taş. Treyler ve Yarı Tr. İm.	11.475	3,19	Taşımacılık İçin Depolama ve Destek. Faal.	13.806	3,20
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	9.516	3.33	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	11.106	3,09	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	13.278	3,08
Taşımacılık İçin Depolama ve Dest. Faal.	9.496	3.32	Taşımacılık İçin Depolama ve Dest.i Faal.	10.635	2,96	Konaklama	12.811	2,97
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	9.258	3.24	Kömür ve Linyit Çıkarılması	8.468	2,35	Mot. Kara Taş. Treyler ve Yarı Tr. İm	12.133	2,82
Kömür ve Linyit Çıkarılması	8.274	2.89	Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşım.	8.353	2,32	İnsan Sağlığı Hizmetleri	10.407	2,41
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşım.	7.246	2.53	Başka Yer. Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm.	8.102	2,25	Başka Yer. Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm	9.815	2,28
Elektrikli Teçhizat İmalatı	6.315	2.21	Konaklama	7.885	2,19	Elektrikli Teçhizat İmalatı	9230	2,14
Başka Yer. Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm.	6.276	2.19	Elektrikli Teçhizat İmalatı	7.543	2,10	Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşım.	8.917	2,07
Konaklama	5.397	1.89	İnsan Sağlığı Hizmetleri	7020	1,95	Kömür ve Linyit Çıkarılması	8.399	1,95
Mobilya İmalatı	5.013	1.75	Özel İnşaat Faaliyetleri	6.977	1,94	Özel İnşaat Faaliyetleri	7.759	1,80
Toptan Tic. Mot. Kara Taşıt. ve Motos. Hariç	4.835	1.69	Toptan Tic. Mot. Kara Taşıt. ve Motos. Hariç	6.193	1,72	Toptan Tic. Mot. Kara Taşıt. ve Motos. Hariç	7.161	1,66
Eğitim	4.744	1.66	Atığın Top. İslahı ve Bert. Faal., Mad. Geri Kaz.	6.106	1,70	Mobilya İmalatı	6.606	1,53
Atığın Top. İslahı ve Bert. Faal., Mad. Geri Kaz.	4.483	1.57	Mobilya İmalatı	6.085	1,69	Eğitim	6.541	1,52
İnsan Sağlığı Hizmetleri	4.46	1.56	Eğitim	5.551	1,54	Atığın Top. İslahı ve Bert. Faal., Mad. Geri Kaz.	6.052	1,40
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	4.277	1.5	Giyim Eşyalarının İmalatı	3.932	1,09	Giyim Eşyalarının İmalatı	5.647	1,31
Diğer Faaliyet Grupları*	44.678	15.62	Diğer Faaliyet Grupları*	53590	14,90	Diğer Faaliyet Grupları*	66.537	15,44
Toplam	286.068	100	Toplam	359.653	100,00	Toplam	430.985	100,00

Kaynak: SGK 2016-2018 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* “Diğer Faaliyet Grupları” adını taşıyan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 25’ini kapsamaktadır. Yukarıda özel olarak belirtilmeyen faaliyet gruplarında yaşanan iş kazaları, “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

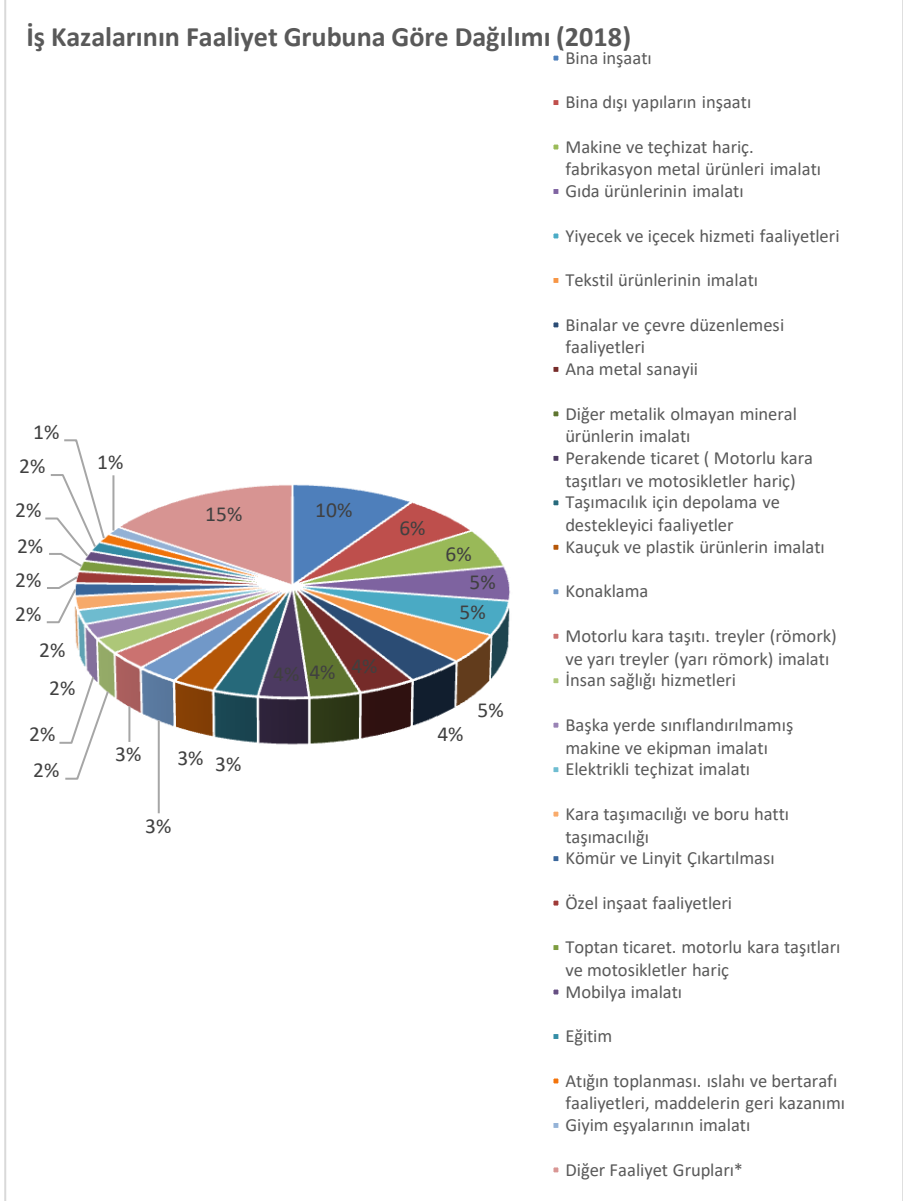
2016 yılında yaşanan iş kazalarının faaliyet gruplarına göre dağılımında, önceki raporlarımızda ele alınan daha önceki yıllar ve özellikle 2012-2015 yılları verilerine göre büyük değişiklik yoktur.

2017 yılında meydana gelen 359 bin 683 iş kazasının faaliyet gruplarına dağılımında daha önceki yıllar ve özellikle 2012-2016 yılları verilerine göre büyük değişiklik yoktur. Bina inşaatı 34 bin 952 iş kazası ile birinci, makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı 23 bin 627 kaza ile ikinci, bina dışı yapıların inşaatı da 20 bin 873 kaza ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Birbiri ile ilişkili faaliyet gruplarının birleşik yorumlanması durumunda ise; bina inşaatı, özel inşaat faaliyetleri ve bina dışı inşaat faaliyetlerini kapsayan inşaat sektörü 62 bin 802 (yüzde 17,46) kaza ile birinci; fabrik metal ürünler ile ana metal sanayi 39 bin 297 kaza (yüzde 10,93) ile ikinci; gıda ürünleri imalatı ile yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri 37 bin 094 kaza (yüzde 10,31) kaza ile üçüncü; kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı ile taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetleri 18 bin 988 kaza (yüzde 5,28) ile dördüncü sırada yer almaktadır.

2018 yılında meydana gelen 430 bin 985 iş kazasının faaliyet gruplarına dağılımında da daha önceki yılların verilerine göre büyük değişiklik yoktur. Bina inşaatı 41 bin 759 iş kazası ile birinci, bina dışı yapıların inşaatı 27 bin 639 kaza ile ikinci, makine ve teçhizat hariç fabrikasyon metal ürünleri imalatı da 25 bin 716 kaza ile üçüncü sırada yer almaktadır.

Birbiri ile ilişkili faaliyet gruplarının birleşik yorumlanması durumunda ise; bina inşaatı, özel inşaat faaliyetleri ve bina dışı inşaat faaliyetlerini kapsayan inşaat sektörü 77 bin 157 (yüzde 17,90) kaza ile birinci; gıda ürünleri imalatı ile yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri 45 bin 097 kaza (yüzde 10,46) kaza ile ikinci; fabrik metal ürünler ile ana metal sanayi 43 bin 119 kaza (yüzde 10,00) ile üçüncü; kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı ile taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetleri 22 bin 723 kaza (yüzde 5,27) ile dördüncü sırada yer almaktadır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

İş kazaları sonucu ölümlerin ekonomik faaliyet gruplarına göre dağılımı ise aşağıdadır.

3.4.9.2 Ölümün/İş Cinayetlerinin Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı

Önceki yıllarinkiler dâhil istatistikler, inşaat, nakliyat, madencilik ve metal başta olmak üzere bazı sektörlerde ölümlü iş kazası oranlarının diğer sektörlerden yüksek olduğunu ve bu sektörlerde özel önlemler alınması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Genel durum aşağıdaki tablo ve grafiklerden izlenebilmektedir.

Tablo 11. İş Kazaları Sonucu Ölümün İşyerlerinin Faaliyet Gruplarına Dağılımı (2012-2015)

FAALİYET GRUBU	2012	2013	2014	2015
Bina İnşaatı	127	296	260	239
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımacılığı	73	183	172	162
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	66	121	143	124
Kömür ve Linyit Çıkartılması	20	36	335	26
Özel İnşaat Faaliyetleri	63	104	98	110
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ürünlerin İmalatı	22	48	49	46
Makine ve Teçhizat Hariç Fabrik. Metal Ürünleri İm.	25	35	31	37
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	17	28	38	40
Perakende Tic. (Mot. Kara Taşı. ve Motosikl. Hariç)	11	35	38	33
Toptan Ticaret. (Mot. Kara Taşı. ve Motosikl. Hariç)	23	35	31	24
Gıda Ürünlerinin İmalatı	13	35	30	23
Taşımacılık İçin Depolama ve Destekleyici Faaliyetler	11	30	29	23
Ana Metal Sanayi	10	34	14	21
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	14	23	23	16
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri		11	21	36
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	18	20	17	
Elektrik. Gaz. Buhar ve Hav. Sistemi Üret. ve Dağ.		10	15	30
Büro Yönetimi, Büro Desteği ve İş Dest. Faal.		19	16	16
Başka Yerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm.	8	11	22	10
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	11		14	24
Top. ve Per. Tic. ve Mot. Kara. Taş. ve Mot. Onarımı	9	12	10	14
Bitkisel ve Hayvansal Ür. ile Avcılık ve İlgili Hiz. Faal.		13	15	13

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Atığın Topl. Islahı, Bertarafı Faal., Mad. Geri Kazanımı	11		12	16
Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı		12	10	
Metal Cevheri Madenciliği	7			13
Güvenlik ve Soruşturma Faaliyetleri			19	
Konaklama			14	
Mobilya İmalatı				13
Giyim Eşyalarının İmalatı				11
Suyolu Taşımacılığı		11		
Ağaç, Ağ. Ür. ve Mantar Ür. İm. (Mob. Hariç) Saz, Saman ve Benzer Malz. Ör. Eşy. İm.		11		
Mimarlık ve Müh. Faal., Teknik Muayene ve Analiz			10	
Spor, Eğlence ve Dinlenme Faaliyetleri	7			
Bilinmeyen	83			
Diğer Faaliyet Grupları*	95	187	140	132
Genel Toplam	744	1.360	1.626	1.252

* Bu tablodaki “Diğer Faaliyet Grupları” olarak adlandırılan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 33’ünü kapsamaktadır. Bu faaliyet gruplarına ait ölüm sayılarından daha az ölüm yaşanan faaliyet grupları, buradaki tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

2016-2018 yıllarına ait veriler de aşağıdaki tablo ve grafiklerden izlenebilmektedir.

Tablo 12. İş Kazaları Sonucu Ölümlerin İşyerlerinin Faaliyet Gruplarına Göre Dağılımı ve Yüzde (2016-2018)

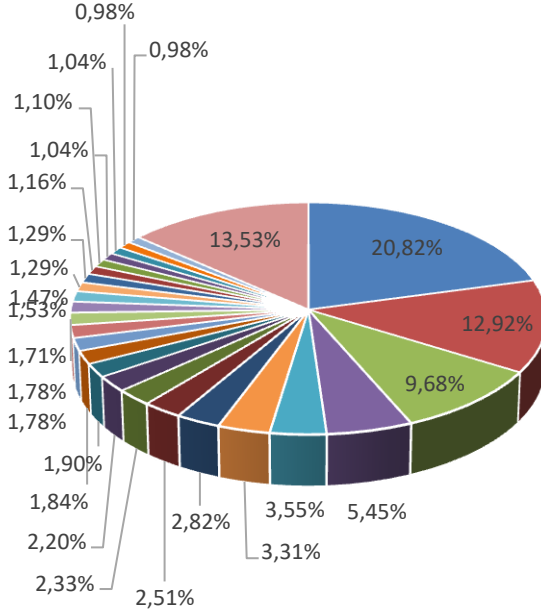
2016			2017			2018		
FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı	Yüzde (%)	FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı	Yüzde (%)	FAALİYET GRUBU	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı	Yüzde (%)
Bina İnşaatı	239	17.01	Bina İnşaatı	340	20,82	Bina İnşaatı	360	23,36
Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşım.	179	12,74	Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşım.	211	12,92	Kara Taşımacılığı ve Boru Hattı Taşımı	175	11,36
Bina Dışı Yapıların İnşaatı	130	9,25	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	158	9,68	Bina Dışı Yapıların İnşaatı	162	10,51
Özel İnşaat Faaliyetleri	127	9,04	Özel İnşaat Faaliyetleri	89	5,45	Özel İnşaat Faaliyetleri	69	4,48
Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	64	4,56	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ür. İm.	58	3,55	Toptan Tic., Mot. Kara Taş. ve Motos. Hariç	60	3,89
Diğer Metalik Olmayan Mineral Ür. İm.	48	3,42	Toptan Tic., Mot. Kara Taş. ve Motos. Hariç	54	3,31	Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik. Metal Ür. İm	48	3,11
Toptan Tic., Mot. Kara Taş. ve Motos. Hariç	44	3,13	Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	46	2,82	Diğer Metalik Olmayan Mineral Ür. İm.	44	2,86
Perak. Tic. (Mot. Kara Taşı. ve Motos. Hariç)	40	2,85	Gıda Ürünlerinin İmalatı	41	2,51	Ana Metal Sanayii	43	2,79
Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	40	2,85	Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	38	2,33	Binalar ve Çevre Düzenlemesi Faaliyetleri	40	2,60
Taşımacılık İçin Depolama ve Dest. Faal.	37	2,63	Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik. Metal Ür. İm.	36	2,20	Gıda Ürünlerinin İmalatı	38	2,47
Gıda Ürünlerinin İmalatı	32	2,28	Kömür ve Linyit Çıkarılması	31	1,90	Perak. Tic. (Mot. Kara Taşı. ve Motos. Hariç)	37	2,40
Ana Metal Sanayii	30	2,14	Perak. Tic. (Mot. Kara Taşı. ve Motos. Hariç)	30	1,84	Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı	33	2,14
Tekstil Ürünlerinin İmalatı	27	1,92	Ana Metal Sanayii	29	1,78	Taşımacılık İçin Depolama ve Dest. Faal.	27	1,75
Mak. ve Teç. Hariç. Fabrik. Metal Ür. İm.	27	1,92	Taşımacılık İçin Depolama ve Dest. Faal.	29	1,78	Bitkisel ve Hayv. Ür. ile Avcılık ve İlg. Hiz. Faal.	25	1,62
Bitkisel ve Hayv. Ür. ile Avc. ve İlg. Hiz. Faal.	19	1,35	Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	28	1,71	Konaklama	24	1,56
Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	19	1,35	Elektrik. Gaz. Buhar ve Hav. Sist. Ür. ve Dağ.	25	1,53	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	21	1,36
Güvenlik ve Soruşturma Faaliyetleri	19	1,35	Tekstil Ürünlerinin İmalatı	24	1,47	Yiyecek ve İçecek Hizmeti Faaliyetleri	21	1,36
Büro Yönetimi. Büro Dest. ve İş Destek Faal.	18	1,28	Bitkisel ve Hayv. Ür. ile Avc. ve İlg. Hiz. Faal.	21	1,29	Elektrik. Gaz. Buhar ve Hav. Sist. Ür. ve Dağ.	20	1,30
Atığın Topl., Islahı ve Bert. Faal., Madd. Geri Kaz.	17	1,21	Güvenlik ve Soruşturma Faaliyetleri	21	1,29	Atığın Top., Islahı ve Bert. Faal., Madd. Geri Kaz.	15	0,97
Makine ve Ekipmanların Kurulumu ve Onarımı	16	1,14	Atığın Top., Islahı ve Bert. Faal., Madd. Geri Kaz.	19	1,16	Büro Yönetimi. Büro Dest. ve İş Destek Faal.	15	0,97
Elektrik. Gaz. Buhar ve Hav. Sistemi Ür. ve Dağ.	15	1,07	Büro Yönetimi. Büro Desteği ve İş Destek Faal.	18	1,10	Başka Yerde Sınıflandırılmamış Mak. ve Ekip. İm.	14	0,91
Konaklama	15	1,07	Su Yolu Taşımacılığı	17	1,04	Güvenlik ve Soruşturma Faaliyetleri	14	0,91
Mimarlık ve Müh. Faal., Teknik Muay. ve Analiz	15	1,07	Konaklama	17	1,04	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	13	0,84
Mobilya İmalatı	12	0,85	Metal Cevheri Madenciligi	16	0,98	Giyim Eşyalarının İmalatı	12	0,78
Kömür ve Linyit Çıkarılması	11	0,78	Kauçuk ve Plastik Ürünlerin İmalatı	16	0,98	Su Yolu Taşımacılığı	12	0,78
Diğer Faaliyet Grupları*	165	11,74	Diğer Faaliyet Grupları*	221	13,53	Diğer Faaliyet Grupları*	199	12,91
Toplam	1.405	100	Toplam	1.633	100,00	Toplam	1.541	100,00

Kaynak. SGK 2016-2018 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* Bu tablodaki “Diğer Faaliyet Grupları” olarak adlandırılan bir kategori SGK verilerinde yoktur. Yukarıdaki tablo, SGK verilerindeki 99 faaliyet grubundan 25’ini kapsamaktadır. Bu faaliyet gruplarına ait ölüm sayılarından daha az ölüm yaşanan faaliyet grupları, buradaki tabloda “Diğer Faaliyet Grupları” altında bir araya getirilmiştir.

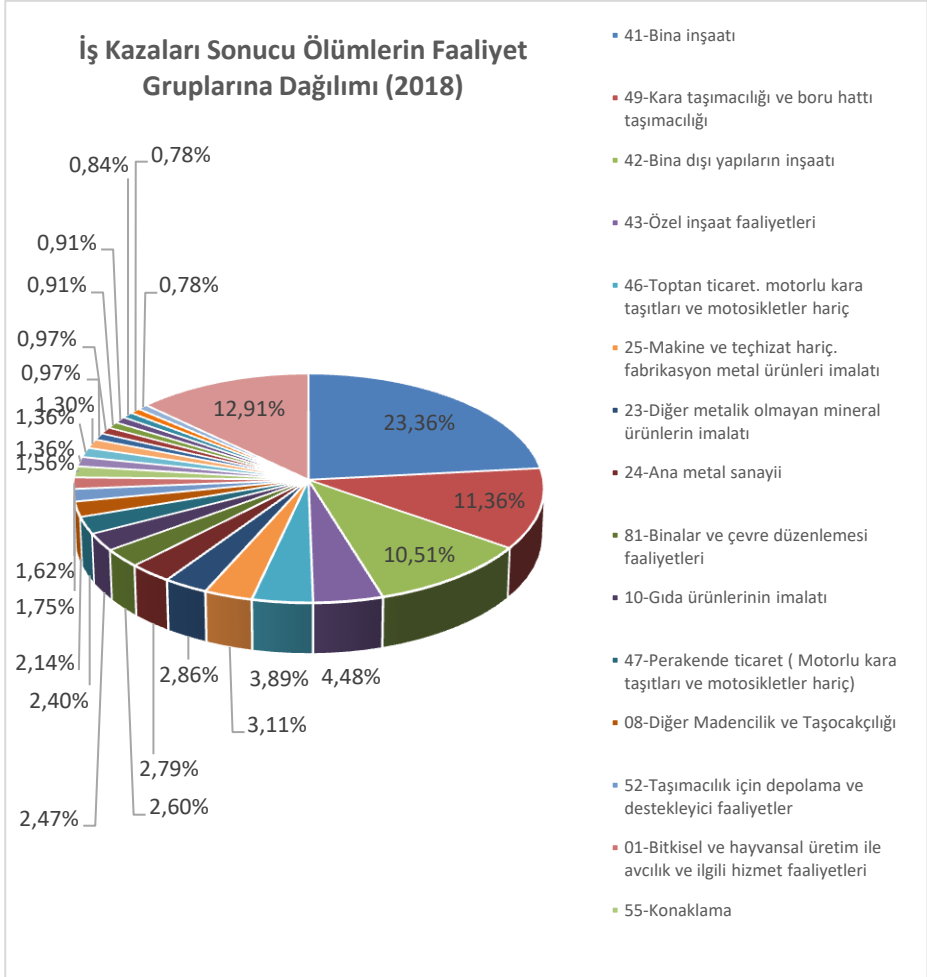

İş Kazaları Sonucu Ölümlerin Faaliyet Gruplarına Dağılımı (2017)

- 41-Bina inşaatı
- 49-Kara taşımacılığı ve boru hattı taşımacılığı
- 42-Bina dışı yapıların inşaatı
- 43-Özel inşaat faaliyetleri
- 23-Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı
- 46-Toptan ticaret. motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç
- 81-Binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri
- 10-Gıda ürünlerinin imalatı
- 08-Diğer Madencilik ve Taşocakçılığı
- 25-Makine ve teçhizat hariç. fabrikasyon metal ürünleri imalatı
- 05-Kömür ve Linyit Çıkartılması
- 47-Perakende ticaret (Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)
- 24-Ana metal sanayii
- 52-Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler
- 56-Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri
- 35-Elektrik. gaz. buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı
- 13-Tekstil ürünlerinin imalatı
- 01-Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri
- 80-Güvenlik ve soruşturma faaliyetleri
- 38-Atığın toplanması. ıslahı ve bertarafı faaliyetleri, maddelerin geri kazanımı
- 82-Büro yönetimi. büro desteği ve iş destek faaliyetleri
- 50-Su yolu taşımacılığı
- 55-Konaklama

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2016 yılında durum önceki raporlarımızda ele alınan yıllara ve özellikle 2012-2015 yıllarına benzerdir. 2016 yılı itibarıyla birbiri ile ilişkili faaliyet gruplarının birleşik yorumlanması durumunda en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında inşaat sektörü 496 kişi (yüzde 35,30) ile birinci sırada; taşımacılık (kara taşımacılığı ve boru taşımacılığı ile taşımacılık için depolama ve destekleme faaliyetleri) 216 kişi (yüzde 15,37) ile ikinci sırada; perakende ve toptan ticaret 84 kişi (yüzde 5,98) ile üçüncü sırada; madencilik (kömür ve linyit çıkartılması ile diğer madencilik ve taşocakçılığı) 75 kişi (yüzde 5,34) ile dördüncü sırada; metal sanayi (fabrikasyon metal ürünleri ve metal ana sanayi) 57 kişi (yüzde 4,06) ile beşinci sırada yer almaktadır.

2017 ve 2018 yıllarında da durum önceki yıllara benzerdir.

2017 yılı verilerinde birbiri ile ilişkili faaliyet gruplarının birleşik yorumlanması durumunda en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında inşaat sektörü 587 kişi (yüzde 35,95) ile birinci sırada; taşımacılık (kara taşımacılığı ve boru taşımacılığı ile taşımacılık için depolama ve destekleme faaliyetleri) 240 kişi (yüzde 14,70) ile ikinci sırada; perakende ve toptan ticaret 84 kişi (yüzde 5,14) ile üçüncü sırada; madencilik (kömür ve linyit çıkartılması ile diğer madencilik ve taşocakçılığı) 69 kişi (yüzde 4,23) ile dördüncü sırada; metal sanayi (fabrikasyon metal ürünleri ve metal ana sanayi) 65 kişi (yüzde 3,98) ile beşinci sırada yer almaktadır.

2018 yılı verilerinde birbiri ile ilişkili faaliyet gruplarının birleşik yorumlanması durumunda en fazla ölüm yaşanan faaliyet grupları sıralamasında inşaat sektörü 591 kişi (yüzde 38,35) ile birinci sırada; taşımacılık (kara taşımacılığı ve boru taşımacılığı ile taşımacılık için depolama ve destekleme faaliyetleri) 202 kişi (yüzde 13,11) ile ikinci sırada; perakende ve toptan ticaret 97 kişi (yüzde 6,29) ile üçüncü sırada; metal sanayi (fabrikasyon metal ürünleri ve metal ana sanayi) 91 kişi (yüzde 5,91) ile dördüncü sırada; Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı 44 kişi (yüzde 2,86) ile beşinci sırada yer almaktadır.

3.4.10 İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde ve Altında Olduğu İller

3.4.10.1 İş Kazalarının 1.000'in Üzerinde Olduğu İller

En fazla iş kazası yaşanan ve kaza sayısı 1.000'in üzerinde olan il sayısı 2010-2018 yıllarında sürekli artış göstermiştir. İş kazası sayısı 1.000'in üzerinde olan il sayısı 2010 yılında 14 iken 2011 yılında 16'ya, 2012 yılında 13'e, 2013 ve 2014 yıllarında 31'e, 2015 yılında 33'e 2016 yılında 35'e, 2017 yılında 43'e, 2018 yılında 50 ile çıkmıştır.

Aşağıda ilgili tabloda görüleceği üzere 2018 yılı itibarıyla en fazla iş kazası kaydedilen 50 il sırasıyla, İstanbul, İzmir, Ankara, Kocaeli, Bursa, Antalya, Manisa, Tekirdağ, Kayseri, Konya, Sakarya, Eskişehir, Denizli, Muğla, Adana, Gaziantep, Zonguldak, Aydın, Balıkesir, Kütahya, Mersin, Bilecik, Karaman, Samsun, Yalova, Bolu, Düzce, Hatay, Uşak, Çanakkale, Kahramanmaraş, Kırklareli, Diyarbakır, Malatya, Karabük, Sivas, Trabzon, Osmaniye, Çorum, Aksaray, Ordu, Erzurum, , Afyonkarahisar, Kırşehir, Isparta, Edirne, Elazığ, Bartın, Yozgat, Giresun şeklindedir.

Bütün yılların iş kazalarının illere göre dağılımı, iş kazalarının en fazla sanayi yoğunluğu olan illerde yaşandığını göstermektedir. Basında İzmir'e ilişkin iş kazası haberleri daha alt sıralarda yer alırken istatistiklerde bazı yıllarda birinci, son yıllarda ikinci sırada yer alması değerlendirilmesi gereken bir konudur.

2010-2018 yıllarının verileri aşağıdaki tablolardan izlenebilmektedir.

Tablo 13. 1.000'in Üzerinde İş Kazası Olan İller (2010-2012)

İl Adı	2010/14 İİ İş Kazası Sayısı	2011/16 İİ İş Kazası Sayısı	2012/13 İİ İş Kazası Sayısı
İstanbul	7.991	9.303	9.450
İzmir	7.942	7.582	7.596
Bursa	7.580	5.450	9.303
Manisa	5.604	5.629	7.227
Zonguldak	4.630	3.943	3.918
Kocaeli	3.203	4.738	3.052
Ankara	2.715	2.625	3.081
Denizli	2.184	2.417	2.620
Eskişehir	2.111	2.561	(881)**
Antalya	1.580	1.640	1.568
Aydın	1.185	(889)*	(874)**
Karabük	1.056	1.152	(929)**
Balıkesir	1.049	1.175	(947)**
Bilecik	1.070	1.206	(603)**
Toplam	49.900	54.433*	56.414**

Kaynak. SGK 2010, 2011, 2012 Yılları İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* Aydın'a ait 2011 yılına dair 889 iş kazası sayısı 1.000'in altında olduğu için aynı sütundaki toplama dâhil edilmemiştir. 2011 toplamına, 2010 yılı itibariyle tabloda olmayan Kayseri (2.534), Kütahya (1.436) ve Tekirdağ (1.042)'da yaşanan iş kazası sayıları da eklenmiştir.

** Eskişehir, Aydın, Karabük, Balıkesir, Bilecik illerine dair 2012 iş kazası sayıları 1.000'in altında olduğu için aynı sütundaki toplama dâhil edilmemiştir. 2010/2011 yılları itibariyle tabloda olmayan Adana (1.608), Kayseri (2.557), Kütahya (1.301) ve Tekirdağ'da (3.133) yaşanan iş kazası sayıları aynı sütunun toplamına dâhil edilmiştir.

Tablo 14 1.000'in Üzerinde İş Kazası Olan İller (2013-2015)

İl Adı	2013/31 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2014/31 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2015/33 İl İş Kazası Sayısı
İstanbul	37.076	İstanbul	46.559	İstanbul	56.623
İzmir	19.429	İzmir	20.814	İzmir	22.572
Bursa	14.368	Bursa	16.133	Bursa	17.801
Kocaeli	12.476	Ankara	15.595	Ankara	17.693
Ankara	12.530	Kocaeli	15.300	Kocaeli	17.426
Manisa	10.706	Manisa	11.283	Manisa	9.285
Antalya	6.789	Antalya	8.255	Antalya	8.100
Kayseri	6.635	Kayseri	7.304	Tekirdağ	7.183
Tekirdağ	5.401	Tekirdağ	6.596	Kayseri	7.042
Eskişehir	4.890	Denizli	4.983	Eskişehir	5.301
Denizli	4.793	Eskişehir	4.963	Denizli	5.181
Zonguldak	4.177	Zonguldak	4.163	Konya	4.670
Konya	3.840	Konya	4.131	Zonguldak	4.321
Adana	2.959	Sakarya	3.611	Sakarya	4.279
Sakarya	2.719	Adana	2.968	Gaziantep	2.976
Aydın	2.294	Gaziantep	2.555	Adana	2.616
Bilecik	2.259	Muğla	2.426	Balıkesir	2.575
Gaziantep	2.242	Bilecik	2.414	Muğla	2.545
Balıkesir	2.186	Balıkesir	2.392	Mersin	2.511
Muğla	1.951	Kütahya	2.361	Aydın	2.419
Kütahya	1.922	Aydın	2.275	Bilecik	2.321
Mersin	1.729	Mersin	1.889	Kütahya	2.201
Düzce	1.680	Düzce	1.824	Hatay	1.793
Hatay	1.647	Hatay	1.639	Düzce	1.702
Karabük	1.442	Karabük	1.532	Karabük	1.697
Samsun	1.214	Karaman	1.476	Kırklareli	1.535
Karaman	1.195	Kırklareli	1.409	Samsun	1.515
Bolu	1.184	Bolu	1.405	Karaman	1.485
Kırklareli	1.134	Uşak	1.294	Bolu	1.390
Uşak	1.128	Samsun	1.287	Uşak	1.303
K. Maraş	1.047	K. Maraş	1.200	Yalova	1.229
				K. Maraş	1.214
				Çanakkale	1.175
Toplam	118.537	Toplam	202.036	Toplam	241.547

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 15. 1.000'in Üzerinde İş Kazası Olan İller (2016-2018)

İl Adı	2016/35 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2017/43 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2018/50 İl İş Kazası Sayısı
İstanbul	69.637	İstanbul	93.003	İstanbul	116.914
İzmir	24.774	İzmir	31.024	İzmir	40.164
Ankara	21.041	Ankara	24.97	Ankara	30.225
Bursa	19.615	Kocaeli	23.065	Kocaeli	26.467
Kocaeli	19.185	Bursa	21.743	Bursa	24.289
Manisa	10.869	Manisa	12.914	Antalya	17.93
Antalya	9.493	Antalya	11.565	Manisa	15.571
Tekirdağ	8.578	Tekirdağ	11.228	Tekirdağ	12.505
Kayseri	7.697	Kayseri	8.999	Kayseri	9.768
Eskişehir	6.036	Sakarya	6.998	Konya	7.644
Denizli	5.699	Konya	6.886	Sakarya	7.458
Sakarya	5.66	Denizli	6.758	Eskişehir	7.385
Konya	5.334	Eskişehir	6.545	Denizli	7.145
Zonguldak	4.424	Adana	5.421	Muğla	7.016
Adana	4.205	Muğla	5.197	Adana	6.365
Muğla	3.559	Zonguldak	4.643	Gaziantep	5.479
Mersin	3.118	Gaziantep	4.218	Zonguldak	4.643
Balıkesir	3.112	Karaman	3.933	Aydın	4.581
Gaziantep	3.056	Balıkesir	3.928	Balıkesir	4.094
Aydın	2.806	Aydın	3.826	Kütahya	3.952
Kütahya	2.576	Kütahya	3.44	Mersin	3.718
Bilecik	2.494	Bilecik	3.327	Bilecik	3.657
Karaman	2.341	Mersin	3.068	Karaman	3.299
Kırklareli	2.279	Samsun	3.063	Samsun	3.22
Samsun	2.229	Düzce	2.281	Yalova	2.711
Düzce	2.108	Yalova	2.22	Bolu	2.534
Bolu	1.744	Çanakkale	2.169	Düzce	2.503
Hatay	1.726	Kırklareli	2.053	Hatay	2.392
Yalova	1.701	Hatay	2.035	Uşak	2.232

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Karabük	1.661	Bolu	1.978	Çanakkale	2.141
Uşak	1.544	Uşak	1.967	K. Maraş	2.078
Çanakkale	1.478	Karabük	1.895	Kırklareli	1.978
K. Maraş	1.395	K. Maraş	1.843	Diyarbakır	1.93
Sivas	1.131	Trabzon	1.494	Malatya	1.906
Trabzon	1.094	Diyarbakır	1.417	Karabük	1.86
Diğer İller Top	20.669	Malatya	1.374	Sivas	1.732
Toplam	286.068	Sivas	1.371	Trabzon	1.694
		Erzurum	1.227	Osmaniye	1.47
		Çorum	1.217	Çorum	1.453
		Ordu	1.194	Aksaray	1.405
		Osmaniye	1.19	Ordu	1.377
		Aksaray	1.145	Erzurum	1.302
		Afyonk.	1.127	Afyonk.	1.216
		Diğer İl. Top.	18.694	Kırşehir	1.184
		Toplam	359.653	Isparta	1.137
				Edirne	1.123
				Elazığ	1.105
				Bartın	1.089
				Yozgat	1.008
				Giresun	1.002
				Diğer İl. Top.	13.934
				Toplam	430.985

Kaynak. SGK 2016-2018 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

3.4.10.2 İş Kazalarının 1.000'in Altında Olduğu İller

Aşağıdaki tablolar ise iş kazalarının 1.000'in altında olduğu illere dair 2016-2018 verilerini içermektedir.

Tablo 16. İş Kazalarının 1.000'in Altında Olduğu İller (2016-2018)

İl Adı	2016/46 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2017/38 İl İş Kazası Sayısı	İl Adı	2018/31 İl İş Kazası Sayısı
Diyarbakır	939	Edirne	965	Kastamonu	981
Çorum	902	Elazığ	962	Tokat	979
Ordu	881	Bartın	957	Amasya	883
Aksaray	880	Yozgat	937	Burdur	822
Osmaniye	875	Tokat	919	Rize	814
Çankırı	856	Kırşehir	902	Kırıkkale	755
Kırşehir	850	Isparta	867	Nevşehir	682
Malatya	841	Amasya	831	Niğde	676
Yozgat	822	Niğde	824	Artvin	657
Isparta	816	Giresun	782	Şanlıurfa	650
Bartın	780	Kırıkkale	739	Adıyaman	626
Afyonk.	755	Burdur	735	Van	577
Edirne	716	Rize	729	Mardin	512
Erzurum	701	Kastamonu	705	Çankırı	496
Burdur	655	Şanlıurfa	619	Batman	437
Rize	630	Nevşehir	585	Şırnak	402
Kırıkkale	614	Artvin	568	Erzincan	367
Elazığ	588	Mardin	542	Bingöl	353
Tokat	566	Adıyaman	504	Siirt	301
Niğde	563	Çankırı	501	Ardahan	282
Amasya	525	Van	417	Muş	256
Kastamonu	499	Bingöl	382	Gümüşhane	245
Nevşehir	461	Erzincan	356	Kars	207
Giresun	447	Kars	342	Sinop	203
Şanlıurfa	406	Şırnak	300	Hakkari	168
Adıyaman	373	Batman	283	Ağrı	166
Mardin	300	Sinop	271	Bitlis	120
Bingöl	274	Ardahan	182	Bayburt	101
Van	272	Gümüşhane	180	Kilis	89

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Artvin	249	Muş	165	Tunceli	79
Batman	210	Siirt	124	Iğdır	48
Sinop	189	Ağrı	89	Toplam	13.934
Siirt	186	Kilis	82		
Kars	179	Bitlis	79		
Erzincan	177	Hakkari	79		
Gümüşhane	128	Tunceli	68		
Şırnak	117	Bayburt	67		
Ağrı	86	Iğdır	52		
Bitlis	69	Bilinmeyen!	3		
Kilis	52	Toplam	18.694		
Tunceli	51				
Muş	49				
Iğdır	47				
Ardahan	36				
Hakkari	29				
Bayburt	28				
Toplam	20.669				

Kaynak. SGK 2016-2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Yukarıdaki verilerden görüldüğü üzere iş kazalarının 1.000'in üzerinde olduğu illerin sayısı artmakta, 1.000'in altında iş kazası olan illerin sayısı azalmaktadır.

Diğer taraftan, 2013 yılından itibaren iş kazası olmayan il yoktur. İş kazaları Türkiye'nin en küçük illerine kadar yayılmıştır.

3.4.11 İş Kazası Sonucu Ölümünün En Fazla Olduğu İller

Tablo 17. İş Kazası Sonucu Ölümünün En Fazla Olduğu İller ve İş Kazası Sayıları (2010-2013)

İl Adı	İş Kazası Sayısı 2010/16 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2010/16 İl	İş Kazası Sayısı 2011/18 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2011/18 İl	İş Kazası Sayısı 2012/17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2012/17 İl	İş Kazası Sayısı 2013/17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2013/17 İl
İstanbul	7.991	308	9.303	302	9.450	147	37.076	218
Ankara	2.715	125	2.625	172	3.081	52	12.530	116
İzmir	7.942	78	7.582	127	7.596	42	19.429	82
Zonguldak	4.630	63	3.943	29	3.918	14	4.177	20
Kocaeli	3.203	52	4.738	47	3.052	20	12.476	33
Konya	638	44	636	35	983	23	3.840	40
Balıkesir	1.049	42	1.175	42	(947)**	(4)**	2.186	(12)***
Bursa	7.580	42	5.450	50	9.303	30	14.368	44
Antalya	1.580	38	1.640	60	1.568	16	6.789	62
Manisa	5.604	36	5.629	24	7.227	17	10.706	28
Mersin	593	32	520	38	510	13	1.729	34
Hatay	733	31	613	34	605	18	1.647	28
Adana	701	30	582	49	1.068	19	2.959	29
Kayseri	203	29	(2.534)*	(22)*	2.557	12	6.635	37
Gaziantep	505	27	607	32	964	25	2.242	37
Van	30	21	(28)*	(7)*	(67)**	(9)**	(170)***	(14)***
Toplam	45.697	998	47.761*	1.041*	52.986**	488**	147.269	878

Kaynak: SGK 2010, 2011, 2012, 2013 Yılları İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* 2010 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümünün olduğu 16 il arasında yer alan Kayseri ve Van, 2011 yılında en fazla ölümünün olduğu il sınıflamasından çıkmıştır. Bu nedenle bu iki ilin iş kazası ve ölüm sayıları 2011 yılı ile ilgili sütunlarda parantez içine alınmış ve iş kazası ve ölüm sayısı toplamına dâhil edilmemiştir.

2011 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümün olduğu illere K. Maraş, Denizli, Ş. Urfa ve Batman dâhil olmuştur. Bu iller, yukarıdaki tablonun başlangıcı 2010 yılı olduğu için tabloda görünmemekte ancak 2011 yılına dair sütunlardaki toplam iş kazası ve ölüm sayılarına bu illerdeki –K. Maraş (128 iş kazası-36 ölüm), Denizli (2.417 iş kazası-28 ölüm), Ş. Urfa (70 iş kazası-28 ölüm), Batman (103 iş kazası-26 ölüm)– iş kazası ve ölüm sayıları dâhil edilmiştir.

** 2012 yılında iş kazası nedeniyle en fazla ölümlerin yer aldığı sütun ve aynı yıla dair iş kazası sütunundaki Balıkesir ile Van'da yaşanan ölüm sayıları en fazla ölüm sınıflamasına girmediği için sütun toplamalarına dâhil edilmemiştir. 2012 yılına ait toplam iş kazası ve ölüm sayısına Erzurum (401 iş kazası-16 ölüm), Elazığ (510 iş kazası-12 ölüm) ve Tekirdağ'da (3.133 iş kazası-12 ölüm) yaşanan iş kazası ve ölüm verileri ise ilgili hanenin toplamına dahil edilmiştir.

*** 2013 yılı hanelerinde parantez içine alınan Balıkesir ve Van'a ilişkin rakamlar aynı yıla dair iş kazası sütunundaki toplama yine dahil edilmemiş; Muğla (1.951 iş kazası, 22 ölüm), Tekirdağ (5.401 iş kazası, 26 ölüm) ve Ş. Urfa'da (1.128 iş kazası, 22 ölüm) yaşanan iş kazası ve ölüm verileri ise ilgili hanenin toplamına dahil edilmiştir.

Tablo 18. İş Kazası Sonucu Ölümlerin En Fazla Olduğu İller ve İş Kazası Sayıları (2014-2016)

İl Adı	İş Kazası Sayısı 2014/ 19 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2014/ 17 İl	İl Adı	İş Kazası Sayısı 2015/ 17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2015/ 17 İl	İl Adı	İş Kazası Sayısı 2016/ 17 İl	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2016/ 17 İl
Manisa	11.283	327	İstanbul	56.623	241	İstanbul	69.637	317
İstanbul	46.559	327	Ankara	17.693	104	Ankara	21.041	102
Ankara	15.559	243	İzmir	22.572	69	Bursa	19.615	66
İzmir	20.814	64	Bursa	17.801	61	İzmir	24.774	66
Antalya	8.255	47	Konya	4.670	51	Antalya	9.493	48
Bursa	16.133	47	Kocaeli	17.426	41	Mersin	3.118	47
Kocaeli	15.300	45	Antalya	8.100	39	Adana	4.205	46
Adana	2.968	36	Adana	2.616	32	Konya	5.334	40
Konya	4.131	36	Mersin	2.511	27	Kocaeli	19.185	39
Mersin	1.889	34	Gaziantep	2.976	22	Kayseri	7.697	26
Gaziantep	2.555	33	Denizli	5.181	20	Manisa	10.869	25
Kayseri	7.304	31	Kayseri	7.042	20	Tekirdağ	8.578	24
Karaman	1.476	30	Balıkesir	2.575	19	Gaziantep	3.056	22
Balıkesir	2.392	17	Hatay	1.793	19	Denizli	5.699	20
Muğla	2.426	26	Tekirdağ	7.183	18	Eskişehir	6.036	19
Hatay	1.639	22	Afyonk.	689	17	Hatay	1.726	19
K. Maraş	1.200	20	Diyarbakır	766	17	Sakarya	5.660	18
Zonguldak	4.163	12						
Tekirdağ	6.596	20	Diğer İller	63.330	435	Diğer İller	60.345	461
Toplam	157.083	1.417	Toplam	241.547	1.252	Toplam	286.068	1.405

Kaynak. SGK 2014-2016 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablo 19. İş Kazası Sonucu Ölümlerin En Fazla Olduğu İller ve İş Kazası Sayıları (2017-2018)

İller	İş Kazası Sayısı 2017/17 İİ	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2017/17 İİ	İller	İş Kazası Sayısı 2018/17 İİ	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı 2018/17 İİ
İstanbul	93.003	330	İstanbul	116.914	300
Ankara	24.970	116	Ankara	30.225	123
İzmir	31.024	95	İzmir	40.164	82
Bursa	21.743	73	Kocaeli	26.467	64
Antalya	11.565	58	Bursa	24.289	61
Adana	5.421	55	Antalya	17.930	53
Mersin	3.068	48	Adana	6.365	47
Kocaeli	23.065	46	Konya	7.644	44
Konya	6.886	40	Mersin	3.718	40
Kayseri	8.999	34	Balıkesir	4.094	32
Tekirdağ	11.228	33	Gaziantep	5.479	28
Gaziantep	4.218	31	Muğla	7.016	28
Manisa	12.914	31	Hatay	2.392	27
Balıkesir	3.928	28	Tekirdağ	12.505	27
Hatay	2.035	27	Manisa	15.571	26
Şırnak	300	24	Trabzon	1.694	25
Muğla	5.197	24	Kayseri	9.768	23
Diğer İller Top.	90.089	540	Diğer İller Top.	98.750	511
Toplam	359.653	1633	Toplam	430.985	1541

Kaynak. SGK 2017-2018 İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Tablolarda görüldüğü üzere 2017 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Antalya, Adana, Mersin, Kocaeli, Konya, Kayseri, Tekirdağ, Gaziantep, Manisa, Balıkesir, Hatay, Şırnak ve Muğla'dır.

2018 yılında iş kazası sonucu ölümlerin en yüksek olduğu 17 il sırasıyla İstanbul, Ankara, İzmir, Kocaeli, Bursa, Antalya, Adana, Konya, Mersin, Balıkesir, Gaziantep, Muğla, Hatay, Tekirdağ, Manisa, Trabzon ve Kayseri'dir.

2017 yılındaki toplam 1.633 ölüm vakasının 1.093'ü 17 ilde gerçekleşmiştir ve toplam ölüm vakalarının yüzde 66.93'ü oranındadır. Bu 17 ilde gerçekleşen 269.564 iş kazası, 359.653 olan toplam iş kazasının yüzde 74,95'ine tekabül etmektedir.

2018 yılındaki toplam 1.541 ölüm vakasının 1.030'u 17 ilde gerçekleşmiştir ve toplam ölüm vakalarının yüzde 66.84'ü oranındadır. Bu 17 ilde gerçekleşen 332.235 iş kazası, 430.985 olan toplam iş kazasının yüzde 77,09'una tekabül etmektedir.

Yukarıdaki tablolar birçok açıdan yorumlanabilecektir. İş kazaları ile ölümler, birinciden ikincisine doğru arada bir nedensellik bağı bulunmakla birlikte, genelde ayrı birer kategori olarak değerlendirilmelidir. Gene de sınırlı bir yorum yapmak gerekirse, tablolardan görüldüğü üzere, iş kazası sayılarının yüksek oluşu ile iş kazaları sonucu ölüm sayıları arasında İstanbul, Ankara, İzmir gibi birkaç il dışında özel bir paralellik bulunmamaktadır.

Yine tablolardan görülebildiği üzere iş kazası sayılarının İstanbul, Ankara, İzmir gibi kentlere göre daha az olduğu illerdeki ölüm oranlarının yüksekliğini, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin Türkiye genelindeki sorunlu yapısının bu illerdeki sanayi ve çalışma yaşamına daha ağır bir yansıması olarak değerlendirmek olanaklıdır.

Bu açıdan en çarpıcı verilerden biri, en az iş kazasına karşın en yüksek ölüm/iş kazası oranı olan illerimizle ilgilidir ve SGK verilerinin son iki yılında durum şöyledir:

2017 yılında Hakkari 79 iş kazası sonucu 13 ölüm (yüzde 16.46), Iğdır 52 iş kazası sonucu 6 ölüm (yüzde 11,54) ile en yüksek ölüm/işkazası oranına sahip illerimiz olmuştur.

2018 yılında ise Iğdır 48 iş kazası sonucu 3 ölüm (yüzde 6.25), Mardin 512 iş kazası sonucu 14 ölüm (yüzde 2,73) ile en yüksek ölüm/işkazası oranına sahip illerimiz olmuştur.

İş kazasından dolayı ölüm olmayan iller 2017 yılında Kilis, 2018 yılında Tunceli ve Kilis olmuştur.

3.4.12 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Yaşlara Göre Dağılımı

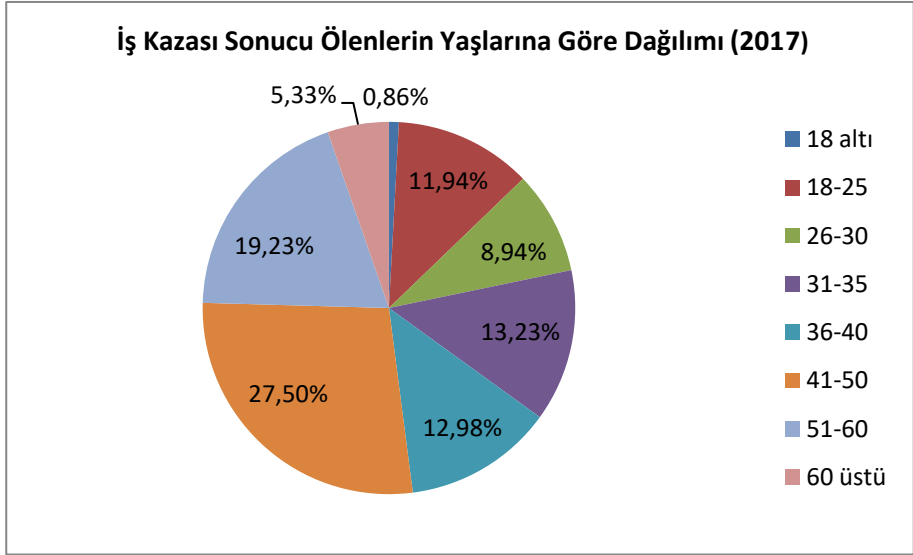
2017 yılında meydana gelen iş kazaları sonucu hayatını kaybedenlerin 2'si 14-15 yaşlarında, 7'si 16 yaşında, 5'i 17 yaşında, 14'ü 18 yaşındadır. 195'i 18-25 yaşlarındadır. 26-30 yaşlarında 146; 31-35 yaşlarında 216; 36-40 yaşlarında 212;

41-50 yaşlarında 449; 51-60 yaşlarında 314; 60 yaşın üzerinde 87 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. 2017 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin 355'i (yüzde 28,35'i) 30 yaşın altındadır.

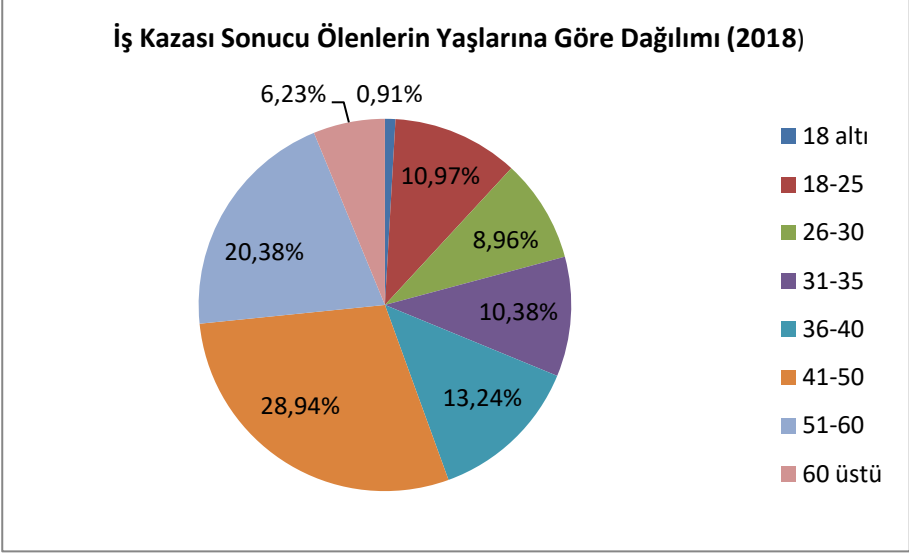
2018 yılında meydana gelen iş kazaları sonucu hayatını kaybedenlerin 3'ü 14-15 yaşlarında, 2'si 16 yaşında, 9'u 17 yaşında, 17'si 18 yaşındadır. 169'u 18-25 yaşlarındadır. 26-30 yaşlarında 138; 31-35 yaşlarında 160; 36-40 yaşlarında 204; 41-50 yaşlarında 446; 51-60 yaşlarında 314; 60 yaşın üzerinde 96 kişi iş kazası sonucu hayatını kaybetmiştir. 2018 yılında iş kazası sonucu hayatını kaybedenlerin 321'i (yüzde 25,64'ü) 30 yaşın altındadır.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi verilerine göre de 2017 yılında 18'i 15 yaş altında olmak üzere en az 60 çocuk işçi; 2018 yılında 23'ü 15 yaş altında olmak üzere en az 77 çocuk işçi; 2019 yılında 29'u 15 yaş altında olmak üzere 67 çocuk işçi iş cinayetlerinde yaşamlarını kaybetmiştir. Yine İSİG Meclisi verilerine göre 2015-2019 yıllarında 323 çocuk işçi yaşamını kaybetmiştir.

SGK verilerindeki genel dağılım aşağıdaki grafiklerde görülmektedir.

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

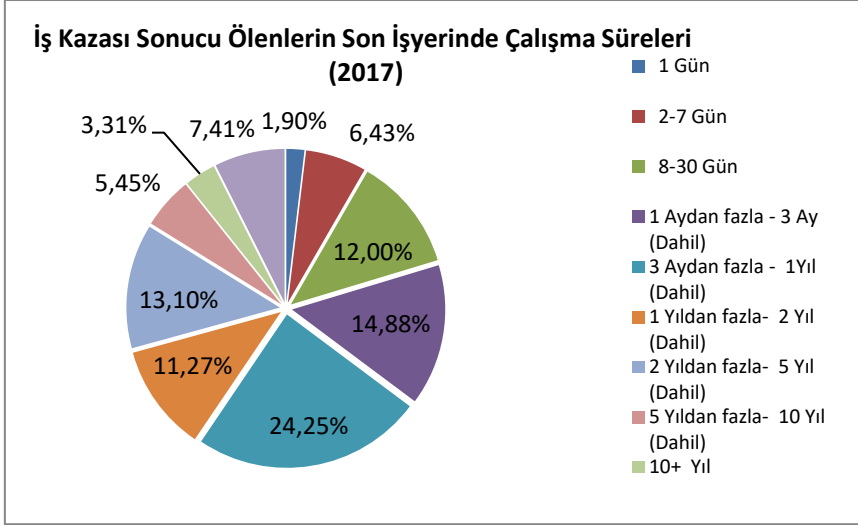
3.4.13 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Meslek Gruplarına Göre Dağılımı

2017 yılında iş kazaları sonucu ölenlerin meslek gruplarına göre dağılımı; 1'i silahlı kuvvetlerle ilgili meslekler; 4'ü bilinmeyen!, 7'si nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları; 27'si yöneticiler; 28'i profesyonel meslek mensupları; 35'i büro hizmetlerinde çalışan elemanlar; 62'si teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları; 107'si hizmet ve satış elemanları; 142'si sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar; 385'i tesis ve makine operatörleri ve montajcılar; 835'i nitelik gerektirmeyen meslekler şeklindedir.

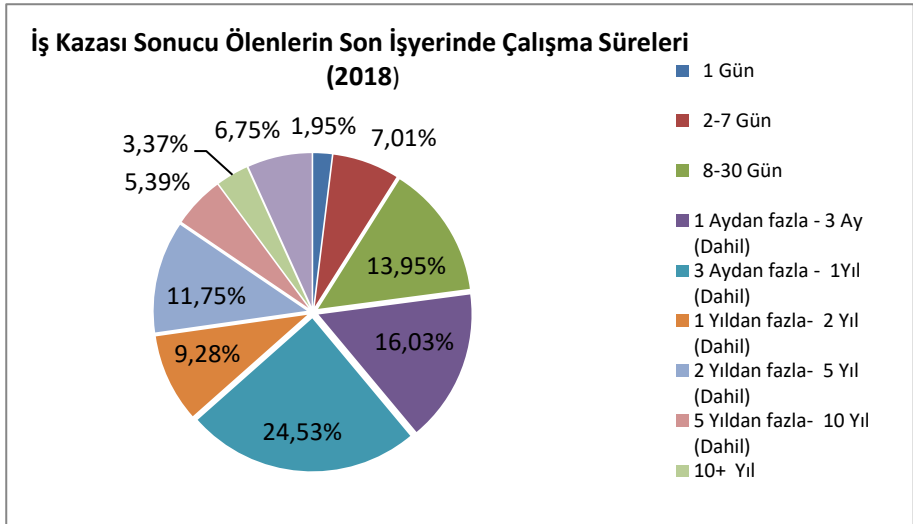
2018 yılında iş kazaları sonucu ölenlerin meslek gruplarına göre dağılımı; 4'ü nitelikli tarım, ormancılık ve su ürünleri çalışanları; 20'si profesyonel meslek mensupları; 30'u yöneticiler; 32'si büro hizmetlerinde çalışan elemanlar; 60'ı teknisyenler, teknikerler ve yardımcı profesyonel meslek mensupları; 103'ü hizmet ve satış elemanları; 177'si sanatkarlar ve ilgili işlerde çalışanlar; 329'u tesis ve makine operatörleri ve montajcılar; 786'sı nitelik gerektirmeyen meslekler şeklindedir.

3.4.14 İş Kazası Sonucu Ölenlerin Son İşyerinde Çalışma Süreleri

Kaynak: SGK 2017 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK 2018 Yılı İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2017 yılında iş kazası sonucu ölenlerden 31 kişi işe başladığı gün; 105 kişi işe başladığı ilk hafta içerisinde hayatını kaybetmiştir. İş kazası sonucu ölenlerin 19'si 8-30 gün; 243'ü 1-3 ay; 396'sı 3 ay-1 yıl; 184'ü 1-2 yıl; 314'ü 2-5 yıl;

89'u 5–10 yıl; 54'ü 10+ yıl çalışanlardan, 121'i de SGK verilerindeki “bilinmeyen” grubunda yer alanlardır.

2018 yılında iş kazası sonucu ölenlerden 30 kişi işe başladığı gün; 108 kişi işe başladığı ilk hafta içerisinde hayatını kaybetmiştir. İş kazası sonucu ölenlerin 215'i 8–30 gün; 247'si 1–3 ay; 378'i 3 ay–1 yıl; 143'ü 1–2 yıl; 181'i 2–5 yıl; 83'ü 5–10 yıl; 52'si 10+ yıl çalışanlardan, 104'ü de SGK verilerindeki “bilinmeyen” grubunda yer alanlardır.

3.4.15 İş Kazası Sıklık Hızı ve İş Kazası Ağırlık Hızı

Her 1 milyon çalışma saatinde meydana gelen iş kazası sayısı, “iş kazası sıklık hızı” olarak ifade edilmektedir. Buna göre iş kazası sıklık hızı 2017 yılında 9,94; 2018 yılında 10,76 olmuştur.

İş kazası sıklık hızı, ayrıca, çalışan her 100 kişiden kaçının kaza geçirdiği ile de ifade edilmektedir. Buna göre iş kazası sıklık hızı 2017 yılında 2,24, 2018 yılında 2,42 olmuştur.

İş kazasına ilişkin değerlendirmelerde kullanılan kavramlardan bir diğeri de “iş kazası ağırlık oranı”dır.

İş kazası ağırlık oranı iki şekilde ifade edilmektedir. Birincisi, çalışılan her 1 milyon saatte kaybedilen iş günü sayısıdır. Buna göre 2017 yılında 973 işgünü, 2018 yılında 1.259 işgünü kaybedilmiştir.

İş kazası ağırlık oranının hesaplanmasına ilişkin ikinci yöntem, çalışılan her 100 saatte iş kazası sonucu kaç saatin kaybedildiğidir. Bu yöntemle göre iş kazası ağırlık hızı 2017 yılında 0,778 saat, 2018 yılında 1.007 saat kaybedilmiştir.

Görüldüğü üzere iş kazası sıklık hızı ve ağırlık oranı sürekli artmaktadır ve bu artış yukarıda örneklediğimiz üç yıl ile sınırlı değildir, daha önceki yıllardan bu yana sürekli artış görülmektedir.

3.4.16 Ölümler Açıklananın Kat Kat Üzerinde

SGK İstatistiklerinde ayrıca, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm geliri bağlananlarla ilgili veriler de bulunmaktadır. Ancak verilerden anlaşılacağı üzere, her yılın verileri üzerinden o yıl içindeki vakalardan dolayı ölüm geliri alan haksahibi sayısını tespit güçlüğü bulunmaktadır. Bu nedenle verileri uzun erimli bir şekilde birleştirerek yorumlamak ve ortalamaları tespit etmek gerekmektedir.

Bu konuya ilk olarak Doç. Dr. Aziz Çelik işaret etmiştir. Çelik'in 2015 yılında, 2005-2013 yıllarına dair bu konuda yaptığı bir çalışma basında yer almıştı (bkz. *Aziz Çelik, SGK İstatistikleri, 19 Mart 2015, BirGün Gazetesi, http://www.birgun.net/news/view/isci-olumleri-bilinenin-iki-kati/15300*). Daha sonra Aziz Çelik'in editörlüğünü yaptığı *DİSK-AR Emek Araştırmaları 2016-2019 adlı*

çalışmada 2005-2016 yıllarına dair yeni bir tabloya yer verilmiştir. Aşağıdaki tablo her iki çalışmadan ve SGK verilerinden yararlanarak tarafımızca hazırlanmıştır.

Tablo 20. İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölümler ve Ölüm Geliri Bağlanan Dosya Sayısı (2005-2018)

Yıl	İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Sayısı	İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Geliri Bağlanan Dosya Sayısı
2005	1.096	1.675
2006	1.601	1.700
2007	1.044	1.737
2008	866	1.472
2009	1.171	2.638
2010	1.454	3.040
2011	1.770	2.984
2012	745	2.575
2013	1.360	2.978
2014	1.626	1.809
2015	1.252	2.758
2016	1.405	2.829
2017	1.633	3.246
2018	1.541	3.016
Toplam (2005-2018)	18.564	34.457
Yıllık Ortalama	1.326	2.461

Diğer yandan yine Aziz Çelik ve DİSK-AR'ın işaret ettiği üzere ölenlerin yakınları tarafından açılan davalar ve müfettiş incelemeleri sonucu olarak ölümlerin açıklananın çok üzerinde olduğunu yine SGK verilerinden çıkarsamak mümkündür.

Örneğin iş kazası sonucu 2018 yılı içinde ölüm geliri bağlanan toplam 5 bin 681 haksahibinin 1.990'ı, 2018 yılı içinde iş kazasında ölenler için ölüm geliri bağlanan haksahipleri; 3 bin 691'i, geçmiş yıllarda iş kazası sonucu ölenlerle ilgili olarak 2018 yılı içinde ölüm geliri bağlanan hak sahipleridir.

2018 SGK verilerini içeren bir diğer tabloda ise önceki yılları kapsayan *birikimli* toplamı görüyoruz (Tablo 3.1.42). “İş Kazası veya Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Geliri Alan Hak Sahipleri”nin “Birikimli Dağılımı”na göre, 2018 yılı sonu itibarıyla iş kazası sonucu ölümler dolayısıyla toplam 85 bin 523 haksahibine;

meslek hastalığı sonucu olarak toplam 6 bin 692 haksahibine; iş kazası ve meslek hastalığı sonucu genel toplamı olarak da 60 bin 423 dosya üzerinden toplam 92 bin 215 kişiye ölüm geliri bağlanmıştır.

Bu veriler iş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölüm vakalarının açıklanandan kat kat fazla olduğunu göstermektedir.

3.4.17 Kadın Çalışanların Maruz Kaldıkları İş Kazaları

2017 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadığı faaliyet gruplarının başında gıda ürünlerinin imalatı (7.689 kaza), binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri (5.394 kaza), yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri (5.331 kaza), insan sağlığı hizmetleri (4.680 kaza), perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) (4.459 kaza), tekstil ürünlerinin imalatı (4.380 kaza) ve eğitim (2.988 kaza) bulunmaktadır. Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 34.921 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 58.883 iş kazasının yüzde 59,31'ine denk gelmektedir.

2018 yılında kadınların en fazla iş kazası yaşadığı faaliyet gruplarının başında gıda ürünlerinin imalatı (8.778 kaza), yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri (7.798 kaza), insan sağlığı hizmetleri (7.013 kaza), binalar ve çevre düzenlemesi faaliyetleri (6.537 kaza), perakende ticaret (motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç) (5.895 kaza), tekstil ürünlerinin imalatı (5.251 kaza) ve konaklama (4.349 kaza) bulunmaktadır. Bu 7 faaliyet grubunda yaşanan 45.621 iş kazası, kadınların maruz kaldığı toplam 76.677 iş kazasının yüzde 59,50'sine denk gelmektedir.

Çalışma yaşamındaki cinsiyet oranına benzer olarak, iş kazalarında da kadınların geçirdikleri iş kazası sayısı erkeklerin çok altındadır. Ancak kadın istihdamının yaygın olduğu tekstil, giyim, gıda ürünleri imalatı gibi sektörlerde kadınların uğradığı iş kazası sayısında artış her zaman göze çarpmaktadır.

2017-2018 yıllarında sıralama görece değişse de kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldıkları iller genelde önceki yıllar ile aynıdır.

2017 yılında sıralama ve rakamlar görece değişse de kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldıkları iller genelde aynıdır. İstanbul 16.126 iş kazası ile başı çekmekte, onu İzmir 5.318 iş kazasıyla izlemekte ve sıralama Bursa 4.225, Ankara 3.261, Antalya 3.087, Kocaeli 3.035, Tekirdağ 2.237, Manisa 2.205, şeklinde sürmektedir. Bu 8 ilde kadınların yaşadığı 39.494 iş kazası, kadınların yaşadığı toplam 58.883 iş kazasının yüzde 67,07'sini oluşturmaktadır.

2018 yılında sıralama ve rakamlar görece değişse de kadınların en fazla iş kazasına maruz kaldıkları iller genelde aynıdır. İstanbul 22.330 iş kazası ile başı çekmekte, onu İzmir 7.187 iş kazasıyla izlemekte ve sıralama Antalya 5.231, Bursa 5.173, Ankara 4.491, Kocaeli 3.905, Manisa 2.842, Tekirdağ 2.734,

şeklinde sürmektedir. Bu 8 ilde kadınların yaşadığı 53.893 iş kazası, kadınların yaşadığı toplam 76.667 iş kazasının yüzde 70,29'unu oluşturmaktadır.

3.4.18 2000 Yılı Sonrası İş Kazaları, Meslek Hastalıkları, Ölüm ve İş Kazası Sıklık Hızı Verileri

Şimdi 2000 yılından günümüze iş kazaları, meslek hastalıkları, iş kazaları ve meslek hastalıkları sonucu ölüm vakaları, sürekli işgöremezlik, iş günü kayıpları ve iş kazası sıklık hızı verilerine topluca bakabiliriz. İlgili tablo aşağıdadır.

Tablo 21. İş Kazaları/Meslek Hastalıkları, İş Kazası/Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm ve İş Kazası Sıklık Hızı Verileri (2000-2018)

Yıllar	İş Kazası Sayısı	Meslek Hastalığı Sayısı	İş Kazası Sonucu Ölüm Sayısı	Meslek Hastalığı Sonucu Ölüm Sayısı	İş Kazası ve Meslek Hastalığı Sonucu Toplam Ölüm Sayısı	İş Kazası Sıklık Hızı (1 Milyon İş Saatinde)
2000	74.847	803	731	6	737	7,36
2001	72.367	883	1.002	6	1.008	5,81
2002	72.344	601	872	6	878	5,56
2003	76.668	440	810	1	811	5,46
2004	83.830	384	841	2	843	5,52
2005	73.923	519	1.072	24	1.096	4,27
2006	79.027	574	1.592	9	1.601	4,03
2007	80.602	1.208	1.043	1	1.044	3,61
2008	72.963	539	865	1	866	3,10
2009	64.316	429	1.171	0	1.171	2,76
2010	62.903	533	1.444	10	1.454	2,46
2011	69.227	688	1.563	10	1.573	2,45
2012	74.871	395	744	1	745 (878)*	2,43
2013	191.389	371	1.360	0 (3)*	1.363 (1.235)*	5,88
2014	221.366	494	1.626	0 (29)*	1.626 (1.886)*	6,51
2015	241.547	510	1.252	0 (13)*	1.252 (1.730)*	6,77
2016	286.068	597	1.405	0 (15)*	1.405 (1.970)*	7,90
2017	359.653	691	1.633	0 (4)*	1.633 (2.010)*	9,94
2018	430.985	1.044	1.541	0 (10)*	1.541 (1.933)*	10,76

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

* 0 verisi SGK'ye, parantez içindeki veriler *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi*'ne aittir.

Görüldüğü üzere, 2018 yılı iş kazası sayısında, 2017 yılı iş kazası sonucu ölüm vakasında, 2018 yılı iş kazası sıklık hızında 1996 sonrasının doruğu olmuştur.

Ülkemizin başka bir gerçekliği ise, Suriye'deki savaş nedeniyle çok sayıda Suriyeli göçmen işçinin çalışma yaşamına katılmış olmasıdır. Ancak, Suriyeli işçilere yönelik olarak herhangi bir veri bulunmamaktadır. *İşçi Sağlığı ve İş*

Güvenliği Meclisi verilerine göre yıllara göre değişmekle birlikte çoğu Suriyeli olmak üzere 2013 yılında 22, 2014 yılında 53, 2015 yılında 67, 2016 yılında 96, 2017 yılında 88, 2018 yılında 110, 2019 yılında 112, 2020'nin ilk beş ayında da 14 göçmen/mülteci iş kazalarında/cinayetlerinde hayatını kaybetmiştir.

3.4.19 Türkiye Ölümlü İş Kazalarında Avrupa Birincisi

Türkiye'nin ölümlü iş kazalarında Avrupa birincisi olduğuna dair açıklamalarımız resmi çevrelerce bazen utangaçça bazen de aleni olarak yadsınabilmektedir. Oysa veriler alenidir. Aşağıdaki tablo gerçeği bütün yalınlığıyla yansıtmaktadır. Eurostat verilerine göre Türkiye, 2012, yani ölüm sayısının az görüldüğü bir yılda bile ölümlü iş kazalarında Avrupa birincisidir. 2012-2017 verilerinde de durum aynıdır. 2018, 2019 Eurostat verileri henüz açıklanmamıştır ancak durumun değişme olasılığı görünmemektedir. Aşağıdaki 2012-2017 yıllarını kapsayan tabloda durum netlikle görülebilmektedir. Tablolardaki Türkiye verileri SGK istatistiklerinden eklenmiştir.

Tablo 22. Avrupa Ülkelerinde İş Kazası Sonucu Ölümler (2012-2017)

2012		2013		2014		2015		2016		2017	
Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı	Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı	Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı	Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı	Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı	Ülke Adı	Ölüm Vaka Sayısı
AB-28 Ülke	3.932	AB-28 Ülke	3.281	AB-28 Ülke	3.348	AB-28 Ülke	3.841	AB-28 Ülke	3.588	AB-28 Ülke	3.552
AB-27 Ülke	3.878	AB-27 Ülke	3.255	AB-27 Ülke	3.329	AB-27 Ülke	3.811	Türkiye	1.405	Türkiye	1.633
AB-15 Ülke	2.778	AB-15 Ülke	2.359	AB-15 Ülke	2.396	AB-15 Ülke	2.738	Fransa	595	Fransa	585
Türkiye	745	Türkiye	1.235	Türkiye	1.626	Türkiye	1.252	İtalya	481	İtalya	484
İtalya	604	İtalya	463	Fransa	517	Fransa	595	Almanya	450	Almanya	430
Fransa	576	Fransa	492	Almanya	471	İtalya	543	İspanya	296	İspanya	317
Almanya	516	Almanya	422	İtalya	459	Almanya	450	Polonya	243	Polonya	270
Polonya	350	Romanya	252	Romanya	253	İspanya	344	Romanya	236	Romanya	241
İspanya	299	Birleşik Krallık	235	İspanya	247	Polonya	304	Birleşik Krallık	252	Birleşik Krallık	280
Romanya	276	İspanya	232	Polonya	225	Romanya	281	Portekiz	138	Portekiz	140
Portekiz	169	Polonya	227	Birleşik Krallık	207	Birleşik Krallık	260	Avusturya	109	Avusturya	96
Birleşik Krallık	161	Portekiz	145	Portekiz	148	Portekiz	161	Çek Cumh.	106	Çek Cumh.	95
Avusturya	144	Avusturya	130	Avusturya	119	Avusturya	134	Bulgaristan	81	Bulgaristan	93
Çek Cumh.	113	Çek Cumh.i	115	Bulgaristan	110	Çek Cumh.	132	Macaristan	83	Macaristan	80
Bulgaristan	98	Bulgaristan	72	Çek Cumh.	101	Bulgaristan	95	Belçika	64	Belçika	59
Macaristan	65	İsviçre	66	Macaristan	74	Macaristan	86	Finlandiya	35	Finlandiya	23
İsviçre	65	Belçika	63	İsviçre	64	Belçika	64	İzlanda	n/a	İzlanda	n/a
Litvanya	58	Litvanya	53	Norveç	55	Finlandiya	n/a	Slovakya	45	Slovakya	43
Hırvatistan	54	Slovakya	52	Litvanya	51	İzlanda	n/a	İsviçre	79	İsviçre	44

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Slovakya	53	Macaristan	50	Belçika	45	Slovakya	55	İrlanda	43	İrlanda	41
Belçika	49	İrlanda	36	Finlandiya	n/a	İsviçre	53	Litvanya	44	Litvanya	33
Danimarka	47	Hollanda	35	İzlanda	n/a	İrlanda	49	Norveç	45	Norveç	40
İsveç	45	İsveç	31	İrlanda	45	Litvanya	45	Hollanda	36	Hollanda	43
İrlanda	43	Danimarka	30	Letonya	39	Norveç	40	İsveç	37	İsveç	53
Yunanistan	40	Letonya	27	Hollanda	39	Hollanda	35	Hırvatistan	33	Hırvatistan	37
Finlandiya	36	Hırvatistan	26	Slovakya	39	İsveç	34	Danimarka	34	Danimarka	28
Letonya	35	Yunanistan	20	İsveç	36	Hırvatistan	30	Yunanistan	33	Yunanistan	32
Hollanda	35	Finlandiya	21	Danimarka	28	Danimarka	28	Letonya	38	Letonya	21
Slovenya	22	Slovenya	18	Yunanistan	25	Yunanistan	28	Slovenya	14	Slovenya	16
Estonya	14	Estonya	18	Hırvatistan	22	Letonya	26	Estonya	26	Estonya	8
Lüksemburg	14	Kıbrıs	8	Slovenya	20	Slovenya	23	Lüksemburg	22	Lüksemburg	10
Kıbrıs	9	Lüksemburg	5	Estonya	13	Estonya	17	Malta	7	Malta	1
Malta	7	Malta	4	Lüksemburg	10	Lüksemburg	13	Kıbrıs	5	Kıbrıs	2
İzlanda	0	İzlanda	0	Kıbrıs	4	Malta	5				
				Malta	4	Kıbrıs	4				

Kaynak: Eurostat Database

3.4.20 Çalışma Koşullarının İş Kazalarına Etkileri

İrdelenmesi gereken bir konu da sanayideki çalışma koşullarının iş kazalarına etkisidir. İş kazalarındaki yüksek düzeyin süreklilik kazanması, çalışma saatlerinin artması gerçeği ve esnek istihdamla bağlantılıdır. Esnek istihdamın yaygınlaşması ve artan çalışma saatleri iş kazalarına açık davetiye çıkarmakta, ölüm ve yaralanmalara yol açan iş kazaları Türkiye'nin yakıcı bir gerçeği olmaya devam etmektedir. Diğer yandan bedeninin haddinden fazla yıpranması, uzun vadede kalıcı meslek hastalıklarına da neden olmaktadır.

DİSK-AR'ın *Emek Araştırmaları 2016-2019* yayınında, “Türkiye’de çalışma süreleri OECD ve Avrupa Birliği ortalamasının çok üzerinde” olduğu belirtilmektedir: “2016 verilerine göre OECD ülkelerinde haftalık ortalama çalışma süresi 40,4 saat iken Türkiye’de 49,3 saattir. Türkiye, Kolombiya’dan sonra haftalık çalışma süresinin en uzun olduğu OECD ülkesidir. Haftalık fiili çalışma süresi AB ülkelerinde 37 saate kadar gerilemektedir. AB ülkelerinde haftada 40 saatten fazla çalışan işçilerin oranı sadece yüzde 20 iken Türkiye’de bu oran yüzde 74’e yükselmektedir. Türkiye’de haftada 40 saatten fazla çalışan işçilerin oranı neredeyse AB’nin dört katıdır.”

Konuyla bağlantılı hazin bir konu da çocuk işçiliğinin yaygınlığıdır.

Temel ILO Sözleşmelerinden 1973’te benimsenen 138 nolu “Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılması”na ilişkin olmakla birlikte Türkiye’de bu konuda ciddi bir adım atılmamıştır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) *ILO Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Uluslararası Programı (IPEC)* desteğiyle yaptığı son “Çocuk İşgücü Anketi” 2012 yılındadır. TÜİK’in “İstatistiklerle Çocuk 2019” yayınında da genellikle 2012 verileri bulunmaktadır. Bu verilere göre 6-17 yaş grubunda toplam 26 milyon 633 bin çocuk bulunuyordu. Bu toplamın içinde 6-14 yaş grubundaki 15 milyon 247 bin çocuktan 893 bini yani yüzde 5,9’u “ekonomik işlerde” çalışmakta idi. 15-17 yaş grubundaki 11 milyon 386 bin çocuğun 292 bini yani yüzde 2,6’sı da “ekonomik işlerde çalışmakta idi. Yani 2012 yılında “ekonomik işlerde” çalışan 6-17 yaş arası çocuk işçi toplamı 1 milyon 185 bin (yüzde 8,5) idi.

Çocuk emeğinin görünmez yüzü olan “ev işleri”nde çalışan 6-17 yaş arası toplam çocuk sayısı ise 2012 yılında 12 milyon 793 idi (yüzde 48). DİSK-AR’ın yayımladığı “Türkiye’de Çocuk İşçiliği Gerçeği Raporu-2015”te de çocuk emeğinin ev içine kaymasının sürdüğü belirtiliyordu.

TÜİK’in “İstatistiklere Çocuk 2019” yayınındaki 2019 yılı 4. Çeyrek verilerine göre de 5-17 yaş arası 16 milyon 457 bin çocuktan 720 bini (yüzde 4,4) “ekonomik işlerde” çalışmaktadır (2012 verilerindeki ayrıntılar üzerinden değerlendirdiğimizde söz konusu 720 bin çocuğun 15-17 grubunda olduğu

anlaşılacaktır). Bu çocukların 473 bini eğitime de devam etmektedir. 720 bin çocuğun 221 bini (yüzde 30,8) tarımda, 171 bini (yüzde 23,7) sanayide, 328 bini (yüzde 45,5) hizmet sektörlerinde çalışmaktadır.

Bu çocukların önemli bir kısmı iş kazası ve meslek hastalıklarına yol açacak koşullarda çalışmaktadır. Şöyle ki söz konusu 720 bin çocuk işçiden 4 bini işyerinin çalışma koşullarından kaynaklı herhangi bir rahatsızlığı olduğunu, 16 bini buna tanık olduğu; 33 bini göz yorgunluğu ve görsel odaklanma sorunu yaşadığını; 78 bini kimyasal madde, toz duman veya zararlı gazlara maruz kaldığını; 72 bini gürültü veya şiddetli sarsıntıya maruz kaldığını; 93 bini aşırı sıcak/soğuk ya da nemli/nemsiz ortamlarda çalıştığını; 73 bini ağır yük taşıdığını, 46 bini kaza riski altında olduğunu beyan etmiştir.

İstihdamın yarıya yakınının kayıt altında bulunmadığı ülkemizde çocuk işçiliğinin ucuz işgücü olarak değerlendirilmesinin önünün kesilmesi ve çocukların eğitime yönlendirilmesi gerekirken 8 yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin 4+4+4 modeliyle ortadan kaldırılması ve çocuk işçiliğinin adeta yasallaşması yönünde adım atılması resmi yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Ülkemizin iş kazalarında Avrupa ve dünyada ilk sıralarda yer aldığı göz önüne alındığında, devletin sosyal boyutundan arındırılması sürecindeki bu vb. gelişmelerle iş kazalarının ve kayıpların azalması olanaklı görünmemektedir.

4. MESLEK HASTALIKLARI

4.1 Meslek Hastalıkları ve İş Kazaları

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) işçi sağlığını, “Çalışan tüm insanların fiziksel, ruhsal, moral ve sosyal yönden tam iyilik durumlarının sağlanmasını ve en yüksek düzeylerde sürdürülmesini, iş koşulları ve kullanılan zararlı maddeler nedeniyle çalışanların sağlığına gelebilecek zararların önlenmesini ve ayrıca işçinin fizyolojik özelliklerine uygun yerlere yerleştirilmesini, işin insana ve insanın işe uymasını asıl amaçlar olarak ele alan tıp bilimidir” şeklinde tanımlamaktadırlar.

Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 112 numaralı tavsiye kararına göre işçi sağlığının amacı;

- Çalışanların sağlık kapasitelerini en yüksek düzeye çıkarmak,
- Çalışmanın olumsuz koşulları nedeniyle sağlığın bozulmasını önlemek,
- Her işçiyi fiziksel ve ruhsal yeteneklerine uygun işlerde çalıştırmak,
- Yapılan iş ile işçi arasında uyum sağlayarak, en az yorgunlukla en uygun verimliliği elde etmek

olarak tanımlanmaktadır.

Meslek hastalıkları ile ilgili verilere raporumuzun 3.4 bölümünde yer verdik. Ancak sürekli belirttiğimiz üzere veriler oldukça sorunludur. Örneğin kayda geçen meslek hastalığı olgu sayısı 1997’de 1.055, 1998’de 1.400 iken, 2007’de 1.208’e, 2008’de 539’a, 2009’da 429’a inmiştir. 2010’dan itibaren olgu sayısı yine hayli az ve 2010’da 533, 2011’de 697, 2012’de 395, 2013’te 371, 2014’te 494, 2015’te 510, 2016’da 597, 2017’de 691, 2018’de 1.044 olmuştur! Yani kayda geçen meslek hastalığı olguları halen 1997-1998 verilerinin gerisindedir.

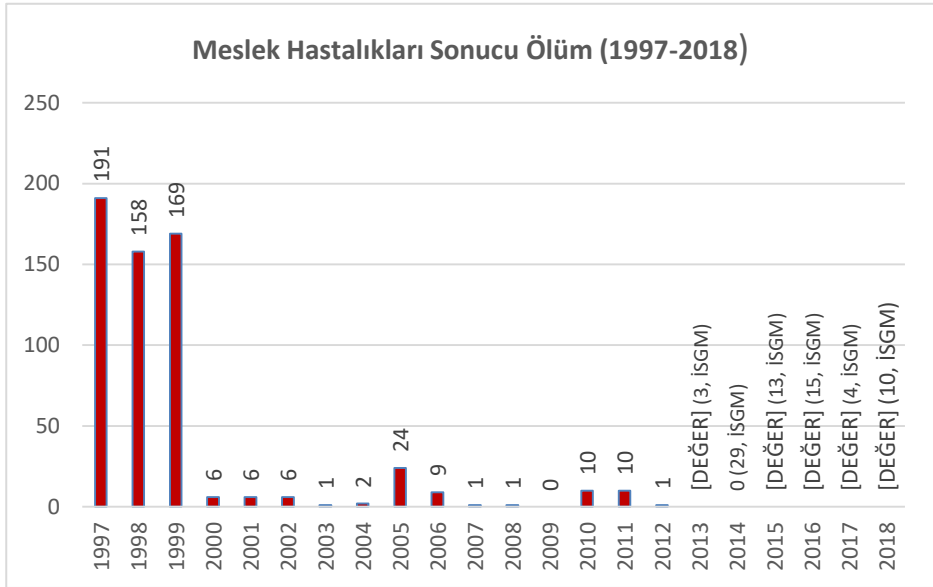
Meslek hastalıkları görülme sıklığı ise 2008 yılında yüzde 0,00612 (yüz binde 6,12), 2009 ve 2010 yıllarında yüzde 0,005 olarak gösterilmiştir. 2011 yılından itibaren SGK istatistiklerinde bu konuda bir veri bulunmamaktadır. Genel olarak meslek hastalıklarının 1972–1998 yılları arasında dalgalı bir seyir izlediği söylenebilir. Ancak 1998’ten sonra görülme sıklığının giderek azalma eğiliminde olduğu gözlenmektedir!

Raporumuzun “1.1 Dünyada Durum” bölümünde ILO 2017 verilerinden hareketle belirttiğimiz üzere dünya genelinde her gün yaklaşık bin kişinin iş kazalarından, 6 bin 500 kişinin işle ilgili meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybettiği tahmin edilmektedir. Yıl bazında ise 350 bin kişi iş kazasından dolayı, 2 milyon 400 bin kişi meslek hastalıklarından dolayı

yaşamını yitirmiştir Kısaca meslek hastalıkları, işle ilgili ölümlerin büyük çoğunluğunun (yüzde 86,3) nedenidir. (İş kazalarına dayalı ölümlerin oranı da yüzde 13,7'dir.)

Bu vb. verilerle Türkiye'deki iş kazaları oranının yüzde 99,998; meslek hastalıklarının ise yüzde 0,002 (on binde 2) olması çok açık bir çelişki oluşturmaktadır. Dünyada her yıl 160 milyon civarında kişi meslek hastalıklarına yakalanıyor iken Türkiye'de verilerin yukarıda belirttiğimiz üzere çok az olması anlaşılır değildir.

Yine dünyada 2017 itibarıyla 2 milyon 400 bin kişi meslek hastalıklarından dolayı yaşamını kaybederken Türkiye'de hiç ölüm olmaması (ve ölüm verilerinin 1997'de 191, 1998'de 158, 1999'da 169, 2000-2002 yıllarında 6. 2003'te 1, 2004'te 2, 2005'te 24, 2006'da 9, 2007-2008 yıllarında 1, 2009'da 0, 2010-2011 yıllarında 10, 2012'de 1, 2013-2018 yıllarında "0") olması hiç anlaşılır değildir.

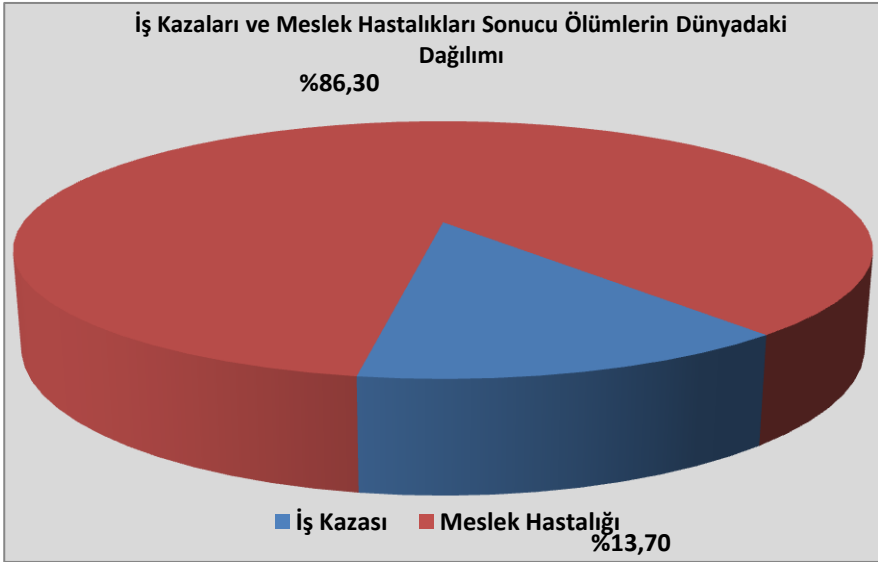

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır. O verisi SGK'ye, parantez içindeki veriler İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi'ne aittir.

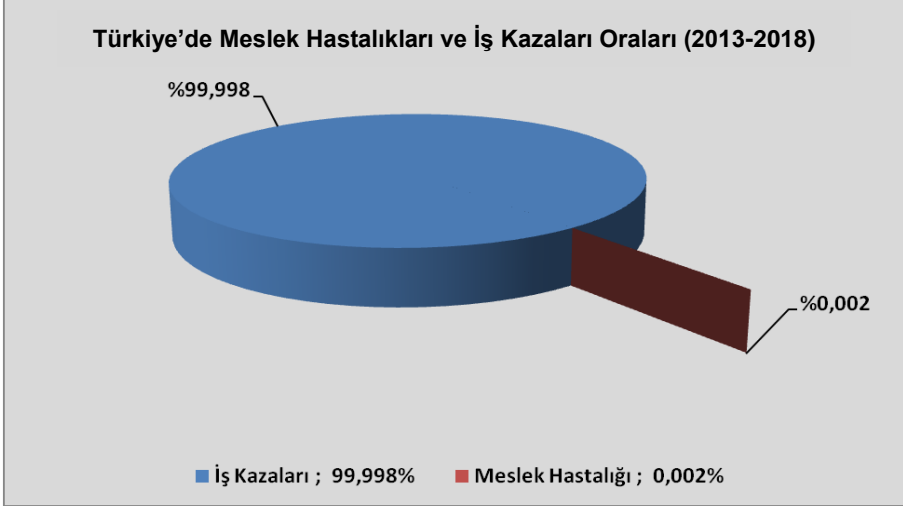
Hastalık ve olgu verilerinde gözlenen aşırı sorunlu durum, meslek hastalıklarına tanı konulması sürecini yeniden değerlendirmeyi ayrıca zorunlu kılmaktadır. Hep belirttiğimiz üzere Türkiye'de meslek hastalıkları; gerek tanısının konulması ve tedavinin düzenlenmesi, gerekse rehabilitasyonunun sağlanması açısından çok sorunlu bir alandır. Daha da önemlisi, meslek hastalıklarının

önlenmesine ilişkin her hangi bir kamusal eylem planımız yoktur. Sanki görünmeyen bir el, uzun yıllar boyunca, meslek hastalıklarının bu ülkede gündeme getirilmesini “çok başarılı” bir biçimde engellemiş gibidir. Başta işçi sendikaları olmak üzere neredeyse hiçbir örgüt bu duruma itiraz etmemekte, sorunu gündeme taşımamakta ve çözüm üretilmesine katkıda bulunmamaktadır. İşle ilgili hastalıklar ise neredeyse hiç gündeme getirilmemekte, yokmuş gibi davranılarak; çalışanların sağlığını etkileyen koşullara ilişkin önlemlerin alınması konusunda hiçbir eylem planı uygulamaya konulmamaktadır.

Bilimsel çalışmalarda, tespit edilen meslek hastalığının her 1.000 çalışan için en az 4-12 arasında olması gerektiği belirtilir. Raporumuzda esas alınan, açıklanan son SGK iş kazası ve meslek istatistikleri ile uyumlu olarak örneklersek, 2018 yılında ülkemizde 22 milyon 72 bin 840 sigortalı bulunmakta idi. Bu veriye göre 2018 yılında 88 bin 291 kişi ile 264 bin 874 arasında meslek hastalığı tespit edilmesi gerekiyordu. Bu durumda, en az 87 bin 247 meslek hastalığı tespit edilememiştir.

Kaynak: ILO 2017 yılı verilerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Ayrıca belirtmek gerekir, akciğer toz hastalıklarıyla kurşun zehirlenmeleri tüm meslek hastalıklarının yarısından çoğunu oluşturmaktadır. Yalnızca bu durum bile meslek hastalıkları oranının neden çok düşük olduğunu göstermektedir.

4.2 Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

Meslek hastalıklarının sınıflandırılmasında çeşitli öneriler benimsenmiş olmakla birlikte, aşağıdaki şekilde sınıflandırabiliriz:

A Grubu: Kimyasal Nedenlerle Olan Meslek Hastalıkları

Bu grupta kimyasal etkenlere bağlı olarak meydana gelen meslek hastalıkları 25 ana grup olarak yer almaktadır. Alt grupları ile birlikte elliden fazla kimyasal maddeye bağlı olarak meydana gelen hastalıklara işaret edilmektedir. Örnek olarak kurşun ve kurşun bileşenleri, civa, krom, karbon monoksit, arsenik ve bileşenleri, kadmiyum, organik fosfor bileşikleri, kükürt dioksit, karbon sülfüralkoller, ketonlar gibi çeşitli maddeler nedeniyle olan meslek hastalıkları sayılabilir.

B Grubu: Mesleki Deri Hastalıkları

Bu grupta deri kanserleri ve prekanseröz deri hastalıkları ile kanserleşmeyen cilt hastalıkları yer almaktadır.

C Grubu: Pnömokonyozlar ve Diğer Mesleki Solunum Sistem Hastalıkları

Silikoz ve silikotüberküloz, asbestozis, silikatozlar gibi pnömokonyoz tipleri, alüminyum ve bileşiklerinin neden olduğu solunum sistemi hastalıkları, sert

metallerin tozları ile olan bronkopulmoner hastalıklardır. Thomas curufu ile bronkopulmoner hastalıklar, mesleksi bronşiyal astım, bisinozis başta olmak üzere mesleksi solunum sistemi hastalıkları 6 grup halinde verilmektedir.

D Grubu: Mesleki Bulaşıcı Hastalıklar

Bu grupta parazit hastalıkları, tropikal hastalıklar, hayvanlardan insana bulaşan hastalıklar (zoonozlar) ve sağlık hizmetlerinde çalışanlarda görülebilecek viral hepatit ve tüberküloz gibi hastalıklar yer almaktadır.

E Grubu: Fiziki Etkenlerle Olan Meslek Hastalıkları

Burada 6 grup halinde iyonlayıcı ışınlarla olan hastalıklar, enfraruj ışınları ile meydana gelen katarakt olguları, gürültü sonucu işitme kaybı, hava basıncındaki ani değişimlerle olan hastalıklar, titreşim sonucu meydana gelen kemik eklem zararları, sürekli lokal baskı sonucu oluşan hastalıklar, tekrarlayan travma sonucu oluşan fiziki nedenli meslek hastalıkları yer alır.

Meslek hastalıkları işçinin sağlığını bozduğundan ve tazminat talebi doğuracağından iş kazaları gibi yasalarla tanımlanmıştır. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası meslek hastalıklarını şöyle tanımlar:

“Meslek hastalığı, sigortalının çalıştığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir nedenle veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir. Bu kanuna göre tespit edilmiş olan hastalıklar listesi dışında herhangi bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmaması üzerinde çıkabilecek uyuşmazlıklar, Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır.”

Dünyada mesleki ve iş ile ilgili hastalıklar arasında ilk sırayı fiziksel etkenlerle oluşan hastalıklar (yüzde 40 ile kas-iskelet sistemi hastalıkları) almaktadır. Türkiye’de ise veriler her yıl değişmekle birlikte birinci sırada mesleki solunum sistemi, akciğer hastalıkları bulunmaktadır.

Dünyaya göre Türkiye’deki bu farklılığın temel olarak iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi ülkemizde iş yaşamıyla ilgili hastalıklar izlenmemekte ve kaydedilmemektedir. Bu durum özellikle kas/iskelet sistemi ile ilgili rahatsızlıkların çalışanların sağlığı bağlamında değerlendirilmesinin önünde engel oluşturmaktadır. İkincisi ise, meslek hastalıklarına tanı koyma süreci de çok sancılıdır ve beklenenin çok altında olguya meslek hastalığı tanısı koyulabilmektedir.

4.3 Meslek Hastalıklarının Nedenleri

Çalışanların işyerlerinde sağlıklarını tehdit eden, hastalıklara ve rahatsızlıklara yol açabilecek kaynaklar oldukça çok ve çeşitlidir. Bunlardan meslek hastalıklarının nedenlerini kısaca fiziki nedenler ve kimyasal nedenler olmak

üzere ikiye ayırabiliriz. Aydınlatma, hava koşulları, gürültü, ergonomi ve çalışma şartları fiziki nedenler olarak adlandırılmaktadır. Kimyasal nedenler ise kurşun, civa, arsenik, benzin, azot bileşikleri, analin ve nitro amin türevleri, halojenli hidrokarbonlar, karbon sülfür gibi çalışanları olumsuz etkileyen, sağlığa zararlı maddelerdir.

Meslek hastalıklarının nedeni insan davranışından bağımsızdır. Gereken önlemlerin alınmadığı zamanlarda meslek hastalıklarıyla her işçi karşılaşabilir. Bunda işçinin davranışının, o işte ve işyerinde çalışmaktan başka, herhangi bir rolü yoktur.

5. İŞ KAZALARI

Değişik kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan iş kazası tanımlarından bazıları aşağıda belirtilmiştir.

- Belirli bir zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olaydır. (Uluslararası Çalışma Örgütü ILO Ansiklopedisi)
- Önceden planlanmamış, çoğu kez kişisel yaralanmalara, makinelerin, araç ve gereçlerin zarara uğramasına, üretimin bir süre durmasına yol açan bir olaydır. (Dünya Sağlık Örgütü WHO)
- Aşağıdaki hal ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen ve sonradan bedence ve ruhça arızaya uğratan olaydır. (5510 Sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası Madde 13.)
  - Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
  - İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle,
  - Sigortalının, işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
  - Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
  - Sigortalının, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirilmeleri sırasında.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununda ise;

- İşyerinde veya işin yürütümü nedeniyle meydana gelen, ölüme sebebiyet veren veya vücut bütünlüğünü ruhen ya da bedenen engelli hâle getiren olay

olarak tanımlanmıştır.

5.1 İş Kazalarının Sınıflandırılması

İş kazaları, olayın meydana gelme şekline, olay sonucu oluşan zararın niteliğine, kaza olayının sonuçlarına bağlı olarak değişik şekillerde sınıflandırılmaktadır.

Yaralanmanın Ağırlığına Göre

- Yaralanma ile sonuçlanan kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmaya neden olacak tedavi gerektirmeyen kazalar,
- Bir günden fazla işten uzaklaşmayı gerektiren kazalar,
- Sürekli iş göremezliğe neden olan kazalar,

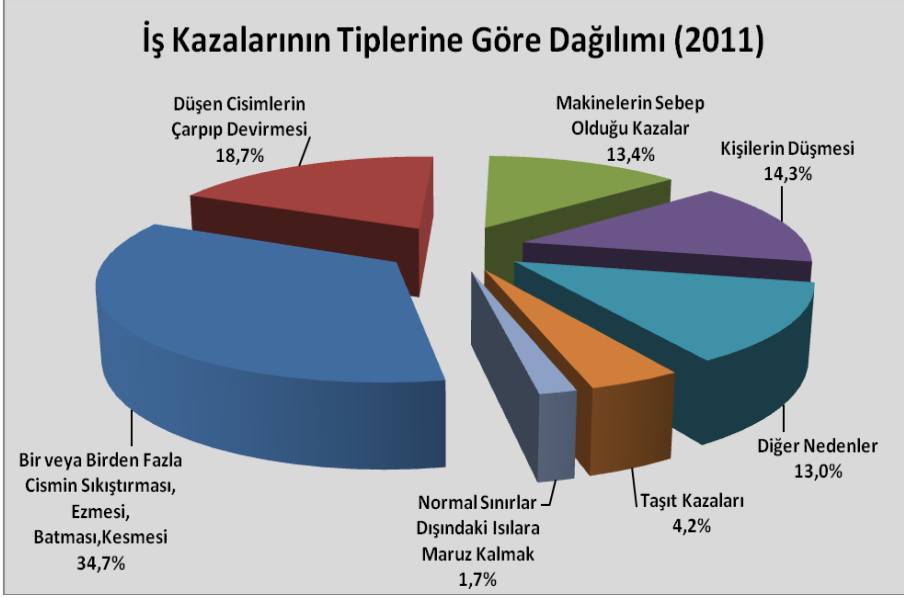
- Ölüm ile sonuçlanan kazalar.

Yaralanmanın Cinsine Göre

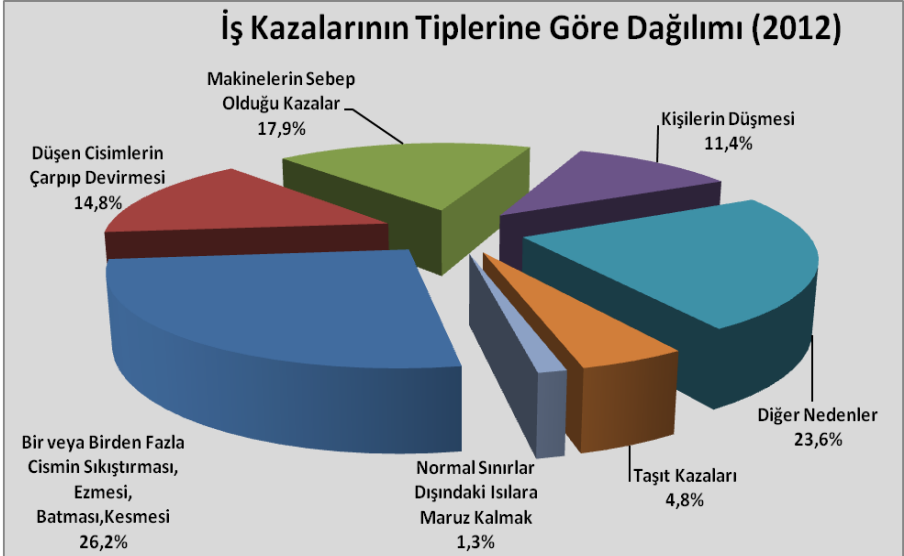
- Kafa yaralanmaları (baş, göz, yüz vb.),
- Boyun omurga yaralanmaları,
- Göğüs kafesi ve solunum organları yaralanmaları,
- Kalça, dizkapağı, uyluk kemiği yaralanmaları,
- Omuz, üst kol, dirsek yaralanmaları,
- Ön kol, el bileği, el içi, parmak yaralanmaları,
- Diz kapağı, baldır, ayak yaralanmaları,
- İç organ yaralanmaları,
- Ruhsal ve sinirsel tahribat yapan kazalar.

Kazanın Cinsine Göre

- Düşme, incinme,
- Parça, malzeme düşmesi,
- Göze yabancı cisim kaçması,
- Yanma,
- Makinalardan olan kazalar,
- El aletlerinden olan kazalar,
- Elektrik kazaları
- Ezilme, sıkışma,
- Patlamalar,
- Zararlı ve tehlikeli maddelere değme sonucu oluşan kazalar.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

2013-2018 yılları üzerine SGK verilerinde yukarıdaki iki grafikte ilgili doğrudan veri bulunmamaktadır. Dolaylı yeni veriler ise buraya alınmamıştır. Aşağıdaki bilgiler bu konuda açıklayıcıdır.

5.2 İş Kazalarının Nedenleri

İşyerindeki çeşitli fiziksel ve kimyasal etmenler ile mekanik ve ergonomik etmenler çalışan insan üzerinde doğrudan ve dolaylı etkilere yol açmaktadır. Doğrudan etkiler sonucunda zehirlenme, meslek hastalığı gibi sonuçlar ortaya çıkmaktadır. İşyerindeki olumsuz çalışma koşullarının dolaylı etkileri ise iş kazaları şeklinde kendini göstermektedir.

İş kazalarının oluşmasında üretim teknolojisi, üretim araçları, çevre koşullarının yanında sosyolojik, psikolojik, fizyolojik birçok etken rol oynamaktadır. Ancak, iş kazalarının oluşmasına neden olan etkenlerin tümü temel iki etkene indirgenebilir. Bunlar işyerlerindeki güvensiz durumlar ile güvensiz davranışlardır.

5.2.1 Güvensiz Durumlar

İş kazalarının birinci dereceden genel nedenlerini oluşturan temel etkenlerden birisi de işyerlerindeki güvensiz durumlardır. İşyerindeki güvensiz durumlar; üretim sürecinde kullanılan teknolojinin ve üretim araçlarının niteliğinden, iş düzensizliğine, bakım ve kontrollerin noksanlığından denetim ve yönetim hatalarına, depolama ve istifleme yanlışlıklarından sağlıksız çevre koşullarına kadar birçok etkenden dolayı ortaya çıkmaktadır. Üretim sürecinde kullanılan her türlü alet, araç ve makina çalışan insanın yeteneklerine uygun nitelikte değilse, makina ve tezgahların koruyucuları bulunmuyorsa, göstergeleri kolay okunur ve anlaşılır özellikler taşıyamıyorsa, kumanda mekanizmaları güvenli ve kolay kullanılamıyorsa, bakım ve kontrolleri zamanında ve gereği gibi yapılmıyorsa, amacı dışında ve kapasiteleri üzerinde kullanılıyorsa güvensiz koşulların ortaya çıkması ve iş kazalarının oluşması kaçınılmaz olmaktadır.

İŞ KAZALARININ NEDENLERİ	
GÜVENSİZ DURUMLAR <ul style="list-style-type: none"> • Koruyucusuz Makine ve Tezgâhlar • Güvensiz Çalışma Yöntemi • Güvensiz ve Sağlıksız Çevre Koşulları • Topraklanmamış Elektrik Makinaları • İşe Uygun Olmayan El Aletleri • Kontrol ve Testleri Yapılmamış Basınçlı Kaplar, Kaldırma Makinaları • Tehlikeli Yükseklikte İstifleme • Kapatılmamış Boşluklar • İşyeri Düzensizliği	GÜVENSİZ DAVRANIŞLAR <ul style="list-style-type: none"> • İş Bilinçsiz Yapmak, • Dalgınlık ve Dikkatsizlik • Makina Koruyucularını Çıkarmak • Tehlikeli Hızla Çalışmak • Görevi Dışında İş Yapmak • İş Disipline Uymamak • İşe Uygun Makina ve Alet Kullanmamak • Yetkisiz ve İzinsiz Olarak Tehlikeli Bölgede Bulunmak • Kişisel Koruyucuları Kullanmamak • Ehliyetsiz ve Tehlikeli Hızda Araç Kullanmak vb.

Üretimde kullanılan teknolojinin niteliği güvensiz durumların başlıca nedenleri arasında bulunmaktadır. Geri ve eski teknoloji ile üretim yapan işyerlerinde iş kazalarının yoğunlaştığı görülmektedir. Geri ve eski teknolojiye dayalı olarak kurulan işyerlerinde, kuruluştaki var olan güvensiz durumlar ve sağlıksız koşulların sonradan düzeltilmesi ve iş güvenliğinin sağlanması güç ve pahalı olmaktadır.

5.2.2 Güvensiz Davranışlar

Üretim sürecinde çeşitli alet ve araçlar kullanan, ölçme, kontrol, düzenleme işlevlerini yerine getiren insan, sürekli algılama ve tepki gösterme durumundadır. Bu nedenle çalışan insanın merkezi sinir sisteminin ve duyu organlarının uyanık olması, söz konusu işlevleri yerine getirebilecek yetenekte olması gereklidir. İnsanın doğal yapısı gereği bu yeteneklerin belli ölçülerin ve sınırların ötesine geçmesi olanaklı değildir. İnsanın bedensel ve zihinsel gücünü dikkate almadan iş yükünün düzenlenmesi ve çalışma hızının saptanması sonucunda insanın makina ile uyumlu bir şekilde çalışması olumsuz yönde etkilenmekte ve güvensiz davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Üretim sürecine katılan insanın yapmakla görevli olduğu işi, onun fiziksel güç ve zihinsel kapasitesinin üstünde düzenlenmişse, iş düzeni insanın dalgınlık ve dikkatsizliğine neden olacak şekilde tekdüze özellikler gösteriyorsa ya da yapılan işin gerektirdiği ölçüde besin enerjisi sağlanamadığından organik bir

zorlanma söz konusu ise, güvensiz davranışların ortaya çıkması ve iş kazalarının oluşması kaçınılmaz olacaktır.

İnsanın yapmakla yükümlü olduğu iş için gerekli ve yeterli eğitim görmemiş ya da yeterli beceri ve deneyim kazanmamış olması, yaptığı işin kendisine pis, zor ya da sevimsiz görünmesi ve çalışanın kişilik özellikleri dikkate alınmadan iş verilmesi nedeniyle işe uygun işçi ya da işçiye uygun iş düzeni kurulmamış olması güvensiz davranışlara kaynaklık etmekte ve iş kazası nedenlerini ortaya çıkarmaktadır.

Çalışma ortamı ve yapılan işin türüne göre değişik nitelikler kazanan çevre koşulları çalışan insanın sağlığını geçici ya da sürekli olarak etkilemektedir. Çalışan insanı etkileyen çevre koşulları geniş anlamda düşünüldüğünde; işçinin aile yapısı ve sorunlarından oturduğu eve ve beslenmesine, işe gelip gidişinde kullandığı taşıt araçlarından, yolun uzunluğuna kadar birçok etkeni içermektedir. Ayrıca, işyerindeki ücret ödeme biçimi, iş güvencesi, ücret düzeyi, vardiya sistemi, işletme büyüklüğü ve yönetim şekli çalışan insanın davranışlarını olumlu ya da olumsuz yönde etkileyen etkenler arasında bulunmaktadır.

Çalışma ortamındaki sıcaklık, nem, hava akımları, yetersiz aydınlatma, gürültü, kirli hava gibi olumsuz fiziksel ve kimyasal etmenler çalışan insanda; yorgunluğa, ilginin dağılmasına, hareketlerin ağırlaşmasına, duyu organlarının yetersiz kalmasına neden olmakta ve bunun sunucunda da güvensiz davranışlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışma ortamı sadece makinaların bulunduğu bir ortam değil, makinaları çalıştıran, onaran, sürekli olarak bakım ve kontrollerini yapan insanın da bulunduğu bir ortamdır. Bu nedenle çalışma ortamındaki yukarıda belirtilen fiziksel ve kimyasal etmenler, çalışan insanın sağlığına zarar verdiği gibi uzun dönemde organik yeteneklerini kaybetmesine de neden olmaktadır. Böyle bir ortamda ise iş kazalarının oluşması her an olasıdır. Bu koşullar düzeltilmeden iş kazalarının düzeltilmesi olanaklı değildir.

Makina ve tezgahların koruyucu sistemlerinin bulunmaması yanında, amacı dışında ve kapasitelerinin üzerinde kullanılması, bakım ve kontrollerinin zamanında ve gereğince yapılmaması güvensiz koşulların oluşmasına neden olmaktadır. Makina ve tezgahların yerleşim düzeninde, hammaddelerin ve üretilen ürünlerin depolama, istifleme, yükleme ve taşınmasında yapılan yanlışlıklar ve noksanlıklar ile genelde işyeri düzensizliği güvensiz durumların oluşmasını doğurmaktadır.

5.3 İş Kazalarının Sosyal ve Ekonomik Boyutları

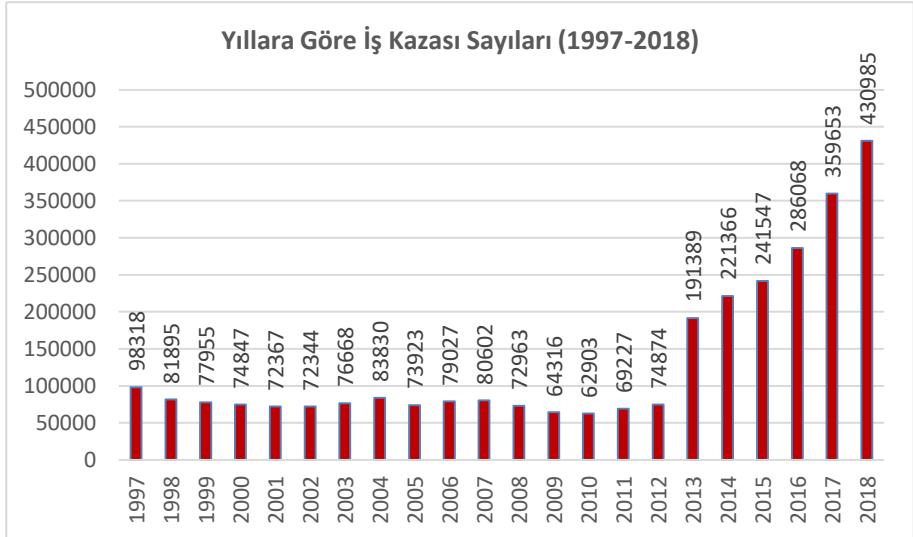
İş kazalarının neden olduğu can ve mal kayıplarının büyük boyutlara ulaşması tüm dünyada konunun önemini gündeme getirmiştir. İş kazalarının maliyeti işçi,

işletme ve ulusal ekonomiye etkileri açısından değerlendirilerek genel bir yaklaşım sağlanması mümkündür.

5.3.1 İşçi Açısından

İş kazalarının sonuçlarından en önemlisi tartışmasız çalışan insanın yaşamını yitirmesidir. Kuşkusuz insan yaşamının değerini ölçmek ve maliyetini değerlendirmek olanaklı değildir. İş kazalarının işçi açısından maliyetinin önemi açık olarak ortaya çıkmakta ve en büyük bedeli işçi ödemektedir. İş kazasına uğrayan işçi yaşamını yitirmese bile beden ve ruh sağlığında önemli kayıplar oluşabilmektedir.

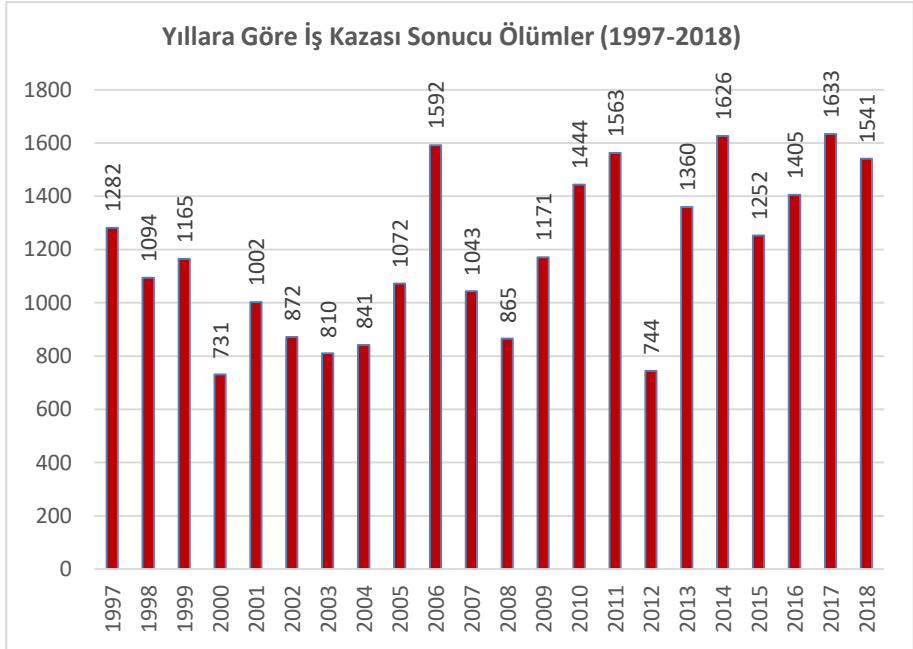
İş kazası sonucu çalışamayacak durumda sakat kalan veya çalışma gücü azalan işçiyi bu kez başka önemli sorun olan işsizlik beklemektedir. İş kazasına uğrayan işçi eğer sosyal güvenlik kapsamında ise geçici ya da sürekli iş göremezlik ödeneği almaya hak kazanmaktadır. Ancak, sürekli iş göremez duruma düştüğünde gelir yaratma yeteneği azalacak, rehabilitasyon sonrası daha düşük gelir getiren bir işte çalışmak zorunda kalacaktır. İş kazasına uğrayan işçi sosyal güvenlik kapsamında değilse ya da iş kazası ölümle sonuçlanmışsa yukarıdaki olasılık da ortadan kalkmaktadır. TÜİK verilerine göre ülkemizde çalışanların yarıya yakınının herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna kayıtlı olmadığı ve ölümle sonuçlanan iş kazalarının büyük oranlara ulaştığı düşünüldüğünde konunun önemi ve iş kazalarının işçiler açısından “maliyeti”nin boyutları daha iyi kavranacaktır.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

5.3.2 İşyeri Açısından

Uluslararası kuruluşlarca yapılan araştırmalar iş güvenliği ile iş gücü verimliliği arasında karşılıklı etkileşim olduğunu, sağlıklı ve güvenli işyerlerinde verimliliğin arttığını ortaya koymuştur. İş kazalarının önlenerek iş güvenliğinin sağlanması işyerinde verimlilik ve üretim artışına da yol açmaktadır. İş kazaları işin akışını durdurarak üretimin kesintiye uğramasına neden olmaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) araştırmalarında üretimde kullanılan makina ve tezgâhlarda koruma sistemlerinin geliştirilerek iş güvenliğinin sağlanması sonucu önemli ölçüde üretim artışı sağlandığı saptanmıştır. İş kazaları nedeniyle üretim araçlarında ve iş gücünde uğranılan kayıplar üretim maliyetlerini de olumsuz yönde etkilemektedir.

Kaynak: SGK İstatistiklerinden hareketle MMO tarafından hazırlanmıştır.

5.3.3 Ekonomi Açısından

Sosyal güvenlik sistemi ile hastane, rehabilitasyon merkezi gideri gibi toplumun tümüne yüklenen maliyetler söz konusudur.

İş kazaları ülke ekonomisinin üretken kapasitesini olumsuz yönde etkilemektedir. İş kazaları nedeniyle kaybolan iş günleri ülkemizde yaratılan katma değeri de düşürmektedir. İş kazaları ulusal kaynakların yok olmasını da

doğurmakta, kalkınmayı engelleyici ve refahı azaltıcı bir işlev görmektedir. Genel olarak iş kazaları ülke kaynaklarının yok olmasına işgücü ve iş günü kayıplarının önemli boyutlara ulaşmasına neden olmaktadır.

Dolaylı harcamalar, doğrudan harcamaların 4 ile 10 katı arasında gerçekleşmektedir. İş kazalarının sosyal güvenlik sistemine maliyeti milyarlarca ulaşmaktadır.

ILO'ya göre gelişmekte olan ülkelerde iş kazaları ve meslek hastalıkları, gayri safi yurt içi hâsıllarının (GSYH) yüzde 4'ü tutarında ekonomik kayba yol açmaktadır. Bu orana göre ülkemizin GSYH verilerine göre iş kazaları ve meslek hastalıklarının toplam maliyeti her yıl artmaktadır. Örneğin bu maliyetin 2012 yılında 56 milyar TL, 2019 yılında ise 171 milyar TL olduğu tahmin edilmektedir.

6. İŞ GÜVENLİĞİ

İşyerlerinde işin yapılması sırasında çalışma ortamındaki çeşitli etmenler nedeniyle çalışanların karşılaştıkları sağlık sorunları ve mesleki tehlikelerin ortadan kaldırılmasına yönelik yapılan sistemli ve bilimsel çalışmalara iş güvenliği denir.

6.1 Genel Yaklaşım

İş güvenliğini sağlamak hem insani bir zorunluluk, hem de yasal bir yükümlülüktür. İş güvenliğini sağlayarak iş kazalarını önlemek, oluşan kayıpları ödemekten daha kolay ve daha insancıl bir yaklaşımdır. Günümüzde önemli boyutlara ulaşan iş kazalarının yoğunluğunu azaltarak, güvenli çalışma koşulları sağlamak ve böylece işçilerin çalışma sürelerinin sonuna dek sağlıklı yaşamasını ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin geleceğini korumak mümkündür. İşletmelerin iş kazalarından doğan kayıplarını azaltmak, üretimin kesintisiz olarak sürmesini sağlamak, işçi devrini azaltmak, işgücü veriminde ve toplam verimdeki artışlarla ülke kalkınmasına yardımcı olmak tüm toplumun yararınaadır.

Günümüzde bilimsel teknolojik gelişmelerin yarattığı olanakların iş güvenliğinin sağlanmasına yönelik etkinliklerde kullanılması ile iş kazalarının önemli ölçüde azaltılması olanaklıdır. Dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde bu konuda gözlenen olumlu gelişmeler iş kazalarının azaltılabileceğini göstermektedir. Bunun sağlanabilmesi ve iş kazalarının neden olduğu maddi ve manevi kayıpların azaltılabilmesi için iş güvenliğine yönelik çalışmalara gereken önemin verilmesi zorunludur. İş güvenliğini sağlama amacına, bilimsel araştırmaya dayalı planlı çalışmalar sonucunda geliştirilen güvenlik önlemleri ile ulaşılabileceği unutulmamalıdır.

6.2 Temel Yöntem

İş kazalarının birinci dereceden ve doğrudan nedenini oluşturan güvensiz durumların ortadan kaldırılarak iş güvenliğinin sağlanması olanaklıdır. İş güvenliğinin temel ilkesi, çalışan insanın en dikkatsiz ve güvensiz davranışına karşın iş kazasının oluşmasını önleyecek önlemlerin alınmasıdır. Çünkü çalışan insanın doğal yapısı gereği ve çok değişik etkenlerin etkisi ile üretim sürecinde güvensiz davranışlarda bulunması her an olasıdır.

Bu ise işyeri ortamından, üretim sürecinden, üretim araçlarından, yönetim ve denetim aksaklıklarından kaynaklanan tehlikelerin saptanmasını ve ayrıntılı çözümlenmelerinin yapılmasını gerektirmektedir. İş güvenliği konusunda yapılan bilimsel çalışmalar, iş kazalarının nedenlerini oluşturan güvensiz durumlar ve güvensiz davranışların üretim sürecindeki hangi aksaklıklardan kaynaklandığının saptanmasının büyük önem taşıdığını göstermektedir. İş

kazalarına neden olan tehlikelerin saptanarak çözümlenmelerinin yapılmasından sonra, iş güvenliği önlemlerinin belirlenerek uygulanması gereklidir.

6.2.1 Tehlikelerin Saptanması

İş güvenliği çalışmalarında ilk aşamayı; üretim sürecinden ve işyeri ortamından kaynaklanan tehlikelerin saptanması oluşturmaktadır.

İş kazalarının oluşmasına neden olan tehlikeli durumların saptanması için işyerinin, üretim teknolojisinin, üretim araçlarının, kullanılan hammadde ve yardımcı maddelerin, enerji kaynaklarının, makine ve el aletlerinin yapısı, niteliği ve özellikleri incelenmelidir. Üretim sürecinden ve yapılan işin niteliğinden kaynaklanan tehlikeler belirlenmeli, yoğunluğuna, önem ve önceliğine göre sıralanmalıdır. Kaza istatistikleri değerlendirilmeli ve kaza analizleri yapılmalıdır. Önceki yıllara ait kaza istatistikleri incelenerek kazaların nerede, nasıl ve hangi nedenden meydana geldiği saptanmalıdır.

Her iş kazasından sonra güvensiz koşul ve güvensiz eylem saptanmalı, değerlendirilmeli ve sonuçları kayıtlara geçirilmelidir. Kaza analizlerinin amacı kaza nedenlerini ve oluş biçimi ile ilgili en doğru ve geçerli bilgiyi almaktır. Tam ve doğru olarak yapılmış bir analiz daha başka veya benzeri kazalardan korunma açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece görülemeyen tehlikeleri ortaya çıkarmak olanaklıdır.

Büyük, küçük, hasara yol açan, yaralanmayla, yaralanmasız sonuçlanan bütün olayların analizi yapılmalıdır. Farklı bazı yaklaşımlar da olmakla birlikte, iş kazalarına ilişkin teorilerden birisine göre; her 601 kazadan 1 tanesi ölüm veya sürekli iş göremezlik, 100 tanesi geçici iş göremezlik gerektiren yaralanma ile sonuçlanmakta ve 500 tanesi ise yaralanma olmaksızın gerçekleşmektedir. Kaza istatistiklerinin değerlendirilmesi sonucu tehlikenin önceden saptanması amacıyla yararlanılmalıdır. Her küçük hasarla, yaralanmasız geçirtilen kaza, daha sonra oluşabilecek tehlikeli kazaların habercisidir. Bu nedenle bütün kazaların istatistiklere ve kayıtlara geçirilmesi, ayrıntılı olarak analizlerinin yapılması gereklidir.

Risklerin Değerlendirilmesi:

İş kazalarının, meslek hastalıklarının meydana gelmemesi, çalışanların sağlığının korunup geliştirilmesi için öncelik, işyerinde bulunan tehlikelerin yok edilmesidir.

Tehlikenin tamamen ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı durumda, tehlikelerden kaynaklanacak risklerin değerlendirilmesi, öncelikle kaynaktan alınacak toplu korunma önlemleri ile çalışana, işyerine, ekipmana zarar vermeyecek seviyeye getirilmesi gerekmektedir. Risk değerlendirmesi bir belge

hazırlanması olarak değil, işyerindeki tüm tehlikelerin belirlenmesi ve zarar verici olayın meydana gelmesini önlemeye yönelik olmalıdır.

6.2.2 Güvenlik Önlemlerinin Geliştirilmesi

Saptanan ve çözümlenmesi yapılan tehlikelerin niteliğine göre alınması gerekli güvenlik önlemleri belirlenmelidir. Çalışma koşulları ve üretim yöntemleri dikkate alınarak tehlikelerin ortaya çıkmasını önleyecek güvenlik önlemleri geliştirilmelidir.

Tehlikeli durumları gidermek, güvensiz davranışları düzeltmek ve oluşabilecek kazaları önlemek amacıyla yapılan işin niteliğine ve üretim araçlarının işlevine uygun olarak koruyucu çeşitleri saptanmalı ve en etkin olanı seçilmelidir. Çalışanların bir plan dâhilinde eğitimine önem verilmelidir.

İşyeri düzeni, zemin durumu, makina koruyucuları, kişisel korunma araçları, iş makinaları ile işyerlerindeki aydınlatma, havalandırma, ısı, ekipmanların yerleşimi, nem ve gürültü düzeyi yapılan işin niteliğine, sağlık ve güvenliği sağlamaya uygun hale getirilmelidir. Üretim sürecindeki işlemlerin çözümlenmesi yapılarak tehlikeleri giderecek şekilde yeniden düzenlenmesi sağlanmalıdır.

6.2.3 Güvenlik Önlemlerinin Uygulanması

Saptanan ve çözümlenmesi yapılan tehlikeleri gidermek amacıyla geliştirilen güvenlik önlemleri projelendirilerek uygulamaya konmalıdır. Alınan güvenlik önlemleri ve geliştirilen koruyucular tehlikeyi tamamen ortadan kaldırmalı, çalışmayı zorlaştırmamalı, kendisi tehlike oluşturmamalı, bakım ve kullanımı kolay olmalıdır. Alınan önlemler uygulamaya konulan güvenlik kuralları sürekli olarak denetlenmeli, herhangi bir aksaklık oluşmasında hemen giderilmeli ve yeniden düzenlenmelidir.

Üretim süreci değişken nitelik taşımakta, sürekli devingenlik göstermektedir. Uygulamaya konulacak güvenlik önlemleri de buna uygun olmalıdır. İş güvenliği önlemlerinin alınmasından sonra da zamanla yeni süreç ile birlikte yeni tehlikeli durumlar oluşabilmektedir. Bu nedenle üretimin her aşamasında kontrol ve denetim aksamadan sürdürülmelidir. Kontrol ve denetim çalışmaları için işyerinde bir sistem oluşturulmalı, bu sistemin içerisinde alt ve orta kademe yöneticileri de dâhil olmak üzere farklı meslek gruplarından seçilen kişilerin de yer alması sağlanmalıdır.

7. İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KURULLARI

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde çok önemli bir işleve sahiptir. Bu kurulların oluşturulmasının altında yatan temel neden; işçi sağlığı ve iş güvenliğinin gerçek anlamda sadece devletin denetimi ve çabasıyla değil, her bir işyerinde faaliyet gösteren işçi ve işverenlerin de katkısıyla sağlanabileceği düşüncesidir ve dünyada ilk kez 1892’de İngiltere’de gönüllü bir jüri olarak kurulduğu söylenir.

İşçi Sağlığı Güvenliği Kurulları hakkındaki düzenleme 1475 sayılı İş Kanunu’nun 76. maddesinde ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan 19.02.1973 tarihli İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulları Hakkında Tüzükte yapılmıştır. 22.05.2003 tarihli ve 4857 sayılı yeni İş Yasası’nın 80. maddesinde yapılan düzenlemeler ve 07.04.2004 tarihinde yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik, 15.08.2009 tarihinde yapılan değişiklikler ile uygulanmıştır. 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte yayımlanan yönetmeliklerden birisi de 19 Ocak 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan İş Sağlığı Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik’tir. Ancak kurulun birleşimi ve karar alma biçimi işverene ağırlık tanıyan demokratik olmayan biçimdedir.

7.1 İSGB ve OSGB’lerin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

29.12.2012 gün ve 28512 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği”ne göre;

(1) İSGB ve OSGB’ler, işyerlerinde sağlıklı ve güvenli bir çalışma ortamı oluşturulmasına katkıda bulunulması amacıyla;

a) İşyerinde sağlık ve güvenlik risklerine karşı yürütülecek her türlü koruyucu, önleyici ve düzeltici faaliyeti kapsayacak şekilde, çalışma ortamı gözetimi konusunda işverene rehberlik yapılmasından ve öneriler hazırlayarak onayına sunulmasından,

b) Çalışanların sağlığını korumak ve geliştirmek amacı ile yapılacak sağlık gözetiminin uygulanmasından,

c) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimleri ve bilgilendirilmeleri konusunda planlama yapılarak işverenin onayına sunulmasından,

ç) İşyerinde kaza, yangın, doğal afet ve bunun gibi acil müdahale gerektiren durumların belirlenmesi, acil durum planının hazırlanması, ilkyardım ve acil müdahale bakımından yapılması gereken uygulamaların organizasyonu ile ilgili diğer birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmasından,

d) Yıllık çalışma planı, yıllık değerlendirme raporu, çalışma ortamının gözetimi, çalışanların sağlık gözetimi, iş kazası ve meslek hastalığı ile iş sağlığı ve güvenliğine ilişkin bilgilerin ve çalışma sonuçlarının kayıt altına alınmasından,

e) Çalışanların yürüttüğü işler, işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları ve maruziyet bilgileri ile işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi sonuçları, iş kazaları ile meslek hastalıkları kayıtlarının, işyerindeki kişisel sağlık dosyalarında gizlilik ilkesine uyularak saklanmasından,

f) İşyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin görev, yetki, sorumluluk ve eğitimleri ile ilgili yönetmelik ile İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik kapsamında hizmet verdikleri alanlarda belirtilen görevlerin yerine getirilip getirilmediğinin izlenmesinden,

sorumludurlar.

(2) İşyerlerinde iş sağlığı ve güvenliği hizmeti sunmak üzere OSGB'lerce görevlendirilen işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanı tarafından saklanması gereken onaylı defter suretleri, yıllık çalışma planı ve yıllık değerlendirme raporu suretleri ile çalışanlara verilen iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerine dair kayıtlar

(3) İSGB ve OSGB'ler iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması sırasında işin normal akışını aksatmamaya özen gösterirler. OSGB arşivinde tutulur ve istenmesi halinde denetime yetkili memurlara gösterilir. Kendilerinden talep edilmese dahi, sözleşme süresi sonunda bütün kayıt ve dosyalar OSGB'lerce işverene teslim edilir.

(4) OSGB'ler, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin tamamını veya bir kısmını başka bir kişi veya kuruma devredemezler.

(5) OSGB'lerce istihdam edilen kişilere ilişkin sözleşmeler İSG-KATİP üzerinden beş işgünü içerisinde Genel Müdürlüğe bildirilir.

Ortaya çıkan veriler ülkemizde işçi sağlığı ve iş güvenliğine çok daha fazla önem verilmesi gerekliliğine işaret ederken, yeni yönetmelik ve yapılan düzenlemeler hizmetin özelleştirilmesinin ya da işverenden ücret alan uzmanlarca yapılmasının çalışanların güvenliğinin sağlanmasına hizmet etmeyeceğini, çözüm getirmekten çok sorun yaratacağını göstermektedir. Bu gerçeklere karşın mevzuat iş güvenliği mühendisliği ve hekimliğini dışlamaya yönelmiş; iş güvenliği mühendisliği ile tekniker/teknisyenlik bir tutulmuş; işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline verilecek eğitim hizmetlerinin işletmelerin dışarıdan satın alması yoluyla bu hizmetler danışmanlık hüviyetine büründürülmüştür. Eğitim ve belgelendirmede özel öğretim kurumları da devreye sokularak mühendislik ve meslek örgütleri unsuru zayıflatılmış; Bakanlık kadroları meslek odalarına karşı kayırılmıştır. Bir

uzmanın birden çok işyerinde danışmanlık hizmeti vermesine olanak tanınmasıyla “tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği” dışlanmış; uzman işverene bağımlı kılınmış, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının piyasalaşması doğrultusunda adımlar atılmıştır.

6331 sayılı Yasa’ya bağlı olarak yayımlanan ve yürürlüğe konulan yönetmelikler sorun çözmek yerine, sorunları artırıcı niteliktedir. Ülkemizin en ciddi sorunlarından biri olan işçi sağlığı ve iş güvenliği olgusu, bahse konu Yönetmelikteki yol ve yöntemle çözüme kavuşturulacak bir sorun değildir. Kamu düzeni, güvenliği ve sağlığını ilgilendiren bu konunun kamusal hizmet anlayışı ile ele alınmadığı müddetçe çözümü olanaklı değildir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda “önce insan” anlayışının dışındaki her türlü düzenleme yanlıştır.

8. İŞYERİ HEKİMİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

İşyeri hekimliği; her meslekte çalışanların fiziksel, ruhsal ve sosyal iyilik hallerini en yüksek düzeye getirmek ve bu düzeyi sürdürmek, sağlıklarına gelebilecek zararları önlemek, işçiyi fizyolojik ve psikolojik yeteneklerine uygun işlere yerleştirmek ve böylece işi insana ve insanı işe uyumlu hale getirmeyi amaçlayan bir tıp dalıdır.

20 Temmuz 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğe göre; işverenler, işyerlerinde, sağlıklı ve güvenli çalışma ortamını sağlamak amacıyla; iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerini belirlemek, almak, uygulanmasını izlemek, denetlemek ve geliştirmek, iş kazası ve meslek hastalıklarını önlemek, işçilere ilkyardım ve acil müdahale ile önleyici ve koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerini vermekle yükümlüdür. Bu doğrultuda, işverenler işyerlerinde bir veya birden fazla işyeri hekimi bulundurmakla yükümlüdürler.

8.1 İşyeri Hekiminin Yetkileri ve Nitelikleri

20 Temmuz 2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelikte; işyeri hekimi olarak görevlendirilecek hekimlerin, eğitim kurumları tarafından düzenlenen işyeri hekimliği eğitim programlarına katılmak ve eğitim sonunda Genel Müdürlükçe yaptırılacak sınavda başarılı olmak zorunda olduğu belirtilmektedir.

8.2 İşyeri Hekiminin Görevleri

Yönetmelikte işyeri hekiminin görevleri genel olarak aşağıdaki şekilde belirtilmiştir:

İşyeri hekimi, işyerinde bulunması halinde diğer sağlık personeli ile birlikte çalışır.

(2) İşyeri hekimleri, iş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında aşağıdaki görevleri yapmakla yükümlüdür:

a) Rehberlik;

1) İş sağlığı ve güvenliği hizmetleri kapsamında çalışanların sağlık gözetimi ve çalışma ortamının gözetimi ile

ilgili işverene rehberlik yapmak.

2) İşyerinde yapılan çalışmalar ve yapılacak değişikliklerle ilgili olarak işyerinin tasarımı, kullanılan maddeler de dâhil olmak üzere işin planlanması,

organizasyonu ve uygulanması, kişisel koruyucu donanımların seçimi konularının işsağlığı ve güvenliği mevzuatına ve genel iş sağlığı kurallarına uygun olarak sürdürülmesini sağlamak için işverene önerilerde bulunmak.

3) İşyerinde çalışanların sağlığının geliştirilmesi amacıyla gerekli aktiviteler konusunda işverene tavsiyelerde bulunmak.

4) İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılacak araştırmalara katılmak, ayrıca işin yürütümünde ergonomik ve psikososyal riskler açısından çalışanların fiziksel ve zihinsel kapasitelerini dikkate alarak iş ile çalışanın uyumunun sağlanması ve çalışma ortamındaki stres faktörlerinden korunmaları için araştırmalar yapmak ve bu araştırma sonuçlarını rehberlik faaliyetlerinde dikkate almak.

5) Kantin, yemekhane, yatakhane, kreş ve emzirme odaları ile soyunma odaları, duş ve tuvaletler dahil olmak üzere işyeri bina ve eklentilerinin genel hijyen şartlarını sürekli izleyip denetleyerek, çalışanlara yürütülen işin gerektirdiği beslenme ihtiyacının ve uygun içme suyunun sağlanması konularında tavsiyelerde bulunmak.

6) İşyerinde meydana gelen iş kazası ve meslek hastalıklarının nedenlerinin araştırılması ve tekrarlanmaması için alınacak önlemler konusunda çalışmalar yaparak işverene önerilerde bulunmak.

7) İşyerinde meydana gelen ancak ölüm ya da yaralanmaya neden olmadığı halde çalışana, ekipmana veya işyerine zarar verme potansiyeli olan olayların nedenlerinin araştırılması konusunda çalışma yapmak ve işverene önerilerde bulunmak.

8) İş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili alınması gereken tedbirleri işverene yazılı olarak bildirmek.

b) Risk değerlendirmesi;

1) İş sağlığı ve güvenliği yönünden risk değerlendirmesi yapılmasıyla ilgili çalışmalara ve uygulanmasına katılmak, risk değerlendirmesi sonucunda alınması gereken sağlık ve güvenlik önlemleri konusunda işverene önerilerde bulunmak ve takibini yapmak.

2) Gebe veya emziren kadınlar, 18 yaşından küçükler, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı olanlar, kronik hastalığı olanlar, yaşlılar, malul ve engelliler, alkol, ilaç ve uyuşturucu bağımlılığı olanlar, birden fazla iş kazası geçirmiş olanlar gibi özel politika gerektiren grupları yakın takip ve koruma altına almak, bilgilendirmek ve yapılacak risk değerlendirmesinde özel olarak dikkate almak.

c) Sağlık gözetimi;

1) Sağlık gözetimi kapsamında yapılacak işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler ile ilgili olarak çalışanları bilgilendirmek ve onların rızasını almak.

- 2) Gece postaları da dâhil olmak üzere çalışanların sağlık gözetimini yapmak.
- 3) Çalışanın kişisel özellikleri, işyerinin tehlike sınıfı ve işin niteliği öncelikli olarak göz önünde bulundurularak uluslararası standartlar ile işyerinde yapılan risk değerlendirmesi sonuçları doğrultusunda;
Az tehlikeli sınıftaki işlerde en geç beş yılda bir,
Tehlikeli sınıftaki işlerde en geç üç yılda bir,
Çok tehlikeli sınıftaki işlerde en geç yılda bir,
özel politika gerektiren grupta yer alanlardan çocuk, genç ve gebe çalışanlar için en geç altı ayda bir defa olmak üzere periyodik muayene tekrarlanır. Ancak işyeri hekiminin gerek görmesi halinde bu süreler kısaltılır.
- 4) Çalışanların yapacakları işe uygun olduklarını belirten işe giriş ve periyodik sağlık muayenesi ile gerekli tetkiklerin sonuçlarını EK-2'de verilen örneğe uygun olarak düzenlemek ve işyerinde muhafaza etmek.
- 5) Özel politika gerektiren gruplar, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı alanlar, kronik hastalığı, madde bağımlılığı, birden fazla iş kazası geçirmiş olanlar gibi çalışanların, uygun işe yerleştirilmeleri için gerekli sağlık muayenelerini yaparak rapor düzenlemek, meslek hastalığı tanısı veya ön tanısı almış çalışanın olması durumunda kişinin çalıştığı ortamdaki diğer çalışanların sağlık muayenelerini tekrarlamak.
- 6) Sağlık sorunları nedeniyle işe devamsızlık durumları ile işyerinde olabilecek sağlık tehlikeleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek, gerektiğinde çalışma ortamı ile ilgili ölçümler yapılmasını planlayarak işverenin onayına sunmak ve alınan sonuçların çalışanların sağlığı yönünden değerlendirmesini yapmak.
- 7) Çalışanların sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri halinde işe dönüş muayenesi yaparak eski görevinde çalışması sakıncalı bulunanlara mevcut sağlık durumlarına uygun bir görev verilmesini tavsiye ederek işverenin onayına sunmak.
- 8) Bulaşıcı hastalıkların kontrolü için yayılmayı önleme ve bağışıklama çalışmalarının yanı sıra gerekli hijyen eğitimlerini vermek, gerekli muayene ve tetkiklerinin yapılmasını sağlamak.
- 9) İşyerindeki sağlık gözetimi ile ilgili çalışmalarını kaydetmek, iş güvenliği uzmanı ile işbirliği yaparak iş kazaları ve meslek hastalıkları ile ilgili değerlendirme yapmak, tehlikeli olayın tekrarlanmaması için inceleme ve araştırma yaparak gerekli önleyici faaliyet planlarını hazırlamak ve bu konuları da içerecek şekilde yıllık çalışma planını hazırlayarak işverenin onayına sunmak,

uygulamaların takibini yapmak ve EK-3'te belirtilen örneğine uygun yıllık değerlendirme raporunu hazırlamak.

10) Bir başka işverenden iş görmek için işyerine geçici olarak gönderilen çalışanlar ile alt işveren çalışanlarının yapacakları işe uygun olduğunu gösteren sağlık raporlarının süresinin dolup dolmadığını kontrol etmek.

ç) Eğitim, bilgilendirme ve kayıt;

1) Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin ilgili mevzuata uygun olarak planlanması konusunda çalışma yaparak işverenin onayına sunmak ve uygulamalarını yapmak veya kontrol etmek.

2) İşyerinde ilkyardım ve acil müdahale hizmetlerinin organizasyonu ve personelin eğitiminin sağlanması çalışmalarını ilgili mevzuat doğrultusunda yürütmek.

3) Yöneticilere, bulunması halinde iş sağlığı ve güvenliği kurulu üyelerine ve çalışanlara genel sağlık, iş sağlığı ve güvenliği, hijyen, bağımlılık yapan maddelerin kullanımının zararları, kişisel koruyucu donanımlar ve toplu korunma yöntemleri konularında eğitim vermek, eğitimin sürekliliğini sağlamak.

4) Çalışanları işyerindeki riskler, sağlık gözetimi, yapılan işe giriş ve periyodik muayeneler konusunda bilgilendirmek.

5) İş sağlığı ve güvenliği çalışmaları ve sağlık gözetimi sonuçlarının kaydedildiği yıllık değerlendirme raporunu iş güvenliği uzmanı ile işbirliği halinde EK-3'teki örneğine uygun olarak hazırlamak.

6) Bakanlıkça belirlenecek iş sağlığı ve güvenliğini ilgilendiren konularla ilgili bilgileri İSG KATİP sistemi üzerinden Genel Müdürlüğe bildirmek.

d) İlgili birimlerle işbirliği;

1) Sağlık gözetimi sonuçlarına göre, iş güvenliği uzmanı ile işbirliği içinde çalışma ortamının gözetimi kapsamında gerekli ölçümlerin yapılmasını önermek, ölçüm sonuçlarını değerlendirmek.

2) Bulunması halinde üyesi olduğu iş sağlığı ve güvenliği kuruluyla işbirliği içinde çalışmak.

3) İşyerinde iş sağlığı ve güvenliği konularında bilgi ve eğitim sağlanması için ilgili taraflarla işbirliği yapmak.

4) İş kazaları ve meslek hastalıklarının analizi, iş uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik programlar ile yeni teknoloji ve donanımın sağlık açısından değerlendirilmesi ve test edilmesi gibi mevcut uygulamaların iyileştirilmesine yönelik programların geliştirilmesi çalışmalarına katılmak.

- 5) Çalışma Gücü ve Meslekte Kazanma Gücü Kaybı Oranı Yönetmeliğine göre meslek hastalığı ile ilgili sağlık kurulu raporlarını düzenlemeye yetkili hastaneler ile işbirliği içinde çalışmak, iş kazasına uğrayan veya meslek hastalığına yakalanan çalışanların rehabilitasyonu konusunda ilgili birimlerle işbirliği yapmak.
- 6) İş sağlığı ve güvenliği alanında yapılacak araştırmalara katılmak.
- 7) Gerekli yerlerde kullanılmak amacıyla iş sağlığı ve güvenliği talimatları ile çalışma izin prosedürlerinin hazırlanmasında iş güvenliği uzmanına katkı vermek.
- 8) Bir sonraki yılda gerçekleştirilecek iş sağlığı ve güvenliğiyle ilgili faaliyetlerin yer aldığı yıllık çalışma planını iş güvenliği uzmanıyla birlikte hazırlamak.
- 9) İşyerinde görevli çalışan temsilcisi ve destek elemanlarının çalışmalarına destek sağlamak ve bu kişilerle işbirliği yapmak.

9. İŞ GÜVENLİĞİ MÜHENDİSİNİN GÖREV VE YETKİLERİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının çözüme kavuşturulmasına yönelik sağlık ve güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi çalışmaları, mühendislerin temel ilgi alanları arasındadır. Meslek hastalıkları ve iş kazaları mühendisleri çeşitli açılardan çok yakından ilgilendirmektedir. Birincisi; görevleri gereği işyeri ortamında bulunmak, üretimi düzenlemek, üretim araçlarıyla ilgilenmek, işçileri yönlendirmek durumunda olan mühendisler; işyerindeki zararlı ve zehirli gaz ve dumanlardan etkilenmekte, bazen de iş kazalarına neden olabilecek olaylara maruz kalabilmektedirler. İkincisi ise atölye şefi, şantiye şefi, birim amiri veya yönetici olarak görev üstlenen mühendisler, işveren vekili olarak meslek hastalığı ve iş kazaları sonucu yasal yükümlülüklerle karşı karşıya kalmaktadırlar.

Mühendislere asıl işlerinin yanında ek bir görev olarak verilen işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmaları sadece yasal sorumluluklardan kurtulmaya yönelik olduğundan amacına ulaşmamakta ve göstermelik bir uğraş olarak kalabilmektedir. Oysa günümüzde çalışma yaşamında kullanılan çok sayıda kimyasal madde, gürültü, ışık, ısı, nem, radyasyon gibi çeşitli fiziksel etmenler ile giderek daha da karmaşık bir nitelik kazanan üretim yöntem ve araçlarını oluşturan teknik etmenler işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarında mühendislerin daha etkin görev almalarını gerekli hale getirmektedir. Mühendislerin bu etkinliklere katılmaları, çalışma ortamındaki zararlı ve zehirli etmenlere ve güvensiz çalışma yöntemlerine karşı alınacak teknik önlemlerin geliştirilmesinde ve uygulanmasında daha da önem kazanmaktadır.

9.1 İş Güvenliği Mühendisinin Çalışma İlkeleri

Günümüzün gerektirdiği sağlıklı ve güvenli işyerlerinde verimli ve kaliteli üretimin gerçekleştirilebilmesi ve mühendislerin bu konuda olumlu katkılarda bulunabilmeleri için “*önce üretim*” anlayışı değiştirilmelidir. İnsana saygı temelinde *önce güvenlik* anlayışı benimsenmeli ve bunun gerekleri işverenden işçiye kadar üretim sürecinde her kademedede görev alanlar tarafından yerine getirilmelidir. Sektörün, işin ve işyerinin özellikleri, üretim teknolojisi, kullanılan ham ve yardımcı maddeler ve üretim araçlarının nitelikleri ile çalışacak işçilerin seçiminde; işyerinin kuruluş öncesinde, kuruluş aşamasında ve üretim süreci boyunca işçi sağlığı ve iş güvenliği her zaman gözetilmelidir.

Mühendislerin belirtilen görevleri yerine getirmeleri, gerekli katkıları sağlayabilmeleri için ülkemizdeki iş güvenliği mühendislerinin çalışma ilkelerini düzenleyecek yasal boşluğun giderilmesi zorunludur. 50’den fazla işçi çalışan sanayi işletmelerinde işyerinin özelliğine, üretimin niteliğine uygun İş Güvenliği Mühendisinin “tam zamanlı” olarak çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir. Böylece, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda sorumluluk

yüklenen mühendisler, bunu ek bir görev olarak değil, üretime yönelik etkinliklerden bağımsız, ayrı ve temel çalışma alanı olarak görmeli ve bu konudaki çabalarını sistemli bir şekilde yürütmelidir. Fakat iş güvenliği uzmanlığını düzenleyen İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik bir uzmanın birden fazla iş yerine hizmet vermesini öngörmektedir. Oysa yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları, iş yerlerinde tam zamanlı bir iş güvenliği uzmanı ihtiyacını zorunlu kılmaktadır. Yönetmeliğe göre; az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 1.000 ve üzerinde, tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 500 ve üzerinde, çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 250 ve üzerinde işçi çalıştırılıyorsa tam gün çalışan iş güvenliği uzmanı görevlendirilecektir. SGK verilerine göre Türkiye’de 500 ve üzeri işçi çalıştırılan işyerlerinin oranı yüzde 0,17, buralarda yaşanan iş kazalarının toplam iş kazaları içindeki oranı ise yüzde 28,60’tır. Bir de tehlike sınıfı kısıtlamasını hesaba katarsak, tam zamanlı iş güvenliği uzmanı görevlendirilen işyerlerinin kapsamının sorunu çözecek düzeyin yakınından dahi geçemediği görülmektedir.

Diğer yandan, hiçbir mühendis, kendi uzmanlık alanında en iyi bilgileri almış olsa da, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda iyi eğitilmiş sayılmaz, o ayrı bir uzmanlık dalıdır. Kendi yöntem ve tekniği olan, ruh sağlığından ergonomiye, iş hijyenine ve iş patolojisine kadar pek çok disiplinin bulunduğu bilgilere gereksinim göstermektedir. Bu nedenle özellikle mühendislik fakülteleri ders programlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği konusu gereken önem ve kapsamda yer almalı, iş güvenliği mühendislerinin meslek içi eğitimlerinde ve uzmanlıklarının belgelenmesinde Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği’ne (TMMOB) bağlı ilgili Odalar baştan sona etkin olarak görev almalı ve denetim işlevi üstlenmelidir.

9.2 İş Güvenliği Mühendisinin Önemi

İş güvenliği mühendisleri; işyerinin planlaması, kurulması ve organizasyonu aşamasında görev almalı, söz ve karar sahibi olmalıdırlar. Tozlu işlerde yaş çalışma yöntemi ya da otomasyon gibi üretim sisteminin seçiminde, gürültülü çalışmanın olduğu bölümlerde ses yalıtkan ya da ısı işlemlerin olduğu bölümlerde ısı yalıtkan maddelerin kullanılması gibi malzeme seçiminde, yangın ve patlamalara karşı gerekli önlemlerin alınmasında, yeterli aydınlatma ve uygun havalandırma sistemlerinin inşa edilmesinde, ergonomi kurallarına uygun makina ve teçhizatın tasarımılanmasında, makina koruyucu ve standartlarının hazırlanmasında, daha sağlıklı ve daha güvenli bir çalışma ortamının gerçekleştirilmesine yönelik etkinliklerin geliştirilmesinde iş güvenliği mühendisleri bilgi ve becerilerini etkin bir şekilde ortaya koymalıdırlar.

İşyerindeki sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanmasına yönelik risk analizi yapılması, tehlikeli durum ve davranışların giderilmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi unsurlarının yaşama

geçirilmesi, düzenli ve periyodik denetimlerin sürdürülmesi, etkili ve amaca uygun eğitim programlarının uygulanması çalışmalarında iş güvenliği mühendisleri görev almalıdırlar.

9.3 İş Güvenliği Mühendisi Çalıştırılmasında Yasal Durum

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası'na göre;

Mesleki risklerin önlenmesi ve bu risklerden korunmasına yönelik çalışmaları da kapsayacak, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin sunulması için işveren;

a) Çalışanları arasından iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve on ve daha fazla çalışanı olan çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde diğer sağlık personeli görevlendirir. Çalışanları arasında belirlenen niteliklere sahip personel bulunmaması hâlinde, bu hizmetin tamamını veya bir kısmını ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alarak yerine getirebilir. Ancak belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olması hâlinde, tehlike sınıfı ve çalışan sayısı dikkate alınarak, bu hizmetin yerine getirilmesini kendisi üstlenebilir. Belirlenen niteliklere ve gerekli belgeye sahip olmayan ancak 50'den az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyeri işverenleri veya işveren vekili tarafından Bakanlıkça ilan edilen eğitimleri tamamlamak şartıyla işe giriş ve periyodik muayeneler ve tetkikler hariç iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerini yürütebilirler.

b) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşların görevlerini yerine getirmeleri amacıyla araç, gereç, mekân ve zaman gibi gerekli bütün ihtiyaçlarını karşılar.

c) İşyerinde sağlık ve güvenlik hizmetlerini yürütenler arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlar.

ç) Görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşlar tarafından iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevzuata uygun olan ve yazılı olarak bildirilen tedbirleri yerine getirir.

d) Çalışanların sağlık ve güvenliğini etkilediği bilinen veya etkilemesi muhtemel konular hakkında; görevlendirdikleri kişi veya hizmet aldığı kurum ve kuruluşları, başka işyerlerinden çalışmak üzere kendi işyerine gelen çalışanları ve bunların işverenlerini bilgilendirir.

29 Aralık 2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmeliğin gerek hazırlanması sürecinde gerekse de içeriğinin belirlenmesinde taraflar görmezden gelinmiştir. Kanunda zorunlu tutulmasına rağmen TMMOB'nin görüş ve önerileri değerlendirmeye alınmamıştır.

Yönetmelikte, İş Güvenliği Mühendisliği yerine, "İş Güvenliği Uzmanı" gibi bir tanım getirilerek mühendislik ile teknik elemanlık birbiriyle eşdeğer

tutulmuştur. Bu Yönetmelikle Odalarından İş Güvenliği Belgesi almış olan mühendislerin hakları yok sayılmıştır.

Daha önce de benzeri biçimde hazırlanan ve 2004 yılında yürürlüğe konulan Yönetmelik'in Yasa'da ön görülen amaçları yok sayması, TMMOB'yi taraf olarak görmemesi vb. nedenlerle TMMOB ve Odamız tarafından Yönetmelik'in yürürlüğünün durdurulması ve iptali için dava açılmıştır. Dava sonucunda Yönetmelik'in yürürlüğü durdurulmuştur. (Bakınız EK 1)

Danıştay'ın kararını işlevsiz kılmak üzere, 4857 sayılı İş Kanunu'nda 5763 sayılı kanunla getirilen değişikliklerden sonra alana ilişkin olarak hazırlanan *İşyeri Sağlık Güvenlik Birimleriyle Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik* 15 Ağustos 2009 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulmuştur, TMMOB ve Odamız tarafından Yönetmeliğin yürürlüğünün durdurulması ve iptali için dava açılmıştır. Dava sonucunda Yönetmelik'in yürürlüğü durdurulmuştur. Bunun üzerine iktidar, yeniden 4857 sayılı İş Kanununu değiştirmiş ve 27 Kasım 2011 tarihinde üç yönetmeliği uygulamaya koymuş, son olarak 6331 sayılı yasa ve yasa çerçevesinde yürürlüğe konulan yönetmeliklerle yargı kararları işlevsiz kılınmıştır.

Raporda çokça değindiğimiz işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerine yönelik en son düzenlemeleri içeren 29 Aralık 2012 tarihli "*İş sağlığı ve Güvenliği Hizmetleri Yönetmeliği*", "*İş Güvenliği Uzmanlarının Görev Yetki ve Sorumlulukları İle Eğitimleri Hakkında Yönetmelik*", 20 Temmuz 2013 tarihli "*İşyeri Hekimi Ve Diğer Sağlık Personelinin Görev, Yetki, Sorumluluk Ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik*" bilimsel ve mesleki hiçbir dayanağı olmayan bu anlayışta ısrar edildiğini göstermektedir. Yönetmelikler, hem tanım hem de uygulama olarak yıllardır alanda yaşanan sıkıntılardan ders çıkarılmadığının ve söz sahibi olması gereken çevrelerin dikkate alınmadığının açık kanıtı niteliğindedir.

İş güvenliği alanı bir mühendislik alanı olmasına karşın, teknikerler iş güvenliği uzmanı olabilmektedir. Elbette ki tüm mühendislik alanlarında olduğu gibi, iş güvenliği alanında da yürütülecek çalışmaların mühendis ve diğer teknik elemanlardan oluşan bir teknik ekibin işbirliği ile yapılması gerekmektedir. Ancak mühendis ve teknik elemanların eğitimleri de, üretim sürecindeki konuları da birbirlerinden farklıdır. Aynı hizmetin hem mühendis hem de teknik eleman tarafından yerine getirilmesi iş güvenliğinin sağlanmasının bir mühendislik bilgisi gerektirdiği gerçeğine aykırıdır.

Mühendisler yetkilendirildikleri alanlarda; imalat, yapı, maden, kimya, tekstil, sanayi vb. sektörlerde hizmet vermekten ve yaptıkları işlerden sorumlu kişilerdir. İş güvenliği konusunda bir yeterlilik tanımlaması yapılacaksa " iş güvenliği mühendisi " kavramı dışında bir kavram yaratmaya gerek yoktur.

07.07.2002 tarihli 24808 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan *TMMOB Makina Mühendisleri Odası İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği* çerçevesinde Odamızca açılan kurslar sonucunda üyelerimize *İş Güvenliği Mühendisi Yetki Belgesi* verilmektedir.

Yeni yönetmelikte, eğitim verme yetkisi yalnızca Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve üniversiteler ile sınırlı kalmamakta, Türk Ticaret Kanunu kapsamında faaliyet yürüten ticari kuruluşlara da iş güvenliği mühendisi yetiştirme yetkisi verilmektedir. Bu durum, işçi sağlığı ve iş güvenliği alanının piyasalaştırılmak istendiğinin açık bir kanıtıdır.

Yeni yönetmelik, ilgili Bakanlıkta kısa süre müfettişlik yapmış olmayı işyerlerinde “iş güvenliği uzmanı” olmak için yeterli görürken, işyerlerinde uzun yıllar çalışmış olan mühendislerin bilgi birikimini yok saymakta, bu kişilerin 220 saatlik bir eğitimden sonra “az tehlikeli” işyerlerinden başlayarak hizmet vermeye başlamalarını ve en erken yedi yıl sonra bir iş müfettişinin bilgi seviyesine ulaşacaklarını öngörmektedir. İş kazalarının ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için, bu alanda görev yapacak mühendislerin bilgi birikimi ve tecrübelerine ilişkin bir ölçüt konulması gereklidir. Odamızca Resmi Gazete’de yayımlatılan yönetmelikler çerçevesinde eğitime tabi tutulmuş ve belgelendirilmiş üyelerimizin bilgi birikimlerinin ve almış oldukları yetki belgelerinin yok sayılması kabul edilemez bir durumdur.

İş güvenliği uzmanı eğitiminin önemli bir bölümünün uzaktan eğitim yöntemi ile yerine getirileceği de görülmektedir. Yönteme ilişkin eleştiriler bir yana, ülkenin birçok yerinin teknik altyapısı böyle bir eğitimin yapılmasına imkân vermemektedir. Mühendislik eğitimi, eğitimi veren kişi ve eğitimi alanların yüz yüze, karşılıklı etkileşim içinde olduğu, öğrenme anında soru-cevap mekanizmasının çalıştığı ve diğer öğrencilerin de katkılarının alındığı, bilginin paylaşılıp birlikte sorgulamanın yapıldığı derslik ve laboratuvarlarda gerçekleştirilmelidir. Bu eğitim süreci teknolojinin getirdiği yeni olanaklarla zenginleştirilebilir. Ancak eğitim müfredatının yalnızca 1/3 ünün yüz yüze verildiği bir eğitim modeli, mühendislik eğitimi için gerekli olan klasik eğitim modeline uymamaktadır.

Diğer bir sıkıntı iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlığı noktasında kendini göstermektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği uzmanlarının işyeri sahibi karşısındaki mesleki bağımsızlığı sağlanmadığı gibi yönetmelikte dört satırlık bir maddeyle hiçbir yasal dayanaktan bahsedilmeden konu geçiştirilmiştir. 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile 29.12.2012 tarih ve 28512 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik” arasında çelişki de bulunmaktadır. Kanunun “İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları” üzerine olan 8. maddesinde “(1) İşyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının hak ve yetkileri, görevlerini yerine

getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz. Bu kişiler, görevlerini mesleğin gerektirdiği etik ilkeler ve mesleki bağımsızlık içerisinde yürütür” denilmesine karşın söz konusu yönetmeliğin “İş güvenliği uzmanlarının yükümlülükleri” üzerine olan 11. maddesinde “(1) İş güvenliği uzmanları, bu Yönetmelikte belirtilen görevlerini yaparken, işin normal akışını mümkün olduğu kadar aksatmamak ve verimli bir çalışma ortamının sağlanmasına katkıda bulunmak, işverenin ve işyerinin meslek sırları, ekonomik ve ticari durumları ile ilgili bilgileri gizli tutmakla yükümlüdürler” denilmektedir. Kanunda “iş güvenliği uzmanlarının hak ve yetkileri, görevlerini yerine getirmeleri nedeniyle kısıtlanamaz” derken yönetmelik işverenlerin istediği doğrultuda çıkarılmış ve İSG Uzmanları “iş aksatan kişiler” şeklinde hedefe koyulmuştur! Ücretini doğrudan işyeri sahibinden alan bir uzmanın mesleki bağımsızlığını koruması konusunda sıkıntılar yaşanacağı ortadadır. Bu konuda, ücretinin işverenlerden kesilecek primlerle karşılanacağı bir mekanizmanın oluşturulması gerekmektedir.

İş yerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliği açısından denetimi hepimizin bildiği gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına bağlı İş Müfettişleri tarafından yapılmaktadır. Bakanlık bünyesinde toplam 1.015 (31.12.2017 tarihi itibarıyla) İş Müfettişi işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında görev yapmaktadır. Ancak yetersiz olan müfettiş kadrolarıyla ülkemizdeki tüm işyerlerinin her yıl ancak yüzde 5’e yakını denetlenebilmektedir. Zira mevcut iş müfettişlerinin yaklaşık 600’ü iş sağlığı ve güvenliği alanında görevlidir (baş müfettiş, müfettiş, müfettiş yardımcısı) ve mevcut kadroya idari görevleri yürütenler de dahildir.

Sayısal yetersizliğin yanı sıra teknik donanımlarla desteklenmeyen denetimler nitelik olarak da yetersiz kalmaktadır. İş güvencesinin azaldığı ve hatta yeni İş Yasası ile ortadan kalktığı, işsizliğin arttığı, yeni iş bulma umudunun sınırlandığı, çalışma koşullarının ağırlaştığı, ücretlerin azaldığı koşullarda devletin; sosyal güvenlik, sağlık, eğitim vb. toplumsal hizmet alanlarından uzaklaşmasının temel nedeni bu alanların özelleştirilmesidir. Devletin bu alanlardan uzaklaşması çalışanları iyice savunmasız bırakmaktadır.

Örneğin Tuzla tersanelerinde, Davutpaşa’da, Kemalpaşa’da, OSTİM’de, Zonguldak’ta, Elbistan’da, Adana’da, Esenyurt’ta, Karasu’da, Eskişehir’de yaşanan toplu ölümlerde görüldüğü gibi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yaptırım uygulamadan olayları seyretmekle yetinmektedir.

Devletin sosyal boyutundan arındırılması ve bu gelişmeler göz önüne alındığında TMMOB’ye bağlı Makina Mühendisleri Odası gibi mesleki örgütlere daha fazla görev ve sorumluluk düşmektedir. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek örgütlerine bu niteliği kazandıran özellik, ticari amaç gözetmeksizin kamu yararına hizmet ve denetim görevi üstlenmiş olmalarıdır.

10. ODAMIZIN ÇALIŞMALARI

6235 sayılı Yasa ile 1954 yılında kurulan TMMOB Makina Mühendisleri Odası, 18 Şube, 56 İl, 43 İlçe Temsilciliği ve 7 Mesleki Denetim Bürosunda somutlanan yaygın örgütlülüğüyle kamu kurumu niteliğinde bir Meslek Odasıdır. Makina Mühendisleri Odası ülke çapındaki bu örgütlü niteliğiyle kurum/kuruluş ve firmalarda bulunan basınçlı kap ve kaldırma-iletme makinalarının işletme aşamasındaki denetimlerini, düzenli eğitim gören, bilgi ve deneyimini artıran, bunu sayısı 500'e yakın teknik görevli çalışanı ile diğer işletmelere taşıyan Odamız, böylelikle işletmelerde olumsuzlukların kaldırılmasında önemli bir pay sahibi olmuştur. Bu faaliyetleri yürüten Oda üyelerimiz birer “İş Güvenliği Mühendisi” gibi görev yapmaktadırlar.

Denetimler; tıbbi denetim (çalışanların sağlığı, hijyen koşulları, sağlık hizmetleri, zararlı maddeler, çocukların-kadınların ve özürülülerin çalıştırılması vb.), sosyal denetim (çalışma koşulları, çalışma ilişkileri ve istihdam sorunları vb.) ve teknik denetim (iş güvenliği, makinaların, araçların ve aletlerin teknik denetimi) olarak sınıflandırılmaktadır. İş kazalarının birinci dereceden temel nedenlerinden biri, işyerindeki güvensiz durumlardan oluşmaktadır. İşyerindeki maddi ortamın düzenlenmesi yapılmadan iş kazalarının önlenmesi mümkün değildir. Odamızın çalışmaları da işyerlerindeki bu güvensiz durumların ortadan kaldırılmasına yöneliktir.

Odamız, kontrolleri de bu çalışmaları uzman üyeleri ile tekniğin gerektirdiği araç, gereç ve cihazları kullanarak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'nun öngördüğü şekilde yapmaktadır. Teknik görevliler düzenli olarak Örgüt İçi Eğitim'den geçirilerek bilgi ve tecrübeleri artırılmakta, kendilerini pratiğin içerisinde yenilemektedirler. Yapılan kontrollerin sonuçları da, matbulaştırılan Periyodik Kontrol Raporlarına işlenmektedir.

10.1 Muayene ve Kontroller

Makina Mühendisleri Odası; TMMOB Kanunu, MMO Ana Yönetmeliği ve bağlı yönetmelikleri doğrultusunda Şube, İl ve İlçe Temsilcilikleri şeklinde tüm yurt düzeyine yayılan birimlerinde, deneyimli ve bilgili uzman teknik görevlileri ile gerekli araç, gereç ve cihazları kullanarak teknik kontrol ve periyodik testleri gerçekleştirmektedir.

Teknik hizmetler kapsamında tarafsız ve bağımsız bir kuruluş olarak çalışmalarını sürdüren Makina Mühendisleri Odası, “TS EN ISO/IEC 17020 Çeşitli Tipteki Muayene Kuruluşlarının Çalıştırılmaları için Genel Kriterler” Standardı'na göre Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından 17 Mayıs 2004 tarihinde akredite edilmiştir.

Muayene Kuruluşumuzun (AKM) kapsamına her geçen yıl yeni alanlar eklenmekte olup, güncel akreditasyon kapsamı tabloda yer almaktadır.

Tablo 23. MMO AKM Akreditasyon Kapsamı

Muayene Alanı	Muayene Türü	
Tahribatsız Muayene	<ul style="list-style-type: none"> • Ultrasonik Muayene • Görsel Muayene • Radyografik Filmlerin Değerlendirilmesi ve Onayı • Sıvı Penetrant Muayenesi • Manyetik Parçacık Muayenesi	Merkez
Asansörler <ul style="list-style-type: none"> • Elektrikli Asansörler • Hidrolik Asansörler	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Kontrol	Merkez Tüm Şubeler
Kaynaklı İmalat ve Çelik Konstrüksiyonlar	<ul style="list-style-type: none"> • Kaynak Prosedürlerinin Değerlendirilmesi ve Onayı • İmalat Kontrolü	Merkez
Kazanlar <ul style="list-style-type: none"> • Buhar Kazanı • Kalorifer/ Sıcak Su Kazanı • Ütü Kazanı • Kızgın Yağ Kazanı • Kızgın Su Kazanı	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Muayene	Merkez Tüm Şubeler
Basınçlı Kaplar <ul style="list-style-type: none"> • Endüstriyel Otoklav • Basınçlı Hava Tankı • Kompresör Hava Tankı • Hidrofor/ Genleşme Tankı • Buhar Jeneratörü • Boyler/Akümülyasyon Tankı • Sıvılaştırılmış Gaz Tankları	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Muayene	Merkez Tüm Şubeler

Kaldırma ve İletme Makinaları <ul style="list-style-type: none"> • Vinç<ul style="list-style-type: none"> - Gezer Köprülü Vinç, - Portal Vinç - Monoray Vinç - Mobil Vinç - Kule Vinç - Yükleyici Kren • Caraskal • Platform<ul style="list-style-type: none"> - Yükseltilebilen Seyyar İş Platformu - Hareket Engelliler İçin Güç Tahrikli Kaldırma Platformu - Asılı Erişim Donanımı - Sütunlu Çalışma Platformu • Taşıt Kaldırma Donanımı • Servis Asansörü • Kriko • Çektirme<ul style="list-style-type: none"> - Halatlı Çektirme - Zincirli Çektirme • Transpalet • İstif Makinesi • Forklift • Yürüyen Merdiven • Yürüyen Bant • Değişken Erişimli Araç • Sabit İniş Mahallerine Hizmet Veren Makina • Park Lifti • İnşaat (Cephe) Asansörü • Hareketli Yükleme Rampası • Kuyruktan Kaldırıcı	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Muayene	Merkez Tüm Şubeler
Kaldırma ve İletme Makinaları <ul style="list-style-type: none"> • Teleferik • Telesiyej • Teleski	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Muayene	Merkez

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Atmosferik Depolama Tankları	<ul style="list-style-type: none"> • İmalat Süreci Kontrolleri • Periyodik Kontroller 	Merkez
Araçların (LPG/CNG/LNG) Yakıt Sistemi	<ul style="list-style-type: none"> • Montaj ve Gaz Sızdırmazlık Uygunluk Kontrolleri 	Merkez
Forkliftlerin (LPG) Yakıt Sistemi	<ul style="list-style-type: none"> • Gaz Sızdırmazlık Kontrolleri 	Merkez İstanbul Şb.
Gaz Yakan Cihazlar <ul style="list-style-type: none"> • Ticari Tıp Pişirme Cihazları • Endüstriyel Amaçlı Özel Tasarlanmış Cihazlar • Kazan Daireleri ve Isı Merkezleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Yerleşim Uygunluk Muayenesi 	Merkez
Doğalgaz İç Tesisatı <ul style="list-style-type: none"> • Daire İç Tesisat • Bina Kolon Tesisatı • Kazan Dairesi Tesisatı • Endüstriyel ve Büyük Tüketimli İç Tesisat 	<ul style="list-style-type: none"> • Proje Kontrol ve Onayı • Uygunluk Muayenesi • İmalat ve Montaj Süreci Kontrolü • Periyodik Kontrol 	Merkez
Bacalar	<ul style="list-style-type: none"> • Proje ve Montaj Uygunluk Muayenesi • Periyodik Kontrol • Sızdırmazlık Testleri 	Merkez Adana Şb. Ankara Şb. Denizli Şb. Edirne Şb. Gaziantep Şb. İstanbul Şb. İzmir Şb. Kayseri Şb. Konya Şb. Samsun Şb. Trabzon Şb.
Yangından Korunma Sistemleri <ul style="list-style-type: none"> • Yağmurlama (Sprinkler) Sistemleri • Yangın Su Deposu • Yangın Pompa İstasyonu • Yangın Hidrant Sistemi • Yangın Dolap Sistemi 	<ul style="list-style-type: none"> • Periyodik Muayene 	Merkez İstanbul Şb. İzmir Şb.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

<ul style="list-style-type: none"> • Köpüklü Söndürme Sistemleri • Temiz Gazlı Otomatik Söndürme Sistemleri • CO2 Gazlı Otomatik Söndürme Sistemleri • Kuru / Sıvı Kimyevi Otomatik Söndürme Sistemleri • Duman Tahliye Sistemleri • Kaçış Yolu Basınçlandırma istemleri		
Asansörler	<ul style="list-style-type: none"> • Asansörlerin AB Tip İncelemesi (Modül B) • Asansörlerin Birim Doğrulamaya Dayalı Uygunluğu (Modül G) • Asansörlerin Son Muayenesi	Merkez

TÜRK AKREDİTASYON KURUMU

AKREDİTASYON SERTİFİKASI

A tipi Muayene Kuruluşu olarak faaliyet gösteren,

**TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI ASANSÖR KONTROL
MERKEZİ**

Tepekulu Kongre ve İş Merkezi Anadolu Caddesi No:40 Kat:M1-M2 Bayraklı 35053 İZMİR /
TÜRKİYE

TÜRKAK tarafından yapılan denetim sonucunda TS EN ISO/IEC 17020:2012 Standardına göre Ek'te yer alan kapsamlarda akredite edilmiştir.

Akreditasyon No : AB-0130-M

Akreditasyon Tarihi : 29 Kasım 2011

Revizyon Tarihi / No : 4 Mart 2020 / 015

Bu Sertifika, yukarıda açık adı ve adresi yazılı Kuruluşun TS EN ISO/IEC 17020:2012 Standardına, ilgili Yönetmelik ve Tebliğlere uygunluğunu sürdürmesi halinde, **26 Mart 2024** tarihine kadar geçerlidir.

Banuttul
G. Banu MÜDERRİSOĞLU
Genel Sekreter

Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ISO/IEC 17020 alanında Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon Birliği (ILAC) ile çok taraflı anlaşma (MLA/MRA) imzalamıştır.

10.2 Test ve Ölçümler

Merkez Laboratuvarımız (MERLAB), Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na yayınlanmış olan Sanayi Kaynaklı Hava Kirliliği Yönetmeliği kapsamında analizler yapan TS EN ISO/IEC 17025 “Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği İçin Genel Şartlar” Standardı kapsamında TÜRKAK tarafından akredite olan ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'ndan Çevre Ölçüm ve Analizleri Yeterlilik Belgesine sahip olan Deney Laboratuvarımızdır. MERLAB; kazanlar, brülörler ve fırınlar gibi kaynaklarda yanma sonucunda ortaya çıkan baca gazının analiz ölçümlerini gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda MMO Merkez Laboratuvarı 2007 yılından beri, ülke genelinde tüm sanayi tesislerinde Bacagazı Emisyonları ölçme, değerlendirme ve raporlandırma faaliyetlerini sürdürmektedir.

Bacagazı ölçümleri, laboratuvarımızda bulunan baca gazı analiz cihazları ile yerinde ölçümlenmektedir. Bu merkezde, mevzuatlara uygun olarak baca, toz, VOC ölçümleri, gürültü, aydınlatma, termal konfor, titreşim ölçümleri, raporlama gibi teknik hizmetleri, yürütülmektedir.

Laboratuvarımız 30 Kasım 2015 tarihi itibarıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü (İSGÜM) tarafından İş Hijyeni Ölçüm Test ve Analizleri alanında da yeterlilik almıştır.

Merkez Laboratuvarı (MERLAB) kapsamına her geçen yıl yeni alanlar eklenmekte olup, güncel akreditasyon kapsamı tabloda yer almaktadır.

MMO MERLAB Akreditasyon Kapsamı

Akreditasyon Sertifikası Eki (Sayfa 1/3)

Akreditasyon Kapsamı

 <p>Test TS EN ISO/IEC 17025 AB-0111-T</p>	<p>TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI Merkez Laboratuvarı</p> <p>Akreditasyon No: AB-0111-T Revizyon No: 012 Tarih: 22.08.2019</p>	
	<p>Deney Laboratuvarı</p> <p>Adresi : Sümer-2 Sok.No:36/1 Kızılay Demirtepe 06100 ANKARA/TÜRKİYE</p> <p>Tel : 0312 385 60 39 Faks : 0312 385 61 92 E-Posta : merlab@mimo.org.tr Website : www.bacagazi.org</p>	
Deneyi Yapılan Malzemeler / Ürünler	Deney Adı	Deney Metodu (Ulusal, Uluslararası standartlar, işletme içi metodlar)
Baca Gazı (TSE CEN/TS 15675 ve TS EN 15259 Şartlarına uygun)	Sabit kaynak emisyonları - Taneikli maddenin kütle derişiminin elle tayini (20-1000 mg/m ³)	TS ISO 9096
	Sabit kaynak emisyonları-Tozun düşük aralıktaki kütle derişiminin tayini (5-50 mg/m ³)	TS EN 13284-1
	Sabit kaynak emisyonları-Oksijen (O ₂) ve Karbonmonoksit (CO) Tayini Ölçüm: Elektrokimyasal Yöntem	TS ISO 12039*
	Sabit kaynak emisyonları Kükürtdioksit (SO ₂) kütle derişiminin tayini	TS ISO 7935*
	Azot monoksit (NO), Azotdioksit (NO ₂) ve Azot Oksit (NO _x) Emisyonlarının Tayini Elektrokimyasal Hücre Metodu	EPA CTM 022*
	Sabit kaynak emisyonları- Bacagazında Nem Tayini	EPA Metot 4
	Sabit kaynak emisyonları -Duman Yoğunluğunun (İslilik) Tayini Bacharach Yöntemi)	TS 9503*
	Sabit Kaynak Emisyonları- Bacalarda Gaz Akışlarının Hız ve Debisinin Ölçülmesi Gaz Akışlarının Hız ve Debisinin Tayini L ve S Tipi Pitot Tüpü ile	TS ISO 10780*
	Sabit kaynak emisyonları- Küçük çapa sahip bacalarda gaz akış hız ve debi tayini (<0,3 m) S Tipi Pitot Tüpü ile	EPA Metot 1 A
Akustik-Gürültü	Nem Probu ile Nem Tayini (≤ 180 °C baca sıcaklığı için)	İşletme İçi Metot (MERLAB-01)*
	Çevresel Gürültü Düzeyinin (L _{eq} , L _{avg} , L _{req} , L _{day} , L _{even} , L _{evening} , L _{even} , L _z , L _{max} , L _{max} , L _{day} , L _{even}) Tespiti	TS 9315 ISO 1996-1 ve TS 9315 ISO 1996-1/T1
	Çevresel Gürültü Düzeyinin (L _{eq} , L _{avg} , L _{req} , L _{day} , L _{even} , L _{evening} , L _{even} , L _z , L _{max} , L _{max} , L _{day} , L _{even}) Tespiti	TS ISO 1996-2 ve TS ISO 1996-2/T1
	Çoklu Gürültü Kaynağına Sahip Sanayi Tesislerinde Yapılan Ses Basıncı Düzeyi Ölçümlerinden Ses Gücü Düzeyinin (ΔL _s , ΔL _r , ΔL _M , ΔL _A , L _{eq} , L _z) Tespiti	TS ISO 8297

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Akreditasyon Sertifikası Eki (Sayfa 2/3)

Akreditasyon Kapsamı

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI Merkez Laboratuvarı		
 <p>Akreditasyon No: AB-0111-T Revizyon No: 012 Tarih: 22.08.2019</p>		
Deney Yapılan Malzemeler / Ürünler	Deney Adı	Deney Metodu (Ulusal, Uluslararası standartlar, işletme içi metodlar)
(Akustik-Gürültü Devam)	Mühendislik Metodu Kullanılarak Gürültü Kaynaklarından Yapılan Ses Basıncı Düzeyi Ölçümlerinden Ses Gücü Düzeyinin (L_w, L_{wA}) Tespiti	TS EN ISO 3744
	Gözlem Yöntemi Kullanılarak Gürültü Kaynaklarından Yapılan Ses Basıncı Düzeyi Ölçümlerinden Ses Gücü Düzeyinin ($L_{pA}, T, \Delta L, K, K_1, L_{p1}, L_w$) Tespiti	TS EN ISO 3746
	Sesin dışarıda yayılma azalması Bölüm 2: Genel hesaplama yöntemi	TS ISO 9613-2
İş Hijyeni Toz Ölçümü	Solunabilir Tozun Tayini Örneklem: Pompa ile filtreye numune alma Analiz: Gravimetrik	ASTM D 4532
	Toplam ve Solunabilir Tozun Tayini Örneklem: Pompa ile filtreye numune alma Analiz: Gravimetrik	HSE-MDHS 14/3
İş Hijyeni Gürültü	Akustik - Çevre Gürültüsünün Tanımı, Ölçülmesi Ve Değerlendirilmesi - Bölüm 2: Çevre Gürültü Seviyelerinin Tayini	TS ISO 1996-2
	Kişilerin maruz kaldığı gürültü düzeyinin ölçülmesi ve işleme kayıplarının tespiti	TS 2607 ISO 1999
İş Hijyeni Titreşim	Kişilerin Maruz Kaldığı, Elle İletilen Titreşimin Ölçülmesi Ve Değerlendirilmesi	TS EN ISO 5349-1 TS EN ISO 5349-2
	Tüm Vücutun Titreşime Maruz Kalmasının Ölçülmesi ve Değerlendirilmesi	TS ISO 2631-1 (TS EN 1032+A1 ile birlikte)
	Hareketli Makinaların Deneye Tabi Tutulması ile Titreşim Emisyon Değerinin Tespiti	TS EN 1032+A1
İş Hijyeni Aydınlatma	İş Yerlerindeki Aydınlatma/Işık Şiddeti Düzeyinin Ölçümü	COHSR-928-İPG-039
İş Hijyeni Termal Konfor	Orta Dereceli Termal Ortamlar İçin PMV ve PPD İndislerinin Tayini, Termal Rahatlık İçin Şartların Belirlenmesi	TS EN ISO 7730
İş Hijyeni Termal Konfor	Termal Çevrenin Ergonomisi-WBGT (Islak Ampul Küresel Sıcaklık) Endeksi Kullanılarak ısı Stresinin Değerlendirilmesi ve PMV- PPD İndislerine göre Termal Rahatlık Şartlarının Belirlenmesi	TS EN ISO 7243 TS EN ISO 7730

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

Akreditasyon Sertifikası Eki (Sayfa 3/3)

Akreditasyon Kapsamı

 <p>TÜRKAK TBT TS EN ISO/IEC 17025 AB-01111-T</p>	<p>TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI Merkez Laboratuvarı</p> <p>Akreditasyon No: AB-0111-T Revizyon No: 012 Tarih: 22.08.2019</p>	
Deneyi Yapılan Malzemeler / Ürünler	Deney Adı	Deney Metodu (Ulusal, Uluslararası standartlar, işletme içi metodlar)
İş Hijyeni Dedektör Tüpü Anlık Gaz Ölçümü	Zehirli Gaz Veya Buhar Konsantrasyonlarının Tayini Zehirli Gaz Veya Buhar Konsantrasyonlarının Tayini (Kükürt dioksit (SO ₂), Amonyak (NH ₃), Karbon monoksit (CO), Hidrojen sülfür (H ₂ S), Propan (C ₃ H ₈), Karbon dioksit (CO ₂), Hidrojen florür (HF), Formaldehit (CH ₂ O), Hidrojen florür (HCl), Ozon (O ₃), Sülfürik asit (H ₂ SO ₄), Asetik asit (CH ₃ COOH), Formik asit (HCOOH), Bütirik asit (C ₄ H ₈ O ₂), İzobütirik asit (C ₄ H ₈ O ₂), Metakrilik asit (C ₄ H ₆ O ₂), Propiyonik asit (C ₃ H ₆ O ₂), Pentan (C ₅ H ₁₂), Hekzan (C ₆ H ₁₄), Trikloroetilen (C ₂ HCl ₃), Tetrakloroetilen (C ₂ Cl ₄), Bütadien (C ₄ H ₆), Benzen (C ₆ H ₆), Toluen (C ₇ H ₈), Ksilen (C ₈ H ₁₀), Aseton (C ₃ H ₆ O), Klor (Cl ₂), Diklorometan (CH ₂ Cl ₂), Etanol (C ₂ H ₆ O), Etilen (C ₂ H ₄), Heptan (C ₇ H ₁₆), Hidrazin (N ₂ H ₄), Hidrojen (H ₂), Hidrojen Peroksit (H ₂ O ₂), İzopropil alkol (CH ₃ CH(OH)CH ₃), Metanol (CH ₄ O), Oksijen (O ₂), Fenol (C ₆ H ₅ OH), Propen (CHCH ₃), Azotdioksit (NO ₂), Nitrik Asit (HNO ₃) Örneklemeye ve Ölçüm: Dedektör Tüpü Anlık Ölçüm	ASTM D 4490-96

* Müşterinin yerinde, geçici veya mobil tesislerinde

KAPSAM SONU

Orbay EVRENSEVDİ
Genel Sekreter V.

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

 T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü		 T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI
ÇEVRE ÖLÇÜM VE ANALİZLERİ YETERLİK BELGESİ		
Belge No	: Y-06/97/2015	
Kapsam	: Emisyon, Gürültü	
Düzenleme Tarihi	: 24.03.2017	
Laboratuvar Adı	: TMMOB Makina Mühendisleri Odası Merkez Laboratuvarı	
Adres	: Sümer 2 Sk. No: 36/1 Demirtepe P. K. 06420 Çankaya/Ankara	
<p>Yukarıda açık adı ve adresi belirtilen kurum/kuruluş Ek Liste'de belirtilen kapsamda 25 Anak 2013 tarih ve 28862 sayılı R.G.de yayımlanan Çevre Ölçüm ve Analiz Laboratuvarları Yeterlik Yönetmeliği'ne göre ölçüm ve/veya analiz yapmaya ve bu çerçevede rapor hazırlamaya yetkilidir.</p>		
BELGENİN		
BAŞLANGIÇ TARİHİ	: 07.08.2015	 M. Mustafa SATHİS Başkan Genel Müdür T.C. ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANLIĞI ÇED, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
BİTİŞ TARİHİ	: 07.08.2020	
EK: PARAMETRE LİSTESİ (4 sayfa)		

Bu belge 07/08/2015 tarihindeki diğer belgelerle birlikte kullanılmak üzere geçerli olacaktır. Belge No: Y-06/97/2015 ve Belge No: 111/18000 bilgileriyle erişilebilir.

 T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü		 T.C. AİLE, ÇALIŞMA VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
İŞ HİJYENİ ÖLÇÜM, TEST VE ANALİZ YETERLİK BELGESİ		
Belge No	:242	
Düzenleme Tarihi	:24.01.2020	
Laboratuvar Adı	:TMMOB Makine Mühendisleri Odası Merkez Laboratuvarı	
Adres	:Sümer 2 Sokak No: 36/1 Kızılay - Çankaya ANKARA/TÜRKİYE	
<p>Yukarıda açık adı ve adresi belirtilen kurum/kuruluş/24.01/2017 tarih ve 29958 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analiz Laboratuvarları Hakkında Yönetmeliğe göre Ek Liste'de belirtilen kapsamda aşağıda belirtilen tarihler arasında ölçüm, test ve/veya analiz yapmaya ve bu çerçevede rapor hazırlamaya yetkilidir.</p>		
BELGENİN		
BAŞLAMA TARİHİ	:24.01.2020	 Cafer UZUNKAYA Başkan Genel Müdür
BİTİŞ TARİHİ	:24.01.2024	
EK: PARAMETRE LİSTESİ (3 Sayfa)		

TÜRK AKREDİTASYON KURUMU

AKREDİTASYON SERTİFİKASI

Deney Laboratuvarı olarak faaliyet gösteren,

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI Merkez Laboratuvarı

Sümer-2 Sok.No:36/1 Kızılay Demirtepe 06100 ANKARA / TÜRKİYE

TÜRKAK tarafından yapılan denetim sonucunda TS EN ISO/IEC 17025:2017 Standardına göre Ek'te yer alan kapsamlarda akredite edilmiştir.

Akreditasyon No : AB-0111-T

Akreditasyon Tarihi : 8 Ocak 2007

Revizyon Tarihi / No : 22 Ağustos 2019 / 012

Bu Sertifika, yukarıda açık adı ve adresi yazılı Kuruluşun TS EN ISO/IEC 17025:2017 Standardına, ilgili Yönetmelik ve Tebliğlere uygunluğunu sürdürmesi halinde, **21 Ağustos 2023** tarihine kadar geçerlidir.

Örbay EVRENSEVDİ
Genel Sekreter V.

Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ISO/IEC 17025 alanında Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon Birliği (ILAC) ile çok taraflı anlaşma (MLA/MRA) imzalamıştır.

Sanayiden gelen talepler üzerine 1998 yılında kurulan ve altyapısını geliştirerek hizmet kapsamını artıran MMO Kalibrasyon Laboratuvarı ve Metroloji Eğitim (KALMEM) Merkezimiz, TS EN ISO/IEC 17025 Standardı kapsamında 26 Ocak 2010 tarihinde TÜRKAK'tan akredite olmuştur. MMO Kalibrasyon Laboratuvarı ve Metroloji Eğitim (KALMEM) Merkezi; üretimde, ürün kontrolünde ve diğer ölçüm sistemlerinin kontrolünde kullanılan cihazların ulusal ve uluslararası standartlara göre izlenebilirliğini sağlamak amacıyla “Basınç, Boyut, Kütle, Terazi, Tork, Kuvvet, Zaman-Frekans, Bağlı Nem, Sıcaklık ve Elektrik, Hacim ve Hava Hızı” alanlarındaki kalibrasyon hizmetleri akreditasyon kapsamında yapmaktadır.

MMO Kalibrasyon Laboratuvarı ve Metroloji Eğitim (KALMEM) Merkezimizde Genel Metroloji ve Kalibrasyon ile uygulamalı kalibrasyon konularında eğitimler düzenlenmekte; laboratuvar projelendirilmesi, ekipman seçimi, kalibrasyon periyotları belirlenmesi, ortam koşullarının belirlenmesi, kalite sisteminin kurulması gibi konularda sanayi kuruluşlarına danışmanlık desteği verilmektedir.

TÜRK AKREDİTASYON KURUMU

AKREDİTASYON SERTİFİKASI

Kalibrasyon Laboratuvarı olarak faaliyet gösteren,

**TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI MMO Kalmem
Kalibrasyon Laboratuvarı**

243. sokak No: 17/6 Manavkuyu Bayraklı 35535 İZMİR / TÜRKİYE

TÜRKAK tarafından yapılan denetim sonucunda TS EN ISO/IEC 17025:2012 Standardına göre Ek'te yer alan kapsamlarda akredite edilmiştir.

Akreditasyon No : AB-0070-K

Akreditasyon Tarihi : 26 Ocak 2010

Revizyon Tarihi / No : 1 Ekim 2018 / 011

Bu Sertifika, yukarıda açık adı ve adresi yazılı Kuruluşun TS EN ISO/IEC 17025:2012 Standardına, ilgili Yönetmelik ve Tebliğlere uygunluğunu sürdürmesi halinde, **30 Eylül 2022** tarihine kadar geçerlidir.

Kadir Kayıhan CABIOĞLU
Genel Sekreter V.

Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) ISO/IEC 17025 alanında Avrupa Akreditasyon Birliği (EA) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon Birliği (ILAC) ile çok taraflı anlaşma (MLA/MRA) imzalamıştır.

02.11.2013 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği kapsamında, rüzgar santrali lisansına başvuranlar, Rüzgar Ölçüm direkleriyle yapılan rüzgar ölçüm faaliyetlerini profesyonel bir biçimde belirli standartlara uygun olarak yaptıklarını EPDK’ya belgelemek zorundadırlar. Bu kapsamda TMMOB Makina Mühendisleri Odası Kalibrasyon Laboratuvarı ve Metroloji Eğitim Merkezi- MMO KALMEM, gelişmiş alt yapısı ve uzman kadrosu ile yeni bir faaliyete daha imza atmış ve Yönetmelik

kapsamında TS EN/IEC ISO 17025 ve IEC 61400-12-1 standardına uygun olarak TÜRKAK'dan rüzgar potansiyeli ölçümleri kapsamında akredite olmuştur.

Bugüne kadar rüzgar sektörüne Sensör kalibrasyonları konusunda destek veren laboratuvarımız, Rüzgar ölçüm direği İSTASYON UYGUNLUK ONAY RAPORU ve METEOROLOJİK ÖLÇÜM SONUÇ Raporu hizmetlerini ve Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği kapsamında RÜZGAR ÖLÇÜM İSTASYONU KURULUM RAPORU (EK-3) ve RÜZGAR ÖLÇÜM SONUÇ RAPORU (Ek-4) düzenlemeye yetkili bir kurum olarak hizmet vermeye başlamıştır.

Laboratuvarımız bu kapsamda Türkiye Rüzgâr Enerjisi sektörüne hizmet veren Akredite Tek Yerli kuruluştur.

10.3 Eğitim ve Belgelendirme

Makina Mühendisleri Odası, ayrıca birimlerinde oluşturduğu İş Güvenliği Birimleri veya İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Komisyonları aracılığıyla bu alana yönelik olarak kurs, seminer, sempozyum, kongreler düzenlemekte, ilgili yasa, tüzük ve yönetmeliklerin çağın gereklerine uygun hale getirilmesi için çalışmalar yapmaktadır. Makina Mühendisleri Odası, 07.07.2002 tarih ve 24808 sayılı Resmi Gazete'de yayımlattığı “İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetme-liği” ile Oda üyelerine MİEM kapsamında kurslar düzenlemeye çok önceden başlamıştır.

İş Güvenliği Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği'nin amacı; ülke ve toplum yararları doğrultusunda iş kazalarının engellenmesi, işçi sağlığının ve iş güvenliğinin korunmasına ilişkin teknik, idari ve hukuki yönden yapılması gerekenler ve iş güvenliği önlemlerine yönelik hizmetlerin gerçekleştirilmesinde ve denetlenmesinde görev alacak, ulusal ve uluslar arası bilimsel çalışmaları ve yeni gelişmeleri takip eden, mesleki etik kurallarına uygun olarak çalışacak Oda üyelerine Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Makina Mühendisleri Odası tarafından iş güvenliği alanında mühendis yetki belgeleri verilmesi esaslarını ve koşullarını düzenlemektir.

Makina Mühendisleri Odası'nın işçi sağlığı ve iş güvenliği konularındaki çalışmalarını sadece periyodik kontrollerle sınırlı ele almak yanlış olacaktır. İş kazalarının önlenmesi konusunda önemli bir görevi de üstlenen Makina Mühendisleri Odası, yıllardır iş makinalarını kullanan “operatörleri”, kazan dairesi operatörlerini ve yakın zamanda başlayan bir uygulamayla da LPG Piyasası Yasasının 15. maddesi doğrultusunda; “Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG) Piyasası Eğitim ve Sorumlu Müdür Yönetmeliği” uyarınca LPG istasyonları sorumlu müdürleri ile LPG piyasasında görev yapan diğer personeli (tanker şoförleri, dolum personeli, tüp dolum personeli, tüp dağıtım araçlarının

şoförleri ve tüp dağıtım personeli, tanker dolun personeli, test ve muayene elemanları ve otogaz LPG dolun personeli, pompacılar ile tesisat, projelendirme ve imalatında görev alan diğer personel) eğitmekte ve belgelendirmektedir.

Tuzla tersanelerindeki iş kazaları daha henüz konu edilmemiş ve basına yansımamışken Odamız 19 Mart 2007 tarihinde Haliç Tersanesi'nde konuya ilişkin incelemelerde bulunmuş, 9 Mayıs 2007 tarihinde de “Yapılan Tespitler/Çözüm Önerileri” konulu sunumları aynı tersanede 2 grup halinde gerçekleştirmiştir. Yine, 25–26 Şubat 2008 tarihlerinde Tuzla'daki bir tersanede Odamızın da katıldığı bir heyetle incelemelerde bulunulmuş, hazırlanan sunumlar 25 Mart 2008 tarihinde “Tespitler/Öneriler” şeklinde gerçekleştirilmiştir.

TMMOB mesleki ve toplumsal sorumluluğu gereği içeriğini eleştirmesine ve dava konusu yapmasına karşın 15 Ağustos 2009 tarihli İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri İle Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmeliğe göre oluşturulan “eğitim” ve “risk grupları” çalışma gruplarına, “Risk Değerlendirme Yönetmeliği” çalışma gruplarına katkı sunmuştur.

Makina Mühendisleri Odası; bir meslek odasına düşen görev ve sorumlulukların bilinciyle mesleğin, üyelerin ve ülkenin karşı karşıya bulunduğu temel sorunların çözümüne yönelik birçok etkinlik ve çalışmanın sonucu ortaya çıkan bilgi birikimini derleyerek yüzlerce kitap basmıştır. Özellikle son yıllarda işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamına girebilecek yayınlardan bazıları aşağıda belirtilmiş olup, bu konuya düzenlenen etkinliklerde çıkarılan kitaplara da yer verilmiştir.

10.4 Yayınlar ve Makaleler

<u>MMO Yayın No</u>	<u>Yayın Adı</u>
MMO/207	Ulusal Yangın Sempozyumu Bildiriler Kitabı
MMO/239	İş Sağlığı İş Güvenliği Konferansı Bildiriler Kitabı
MMO/251	Yangın ve Güvenlik Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2001/263	I. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/2001/272-1	Periyodik Kontrol El Kitabı-Kaldırma İletme Makinaları
MMO/2001/272-2	Periyodik Kontrol El Kitabı-Basınçlı Kaplar
MMO/2001/294	İş Güvenliği
SD/2002/309	İş Yasası Ön Tasarısı
SD/2003/309–4	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde İşyeri Hekimliğinin ve İş Güvenliği Mühendisinin Yeri ve Önemi

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

SD/2002/310	Kamu Emekçileri Sendikası Mücadele Süreci
E/2003/317	II. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2001/363	Yeni Mevzuatın Işığında İş Sağlığı ve Güvenliği
E/2005/368	III. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2007/424	IV. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2007/441	Pratik Risk Değerlendirme El Kitabı
E/2009/491	V. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
E/2011/551	VI. İş Sağlığı ve Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/582	Orta Vadeli Program (2012–2014) ve 61. Hükümet Programının Değerlendirilmesi
MMO/590	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Oda Raporu-2012
E/2013/600	VII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/604	LPG Dolum Tesisi ve Otogaz İstasyonları Sorumlu Müdür El Kitabı
MMO/617	Oda Raporu: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği
E/2014/628	İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Yerel Sempozyumu Bildiriler Kitabı
E/2015/635	VIII. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/639	İş Makinaları El Kitabı Cilt I
MMO/640	İş Makinaları El Kitabı Cilt II
MMO/641	İş Makinaları El Kitabı Cilt III
MMO/694	İş Makinaları El kitabı Cilt IV
MMO/660	Oda Raporu: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği
MMO/670	Oda Raporu: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği
E/MMO/679	IX. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi Bildiriler Kitabı
MMO/689	Oda Raporu: İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği
MMO/693	İSG Mevzuatını Uygulama Kılavuzu

E/MMO/706

X. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi ve Sergisi
Bildiriler Kitabı

Ayrıca MMO tarafından düzenli olarak çıkarılmakta olan hem akademik içerikle *Mühendis ve Makina* hem de güncel içerikle *Mühendis ve Makine Güncel* dergilerinde konuya ilişkin makale ve yazılar yayımlanmaktadır. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine yönelik ölçüm, test, periyodik kontrol ve eğitimlerimiz hakkında broşür de basılarak şubelerimiz aracılığıyla dağıtılmıştır.

Mühendis ve Makina, *Mühendis ve Makina Güncel* dergilerimizde yayımlanan makalelerin listesi aşağıdadır.

- İş Sağlığı ve Güvenliğinde Yurtdışından Bir Örnek (Mühendis ve Makina, Nisan 2007, sayı 567)
- İşyerlerinde Gürültü (Mühendis ve Makina, Ağustos 2007, sayı 571)
- Gürültü Kontrolü, En İyi Seçeneği Belirlemek (Mühendis ve Makina, Eylül 2007, sayı 572)
- Kapalı Alanlarda Güvenli Çalışma (Mühendis ve Makina, Ekim 2007, sayı 573)
- Çözücülerle Güvenli Bir Şekilde Çalışmak (Mühendis ve Makina, Şubat 2008, sayı 577)
- Çözücüler-II (Mühendis ve Makina, Mart 2008, sayı 578)
- Sapanlar-I (Mühendis ve Makina, Nisan 2008, sayı 579)
- Sapanlar-II (Mühendis ve Makina, Mayıs 2008, sayı 580)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları (Mühendis ve Makina, Temmuz 2008, sayı 582)
- Tersanelerde İş Sağlığı ve Güvenliği (Mühendis ve Makina, Ağustos 2008, sayı 583)
- Sağlık ve Güvenlik İşçi Temsilcisi (Mühendis ve Makina, Ekim 2008, sayı 585)
- İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolü (Mühendis ve Makina, Ocak 2009, sayı 588)
- İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları 2007 Verileri ve Bazı Yorumlar (Mühendis ve Makina, Şubat 2009, sayı 589)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Alanındaki Yapısal Sorunlar Aşılmalı! (Mühendis ve Makina, Mayıs 2010, sayı 604)

- İş Güvenliği: Asansör Kazaları, Önlemler ve Denetim (Mühendis ve Makina, Temmuz 2010, sayı 606)
- İş Kazalarını Önlemede Etkin ve Ucuz Bir Yöntem: Etiketleme Kilitleme (E/K) (Mühendis ve Makina, Eylül 2010, sayı 608)
- Gemi İnşa Sanayinde İş Sağlığı ve Güvenliği (Mühendis ve Makina, Mayıs 2011, sayı 616)
- Kaynak Personelinin Sağlığı ve İş Güvenliği (Mühendis ve Makina, Mayıs 2011, sayı 616)
- Üretim Hataları: Önce Güvenlik mi? (Mühendis ve Makina, Mayıs 2011, sayı 616)
- Üniversitelerde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi (Mühendis ve Makina, Mayıs 2011, sayı 616)
- Makale: İş Yerinde Ergonomik Risklerin Değerlendirilmesi ve Hızlı Maruziyet Değerlendirme (HMD) Yöntemi (Mühendis ve Makina, Mayıs 2011, sayı 616)
- Tersane Sektöründe Meydana Gelen İş Sağlığı ve Güvenliği Değişimi (2003-2013) (Mühendis ve Makina, Temmuz 2013, sayı 642)
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde Günümüz Gelişmelerine Çok Yönlü Bakış (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- 2004'ten 2014'e İş Güvenliği Uzmanlığı (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- 6331 Sayılı Yasa Çerçevesinde İş Güvenliği Uzmanlarının Sorunları (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- Soma'dan Şırnak'a İş Cinayetleri (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- Meslek Hastalıklarında Türkiye: Görün(e)mezlik, Saptan(a)mazlık (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği ve Kaldırma Araçlarının Kontrol Periyodlarına Bir Bakış (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İş Sağlığı ve Güvenliği Açısından Alt İşverenlik (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İnşaat Sektöründe Yüksekte Çalışma (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)

- Asansör Kontrollerinde İş Güvenliği (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- TMMOB Makina Mühendisleri Odası Merkez Laboratuvarı İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Çalışmaları (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- Kişisel Koruyucu Donanımların Doğru Seçimi, Doğru Kullanılması ve Kişisel Koruyucu Malzemelerin Taşınması Gereken Özellikleri (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- 6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu-Tekstil İşletmelerinde İSG (İş Sağlığı ve Güvenliği) Sorunlar (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği Üzerine Değerlendirmeler (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İşçi Sağlığı ve Güvenliği Süreçlerinde Akredite Uygunluk Değerlendirmesinin Rolü (Mühendis ve Makina, Ağustos 2014, sayı 655)
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği, Periyodik Kontrollerde İSG Uzmanlarının Görevi ve Denetim Sorunu (Mühendis ve Makina, Eylül 2014, sayı 656)
- İskeleler (Mühendis ve Makina, Ekim 2014, sayı 657)
- İskelelerin Periyodik Kontrolü (Mühendis ve Makina, Kasım 2014, sayı 658)
- Güvenlik ağları (Mühendis ve Makina, Ocak 2015, sayı 660)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği-Kazanlar (Mühendis ve Makina, Şubat 2015, sayı 661)
- Yüksek Fırınların İşletilmesinde Risk Değerlendirilmesinin Yapılması ve Geliştirilmesi (Mühendis ve Makina, Şubat 2015, sayı 661)
- Pnömatik Sistemlerde Sağlık ve Güvenlik (Mühendis ve Makina, Mart 2015, sayı 662)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği-İstif Makinaları (Forklift, Transpalet, Lift) (Mühendis ve Makina, Nisan 2015, 663)

- İş Ekipmanları Yönetmeliği-Tavan Vinci ve Asfalt Plenti Operatör Belgeleri (Mühendis ve Makina, Temmuz 2015, sayı 666)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği - Basınçlı Hava Tankları (Mühendis ve Makina, Ekim 2015, sayı 669)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği – Tesisatlar (Mühendis ve Makina, Kasım 2015, sayı 670)
- Kaynak İşlerinde İş Güvenliği (Mühendis ve Makina, Şubat 2016, sayı 673)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği-Tekstil Sapanlar (Mühendis ve Makina, Mart, 2016, sayı 674)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği - Çelik Tel Halat ve Zincir Sapanlar (Mühendis ve Makina, Mayıs 2016, sayı 676)
- İş Ekipmanları Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler- (Mühendis ve Makina, Ağustos 2016, sayı 679)
- İş Ekipmanları Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler-Kazanlar (Mühendis ve Makina, Eylül 2016, sayı 680)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği'nde Yapılan Değişiklikler-İnşaat Vinçleri (Mühendis ve Makina, Ekim 2016, sayı 681)
- İş Ekipmanları Yönetmeliği'nde Yapılan Değişiklikler-Hareket Engelliler İçin Güç Tahrikli Kaldırma Platformları (Mühendis ve Makina, Kasım 2016, sayı 682)
- MYK&MMO (Mühendis ve Makina Güncel, Ocak 2017, Sayı 1)
- Acil Durumlarda İş Güvenliği Uygulamaları, Asansörlü Yüksek Binalarda Tahliye (Mühendis ve Makina Güncel, Mayıs 2017, sayı 4)
- Asetilen tüpleri (Mühendis ve Makina Güncel, Şubat 2017, Sayı 2)
- Asansörler (Mühendis ve Makina Güncel, Mart 2017, Sayı 3)
- Manifoldlu tüp demetleri (Mühendis ve Makina Güncel, Nisan 2017, Sayı 4)
- Türkiye'de Mühendislik Fakültelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi (Mühendis ve Makina Güncel, Mayıs 2017, sayı 6)
- Gemi İnşa Sanayinde İş Sağlığı ve Güvenliği Bilincinin İncelenmesi (Mühendis ve Makina Teknik Dergi, Temmuz-Eylül 2017, Sayı 688)

- İş Güvenliği Donanımlarına Özel Bir Bakış: Abkant Örneği (Mühendis ve Makina Teknik Dergi, Temmuz-Eylül 2019, Sayı 696)
- Sapanların Kontrol ve Denetimi (Mühendis ve Makina Güncel, Şubat 2018, Sayı 14)
- Endüstriyel Raf Sistemlerinin Periyodik Kontrolü (Mühendis ve Makina Güncel, Nisan 2018, Sayı 16)
- Periyodik Kontrol Yapmaya Yetkili Kişilerin Eğitimleri (Mühendis ve Makina Güncel, Aralık 2018, Sayı 24)
- Yapı İşlerinde İSG Yönetmeliğinde Yapılan Değişiklikler (Mühendis ve Makina Güncel, Nisan 2019, Sayı 28)
- İş Sağlığı ve Güvenliğinde Sorunlarımız Neden Çözülüyor? (Mühendis ve Makina Güncel, Eylül 2019, Sayı 33)

10.5 Diğer Çalışmalar

İş güvenliği konusunda görev alacak mühendisler en geniş anlamıyla işin ve işyerinin özellikleri, üretim teknolojisi, kullanılan ham ve yardımcı maddeler ve üretim araçlarının nitelikleri ile çalışacak işçilerin seçiminde; işyerinin kuruluş öncesinde, kuruluş aşamasında ve üretim süreci boyunca işçi sağlığı ve iş güvenliğini her zaman gözetmelidir. Bu amaçla yapılan seçimler iş-işçi-makina uyumunu sağlamaya, iş kazalarını ve meslek hastalıklarını önlemeye, sağlıklı ve güvenli işyerleri oluşturmaya yönelik olmalıdır.

Yasal olarak istihdamı zorunlu olmasına rağmen hala birçok kurum ve kuruluş başta olmak üzere birçok işletmede mühendisler asıl işlerinin yanında ek bir görev olarak verilen işçi sağlığı ve iş güvenliği çalışmaları sadece yasal sorumluluktan kurtulmaya yönelik bir anlayış olmaktan çıkarılmalıdır. Ancak böylece İş Güvenliği Mühendisi; işyerindeki sağlık ve güvenlik sorunlarının saptanmasına yönelik risk analizinin yapılması, tehlikeli durum ve davranışların giderilmesine yönelik önlemlerin geliştirilmesi, iş sağlığı ve iş güvenliği yönetim sistemi unsurlarının yaşama geçirilmesi, düzenli ve periyodik denetimlerin sürdürülmesi, etkili ve amaca uygun eğitim programlarının uygulanması, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı'nda belirtilen usul ve esasların işçiler tarafından kavranması ve hayata geçirilmesi için gerekli çalışmalarını sağlıklı bir şekilde yürütebilecektir. Bu amaçla Odamız en genel anlamda Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına sunduğu çalışmalarla mevzuatlara ilişkin, günümüz teknolojik gelişmelerine ve üretim koşullarına yönelik değişiklik önerilerinin yanı sıra "İş Güvenliği Mühendisliği"nin de yaşama geçirilmesine çalışmaktadır.

Temmuz 2002 tarihinde büyük bir gizlilikle İşçi Sendikaları, İşveren Sendikaları ve Çalışma Bakanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde oluşturulan “Bilim Kurulu” tarafından hazırlanarak, 1475 sayılı İş Yasası’nı yeniden düzenleyen İş Yasası ön tasarısı (ki daha sonra 4857 sayılı İş Yasası olarak 2003 yılında yasalaşmıştır) gündeme gelmiştir. TMMOB’nin konu hakkındaki çalışmalarına katkı sunmak bu çalışmaların Emek Platformu’na taşınmasını sağlamak ve konu hakkında Makina Mühendisleri Odası görüşü oluşturmak üzere Odamızda bir komisyon oluşturulmuş, söyleşiler yapılmış ve yasa daha çıkmadan gerekenler söylenmiştir. 31 Temmuz 2002 tarihinde “*Emekçiler Açısından İş Yasası Ön Tasarısına Bakış*”, 07 Ağustos 2002 tarihinde “*Çalışanlar Açısından İş Yasasındaki Değişiklikler Ne Anlama Geliyor*” söyleşileri SD/2002–309 söyleşi dizisi kitabında yayımlanmıştır. 03 Nisan 2003 tarihinde yapılan “*İşçi Sağlığı ve İş Güvenliğinde İş Yeri Hekimliğinin ve İş Güvenliği Mühendisinin Yeri ve Önemi*” söyleşi de SD/2003/309–04 kitabında yayımlanmıştır.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası da 30.06.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Odamız yasa çıkmadan önce görüşünü TMMOB’ye bildirmiş, basın açıklamaları yapmış, söyleşiler düzenlemiştir. Gerek 4871 sayılı İş Yasası gerekse 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası’nda birçok kez değişiklik yapılmış ve TMMOB’nin görüş, eleştiri ve önerileri hiçbirine yansımamıştır.

Makina Mühendisleri Odası, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda kendi uzmanlık alanındaki her konuda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı ve katılımında bulunmayı önemli görevlerinden biri olarak kabul etmiş ve bu yönde çalışmalarını devam ettirmektedir. Bu anlayış çerçevesinde Odamız 1999 yılında İstanbul’da “*İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı*”nı, 2001, 2003, 2005, 2007, 2009, 2011, 2013, 2015, 2017, 2019 yıllarında Adana’da “*İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongreleri*”ni düzenlemiş, sonuncusunu uluslararası nitelik kazandırarak 2019 yılı Ekim ayında Adana’da gerçekleştirmiştir. Bu etkinliklere ilgili tarafların katılımı sağlanmış, Odamız görüşleri sonuç bildirilerinde kamuoyunun ve ilgili tarafların bilgilerine sunulmuştur.

11. ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

İşçi sağlığı ve iş güvenliği konusunun çok yönlü çalışmayı gerektirdiğinin bilinciyle davranan TMMOB Makina Mühendisleri Odası, bu hayati alanın istenilen düzeye gelmesi ve iş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenerek azaltılmasını sağlamaya yönelik önerilerini düzenlediği İşçi Sağlığı ve Güvenliği Kongrelerinin Sonuç Bildirileri ile açıklamıştır. Sonuç Bildirilerinin sonuncusu aşağıda yer almaktadır.

11.1 TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI I. ULUSLARARASI, X. ULUSAL İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ KONGRESİ SONUÇ BİLDİRİSİ

(23-26 Ekim 2019)

TMMOB Makina Mühendisleri Odası'nın Adana Şubesi yürütücülüğünde düzenlediği I. Uluslararası, X. Ulusal İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kongresi, 23-26 Ekim 2019 tarihlerinde Adana'da Çukurova Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Kongreye 472 delege olmak üzere toplam 1.814 kişi katılmış, düzenlenen sergiye 14 firma, kurum ve kuruluş katılmıştır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Türkiye Ofisi, Dünya Sağlık Örgütü(WHO) Türkiye Temsilciliği, Uluslararası İş Sağlığı Komisyonu (ICOH), Uluslararası Sosyal Güvenlik Birliği (ISSA),Uluslararası Sendikalar Konfederasyonu (ITUC), Üniversiteler, TTB, DİSK, KESK, MMO, TMMOB'ye bağlı diğer Odalar, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB), Sağlık Bakanlığı, diğer meslek örgütleri, kamu ve özel kurum ve kuruluşları, Bilim insanları, mühendisler, doktorlar, işçiler, hemşireler, öğrenciler, sağlık personeli ve ilgili teknik personelin katılımıyla yapılan kongrede; 54 sözlü, 23 poster bildiri sunulmuş, iki açılış paneli, iki konferans ve kapanış oturumu toplam 40 oturum yapılmıştır. Oturumlarda, Makedonya, Hindistan, Almanya, İngiltere, ABD, İran ve İsviçre'den de bilim insanları, sendikacılar da katılmış ve bildiri sunmuştur.

Ayrıca kongre etkinlikleri kapsamında kısa film yarışması gerçekleştirilmiş "Babalar ve Oğulları" adlı kısa filmi ile Ömer Çolak birinciliğe layık görülmüştür. Selman Vefa Yıldırım'ın "Apsis Yüğü" adlı fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.

Kongrenin panel ve oturumlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği alanı üzerine önemli tespitler ve öneriler yapılmıştır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarının doğru çözümlere kavuşturulmasına yönelik güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi, mesleğimiz ve odamızın temel görevleri arasındadır. Odamız uzmanlık alanlarımızla ilgili tüm dallarda olduğu

gibi işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici, iyileştirici çalışmalara katkıda bulunmayı en önemli görevlerinden biri olarak görmektedir.

Odamızın 2001 yılından bu yana düzenlediği kongrenin, özellikle işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin duyarlılıkların yerleşmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Kongrelerimizde şekillenen öneriler ve Oda Raporlarımız, İSİG konusunda çalışma yapan kesimler için önemli bir başvuru kaynağı olmuştur ve olmaya da devam etmektedir.

SGK İstatistiklerine göre, 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununun kabul edildiği 2012 yılından bu yana iş cinayetleri sayısı, iş cinayetleri sıklık hızı ve ağırlık oranı her yıl daha da artmaktadır. Meslek hastalıklarının tespit edilememesi gerçekliği ise halen sürmektedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın 2012 yılında yürürlüğe girmesinden sonra da iş cinayetleri artarak sürdü ve toplu ölümlerin meydana geldiği her kazadan sonra mevzuat yeniden değiştirildi.

Çalışma yaşamı düzenleyen yasa yalnızca 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu'ndan ibaret sayılmamalıdır. Çalışma yaşamı, başta 4857 sayılı İş Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu olmak üzere birçok yasa ile biçimlendirilmektedir. 2003 yılında yürürlüğe konulan 4857 sayılı yasa ile çalışma yaşamı tamamen esnekleştirilmiş, işlerin alt işveren/taşeronla yaptırılması olağan çalışma biçimi olmuştur. "İstihdam büroları" ile de iş ilişkileri tamamen "bırakın yapsınlar" "bırakın geçsinler" anlayışına dönülmüş, tüm bunların sonucunda örgütsüzlük artmıştır. İş cinayetlerinin artmasında 4857 sayılı yasa ile getirilen esnek çalışma biçimlerinin önemli bir payı olmuştur. Dolayısı ile asıl üzerinde durulması gereken mevzuat bu olmalıdır.

İş kazaları, meslek hastalıkları "kader" değildir. İş kazalarını, meslek hastalıklarını "işin doğal bir sonucu" olarak görülmesi, yeni iş cinayetlerine davetiye çıkarmaktadır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle işverenin görevidir. Ancak, 6331 sayılı yasa ile getirilen sistemde bu görev işverenden çok iş güvenliği uzmanları ve hekimlerden beklenir hale gelmiştir. 6331 sayılı yasadaki diğer düzenlemeler gibi, uzman ve hekimlere ilişkin düzenlemeler yalnızca işveren çıkarlarını gözetmektedir. Her iş kazasından iş güvenliği uzmanları ve hekimler sorumlu tutulur hale gelmiştir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin özel sektör eliyle yürütülmesini hedefleyen düzenlemeler sonucu ülkemizdeki Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimi (OSGB) sayısı 2.000'in üzerine çıkmıştır. İşyerleri ağırlıklı olarak OSGB'lerden hizmet almayı tercih etmektedir.

Kongrenin panel ve oturumlarında sunulan görüş ve bildirimler, tespitler ile yapılan tartışmalar sonucu işçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG) alanında atılması beklenen adım, önlem ve düzenlemeler, aşağıda kamuoyunun bilgisine sunulmuştur.

1. Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak her çalışanın hakkıdır.
2. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle devletin ve işverenin görevidir.
3. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim diğer sosyal tarafların görüşleri önemsenmeden tek başına eski adıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) yeni adı ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) tarafından yerine getirilmektedir. Gelinek nokta göstermektedir ki; doğru kararlar alınmamakta, istenen uygulamalar hayata geçirilememektedir. Sendikalar, Üniversiteler, TMMOB, TTB, AÇSHB ve Sağlık Bakanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir enstitü oluşturulmalıdır. Enstitü; politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim görevlerini yerine getirmelidir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile işlevsizleştirilen, nerede ise ortadan kaldırılan “Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi” hükümet ve işveren ağırlıklı bir yapıdan çıkartılmalı, çalışan, çalışan örgütleri ve meslek örgütleri ağırlıklı hale getirilmelidir. Bu konseyin kararları tavsiye niteliğinden çıkarılarak yönlendirici ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulmalıdır.

Sosyal hukuk devletinde iş yasaları, çalışanların hakkını korumak ve geliştirmek amacını temel ilke edinmesi gerekirken, 4857 sayılı İş Yasası, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası ve alana ilişkin yapılan diğer düzenlemeler işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, geçici iş ilişkisini, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan işçi sağlığı ve İş güvenliğini işveren yükümlülüğü olarak görmeyen, örgütlülük önüne engeller koyan yasa ve diğer düzenlemeler iptal edilmelidir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsünün oluşumundan sonra, konunun taraflarının katılımı ile İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere, tüm mevzuat ve denetim mekanizması eksenli “insan” olan anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE başta olmak üzere, ilgili diğer bakanlıklar ve kuruluşlarla iş birliği içinde olunmalıdır.

4. Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinin 23. maddesinde belirtilen “Herkesin, kendi özgür seçimiyle belirlediği bir işyerinde, adil ve elverişli çalışma koşullarında çalışma hakkı vardır” yaklaşımına uygun olarak, iş kazaları ve meslek hastalıklarının önüne geçilebilmesi için işyerlerinde “önce insan, önce sağlık, önce işçi güvenliği” anlayışı yerleştirilmeli, üretim süreçlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği önlem ve uygulamalarına öncelik verilmelidir. Yapılacak tüm düzenlemelerde işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında asıl sorumluluğun işverende olduğu gerçeğinden uzaklaşilmamalıdır. Yapılacak düzenlemelerde çocukları, gençleri, kadınları koruyucu hükümler yer almalıdır.

Ucuz işgücü olarak görülen kadınlara ve kadın emeğine yönelik tüm olumsuz uygulamalar kaldırılmalı, eşit işe eşit ücret uygulamaları ve istihdamda fırsat eşitliği sağlanmalıdır.

İSİG ile ilgili düzenlemeler ve uygulamalar, sektör, çalışan sayısı ayrımı dahil hiçbir ayırım olmaksızın bütün iş yerlerini ve tüm çalışanları (Ev hizmetlerini, hükümlü ve tutuklular dâhil) kapsamalıdır.

İSİG, işyerlerinin projelendirilmesi aşamasından başlar. Bu nedenle, önceki uygulamalarda bulunan “işyeri kurma izni” ve “işletme belgesi” alınması zorunluluğu yeniden mevzuatta yer almalıdır.

Kamu kuruluşlarında ve 50'nin altında çalışanın olduğu az tehlikeli işyerlerinde, uzman ve hekim çalıştırılması uygulamasının sürekli öteleniyor olması İSİG'nin önemsenmemesi sonucunu doğurmuştur. Bu işyerlerinde uzman ve hekim çalıştırılmasına hemen başlanılmalıdır.

5. İşyerlerinde örgütü olan Sendikaların, Konfederasyonların İşçi Sağlığı ve Güvenliği konusuna sahip çıkmaları, gündem yapmaları, işyerlerine ilişkin denetim mekanizmaları kurmaları, katılım sağlamaları, çalışanları, üyelerini eğitmeleri halinde kazaların, meslek hastalıklarının azalmasını olumlu yönde etkileyecektir, Konfederasyonların İSİG'nin daha fazla gündemlerinde olmasını bekliyoruz. Sendikaların, Konfederasyonların gündeminde İSİG'nin daha fazla yer alması durumunda olumlu sonuçlar alınacağı beklenilmektedir.
6. İş güvencesi ile işçi sağlığı ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır “norm ve standartta” bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalıdır. Sigortasız ve sendikasız

çalıştırma önlenmeli, kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır. Sendikalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalı, çalışanların sosyal ve ekonomik yaşamları iyileştirilmelidir.

7. İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların en temel kaynaklarından. İşyerlerine verilecek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri, bir kamu hizmeti olarak ele alınmalıdır.

İşverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevini gözetmeden, sorumluluğun iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlarda olduğu anlayışı, işverenlerin umursamazlığını artıran bir anlayıştır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının görevlerinin rehberlik olduğu gerçeğini görmekle birlikte yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması, gerçeklerle bağdaşmamaktadır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri korunmalıdır. Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir

8. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması işveren yükümlülüğüdür. Bu nedenle işyeri açacak kişilerin işyeri açabilmesi için, işyerlerinin özelliğine göre işyerini açmadan İSİG konusunda eğitim almaları zorunlu hale getirilmelidir. Ayrıca işyerlerinde yönetim görevlerinde bulunacaklar için de, konumuna göre İSİG eğitimi almaları zorunlu hale getirilmelidir. İşyeri açabilmenin, yönetici olabilmenin ön şartı bu eğitimlerin alınması ve sertifikalandırılması olmalıdır.

9. Ülkemizdeki iş kazalarının büyük bir çoğunluğunun küçük ölçekli işyerlerinde olduğu gerçeği göz önünde bulundurularak İSİG Kurulu oluşturma zorunluluğunun en az 30 çalışanın bulunduğu işyerlerinde zorunlu hale getirilmeli, kademeli olarak bu sayı daha da aşağıya çekilmelidir. İşyerinin bir bütün olduğu gerçeği doğrultusunda bir işyerinde (tek tehlike sınıfına sahipse) tek bir İSİG Kurulu olmalıdır. Kurul oluşturulması ve karar mekanizmaları demokratikleştirilmelidir.

Çalışan temsilcilerinin, çalışanların katılımı kâğıt üzerinde bir uygulama olmaktan çıkartılmalı, katılım mekanizması güçlendirilmelidir. Çalışan temsilcilerinin iş güvenceleri, sendika temsilciliği ile eş düzeye getirilmelidir.

10. İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında işverene rehberlik edecek ekipte, hekimler, mühendisler, teknik personel, sağlık personeli ve iş hijyenisti, ergonomist vb. personel yer almalıdır. İş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve İSİG konularında görev yapan tüm personelin mesleki bağımsızlık, çalışma süreleri, yıllık izinleri, kişisel gelişim eğitimleri vb. hususlar yeniden düzenlenmelidir.

50'den fazla çalışanın bulunduğu sanayi işletmelerinde "tam zamanlı" iş güvenliği Uzmanı çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.10'dan az çalışanın bulunduğu işyerlerinde İSİG hizmet bedelinin karşılanmasında SGK prim kaynakları kullanılmamalı bütçede bu kalem için ayrı bir kaynak tahsis edilmelidir.

11. Lisans sonrası işçi sağlığı ve iş güvenliği eğitimlerinin üniversiteler, TMMOB'ye bağlı ilgili meslek odaları ve TTB tarafından ortaklaşa verilmesi, sertifikalandırılması, çağdaş yaklaşımların böylelikle ülkemize kazandırılması hedeflenmelidir.
12. İSİG alanında yapılan yüksek lisans eğitimleri, akademik/bilimsel çalışmadan çok B sınıfı uzmanlık sınavına girme hakkını kazanmaya yöneliktir. Birkaç ayda tamamlanan, derse devamın izlenmediği, tez yazımının zorunluluğu olmayan bu programlar İSİG'in ve bilimin ihtiyaçlarına göre yeniden düzenlenmelidir.
13. İSİG Ana Bilim Dalında alana özgün öğretim üyeleri yetişmelidir. İSİG alanında bazı üniversitelerde açılan bölümlerde eğitim yalnızca uzaktan eğitim olarak verilmektedir. İSİG'in uzaktan eğitimle öğretilmesi uygun bir yöntem değildir. Bu alanda uzakta eğitime bir an önce son verilmelidir.
14. İş kazaları ve meslek hastalıklarının önlenmesinde, resmi makamların denetimlerinin önemli yeri bulunmaktadır. Ancak son yıllarda işyerlerinde denetim çok azalmıştır. Siyasi kaygılardan uzak olacak şekilde işyerlerinde denetimler nicel ve nitel şekilde artırılmalıdır. Denetim görevinin yerine getirilmemesi durumunda, sorumlu bakanların ve bakanlık görevlilerin yargılanmasının önündeki engeller kaldırılmalıdır.
15. Kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan işyeri hekimi ve iş güvenliği uzmanlarının asli görevlerinin yanında aynı kurum içinde veya diğer kurum ve kuruluşlarda görevlendirilmeleri, ek iş yükü ile uzmanlığın belirli bir yetkinlikle uygulanmasını ortadan kaldırıcı niteliktedir. İşyeri Hekimleri ve İş Güvenliği Uzmanlarına başka görev verilmemelidir. Kamu işyerlerinde, iş güvenliği uzmanlığı yapanların ücretsiz görev yapması uygulamasına son verilmelidir.
16. Tüm çalışanlara hak ve sorumlulukları, İSİG ile ilgili sürekli olarak eğitim verilmeli, bu eğitimler, işverenin süre ve içeriğe müdahalesi önlenecek tarzda gerçekleştirilmelidir. Mesleki Eğitim Belgesi ve Mesleki Yeterlilik Belgesi uygulamasının sadece ticareti yapılan birer uygulama halinden çıkartılmalı mesleki eğitim ve yeterlilik sitemini işveren ve kamu yükümlülüğü olarak gören bir sistem oluşturulmalıdır.
17. Eğitim ve öğretim müfredatı, ortaöğretimden başlanarak sağlık ve güvenlik konusunu da içerecek şekilde yeniden düzenlenmeli, bütün okullarda sağlık ve güvenlik eğitimi yapılmalı; iş güvenliği uzmanı olunabilen mesleki bölümlerin bulunduğu yükseköğretim kurumlarında işçi sağlığı-

- güvenliğinin zorunlu ders olması ile yetinilmemeli, üniversitelerin ilgili fakültelerinde İSİG ana bilim dalları kurulmalıdır.
18. Çalışanlar ile işverenler arasında İSİG duyarlılığı ve bilincinin oluşması sağlıklı ve güvenli işyerinin oluşumu ile paralellik taşımaktadır. Bunun için güvenlik kültürü, aile kültürü, toplumsal işçi sağlığı kültürü bir arada oluşturulmalı ve özendirilmelidir.
  19. SGK tarafından yayımlanan “İş Kazası ve Meslek Hastalıkları İstatistikleri” gerçekleri yansıtmaktan çok uzaktadır. İşyerlerinde kaza ve meslek hastalıklarına ait bilgiler bir veri tabanında toplanmalı, meslek hastalıkları polikliniği ve ana bilim dalı kurulmalı elde edilen bu bilgilerden ölçme ve değerlendirme amaçlı yararlanılmalıdır.
Bakanlık, SGK tarafından yapılan incelemeler sonrası hazırlanan iş kazaları ve meslek hastalıkları inceleme raporlarına ilişkin olarak kamuoyu ile sadece sayıları değil kaza ve hastalıkların kök nedenlerine inilebilecek detaylı analizleri de paylaşmalıdır.
  20. Meslek hastalıklarının tespit edilmemesi halen bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik çalışma yapmak ve işyerlerinde hekim, uzman işbirliğinin daha etkin olmasını sağlamak için TMMOB, TTB ortak çalışma yapılmalıdır.
Meslek hastalıklarının önlenmesi için hekim, uzman işbirliği mekanizması oluşturulmalıdır.
Meslek hastalığı bildiriminde bulunan iş sağlığı profesyonellerinin ve tanı konulan çalışanın iş güvencesinin sağlanması için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından çalışma yapılmalıdır.
  21. Dünyada ve ülkemizde ürkütücü boyutlara ulaşan çocuk emeği sömürüsü ortadan kaldırılmalı, çocuk işçiler rehabilite edilerek, örgün eğitime yönlendirilmelidir.
  22. AÇSHB Bakanlığı Aile ve Çalışma hayatına ilişkin bakanlıklar olarak ayrı ayrı yeniden yapılandırılmalıdır.
  23. İşyerleri açılmadan önce işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğine uygun olması için işyerlerine açılma ruhsatı veren yerel yönetimlerin, işyerlerinin işçi sağlığı ve iş güvenliğine uygun olup olmadığını denetlemelidir. Yerel yönetimlere bu değerlendirmeyi yapacak kadrolar verilmelidir.
  24. Mevzuatta yer alan Diğer Sağlık Personeli “DSP” unvanı “İşyeri Sağlık Personeli” olarak değiştirilmeli, bunun yanında işyerlerinde aktif görev yürütecek hale getirilmelidir.

Kamu kurumu niteliğinde bir meslek odası olmanın sorumluluk ve bilinciyle, ülkemizde kanayan bir yara olan işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda geliştirici ve iyileştirici çalışmalara katkı vermeye hazır olduğumuzu, bu yöndeki mücadelemizi sürdüreceğimizi kamuoyuna duyururuz.

TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

11.2 TMMOB İŞ GÜVENLİĞİ UZMANLARI ÇALIŞTAYI SONUÇ BİLDİRGESİ

(Mart 2019)

TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Çalıştayı, 2 Mart 2019 tarihinde Ankara'da İnşaat Mühendisleri Odası Teoman Öztürk Toplantı Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Çalıştay öncesinde Ankara, Bursa, Denizli, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Trabzon, Zonguldak, Kırklareli, Diyarbakır illerinde İl Koordinasyon Kurullarımız aracılığı ile yerel forumlar yapılmıştır.

Çalıştay hazırlıkları kapsamında iş güvenliği uzmanlarının temel sorunlarını tespit etmeye yönelik olarak bir anket düzenlenmiştir. Anketi 1.389'u erkek, 420'si kadın olmak üzere 1.809 iş güvenliği uzmanı yanıtlamıştır.

Çalıştay'da, uygulamada karşılaşılan sorunlar, iş güvenliği uzmanı ve işyeri hekiminin birlikteliği, uzmanların yükümlülükleri ve sorunları ile yerel çalıştaylarda yer alan öneriler ve mevzuat çerçevesinde, mevcut durum ve sorunlar değerlendirilmiş, tespit ve öneriler yapılmıştır.

Değerlendirme, tespit ve öneriler aşağıda sıralanmıştır;

Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak her çalışanın hakkıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle devletin ve işverenin görevidir.

İş güvenliği uzmanlığı alanı hangi açıdan bakılırsa bakılsın aşağıda da birçok başlıkta belirtildiği üzere, büyük bir sorun yumağı halindedir.

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun 8. Maddesinde de belirtildiği üzere, iş güvenliği uzmanlığı hizmeti "İşverene iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili konularda rehberlik ve danışmanlık yapmak"; yine Kanunun 6. Maddesi gerekçesinde belirtildiği üzere de işverene "profesyonel yardım" kapsamındadır. Bu hükümlere rağmen ikincil mevzuatta iş güvenliği uzmanının görev kapsamını rehberlik dışında değerlendiren hükümler değiştirilmelidir. İş Güvenliği Uzmanları; işverenin yapmadığı veya yapamadığı çalışmaların takipçisi ve sorumlusu olmamalıdır.

Rehberlik görevi ile sınırlı olsa da, işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasına katkı sunacak tek yapının iş güvenliği uzmanlığı olarak görülmesi doğru bir anlayış değildir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında işyeri hekimi, sağlık personeli, iş hijyenisti, psikolog vb. işbirliğini sağlayacak bir yapı oluşturulmalıdır.

Meslek hastalıklarının tespit edilmemesi halen bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik çalışma yapmak ve işyerlerinde hekim, uzman işbirliğinin daha etkin olmasını sağlamak için TMMOB ve TTB ortak çalışmaları yapılmalıdır.

Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği veri tabanı oluşturulmalı, doğru ve eksiksiz kayıtların tutulması, ileri dönemlere yönelik düzeltici ve önleyici çalışmalara olanak sağlanmalıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların en temel kaynağıdır. İşyerlerine verilecek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri bir kamu hizmeti olarak ele alınmalıdır.

Uzman çalıştırmaya ilişkin yükümlülüğün 50'nin altında çalışanı olan az tehlikeli sınıftaki işyerleri ile kamu işyerlerinde ötelenmesi, yükümlülüğü ötelenmeyen işyerlerinde de uzman çalıştırmama alışkanlığı getirmiştir. 2020 yılı Temmuz ayı beklenmeden 50'nin altında çalışanı olan az tehlikeli sınıftaki işyerleri ile kamu işyerlerinde iş güvenliği uzmanı çalıştırılma yükümlülüğü getirilmelidir.

Az tehlikeli sınıfta yer alan ve 50'nin altında çalışanı olan işyeri işveren veya işveren vekillerinin mesleğinin/egitiminin iş güvenliği uzmanı olabilecek meslek dışında olmasına rağmen alacağı eğitim sonunda kendi işyerlerinde İşçi Sağlığı İş Güvenliği hizmetlerini yerine getirmesi uygulamasına son verilmelidir.

İş güvenliği uzmanlığı eğitim programları yeniden ele alınmalı, süre ve içerik olarak yeniden düzenlenmelidir.

İş güvenliği uzmanlarının işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yenileme eğitimlerinin kaldırılması kararı doğru değildir. İş güvenliği uzmanlarının bilgileri en geç yılda bir yenilenmelidir. Yenileme eğitimleri TMMOB'ye bağlı Odalarca da yapılmalıdır.

Uzmanların bilgilerinin yenilenmesine yönelik TMMOB'ye bağlı odalarca eğitim programları uygulanmalıdır. Bu eğitim programlarından hangi odaya üye olursa olsun, tüm odaların üyeleri yararlanmalıdır.

TMMOB'ye bağlı odaların yayımlarında işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda bilimsel yazılara daha çok yer verilmelidir.

TSE Standartlarından yararlanabilmeleri için standartlara ücretsiz erişim olanağı sağlanmalıdır.

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması yükümlülüğünü yerine getirmesinde işverene rehberlik eden iş güvenliği uzmanlarının sektörlere göre uzmanlaşmaları sağlanmalıdır.

İş güvenliği uzmanlarının aylık çalışma süresi hiçbir şekilde 180 saati geçmemelidir, 217 saat uygulamasına son verilmelidir. Yolda geçen süreler çalışma süresinden sayılmamalıdır.

OSGB’lerde çalışan iş güvenliği uzmanlarının hizmet vereceği işyeri sayısına sınırlama getirilmelidir.

Uzmanların işyerlerinde aylık hizmet süresinin belirlenmesi için uygulanan tehlike sınıfı, çalışan sayısı kriterinin yanında, öncelikle tehlike sınıflarına göre belirlenecek sabit bir süreden sonra (2 Ocak 2004 tarih ve 25352 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan İş Güvenliği İle Görevli Mühendis veya Teknik Elemanların Görev, Yetki ve Sorumlulukları ile Çalışma Koşulları Hakkındaki Yönetmelik’te yer alan sistem benzeri) çalışan sayısı ve tehlike sınıfına göre ek süre uygulanmalı, ayrıca inşaat, maden başta olmak üzere belirlenecek sektörler için uzmanın hizmet süresi ayrıca belirlenmelidir.

Uzmanın çalışma süresi mevzuatta asgari süre olarak belirlenmiş olmasına rağmen İSG-KATİP sistemi bu asgari sürenin üzerinde süre girilmesine olanak tanımamaktadır. Sistem asgari sürenin üzerinde süre girilebilecek şekilde düzeltilmelidir.

Mesleki gelişim için 5 iş günü izin uygulaması Kamu ve Ortak Sağlık ve Güvenliği Birimlerinde çalışan uzmanlar için de zorunlu hale getirilmelidir.

TMMOB ve ilgili Bakanlıkça alana yönelik ortaklaşa bir ücret tarifesi hazırlanmalıdır. Ücret tarifesinin uygulaması, SGK yetkilileri ve TMMOB’ye bağlı meslek odalarının denetimine açık olmalıdır.

Atamalar; meslek odalarının düzenleyeceği “İş Güvenliği Uzmanı Atama Belgesi” ilgili meslek odası tarafından onaylandıktan sonra gerçekleştirilmelidir. Bu atamalarda ilgili meslek odası atama belgesini onaylarken ücret bordrosunu istemelidir. Ücret bordrosu ilgili Bakanlık tarafından onaylanan ücret tarifesine uygun olmalıdır. Ayrıca Meslek odalarına resmi tarife üzerinden ücret uygulamasının denetim yetkisi verilmelidir.

İş güvenliği uzmanı ataması yapılarak veya yaptırılması uygulamasına son verilmelidir ya da uygulamaya ücret ödenmelidir. 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanununun 38. Maddesi gereğince iş güvenliği uzmanı çalıştırılması zorunlu olan 50’nin üzerinde işçi çalıştırılan kamu işyerlerinde görev verilen uzmanlara yapılması gereken ödemeler yapılmalıdır.

İş güvenliği uzmanlarının Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi ya da işyerleri ile yapacakları iş sözleşmelerinde, uzmanların hak ve çıkarlarını korumak üzere TMMOB tarafından tip sözleşme hazırlanmalıdır. Uzmanlar yalnızca İSG-KATİP üzerinden yaptıkları ya da işveren/OSGB tarafından hazırlanan sözleşme ile değil, çalışma koşullarında kendi kurallarını da koyabilecekleri tip sözleşme

ile işe başlamalıdır. Tip sözleşmelerin bir örneği sicilleri tutmaya esas olmak üzere TMMOB'ye bağlı ilgili Odalara iletilmelidir.

Uzmanlar işyerlerine ilişkin eksiklikleri, çalışmalarını elektronik ortamda bildirmeli, bildirilen eksiklikler anında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından da görülebilmelidir. İBYS Sisteminin işleyişi iyileştirilmeli, geliştirilmeli ve sürekliliği sağlanmalıdır.

İş güvenliği uzmanları, kendi tecrübe ve görüşüne göre yönetmeliklerde belirtilenlerin dışında da birçok kayıt tutmaktadır. Kayıt karmaşasının önlenmesi ve İş güvenliği uzmanlarının evrak düzenlemesinde aşırı zaman harcamasını önlemek ve sahada çalışma süresini artırmak için tutulacak kayıtlar bir komisyon tarafından standart hale getirilmelidir.

Sorunların çözümünde örgütlü güç önemli bir rol oynayacaktır, Alana ilişkin birçok dernek, sendika vb. örgütlenme olmasına rağmen uzmanların sorunları sürekli olarak artmaktadır. TMMOB uzmanların örgütlenmesi konusunda öncülük yapılmalıdır.

İş güvenliği uzmanlarının yaptığı iş ile ilgili olarak “mesleki sorumluluk sigortası” zorunlu hale getirilmeli, primler, fondan karşılanmalıdır.

TMMOB tarafından işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlamada, işverenin görev ve sorumlulukları, iş güvenliği uzmanının yeri vb. başlıkları konusunda kamuoyunun, dolayısı kolluk kuvvetleri, yargı mensupları, iş müfettişleri ile iş güvenliği uzmanlığının görev, yetki ve kapsamı konusunda tartışmaların yapılabileceği ve ilgililerin bilgilendirilmelerini sağlayacak mekanizmalar yaratılmalıdır.

Her kademedeki okullarda işçi sağlığı ve güvenliği dersleri zorunlu ders olmalıdır.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği alanına ilişkin düzenleme ve denetim yalnızca Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından değil (örneğin İngiltere HSE’de olduğu gibi), Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın yanında, Sağlık Bakanlığı, Üniversiteler, Sendikalar, TTB ve TMMOB’dan oluşan idari ve mali yönden bağımsız bir enstitü tarafından yerine getirilmelidir. Çalışma yaşamına ilişkin tüm düzenlemeler bu enstitü tarafından yeniden ele alınmalı ve kararlaştırılmalıdır.

* * *

Not: “TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Kurultayı (9-10 Mayıs 2015) Sonuç Bildirgesi” ile yukarıda yer verdiğimiz “TMMOB İş Güvenliği Uzmanları Çalıştayı 2019 Sonuç Bildirgesi”ni haklı çıkaran bazı tespitlerin, ILO ve ÇSGB tarafından yapılan ve 2017 Temmuz ayında yayımlanan, “İş Güvenliği

Uzmanlarının Görev ve Sorumluluklarının Yürütülmesi ile ilgili Araştırma’da görmek mümkündür. Bazı örneklere aşağıda yer veriyoruz:

“Eğitim Bilgileri

“(…) Katılımcıların yaklaşık beşte biri (% 22) İSG eğitimlerinin yeterliliği konusunda memnunken, % 34’ü eğitimlerin yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Yaş, cinsiyet ve bölge değişkenlerine göre sadece yaş bu konuda anlamlı sonuçlar vermektedir.

“Daha yaşlı katılımcıların büyük bir bölümü (% 40) eğitim içeriğini yeterli bulurken, 25 ile 29 yaş arasındaki iş güvenliği uzmanlarının sadece % 18’i eğitim içeriğinden memnun kalmıştır. Bu, daha genç olan iş güvenliği uzmanlarının daha yaşlı olanlara kıyasla eğitimden daha büyük beklentilere sahip olduğu anlamına gelebilir. Ayrıca, daha genç olan iş güvenliği uzmanları, görevlerini doğru bir şekilde yerine getirebilmek için ihtiyaç duydukları eğitimin içeriği hakkında daha bilinçli olabilirler.

“Eğiticilerin bilgi seviyeleri ile ilgili olarak, iş güvenliği uzmanlarının neredeyse yarısı (% 48) "ne yeterli ne yetersiz" olduğunu belirtmişken, üçte biri (% 29) ise yeterli olduğunu düşünmektedir. Süresi açısından, iş güvenliği uzmanlarının çoğu (% 59), eğitim programlarını "kısa" olarak değerlendirmektedir.” (s. 11-12)

“Mesleğe ve Mevzuata Bakış

“Katılımcıların % 80’i iş güvenliği uzmanlarının görev ve sorumluluklarını "işyerinde rehberlik ve danışmanlık yapmak" olarak tanımlamaktadır. Katılımcıların çoğu görev ve sorumlulukları bakımından bütüncül bir algıya sahiptir. Mesleğin olumsuz bulunan yönleri sorulduğunda sırasıyla "konuyla ilgili tarafların ilgisizliği", "mevzuatın uygulanmasında yaşanan zorluklar", "mesleki bağımsızlığın zayıf olması ya da olmaması", "ücretlerin yetersizliği", "yargı sürecinde yaşanan zorluklar”, "iş güvencesinin olmaması" ve "stresli çalışma ortamı" sayılmaktadır. Bu mesleğin "sosyal baskılara açık olması" görüşü en az belirtilen olumsuz yön olmuştur. Mesleğin olumlu yönleri açısından, iş güvenliği uzmanlarının yarısından fazlası "toplumsal sorumluluğu yerine getirmekten dolayı manevi tatmin sağlaması" şeklinde görüş belirtmiştir. Katılımcıların çok küçük bir kısmı olumlu yönler arasında "toplumsal statüsünün yüksek olması" ve "maddi açıdan tatmin edici olması" demiştir.” (s. 12)

“Mesleki Bağımsızlık Algısı

“İş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıklarını nasıl algıladıklarını anlamak için, katılımcılardan bir dizi farklı faktör seçmeleri istendi. Her katılımcı birden fazla faktör seçebilmektedir ve yüzdeler yanıt veren tüm katılımcıların yüzdesini ifade etmektedir.

“En önemli etken “İşverenle olan ilişkide mesleğimle ilgili konularda yaptırım gücümün olması” olarak belirtilirken, “Çalışma saatlerinin esnekliği” en az önemli etken olarak göze çarpmaktadır. Katılımcıların 53%’ü kararları verirken en etkili olan grubun işverenler, 45%’i ise bunun çalışanlar olduğunu düşünmektedir.

“Katılımcıların 59%’u mesleki bağımsızlık için “ücretin işveren dışı kaynaklardan ödenmesi” olduğunu belirtirken, % 33’ü ise “İşle ilgili teknik değerlendirmelerime ve kararlarım müdahale edilmemesi” şeklinde görüş bildirmektedir. Ekonomik ve karar almadaki bağımsızlık en önemli sorunlar olarak göze çarpmaktadır.

“Katılımcıların toplam 64%’ü kendilerini ya “tamamen bağımlı” ya da “bağımlı” olarak nitelemektedir. Daha detaya inildiğinde, iş güvenliği uzmanlarının 90%’i ücretlerini işverenden almalarının çalışmalarını olumsuz yönde etkilediği görüşünü savunmakta olduğu görülmektedir. Katılımcıların 67%’si ekonomik bağımsızlığın sağlanması için ücretlerinin devlet tarafından ödenmesi gerektiğini düşünürken, bunun ortak bir fondan yapılması gerektiğine inananların oranı % 33’tür.” (s. 15-16)

12. EKLER

EK-1: İŞÇİ SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ VE BAĞLANTILI KONULAR ÜZERİNE MMO'NUN SON İKİ ÇALIŞMA DÖNEMİNDE YAPTIĞI AÇIKLAMALARDAN BAZILARI

Kaza Değil İş Cinayeti

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Derhal İstifa Etmelidir

(14.05.2014)

Manisa'nın Soma ilçesindeki bir kömür madeninde meydana gelen patlama sonucu en az 300 işçi yaşamını kaybetmiştir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak yaşamını kaybeden ve yaralanan emekçi kardeşlerimizin yakınlarının ve halkımızın acısını paylaşıyoruz.

Türkiye ölümlü iş kazalarında Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. İş kazalarından dolayı çalışan her 100 bin işçiden İngiltere'de 0,6'sı, Norveç, İsveç, Finlandiya ve İsviçre'de 1,5'i, Fransa ve Almanya'da 2'si, Belçika'da 2,5'i, Avusturya ve Yunanistan'da 4'ü, Bulgaristan ve Güney Kıbrıs'ta 5'i, Türkiye'de ise 17'si iş kazalarında yaşamını kaybetmektedir.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Soma'daki acı olaydan sonra yaptığı açıklamada, iş kazasının meydana geldiği işyerinin “sürekli denetlenen bir işyeri” olduğunu, son denetimlerde de işçi sağlığı ve güvenliği yönünden hiçbir eksikliğin bulunmadığını belirtti. Ama hazin ki “hiçbir eksiğin bulunmadığı” belirtilen işyerinde en az 300 kişi yaşamını kaybetmiştir. Bu an, sözün bittiği bir an'dır.

Türkiye'nin işçi sağlığı ve güvenliği konusunda ne yaptığını Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı da özetledi ve sabaha karşı 04.30 sıralarında verdiği demeçte, “*Tabuttan başlamak üzere bir boşluk olmaması için çalışıyoruz*” dedi. Aynı bakan, 9 ay önce söz konusu ocağı ziyaret etmiş ve ocağı önlemler konusunda “*örnek bir ocak*” olarak göstermişti. Bu da, sözün bittiği benzer bir an'dır.

Her iş kazasından sonra söylediğimiz gibi, her kaza için teknik bir neden söyleyebiliriz, bu neden grizu olabilir, patlama olabilir, yangın olabilir, elektrik olabilir, yüksekte düşme, karbon monoksit zehirlenmesi, anti-grizu tesisat kullanılmaması olabilir. Ancak iş kazalarının/cinayetlerinin ortak nedeni, sermaye ve devletin işçilerin canını önemsememesidir.

İşçi sağlığı ve güvenliği ile biraz ilgisi olan herkes bilir ki bütün kazalar öngörülebilir. Her kaza, yönetim sistemi kurulması, mühendislik ve idari önlemlerin alınması ile önlenebilir. Kaza meydana gelmesi olasılığı da göz

önünde bulundurularak zarar azaltıcı önlemler alınır. Olumsuz durumlara yönelik acil durum planlaması kriz yönetimi sistemi kurulur. Kriz yönetimi halkla ilişkileri de içeren bir yönetim fonksiyonu olarak tasarlanır. Ancak sormak isteriz: En az 300 işçinin hayatını kaybettiği bu olayda, yukarıda söylenenlerden hangisi uygulanmıştır?

İşveren önlem almaz, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yasak savar, mevzuatı yazboz tahtasına çevirir, dün yaptığı yasal düzenlemeyi bugün yeniden değiştirir, yeterli denetim yapmaz, seçim senesi diye cezalar uygulanmazsa mevcut tablo karşımıza çıkar.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans (kiralama) gibi yanlış uygulamalarla kamu madenciliğini küçültüp, kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan madencilik bilgi ve deneyim birikimini dağıtır; yoğun birikim ve deneyime sahip olan kurum ve kuruluşlar yerine üretimin, teknik ve altyapı olarak yetersiz, deneyim ve uzmanlaşmanın olmadığı kişi ve şirketlere bırakılırsa, elbette durumda kazalar da yoğunlaşır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı açıkladı; “*ihmal varsa sesiz kalmayız*” dedi.

Evet, ihmal var, ihmalin adı Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’dır. Bu bakanlık, işçilerin sağlığının korunması, güvenliğinin sağlanması konusunda göz boyamaya yönelik davranmış, ölümleri seyretmiştir. Zira son 10 yılda en az 12 bin işçi iş kazaları sonucu yaşamını kaybetmiştir. En çok ölümlerle sonuçlanan, en az 300 işçinin yaşamını kaybettiği iş kazasının meydana geldiği ülkenin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı hâlâ koltuğunda oturabiliyorsa; ülkemizdeki işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin tüm kararların alınmasında karar alıcı unsur olan İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürü görevinin başında ise pes doğrusu!

İhmalin adı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’dır; özelleştirme, taşeronlaşma, rodövans (kiralama) gibi yanlış uygulamaları ortaya koyarak kazaların artmasına neden olan Enerji ve Tabii Kaynaklar bakanı koltuğunda oturuyorsa pes doğrusu!

İhmalin adı AKP iktidarı’dır. Somada iş kazaları geliyorum derken, bu konuda araştırma yapılması, çözüm yollarının araştırılması için verilen araştırma önermelerini bile reddeden AKP iktidarı, iş kazalarının, ölümlerin, cinayetlerin sorumlusudur.

Evet, ihmal var ve biz sesiz kalmayacağız, AKP iktidarından, AKP’nin Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanından, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından hesap soracağız. Bu kaza değil cinayettir, cinayetin hesabını soracağız. AKP iktidarı, her konuda olduğu gibi, işçi sağlığı güvenliği konusunda da “*ben bilirim, ben ne dersem o olur, benden iyisini bilemezsiniz, beni eleştiremezsiniz*” demektedir,

TMMOB gibi bilgi ve deneyim birikimi sahibi bir örgütü, her türlü karar mekanizmasından dışlamaktadır.

Bu noktada önemle belirtmek isteriz:

- Kazanın meydana gelmesinde, işyerinin/işverenin sorumlu olduğu mutlak bir gerçekliktir. Önlem almayan, ton başına üretim maliyetini azaltmakla övünen işveren bu kaza/cinayetlerin sorumlusudur. Bunun yanında kazanın meydana gelmesinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yani iktidar, uyguladığı politikalar ile kazaya/cinayetlere ortaktır.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı derhal istifa etmelidir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, bilmelidir ki; TMMOB ve bağlı odalar yüzbinlerce üyesi ile işçi sağlığı ve güvenliği konusundaki bilgi birikimini paylaşmaya, politikaların belirlenmesine katkı sunmaya ve eğitim verme konusundaki ısrarından vaz geçmeyecektir. Bakanlık inadı bırakmalı, TMMOB'yi sürece katmalıdır.
- Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyindeki temsiliyet, kamu ağırlıklı olmaktan çıkartılmalı, sendika, demokratik kitle örgütü, meslek örgütü ağırlıklı hale getirilmeli, Konseyin aldığı kararların uygulanması zorunlu hale getirilmelidir.
- İş sağlığı Güvenliği Kurulunda temsiliyet işçi ağırlıklı hale getirilmelidir.
- İşyeri denetimleri daha sık yapılmalı, denetimlerde, maden, inşaat, metal sektörlerine ağırlık verilmelidir.
- Eksik bulunan işyerlerine verilmesi gereken cezalar kesinlikle ötelenmemeli, derhal uygulanmalıdır.

Bizler bu alandaki bilimsel-teknik mücadelemizi sürdüreceğiz ve Ethem Sarısülük cinayetine, Ali İsmail Korkmaz cinayetine, Mehmet Ayvaltaş cinayetine, Abdullah Cömert cinayetine, Berkin Elvan cinayetine, Mehmet İstif cinayetine; Soma'da yaşanan iş cinayetine, son yıllarda artan toplu iş cinayetlerine eklenen bu cinayetleri unutmayacak, sessiz kalmayacak ve bugün bütün Türkiye'de alanlara çıkacağız.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Soma Katliamının Üzeri Sürgünlerle Kapatılmaz Sürgünler ve Baskılar Odalarımızı Yıldırılmaz

(17.06.2014)

Maden Mühendisleri Odası, bilindiği üzere madenlerdeki işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri konusunda son derece duyarlı, kamuoyunu gerçekler temelinde bilgilendirip aydınlatan kardeş Odamızdır. Maden Mühendisleri Odası'nın madenlerde sık sık yaşanan ve son olarak Soma katliamında 5'i mühendis 301 işçimiz ile Şırnak'ta 4 ve 14 Haziran'da gerçekleşen ve 4 işçimizin ölümüne yol açan iş cinayetleri üzerine yürüttüğü işçi sağlığı ve iş güvenliği mücadelesi, iktidar tarafından sürgün-baskı politikası ile karşılanmıştır.

Maden Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Zaman, Enerji Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca, Maden İşleri Genel Müdürlüğü'ndeki görevinden alınarak Transit Petrol Boru Hatları Daire Başkanlığı'na sürgün edilmiştir. Madenlerdeki iş kazalarının kamu yönünden sorumlusu olan siyasi iktidar bu sorunun gerçek kaynağına yönelmemekte, meslek örgütlerinin uyarılarını dinlememekte, taşeron uygulamaları sürdürmekte, konunun özüne inmeyen düzenlemeler yanı sıra baskı yöntemlerine başvurmaktadır.

Madenlerdeki emekçiler ve Maden Mühendisleri Odası yalnız değildir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu olarak bu sürgün işlemini protesto ediyor, Maden Mühendisleri Odası ile tam bir dayanışma içinde olduğumuzu kamuoyuna duyuruyoruz. Bakanlık ve siyasi iktidar gerçekler üzerini örtemeyecek, sürgün-baskı politikalarıyla Odalarımızı bilimsel, mesleki, teknik doğruları savunmaktan alıkoyamayacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

10 İşçimizin Yaşamını Kaybettiği İş Cinayetini Kınıyoruz

(07.09.2014)

İstanbul Mecidiyeköy’de eski Ali Sami Yen Stadyumu’nun yerine yapılan 42 kat projeli, 36 katı tamamlanan Torun Center rezidans inşaatında, asansörün 32. kattan eksi 5. kata düşerek çakılması sonucu 10 işçimiz yaşamını kaybetti. Aynı inşaatta geçen Nisan ayında 19 yaşında bir işçi halat kopması sonucu 15. kattan düşerek ölmüş; Ağustos ayında da bir yangın çıkmıştı.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak, öncelikle Torun Center inşaatındaki iş cinayetinde yaşamını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarının büyük acısını paylaşıyor, kentsel rant ve yoğun emek sömürsü için işçilerin yaşamlarını gözden çıkaran sermayedarları ve işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında kalıcı, kesin, güvenceli önlemleri almayan siyasi iktidarı kınıyoruz.

Odamız, işçi sağlığı ve iş güvenliği ve asansörler alanındaki uzmanlıklarından hareketle konunun takipçisi olacak, gerekli açıklamaları kamuoyu ile paylaşacaktır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Kent Yağması ve Rant Politikaları, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Gereklere ile İnsan Yaşamını Hiçe Saymaktadır

İş Ekipmanlarının Periyodik Kontrolleri Artırılmalı ve Kamusal Denetim İvedilikle Benimsenmelidir

(09.09.2014)

Bilindiği üzere İstanbul Mecidiyeköy’de eski Ali Sami Yen Stadı arsasında devam eden inşaat işçileri taşıyan asansör 32. kattan yere çakıldı, 10 işçimiz yaşamını kaybetti. TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak, öncelikle iş cinayetinde yaşamını kaybedenlerin aileleri ve yakınlarının acısını paylaşıyoruz.

Sorumlu sermaye ve siyasi iktidar

Bu vesileyle, söz konusu ölümlerin nedeninin, kentsel rant ve yoğun emek sömürsü için işçilerin yaşamlarını gözden çıkaran sermayedarlar ile işçi sağlığı ve güvenliği alanında kalıcı, kesin, güvenceli önlemleri almayan siyasi iktidar olduğunu bir kez daha belirtmek istiyoruz.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı kazaları seyrediyor

Ülkemizde yaşanan tüm iş kazalarında olduğu gibi bu kaza da bizim için sürpriz olmadı. Çünkü ülkemizde insan yaşamının ve emekçilerin hiçbir önemi yok! Ayrıca inşaat sektöründe ölümlü iş kazasının meydana gelmediği hiçbir gün yok. Soma’da meydana gelen toplu işçi katliamından sonra yaptığımız açıklamada da belirttiğimiz üzere inşaat sektöründe denetimlere ağırlık verilmesi gerekmektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında önemli görevi olan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ise denetim görevini yerine getirmediği gibi yaptığı kısmi denetimlerde gerekli yaptırımları uygulamıyor, kazaları sadece seyrediyor. Büyük reklamlarla yürürlüğe konulan 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu’nun yürürlükte olduğu 2013 ve 2014 yıllarında iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümler azalmadı. Her gün “iş kazası” sonucu yaşamını kaybeden beş işçiden ikisi inşaat çalışanıdır. Bu noktada Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın görevinin ölümleri saymak ve kaza sonrası işyerlerine müfettiş göndermek değil kazaların önlenmesini sağlamak olduğunu belirtmek isteriz.

Kentsel rant süreçleri ile iş kazaları/cinayetleri bağımlı olarak artıyor

İş kazaları/cinayetleri üzerine tüm değerlendirmelerimizde, her iş kazasında teknik bir nedenin de rol oynayabileceğini, tek tek bunları tartışmanın önemli olmadığını, kazaların sistem sorunu olduğunu vurguyla belirtiyoruz. İstanbul Mecidiyeköy’de meydana gelen iş cinayetine ilişkin bazı önemli teknik konulara bu çerçevede değinmek istiyoruz.

Mecidiyeköy'deki iş cinayeti, ülkemizdeki egemen rant politikalarını açıkça yansıtmaktadır. Zira Büyükşehirlerdeki arsalar AKP yandaşlarına tahsis edilmekte, imar planları sürekli değiştirilmekte, bu arsaların üzerinde “rezidans”lar yükseltilmekte, son yıllarda yükselişe geçen inşaat sektörü baronlarına iktidar tarafından devasa olanaklar tanınmakta, rant yandaşlar tarafından paylaşılmaktadır. İnşaat sektöründeki iş kazası yoğunluğu, kentsel rant politikalarının iş güvenliği gereklerini dışladığını, iş cinayetlerinin rant alanlarında yoğunlaşma seyri izlediğini göstermektedir. TOKİ tarafından projelendirilip özel sektöre devredilen bu alanlarda binalar yükselirken gözetilen tek husus, azami kâr ve inşaatın bir an önce bitirilmesidir. İnşaat sürerken insan canının maalesef hiçbir önemi bulunmamaktadır!

Aşırı/yoğun çalışma işçileri ve iş ekipmanlarını yoruyor

Örneğin söz konusu işyerinde 24 saat aralıksız yoğun çalışma yürütüldüğü kamuoyuna yansımıştır. Yoğun çalışma temposu nedeni ile çalışanların sağlıkları bozulmakta, iş kazalarına uğramakta, iş ekipmanları da yoğun çalışma temposuna dayanamamaktadır. Nitekim kazanın meydana geldiği inşaat vincinden (cephe asansöründen) işyerinde üç tane bulunmaktadır, bunlardan biri uzun süredir arızalı durumdadır ve işçiler kazanın meydana geldiği inşaat vincinin son günlerde sürekli olarak arızalandığını belirtmişlerdir.

Periyodik kontroller azaltıldı

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kurallar (sağlık raporu alınması, eğitim, mesleki eğitim, araç ve gereçlerin sağlanması, risk analizi, acil durum planı hazırlanması vb.) çok geniş bir mevzuat içerisinde yer almakta ve bunların tamamı kağıt üzerinde kalmaktadır. Son kazayı da ilgilendiren ekipmanların bakım-onarım-kontrollerine ilişkin hususlar “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”nde belirtilmiştir. Söz konusu yönetmelik çerçevesinde bu tür ekipmanların, günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri düzenli aralıklarla muayenelerinin yapılması ve tüm bakım ve onarımların kayıt altına alınması gerekir. Ayrıca iş ekipmanlarının çalışmaya başlamadan önce operatörleri tarafından kontrollere tabi tutulmalarının sağlanması gerekir. Kaldırma araçlarının periyodik kontrolleri en geç üç ayda bir kez yapılırken, bu periyod Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nca 25.04.2013 tarihli yönetmelikle bir yıla kadar uzatılmış; ancak TMMOB Makina Mühendisleri Odası bu tür ekipmanların periyodik kontrolünü yine en geç üç ayda bir yapmaya devam etmiştir. Fakat kazanın meydana geldiği inşaat vinçlerinin günlük, haftalık, aylık bakımlarının sağlıklı olarak yerine getirilip getirilmediği bilginiz dâhilinde değildir.

Söz konusu vinçleri kuran firma ise şantiyede çalışma saatleri içerisinde iki bakımcının bulunduğunu, kazanın çalışma saatleri içerisinde meydana

gelmediğini, bu nedenle kaza anında şantiyede firma bakımçılarının bulunmadığını belirtmiştir. Sahada vinçlerin bakımı için sürekli olarak iki kişinin bulundurulmasına gerek duyulması, günlük, haftalık, aylık, üç aylık periyodik kontrollere rağmen vinçlerin her an arıza yapabileceğini ve vinçlerin sürekli olarak kontrol altında bulunması gerekliliğini göstermektedir. Kazanın aydınlatılmasında bakım kayıtları da rol oynayacaktır, ancak bu kayıtlara ulaşmada süre uzarsa gerçek kayıtlara ulaşma olasılığının azalabileceği kamuoyunca gözetilmelidir.

Çalışma yaşamıyla ilgili neoliberal düzenlemeler emeğin ve mühendisliğin aleyhine

Diğer yandan bilinmelidir ki serbestleştirme, özelleştirme, sendikasılaştırma, taşeronlaştırma, esnek istihdam politikaları, çalışma koşullarının ağır oluşu, kadın, genç, çocuk emeği sömürsü ve kayıt dışı istihdam, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasına neden olmaktadır. Çalışma yaşamıyla ilgili yapılan düzenlemeler, emeğin ve mühendisliğin aleyhine; işçi sağlığı ve iş güvenliği normlarının dışında, tamamen sermaye güçlerinin lehine olmuştur. İş Yasası, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Yasası, Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Yasası, Devlet Memurları Yasası, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere yapılan düzenlemeler sonucu, iş-sağlık-sosyal güvence bütünlüğü parçalanmıştır. Üretim sürecinde gerçekleşen yeni liberal dönüşümler sonucu, işçi sınıfı ve bütün çalışanlar esnek üretim ve esnek, güvencesiz, taşeron istihdam biçimleri altında yoğun bir sömürüye tabi tutulmaktadır. Sanayinin esnek üretim ve esnek istihdam temelinde yeniden örgütlenmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliği politikalarına da yansımış ve bu alan da piyasanın acımasız koşullarına terk edilmiştir. İş güvenliği mühendisliği ve işyeri hekimliği uygulamaları daha yerleşmeden geriletilmiş, dizginsiz piyasacılığın gereksinimlerine göre düzenlenmiştir.

Ne yazık ki iş cinayetleri sürecektir

Son 10 yıldır Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığını yöneten kadrolar ve ülkemizi yöneten siyasi iktidar bilmelidir ki, uyguladıkları politikalar on binlerce çalışanın ölümüne, on binlercesinin sakat kalmasına yol açmıştır, bu politikaların uygulanmasına devam edildiğinde ölümler de ne yazık ki artarak sürecektir.

Yapılması gerekenler

İsrarla, inatla tekrar belirtiyoruz, emekçiler ölmeye mahkûm değildir, emekçilerin iş kazalarında ölmeleri kader değildir. İş kazalarının/cinayetlerinin önlenmesi için:

- Yanlış politikalarından vazgeçilmeli, politika-mevzuat-uygulamalar, konunun tarafı olan sendikalar, üniversiteler, TMMOB, TTB ile birlikte kamusal bir çerçevede belirlenmeli ve uygulamaların denetiminde bu kuruluşlara da görev verilmelidir.
- Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi'ndeki temsiliyet "kamu" ağırlıklı olmaktan çıkartılmalı, sendika, demokratik kitle örgütü, meslek örgütü ağırlıklı hale getirilmeli, Konseyin aldığı kararların uygulanması zorunlu hale getirilmelidir.
- İş Ekipmanlarının periyodik kontrolleri artırılmalı ve kamusal denetim ivedilikle benimsenmelidir.
- İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması yalnızca iş güvenliği uzmanlarının çalışmaları ile sağlanamaz, konunun bilimsel açıdan bütün taraflarının ekip çalışması ile mümkün olur. Bunun yanında iş güvenliği uzmanlarına ilişkin son 10 yılda en az 10 kez değişikliğe uğrayan mevzuat yap-boz alanı olmaktan çıkarılmalı, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kararlar, uygulama ve denetim mekanizması, yukarıda saydığımız kurum ve kuruluşların katılımı ile oluşturulacak kurul tarafından kamusal denetim olarak yerine getirilmelidir.
- İşyerlerinde oluşturulan, İş Sağlığı ve Güvenliği Kurullarında temsiliyet işçi ağırlıklı hale getirilmelidir.
- İşyeri denetimleri daha sık yapılmalı, denetimlerde maden, inşaat, metal sektörlerine ağırlık verilmelidir.
- Eksikleri bulunan işyerlerine verilmesi gereken cezalar derhal uygulanmalı, kesinlikle ertelenmemelidir.
- Örgütlenmenin önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamındaki işçi eğitimleri formalite olmaktan çıkarılmalıdır.
- "Yapı Müteahhitlerinin Kayıtları ile Şantiye Şefleri ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik" gereğince, yapı işleri şantiye şeflerinin iş güvenliği uzmanı olması zorunludur, ancak bu hüküm altı yıl sonra 2020 yılında yürürlüğe girecektir. Bu hüküm değiştirilerek şantiye şeflerinin iş güvenliği uzmanı olması zorunluluğu derhal yürürlüğe konulmalıdır.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Asansör “Kaza”ları ve İş Cinayetleri Engellenebilir! Çözüm, Kamusal Denetim ve Kamusal Hizmet Perspektifinin Benimsenmesinde!

(18.10.2014)

İstanbul Mecidiyeköy’de 10 kişinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan asansör “kaza”sından sonra önceki gün İzmir’de bir inşaatta asansör/cephhe vinci (inşaat asansörü) düştü ve 4 işçi yaralandı. Bu olayların süreklilik arz etmesi nedeniyle kamuoyunu bilgilendirmek istiyoruz.

Öncelikle, asansörlerin tasarımı, imalatı, montajı, bakım ve periyodik kontrolünü kapsayan sürecin bilimsel-teknik gerekliliklerce belirlenmiş mühendislik hizmetlerine ait bir alan olduğu ve bu hizmetlerin özel eğitim almış, yeterliliği Odalarca belgelendirilmiş mühendislerce yürütülmesinin oldukça önemli olduğunu belirtmek isteriz. Bu kapsamda oluşturduğumuz Asansör Kontrol Merkezi Türkiye’deki ilk yerli Onaylanmış Kuruluşur ve AT tip incelemesi, son muayenesi, birim doğrulaması ve tam kalite güvence modülleri kapsamında asansörlerin üretiminden kullanımına dek CE işaretlemesi yapmaktadır. Asansör firmalarına yönelik son muayene, tasarım ve montaj kuralları, iş güvenliği, risk değerlendirmesi ve kalite yönetim sistemi eğitimleri de Odamızca yapılmaktadır.

Periyodik kontrollerde kamusal denetim piyasa lehine ortadan kaldırılıyor

Odamızın bu alandaki başlıca diğer faaliyeti, “bakım” veya “periyodik bakım”dan farklı olan “periyodik kontroller”e ilişkindir. Periyodik kontrol yapan tek kuruluş MMO değildir, bu alanda yüzlerce firma bulunmaktadır. Ancak MMO akredite bir kuruluşur ve kontrolleri tekniğe, bilime uygun bir şekilde yapmaktadır. Kamusal yarar ekseninde hizmet veren Odamız muayene kuruluşu, TS EN ISO/IEC 17020 standardına göre akredite olmuştur. Odamız uygulamalardan edindiği tecrübe ile kuralsızlıkları deşifre ederek bu alanın düzenlenmesi için üzerine düşeni yapmaktadır. Bu noktada, “periyodik kontrol” hizmetinin kamusal bir denetim ve gözetim faaliyeti olmaktan çıkartıldığını, piyasa aktörlerinin taleplerine göre şekillendirildiğini belirtmeliyiz. Ayrıca, daha önce kaldırma araçlarının periyodik kontrolleri en geç üç ayda bir kez yapılırken, periyodun Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nca 25.04.2013 tarihli yönetmelikle bir yıla kadar uzatıldığını ama Odamızın bu tür ekipmanların periyodik kontrolünü yine en geç üç ayda bir yapmaya devam ettiğini belirtmek isteriz. Bu olumsuz mevzuat düzenlemesi önemli bir güvenlik sorunu yaratmıştır. Yaşanan ve yaşanacak kazalarda asıl sorumluluk, kamusal denetimi ortadan kaldırmaya çalışan iktidar ve onun yetkilendirdiği idareler ve Bakanlıklardır.

Günlük, haftalık, aylık, muayene/bakım Odamızın sorumluluk alanında değildir

Diğer yandan “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği”nde iş ekipmanlarının günlük, haftalık, aylık, üç aylık ve benzeri düzenli aralıklarla muayenelerinin yapılması ve tüm bakım ve onarımların kayıt altına alınması gerekmektedir. Ayrıca iş ekipmanlarının çalışmaya başlamadan önce operatörleri tarafından kontrole tabi tutulmaları da gerekir. İnşaat vinçlerinin/cephesinin asansörlerinin günlük, haftalık, aylık bakımları sorumluluk alanımıza girmediği gibi bunların ne şekilde yerine getirildiğini bilmemekteyiz.

Asansörler üretim, montaj, periyodik bakım safhalarında yeterli denetimden geçmiyor

Belediyeler, 01.01.2012 tarihinden itibaren, sınırları içerisindeki her asansörün yılda bir kez Odamız gibi bir A Tipi Muayene Kuruluşu tarafından kontrol edilmesini sağlamaktan ve yıllık kontrolün yapılıp yapılmadığını denetlemekten sorumlu kılınmıştır. Bu kapsamda duyarlı az sayıda belediye ile Odamız arasında yapılan protokollere bağlı olarak 2012 yılında denetimleri yapılan 44 bin 333 asansörün yüzde 77,77’sinin, 2013 yılında denetimleri yapılan 59 bin 706 asansörün yüzde 63,30’unun, 2014’ün ilk sekiz ayı itibariyle de denetimi yapılan 35 bin 575 asansörün yüzde 68,38’ünün kullanımı sakıncalı bulunmuştur. Bu sonuçlar, asansörlerin üretiminden montajına ve periyodik bakımlarına kadar yeterli denetimden geçmediğini açıkça göstermektedir.

Asansör firmalarında mühendis istihdamı ve firmaların denetimi dışlanıyor

Son 19 yılda Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından altı adet asansör yönetmeliği yayımlanmış; 1995 tarihli Yönetmelikte asansör imalat, montaj ve bakım firmalarının birer elektrik ve makina mühendisi istihdam etmesi ve bu firmaların Elektrik ve Makina Mühendisleri Odalarından Büro Tescil Belgesi alması zorunlu tutulmuş ancak daha sonra bu gereklilikler yönetmeliklerden dışlanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı da Odamızı dışlıyor

İnsan, yük, inşaat asansörü kullananların ve bakımını yapanların mesleki eğitim alması gerekmektedir. “Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Çalışacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik”te mesleki eğitim verecek kurum ve kuruluşlar; “*Millî Eğitim Bakanlığının ilgili biriminin onayının alınması şartıyla; kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, eğitim amaçlı faaliyet gösteren vakıf ve dernekler, işçi ve işveren kuruluşları ile bünyelerinde kurulu iktisadi işletmeler, işçi ve işveren kuruluşları tarafından Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre kurulmuş eğitim amaçlı şirketler*” olarak belirtilmiştir. Odamız, Anayasa’nın 135. maddesi ile 6235 sayılı yasa uyarınca yönetmelikte belirtilen kamu kurumu

niteliğindeki meslek kuruluşları'nın en başında yer almaktadır. Üstelik söz konusu yönetmelik kapsamına giren birçok konuda eğitim ve belgelendirme çalışmalarımız da bulunmaktadır. Bunların arasında iş makineleri operatör yetiştirme kursları, sanayi tipi kazanların işletilmesinde yardımcı personel kursu, sanayide doğalgaz kullanımında teknik personel kursu, yüksekte emniyetli çalışma eğitimi, LPG yetkili personel kursları, dökme LPG kullanımında teknik personel eğitimi, bakım personeli eğitimi, temel iş sağlığı ve güvenliği eğitimi, asansör montaj ve bakım uygulamalı eğitimi, teknisyenler için kaynak teknolojisi, temel hidrolik eğitimi ve temel pnömatik eğitimi de bulunmaktadır. Bu konuları kapsayan yönetmeliklerimiz bulunduğu gibi iş makineleri üzerine İş Makinaları Kurs Öğreticisi Mühendis Yetkilendirme Yönetmeliği ile İş Makinaları Kullanıcısı (Operatör) Kurs Yönetmeliği gibi özel yönetmeliklerimiz de bulunmaktadır. Ancak Bakanlık Odamızın yetkilendirme kapsamında protokol yapma istemini reddetmiştir. Bunun üzerine Odamız geçen ay bu tutumun nedenini bir yazı ile sormuş, Bakanlık ise “işbirliği yapılması, tarafların takdirinde olup protokol yapılması hususunda herhangi bir zorunluluk bulunmamaktadır” şeklinde keyfiyete dayalı bir yanıt vermiştir. Bakanlık, böylece yasa ve yönetmeliklere aykırı olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının başında gelen Odamızı “yetkilendirilen kurumlar”dan dışlamıştır. Odamız bu nedenle kullanıcı ve bakımıcılara yönetmelik çerçevesinde eğitim verememektedir.

Çözüm kamusal denetim ve kamusal hizmet perspektifinin benimsenmesinde!

Elektrik ve Makina Mühendisleri Odalarımız, üyelerimizin eğitilmesi ve mesleki yeterliliklerinin belgelendirilmesi yanı sıra asansör projelerinin teknik esas ve usullere uygunluğunun denetiminde etkin görev alacak bilgi ve deneyime sahip, ülkemizdeki en yaygın örgütlü kuruluşlardır. Ülke ölçeğinde yüzlerce şubesi ve temsilcilikleri bulunan, binlerce uzman üyeyi aynı anda görevlendirme olanağına sahip meslek kuruluşları olarak Odalarımız, meslek alanlarımızın kamu ve toplum yararına etkin denetimini yapmak üzere daha fazla sorumluluk ve görev üstlenmeye hazırdır. Yeter ki kamu kurum ve kuruluşları duyarlılıklarını piyasa süreçlerine değil kamusal denetim yönünde geliştirsinler ve gereken önemi versinler! Piyasaya hizmet etmeyen tarzda bir kamusal hizmet ve kamusal denetim perspektifi ve uygulamaları, asansörler ve iş ekipmanları kapsamındaki kaldırma-iletme makineleriyle ilgili iş kazalarını en aza indirebilecektir. Mevcut mevzuat sorunları ve uygulamaların sürmesi durumunda, ne yazık ki sorunlar üst üste yığılacak ve üretim süreci iş cinayetlerinin alanı olmaya devam edecektir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Artık Yeter! Durdurun Bu Denetimsizliği, Durdurun Bu Cinayetleri! Kamu İşletmeciliği ve Kamusal Denetim Egemen Olmalıdır

(30.10.2014)

28 Ekim 2014 Salı günü Ermenek'te Şekerler Maden Ocağında, su baskını nedeni ile 18 maden işçisi mahsur kaldı ve olayın üzerinden 48 saat geçmesine rağmen işçilere ulaşamadı. Geçen her dakika işçileri sağ bulma umudunu azaltmaktadır.

Tüm işçi katliamlarında olduğu gibi Cumhurbaşkanı'dan Başbakan'a, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanına kadar yetkililer yine kaza yerine gitti. Ancak, yetkililerin görevi "*cenaze çıkartulmasını organize etmek*", "*olay mahallinden canlı yayın yapmak*" vb. değil, iş kazalarını, meslek hastalıklarını, can kayıplarını önlemektir.

Kazaları, iş cinayetlerini konuşurken yalnızca o olaya ilişkin teknik nedene/nedenlere takılıp kaldığımız sürece cinayetler yaşanmaya devam edecektir. İş cinayetlerinde neden, bazen "*ölçülmeyen karbon monoksit oranı*", bazen "*bakımı yapılmayan cephe asansörü*", bazen, "*kapatılmayan inşaat boşluğu*", bazen "*çadırdaki elektrik kaçağı*"dır. Oysa olayların asıl nedeni, yıllardır uygulanan yeni emek rejimi, sorumluları da bu politikaları kararlaştıranlardır.

AKP iktidarı ile çalışma yaşamının tüm kuralları değiştirilmiş, dönüştürülmüştür. AKP iktidara gelir gelmez yapılan ilk işlerden birisi, 4857 sayılı İş Yasası'nın kabul edilmesi olmuştur. Bu yasa ile çalışma yaşamı esnekleştirilmiş, yeni çalışma türleri devreye sokulmuş, geçici istihdam, taşeronluk, kısmi süreli çalışma, telafi çalışması, çağrı üzerine çalışma, serbest zaman uygulaması, denkleştirme süresi vb. uygulamalara geçilmiş, iş güvencesi kaldırılmış, işlerin taşeronlara verilmesi kolaylaştırılmış; işçilerin tamamen patronların belirlediği koşullarda çalışmasının önü açılmıştır.

AKP iktidarı döneminde;

- Taşeron çalışan işçi sayısı üç kat artmıştır.
- İşsizlik oranı artmıştır.
- İşçi statüsünde çalışanların çok büyük bir bölümü asgari ücrete mahkûm edilmiştir.
- Çalışma süreleri artmıştır.
- Kamuya ait birçok işyeri özelleştirilmiştir.
- Sendikali işçi oranı yarıdan fazla azalmıştır.
- Bu politikalara muhalefet edenler baskı ile susturulmaya çalışılmıştır.
- İş kazaları ve iş kazaları sonucu ölüm ve maluliyet artmıştır.

İş kazalarında artışlar ve toplu ölümler nedeniyle yıllardır gündemde tutulan İş Sağlığı Güvenliği Yasası 30.06.2012 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konuldu. Hazırlık aşamasında sendikaların, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin görüşü alınmasına rağmen bu görüşlerden tek bir satır bile

yasaya yansıtılmadı. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan “6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu” isimli kitapta; “*Tüm çalışanlar sağlık ve güvenle çalışacak, Kuralcı değil önleyici yaklaşım, İş kazası ve meslek hastalıklarında etkin kayıt dönemi, İşyerleri acil durumlara karşı hazır olacak, İdari yaptırımlar etkinleştiriliyor*” ifadeleri yer aldı. Yasa her derde deva imiş gibi sunuldu ancak kazalar azalmadı, arttı. Siyasi iktidar, her kazadan sonra yasa ve yönetmeliklerde değişiklik yapma yoluna gitti, işçi sağlığı-iş güvenliği hizmetlerinin verilmesine ilişkin AKP iktidarı tarafından uygulamaya konulan yönetmelikler, en az 10 kez değiştirildi. Ancak kazalar, katliamlar yine arttı. Şimdi yine aynı durum yaşanacak. Mecidiyeköy’de 10 işçinin hayatını kaybetmesinden sonra gündeme getirilen ancak sendikaların, üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek örgütlerinin görüşlerini dikkate almadan hazırlanan “*iş güvenliği eylem planı*” öyle sanıyoruz ki, Ermenek katliamından sonra yeni biçimi ile uygulamaya konulacak.

İşçi sağlığı ve iş güvenliğinde taraflar işçi, işveren ve devlet üçlüsüdür. İşçi sağlığı ve iş güvenliği aynı zamanda hekimlik hizmetidir, mühendislik hizmetidir. Hekimler, mühendisler, mimarlar işyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasında önemli bir işleve sahiptir. Mühendis ve mimarların işçi sağlığı ve güvenliği konusunda eğitimleri ve işyerlerinde verdikleri hizmetin denetlenmesi de önemlidir. Eğitim ve denetimde hekim ve mühendis-mimar-şehir plancılarının örgütleri de rol üstlenmelidir. Ancak, AKP hükümeti hem TTB, hem TMMOB, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin kararların alınmasında, üyelerin eğitiminde, üyelerinin işyerlerinde bu alana ilişkin yaptığı faaliyetlerin denetlenmesinde AKP iktidarı tarafından hep devre dışı bırakıldı.

Başbakan Mecidiyeköy kazasından sonra, uygulanacak politikalar arasında en önemlilerinden birisinin “*mesleki eğitim*” olduğunu belirtti. Ancak tüm kamuoyunun bilmesini isteriz ki; mesleki eğitim İstanbul Tuzla tersanelerinde yaşanan kazalardan sonra zorunlu hale getirildi ve ülkemizde yıllardır uygulanıyor. Ancak eğitimler niteliksizdir. Mesleki eğitim verecek kurumlar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yetkilendirilmektedir ancak kamuoyunun bilmesini isteriz; Makina Mühendisleri Odası’nın asansör, vinç kullanıcılarına, kaynakçılara, iş makinası kullanacaklara ilişkin mesleki eğitim verme talepleri dahi reddediliyor, yetki verilmiyor. Yani mesleki eğitimlerin kâğıt üstünde kalması isteniyor.

Ve hep deniyor ki, “*ihmali olanlardan hesap sorulacak*”. Oysa “ihmallere” yol açan, yıllardır uygulanan politikalar. İşçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin politikaları belirleyenler, kararları tek başına alanlar, işyerlerine, madenlere ruhsatları verenler, işyerlerini denetleyenler, uzmanların, hekimlerin eğitimlerine, mesleki eğitimlere ilişkin yetkileri verenler bellidir. AKP iktidarı ve geçmişten bugüne bu konularda rol üstlenenlerin hiçbiri masum değildir. Davutoğlu ve Erdoğan sorumluluğu sadece işverenlere yıkamaz. 2002’den bu yana meydana gelen ölümlerde, insanların sakat kalmasında, işverenlerin, Çalışma ve Sosyal

Güvenlik Bakanlarının, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarının, madenlerdeki kazalar nedeni ile MİGEM Genel Müdürünün önemli sorumlulukları vardır. Evet sayın Davutoğlu; *“herhangi bir kurumun ihmali varsa kesinlikle hesabı sorulmalı”*dır ve sorumlular uzağımızda değildir.

Yıllardır söylediğimiz önerileri bir kez daha yineliyoruz:

- Kamu işletmeciliği ve kamusal denetim egemen olmalıdır.
- Çalışma yaşamı yukarıda belirttiğimiz problemler göz önünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.
- İşçi sağlığı ve iş güvenliğinin çok bilimli bir konu olması itibariyle, sendikaların, meslek odalarının, üniversitelerin karar süreçlerinden dışlanması kabul edilemez. Bu örgütlerin katılımı ile *Ulusal İşçi Sağlığı Güvenliği Kurumu* oluşturulmalı, bu kuruluşlar kurumun yönetiminde egemen olmalı; kurum, idari ve mali yönden bağımsız, demokratik bir işleyişe sahip olmalı; finansman kaynakları işveren ceza paraları ile *“iş kazalarıyla meslek hastalıkları sigortasının fazlalık veren bölümü”*nden oluşturulmalıdır.

Ulusal İşçi Sağlığı Güvenliği Kurumu oluşturuluncaya kadar geçecek sürede;

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının, işverenlerin yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini denetleyebilecek bir altyapıya sahip olan bilgi işlem sistemi aracılığı ile işyerleri izlenmeli, yükümlülüklerini yerine getirmeyenlere yönelik ağır cezalar uygulanmalıdır.
- Uzman ve hekimlerin tespit ve önerilerini bu sistem aracılığı ile bakanlığa iletmeleri sağlanmalıdır.
- Maden ve inşaat sektörleri başta olmak üzere, iş güvenliği uzmanlarının işyerinde çalışma süreleri artırılmalıdır. Çok tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde 50 veya daha fazla çalışan varsa, iş güvenliği uzmanı tam süreli olarak istihdam edilmelidir.
- Uzman, hekim eğitim süreleri artırılmalı, TTB ve TMMOB hekim ve uzman eğitiminde yetkili kılınmalı, işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanları her yıl bilgi yenileme eğitimine alınmalıdır.
- İşçilerin mesleki eğitimlerinde TMMOB’ye bağlı odalara yetki verilmelidir.
- İşyerlerinde yapılması gereken teknik periyodik kontroller, ölçümler konusunda TMMOB’ye bağlı odalara etkin rol verilmelidir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

Trafik/Servis Kazalarını ve Toplu Ölümleri Önlemek İçin Araç Teknik Denetimleri Geliştirilmelidir

(04.11.2014)

2014 yılında en az 1.600 işçimiz yaşamlarını iş cinayetlerinde kaybetmiştir. Bu “kaza”lara işçileri taşıyan trafik/servis kazaları da dâhildir. *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi* verilerine göre 2014 yılı Ekim ayında gerçekleşen 160 ölümün 53’ü trafik/servis kazalarında gerçekleşmiştir. İş kazası/cinayeti kapsamına girmeyen ve toplu ölümlere yol açan trafik/servis kazaları da bulunmaktadır. Bu kapsamda 2013 yılı Aralık ayında Malatya’nın Doğanşehir ilçesinde 6 öğretmen ve 1 sürücü; Kayseri de 9’u öğrenci 11 yurttaşımız elim trafik kazaları sonucu yaşamlarını kaybetmişlerdi. En son geçtiğimiz hafta Cuma günü Isparta’nın Yalvaç ilçesinde mevsimlik tarım işçilerini taşıyan servis midibüsünün devrilmesi sonucu 18 işçi yaşamını yitirmiş, 28 işçi de yaralanmıştı. Bu ölümler “kaza” biçiminde olsa da önlenebilirliklerinden hareketle birer cinayete dönüşmektedir. Zira araçların fenni muayenesinin önemi henüz yeterince kavranmış durumda değildir. Araç sahipleri veya sürücülerin çoğu henüz bu bilinçte değildir. Genel olarak ilgili araçların *araç muayenesinin* yapılmadığı, *kış lastiğinin* ve şehirlerarası yolculuk için şart olan *K2 belgesinin* bulunmadığı yapılan tespitlerde görülmektedir. Bu tür araçlara ilişkin denetim sorunları da bulunmaktadır.

En son Isparta Yalvaç’ta yaşanan son olayda 24 kişilik araca 46 kişi bindirildiği için aracın freninin tutmaması sonucu söz konusu acı olay ve ölümler gerçekleşmiştir. Zira frenlerin ısınma sonucu tutmaması (fren patlaması) söz konusudur. Trafığe çıkması doğru olmayan bir aracın yanlış kullanım-kapasite fazlası insan/yük taşınması ile standartlara uygun olmayan vakum takviyeli çift devre hidrolik sistemi yerine hava takviyeli tek devre hidrolik fren sisteminin takılması, bu felakete neden olmuştur. Araç üzerindeki onaysız dolayısıyla kaçak fren tadilatı; aşırı yüksek basınçta (180 bar) çalışacak şekilde tadil edilen tek devre hidrolik fren sisteminde hidrolik kaçağı (patlaması) olması kaçınılmazdır. Hidrolik kaçağı oluştuğunda aracı durduracak yedek bir sistem bulunmamakta ve el freni de yetersiz kalmaktadır.

Bu noktada soruyoruz: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı’nın görev, sorumluluk ve denetim alanında olan ve söz konusu yaşamsal eksikleri bulunan ticari araçlar rahatlıkla nasıl çalışabilmekte, trafiğe nasıl çıkabilmektedir?

Makina Mühendisleri Odası (MMO) olarak belirtiriz ki, ticari taşıt kazalarında *lastik ve fren* sorunları yüzde 80’in üzerinde yer almaktadır. Buna bir de kapasite fazlası insan/yük taşınması sorunu eklenmektedir. Yani sadece bu üç unsur özgülünde denetimlerin hakkıyla ve daha sık yapılmasıyla kazaların çok

büyük bir kısmı önlenabilir. Özellikle belirtmek isteriz, bu ve benzeri kazalar, insani gereklilikleri karşılamaya yönelik bilimin ve tekniğin gereği olan standart ve kuralların her düzeyde benimsenmesi ve uygulanması ile önlenebilecektir.

Bu kapsamda yeni bir mevzuat düzenlemesi yapılarak, ticari araçların periyodik bakım, enerji tasarrufu, sürücü eğitimi, güvenli bakım ve parça kullanımı gibi konularda MMO tarafından eğitilerek sertifika almış “Araç Teknik Denetim Mühendisleri”ne denetim yetkisi verilmeli ve ticari araçlar iki muayene arasında en az üç kez sökme/takmalı lastik ve fren ağırlıklı özel bir denetimden geçirilmelidir.

***TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu***

İş Cinayetleri Mevcut Sistemle Engellenemez!

(22.11.2016)

Kamuoyunun bildiği üzere iş cinayetlerine yol açan “iş kazaları” ve toplu iş cinayetleri artmaktadır. Kamuoyunun dikkatleri Şirvan’daki Bakır Madeninde yaşanan facia üzerine toplanmışken konunun bütününe dikkat çekmek istiyoruz.

Son birkaç günde meydana gelen iş kazası haberlerinden bazı başlıklar şöyledir:

- Şirvan’da Bakır Madeninde Göçük, 6 işçi öldü, 10 işçi toprak altında.
- Aydın Efeler’de çalıştığı inşaatın çatısından düşen alüminyum doğrama işçisi Hidayet K. yaşamını yitirdi.
- Bursa Yıldırım’da İnşaatta demir bağlarken tellere temas edip akıma kapılan 36 yaşındaki işçi Siyami Güner yaşamını yitirdi.
- İzmir Karabağlar’da forklift devrildi, sol kolu kopan işçi Bekir Gökdere yaşamını yitirdi.
- Niğde’de kafasına vinç emniyet demiri düşen 32 yaşındaki elektrik işçisi Özkan Ölmez yaşamını yitirdi.
- Sivas’ta dış cephe asansörü halatı koptu; Ömer Coşkun ve Abuzer Dalkıran yaşamını yitirdi.

Konu öylesine vahimdir ki, iş kazalarında her yıl, her ay ve her gün bir öncekini aratmakta, iş cinayetlerinde hayatlarını kaybedenlerin sayısı artmaktadır. 2016 yılı henüz bitmemiştir ancak yıl içerisinde iş cinayetlerinde hayatını kaybedenlerin sayısı geçen yılki 1.730’a daha şimdiden ulaşmış durumdadır.

Bu arada belirtmek isteriz, işyerlerindeki kazaların nedenleri, dikkatsizlik vb. işçilerden veya mühendislerden kaynaklanmamaktadır. Kazaların nedenleri alınmayan önlemler, üretimin ve çalışma yaşamının emekçiler aleyhine olan düzenlenme tarzından kaynaklanmaktadır. Biz bu nedenle “iş kazası” görünümüne dayalı ölümlere iş cinayeti diyoruz.

Hatırlanacağı gibi, iş kazalarında kitlesel ölümlerin yaşanması üzerine, 2012 yılında 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu çıkartıldı ve yasa sonrasında iş kazalarının biteceği mesajları verildi. Ancak kazalar, ölümler, sakat kalmalar azalmadı, sürekli olarak arttı. Çünkü kurulan sistem yanlıştı. Şöyle ki:

- Getirilen sistemde, bu alana ilişkin tüm yetkiler Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (ÇSGB) İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü elinde toplandı. Tüm düzenlemeler ilgili Genel Müdürlük tarafından yapılmakta, alana ilişkin hizmetin devredildiği Ortak Sağlık Güvenlik Birimleri (OSGB’ler), Eğitim Kurumları, iş güvenliği uzmanları ve işyeri hekimlerine ilişkin tüm kararlar, eğitimler, denetlemeler,

cezalandırmalar bu genel müdürlük tarafından yerine getirilmektedir. Sendikaların, meslek örgütlerinin, demokratik kitle örgütlerinin görüşleri ise hiçbir şekilde dikkate alınmamaktadır. Konunun tek karar alıcısı, uygulayıcısı, denetleyicisi ÇSGB İş Sağlığı Güvenliği Genel Müdürlüğü olduğu sürece, yanlış kararlar alınmaya devam edecek, iş kazaları, ölümler ve diğer yaşamsal sorunlar sürecektir.

Bu durumu değiştirmek için; sendikaların, meslek örgütlerinin, üniversitelerin, işveren örgütlerinin de içerisinde yer aldığı idari ve mali yönden bağımsız bir Enstitü kurulmalı, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin tüm kararlar bu kurum tarafından alınmalı, uygulama bu kurum tarafından denetlenmelidir.

- İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri yaygın olarak OSGB denilen ticari kuruluşlar tarafından yerine getirilmektedir. Ancak, işverenler verilen hizmetin yeterliliği ile ilgilenmemekte, kendi yükümlülüklerinden kaçınmaktadır. OSGB'ler ticari ilişki içerisinde bulunduğu işyerlerinde iş güvenliği önlemlerinin alınmasında yeterince yaptırımcı olamamaktadırlar.

Bu nedenle, hizmetin ticari kuruluşlar tarafından verilmesi anlayışından vazgeçilmeli, bu hizmet yukarıda önerdiğimiz Enstitünün yerel ayaklarınca yerine getirilmeli, işyerlerinde de işçilerin ve Enstitünün yerel temsilcilerinin söz sahibi olduğu bir yapı oluşturulmalıdır.

- Elbette ki sağlıklı, güvenli işyeri yaratılması yükümlülüğü işverenlere ait bir yükümlülüktür ve bu yükümlülük yerine getirilirken hiçbir şekilde maliyet hesabı yapılamaz, insan canının değeri hiçbir maddi varlıkla karşılaştırılmaz. Bunun yanında, işverenlerce OSGB'lere sadece rehberlik hizmeti için kaynak aktarılmaktadır.

6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Kanunu'na göre işyerleri; Az Tehlikeli, Tehlikeli ve Çok Tehlikeli olarak üç grupta toplanmıştır. 2015 yılı rakamlarına göre;

Az tehlikeli sınıfta yer alan iş yerlerinde 4 milyon 745 bin,

Tehlikeli sınıfta yer alan iş yerlerinde 4 milyon 420 bin,

Çok tehlikeli sınıfta yer alan iş yerlerinde ise 3 milyon 319 bin işçi istihdam edilmektedir.

2017 yılı itibari ile bu rakama 3 milyon civarında kamu çalışanı eklenecektir.

Yani OSGB'lerin hizmet verdiği çalışan sayısı 16 milyon civarında olacaktır. Bugünkü koşullarda OSGB'ler aylık olarak kişi başına 50 TL

civarında bir ücretle bu hizmeti yerine getirmektedirler. Dolayısı ile bu hizmetin yerine getirilmesi için işverenler ödedikleri SGK primlerinin dışında aylık olarak OSGB'lere yaklaşık 800 milyon TL bedel ödemektedirler. Bunun dışında sağlık muayenesi tetkikleri, periyodik kontroller, ortam ölçümleri, özel eğitimler vb. nedenlerle de ödemede bulunmaktadır. Yani aylık ortalama 1 milyar TL'nin üzerinde harcama yapmaktadırlar. Ama kazalar ve ölümler artmaktadır. ÇSGB tek söz söyleyici, uygulayıcı, denetleyici olduğu sürece de azalmayacaktır. İşveren tarafından yapılan bu harcama (birçok Avrupa ülkesinde “sigorta fonu” adı altında kullanılmakta, sözü edilen Enstitü karar alma, denetleme ve tazmin rolünü yerine getirmektedir), önerdiğimiz Enstitü finansmanı ve denetim uygulamaları için kullanıldığında işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında önemli bir adım atılmış olacaktır.

Dolayısı ile; kaynaklar, zaten sorun ve yanlışlarla dolu olan sistemi iyileştiren değil, daha da kötüleştiren bir yapıya dönüştüren ticari kuruluşlara değil, içerisinde ÇSGB'nin MEB'in, Sağlık Bakanlığı'nın, sendikaların, TMMOB'nin TTB'nin, üniversitelerin ve diğer ilgili kuruluşların yer aldığı Enstitü tarafından kullanıldığında verimli bir çözüme ulaşılacaktır. Aksi takdirde, “iş kazaları” ve ölümler, bugüne kadar olduğu gibi her gün, her ay, her yıl artış göstermeye devam edecektir.

Ali Ekber Çakar

TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Kız Öğrenci Yurdundaki Vahşetin Nedeni Denetimsizliktir

(30.11.2016)

29 Kasım 2016 tarihinde Adana'nın Aladağ ilçesindeki 3 katlı Özel Aladağ Tahsil Çağındaki Talebelere Yardım Derneği Ortaöğretim Kız Öğrenci Yurdu'nda çıkan yangın sonucu 11'i çocuğumuz ve biri eğitmen olmak üzere 12 kişi hayatını kaybetmiştir. Bu acı olaydan dolayı öncelikle halkımızın acısını yürekte paylaşıyor, çocuklarını kaybeden ailelere başsağlığı, yaralı çocuklarımıza acil şifalar diliyoruz.

Bu vahşet, ne yazık ki ilkokul öğrencilerine yönelik yurt yapmanın yasak olduğu ülkemizde ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın izniyle açılan bir yurttan gerçekleşmiştir. Ayrıca, şimdiye kadar farklı nedenler belirtilmiş olsa da çıkan yangının ihmaller zincirinin ve denetimsizliğin bir sonucu olduğu ortadadır. Bu, düpedüz insan hayatını hiçe sayan kuralsızlığın, cemaat-tarikat yapılarına açık eğitim ve barınma sisteminin bir sonucudur.

Soruyoruz: Başta eğitim ve ilişkili binalar olmak üzere kamusal yapılarda yangın önlemlerini almak ve sürekli kılmak için daha kaç yangının olması ve kaç canımızın kaybedilmesi gerekecektir? Bu noktada belirtmek isteriz, ülkemizde binalarda yangına karşı alınacak önlemler "Binaların Yangından Korunması Hakkındaki Yönetmelik" ile düzenlenmiştir. Binalarda tesis edilmesi zorunlu yapı malzemeleri, söndürme, algılama ve uyarı sistemleri Yönetmeliğin ilgili maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddelerde, yine tesis edilen sistemler için gerekli olan bakım ve periyodik kontrollerin yapılacağı belirtilmektedir. Denetim ile ilgili maddelerinde ise özel yapılarda denetimin itfaiye tarafından yapılması gerektiği belirtilmektedir. Ancak bu denetimlerin neredeyse hiç yapılmadığı görülmektedir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak, söz konusu sistemlerin gerekli olan periyodik kontrol ve testlerinin takibinin, bağımsız kuruluşlar tarafından yapılarak yıllık denetimleri tabi tutulması gerektiğini kamuoyuna belirtmek isteriz.

Başta okullar ve yurtlar olmak üzere kamuya açık alanların denetimi uzman meslek Odalarımızın da katılımı ile yapılmalı, bu tür facialara son verecek önlemlerin bir an önce alınması gerekmektedir. En değerli varlıklarımız olan çocuklarımızın yerleştirildikleri yurtlar da tarikat ve cemaatlerin ellerinden geri alınmalı, laik parasız kamusal eğitim ve parasız kamusal barınma olanakları sağlanmalı, denetimleri de mutlaka yapılmalıdır.

Ali Ekber Çakar
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası Kabul Edileli Beş Yıl Oldu Ancak İş Cinayetlerinden Ölümler Önceki Altı Yıla Göre Yüzde 154 Arttı

(30.06.2017)

İş kazaları sonucu toplu ölümlerin artması nedeniyle, bundan tam 5 yıl önce 30 Haziran 2012 tarihinde çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası'nın kabul edilmesinin bugün itibarıyla beşinci yılındayız. Yasa ilk gündeme geldiğinde ve üzerinde yapılan değişikliklere dair, *iş kazaları ve meslek hastalıklarının bu yasa ve mevzuat ile önlenemeyeceğini* hep söylediğimiz bilinmektedir. Hem bu yasa hem de iş güvenliği uzmanlığı, hekimliği ve diğer sağlık personeline ilişkin yönetmeliklerin defalarca değiştirilmesine rağmen kazalar ve iş cinayetleri artarak devam etmektedir. Bilindiği üzere SGK verileri de bu yöndedir.

Yine bilindiği üzere her gün en az beş kişi iş kazalarında hayatını kaybetmektedir. Oysa 2012 yılında Yasa çıkarılırken, "iş kazalarını önleyeceği" özellikle belirtiliyordu. Fakat Yasa çıktığından bu yana en az 7 bin 693 çalışan hayatını kaybetmiştir. Bu rakam 2012 öncesi 6 yılın toplam ölüm sayısından yüzde 154 fazladır. Yasa çıktığından bu yana 2012-2015 yıllarında yaşanan iş kazası sayısı (SGK 2016 verileri henüz yayınlanmamıştır) toplam 728 bin 883, önceki beş yılın toplam iş kazası sayısı ise 350 bin 11'dir. Yani iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümlerde yüksek oranlı artışlar söz konusudur.

Ayrıca iş güvenliği önlemlerinin alınmaması yalnızca çalışanları değil, örneğin son günlerdeki havuz foseptik kazalarında görüldüğü gibi işyerlerinde bir şekilde bulunanları da etkilemektedir.

SGK'nın iş kazası, meslek hastalıkları istatistikleri incelendiğinde görülmektedir ki; Yasa çıktığından bu yana hiç birşey değişmemiştir; kaza tipleri aynı, işkollarına göre kaza sayısı aynı, işyeri büyüklüklerine göre kaza sayısı, ölüm oranı sayısı vb. veriler aynıdır. Örneğin 2013 yılında iş kazası sıklık hızı (her 100 saatte meydana gelen iş kazası sayısı) 1.32 olarak gerçekleşti, 2014 yılında iş kazası sıklık hızı 1,47; 2015 yılında 1,52 oldu. 2013 yılında iş kazası ağırlık hızı (her 100 saatte meydana gelen iş kazası sonucu kaybedilen iş saati) 0,41 olarak gerçekleşti, 2014 yılında iş kazası ağırlık hızı 0,41; 2015 yılında 0.45 oldu.

2002 yılından önce işyerleri kurulmadan önce, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndan (ÇSGB) "işyerinin iş sağlığı güvenliği kurallarına uygun olduğuna dair kurma İzin" alınırdı, ancak bu uygulama kaldırıldı. Aynı şekilde, işyerinin çalışması sırasında eksikliklerin olmadığını gösteren "İşletme Belgesi" de kaldırılmıştır.

Yasanın kabul edildiği günden beri söylüyoruz: 6331 sayılı Yasa ve getirilen sistem ile iş kazaları önlenemez. Mevcut sistem, tüm kuralların ÇSGB

tarafından belirlendiği, işyerlerinin denetlenmediği, işyerlerine yaptırım uygulanmadığı, pratikte işçi sağlığı ve iş güvenliğini sağlamanın işveren yükümlülüğü olmaktan çıkarılıp iş güvenliği uzmanının yükümlülüğü haline getirildiği bir sistemdir.

Aradan geçen beş yıl gösterdi ki, bu sistemde kazalar, ölümler önlenemiyor. Eğitim, denetim dâhil işçi sağlığı ve iş güvenliği üzerine kararların alınacağı; sendikalar, üniversiteler, TMMOB, TTB'nin de aralarında bulunduğu, idari ve mali yönden bağımsız bir *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsü* kurulmadığı ve mevzuat ile uygulamalar değiştirilmediği sürece her gün, her ay, her yıl kazaları ve can kayıplarını yine konuşuyor olacağız.

Çalışma yaşamına ilişkin düzenlemeler bu enstitü tarafından bütünüyle yeniden düzenlenmeli; esnek ve taşeron çalışma yasaklanmalı, örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkının önündeki engeller kaldırılmalıdır. İSG alanında yapılacak düzenlemeler ancak bu şekilde anlamlı olabilecektir.

Ali Ekber Çakar
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Mesleki Yeterliliğin Niteliksizleştirilmesinin Önü Açılmaktadır

(18.05.2018)

Yükseköğretim Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunu Tasarısı TBMM Genel Kurulunda 9 Mayıs 2018 tarihinde kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Kanun ile birlikte; 5580 sayılı *Özel Öğretim Kurumları Kanunu*'nun 6'ncı maddesine "Bu Kanun kapsamında faaliyet gösteren kurumlarda, Bakanlıkça belirlenen programları başarıyla tamamlayanlar aldıkları kurs bitirme belgeleriyle tamamladıkları programlara ilişkin işyerlerinde çalışabilir ve işyeri açabilirler. Bu durumda olan kişiler için başkaca bir meslek belgesi aranmaz.

Uygulanan program doğrultusunda yapılacak kurs bitirme, seviye tespit ve seviye tamamlama sınavları ile programın gerektirdiği diğer sınavlar için sınava girenlerden alınacak sınav ücretleri, bu ücretlerden bu sınavlarda görevlendirilenlere ödenecek ücretler ve sınav giderleri ile sınavların usul ve esasları Bakanlıkça belirlenir" hükmü eklenmiştir.

Öncelikle Kanun değişikliği üzerine konunun birinci dereceden muhatabı olan birçok kurum ve kuruluş gibi Odamızdan da bir görüş alınmadığını belirtmek isteriz.

Söz konusu Kanun değişikliği ile birlikte, ülkemizde yıllardır farklı kurum ve kuruluşların yoğun emeğiyle oluşturulan ulusal mesleki yeterlilik ve belgelendirme süreçleri yok sayılmaktadır. Şöyle ki Milli Eğitim Bakanlığı'na izin verilerek faaliyet gösteren Özel Eğitim Kurumları tarafından yürütülen kurs programlarını tamamlayanların başka bir belgeye yani MEB Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü'nce verilen çıraklık, kalfalık, ustalık ve Mesleki Yeterlilik Kurumu tarafından verilen Mesleki Yeterlilik Belgesi vb. belgelere ihtiyaç duymaksızın çalışabilmelerine ve iş yeri açmalarına imkân sağlanmaktadır.

Bu düzenleme ayrıca mevcut mesleki teknik orta eğitim ile çıraklık, kalfalık, ustalıkla ilgili yapı ve uygulamaları ortadan kaldıracak tehlikelere kapı aralamaktadır.

Mesleki eğitimin kamu ve toplum çıkarını göz ardı ederek sadece özel eğitim kurumlarına bırakılamayacak kadar ciddi bir konudur. Çünkü özel eğitim kurumları kâr etme esasına göre çalışan işyerleridir. Özel eğitim kurumlarını uzmanlıkları ile ilgili olmayan alanlarda eğitim ve belgelendirmede yetkilendirmek, gerek söz konusu işlerin belgelendirilmiş ehil ellerde

yürütülmemesine, gerekse çalışma yaşamı ve sanayide yaşanacak yeni işçi sağlığı ve iş güvenliği sorunlarına ve iş kazalarına yol açacaktır.

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından Yetkilendirilmiş olan Odamız ve diğer Belgelendirme Kuruluşları, Türk Akreditasyon Kurumu (TÜRKAK) tarafından akredite edilmiş olup, bu kuruluşlar tarafından verilen belgelerin ulusal ve uluslararası tanınırlığı yüksek düzeydedir. Örneğin Odamız 2004 yılından bu yana ulusal ve uluslararası standartlara uygun olarak kurmuş olduğu belgelendirme sistemi çerçevesinde işleyişini sürdürmektedir. Söz konusu kanun ile eğitim sonrası belgelendirme ve akreditasyon süreçlerinde oluşturulan birikimlerin heba olması ve uluslararası nitelikteki üçüncü göz denetiminden çıkmak ülkemiz için büyük bir kayıp olacaktır.

Uluslararası nitelikte personel belgelendirme standardına uygun şekilde ölçme ve değerlendirmeye tabi tutulmadan, yani sınav ve belgelendirme yapılmadan çalışmasına izin verilmesi niteliksiz iş gücünün yani teknik bilgi ve beceri seviyesi düşük çalışanların özellikle tehlikeli ve çok tehlikeli işlerde çalıştırılmasına ve iş kazalarının artmasına neden olacaktır. Bununla beraber tehlikeli ve çok tehlikeli meslekler başta olmak üzere üretimde mesleki beceri gerektiren işlerde de kurs bitirme belgesi ile istihdam imkân dâhilinde olacağından başta MYK Mesleki Yeterlilik Belgesi olmak üzere Milli Eğitim Bakanlığı tarafından verilen çıraklık, kalfalık ve ustalık belgeleri de devre dışı bırakılacaktır.

Sonuç olarak, çalışanların işçi sağlığı ve iş güvenliği kapsamındaki bilgi ve mesleki yeterliliklerinin ulusal ve uluslararası standartlara uygun, teorik ve pratik performansa dayalı olarak ölçülmesi esasına dayalı sistemin devre dışı bırakılması doğru değildir. Mesleki yeterlilik eğitimden uygulamaya dek bir bütünlük oluşturmaktadır ve ilgili bütün tarafların karar alma süreçlerine dahil edilmesi gerekmektedir. İş kazalarının artmasına ve çalışma yaşamında yeni hayati sorunlara yol açacak bu konunun yeniden düzenlenmesi gerekmektedir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Alanındaki Son Düzenleme Yeni İş Kazaları ve İş Cinayetlerine Yol Açıcı Mahiyettedir

(23.05.2018)

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 21 Mayıs 2018 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlatılarak yürürlüğe giren “İşyerlerinde İşveren veya İşveren Vekili Tarafından Yürütülecek İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerine İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”te işçi sağlığı ve iş güvenliği alanında yeni sorunlar oluşturacak önemli değişiklikler yapılmıştır.

Yönetmeliğin 1. maddesinin önceki halinde, “*Bu Yönetmeliğin amacı; ondan az çalışanı bulunan ve az tehlikeli sınıfta yer alan işyerlerinde, iş sağlığı ve güvenliği hizmetlerinin işveren veya işveren vekili tarafından yürütülebilmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir*” deniliyordu. 10.09.2014 tarihli 6552 sayılı Kanun ile 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’nda yapılan değişiklik de göz önünde bulundurularak Yönetmelikte yer alan “on” çalışan sayısı “elli” olarak değiştirilmiş ve yönetmelik 1-49 çalışanı bulunan işyerlerini kapsar hale getirilmiştir. Bu çerçevede 1-49 çalışanı olan işyerlerinde iş güvenliği uzmanlığı ve işyeri hekimliğini mesleği ne olursa olsun işveren veya işveren vekili yerine getirebilecektir.

SGK 2016 yılı verilerine göre 1-9 çalışanı bulunan toplam 1 milyon 504 bin 779 işyerinde çalışan 4 milyon 31 bin 476 sigortalıyı kapsayan yönetmelik, yeni haliyle toplam 1 milyon 749 bin 240 işletmenin yüzde 97,88’ini (1 milyon 714 bin 61 işyerini) ve toplam 13 milyon 775 bin 188 sigortalının 8 milyon 90 bin 942 sini (yüzde 58,74) ’ünü kapsar hale getirilmiştir.

Oysa 2016 yılında meydana gelen 286 bin 68 iş kazasının 87 bin 318’i (oran olarak yüzde 30,52’si) 50’den az işçinin çalıştığı işyerlerinde meydana geldi. İş kazalarında yaşamını kaybeden 1.405 kişinin 855’i (oran olarak yüzde 60,85’i) İş Sağlığı Güvenliği Kurulu’nun kurulma zorunluluğu olmayan, son değişiklikte işyeri hekimi ve iş güvenliği hizmeti de alınmayacak olan 50 den az çalışanın bulunduğu işyerlerinde çalışıyordu.

İşyerinde işçi sağlığı ve güvenliğinin sağlanması yükümlülüğü elbette işverenin yükümlülüğüdür. Ancak, işçi sağlığı ve iş güvenliği konusunda işverenlere rehberlik yapmakta olan İş Sağlığı Güvenliği Kurulları ile iş güvenliği mühendisleri/uzmanları ve işyeri hekimlerinin devreden çıkarılması ve bu hizmetin toplam 16 saat eğitim alacak olan işveren veya işveren vekili tarafından yürütülmesi mevcut sorunlara yeni hayati sorunlar ekleyecek, iş kazalarının, iş kazaları sonucu ölümlerin ve meslek hastalıklarının artmasına neden olacaktır.

Yönetmelikte yapılan bir diğer önemli değişiklik eğitim verecek kurum ve kuruluşlara yapılan eklemelerdir. *“Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu ve bağlı odalar, Türkiye Belediyeler Birliği, işçi ve işveren kuruluşları, Milli Eğitim Bakanlığı ile üniversiteler”* yönetmeliğe eklenirken konunun bilimsel mesleki tarafları olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği-TMMOB’ye ve Türk Tabipler Birliği-TTB’ye yer verilmemiştir. Oysa işçi sağlığı ve iş güvenliği, tıp, mühendislik ve sosyal bilimler ile bağlantılı çok-bilimli bir alandır ve ne yazık ki bu disiplinler ile meslek örgütleri süreçten dışlanmaktadır. Bu noktada İSG mevzuatını sermaye çıkarlarının belirlediği şeklindeki görüşümüzü yinelemek durumundayız. Öyle ki İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası sorumlulukları *işverenden çok uzmanlara ve hekimlere* yüklemiştir. *Tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği* dışlanmış, uzmanlar *işverene bağımlı* kılınmış, iş kazalarında *işverenlerin sorumluluğu neredeyse* kaldırılmıştır.

Bu noktada belirtmek isteriz, toplu iş cinayetlerine de dönüşen iş kazaları ve meslek hastalıkları, sermayenin azami kâr hırsı ve emek aleyhine politikalarından kaynaklanmaktadır. Serbestleştirme, özelleştirme, sendikasızlaştırma, taşeronlaştırma, esnek/güvencesiz istihdam biçimleri, çalışma koşullarının ağırlığı, kadın, genç, çocuk emeği sömürsü ile kayıt dışı istihdam, iş kazaları ve meslek hastalıklarının artmasının başlıca nedenleri arasındadır.

Yönetmelik değişikliğiyle yetkilendirilen kuruluşlar arasında yer alan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği-TOBB Başkanının kısa bir süre önce genel kurullarında yaptığı konuşma bu gerçekliğin açıkça dile getirilişi olmuştur. *“Kültürümüzde güzel bir söz var: ‘zorlaştırmayın, kolaylaştırın’.* Biz de iş ve yatırım ortamı önündeki engelleri tespit edip, hükümetimizle birlikte kaldırdık. En çok şikâyet ettiğimiz konu olan, istihdam maliyetlerinin düşürülmesini sağladık. İş sağlığı ve güvenliği mevzuatı, KOBİ’lerimize büyük yükler getiriyordu, bunları kaldırttık.” Durum böyle ise yönetmeliğin 15. maddesindeki *“Bu Yönetmelik hükümlerini Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı yürütür”* ifadesinin herhalde *“TOBB tarafından önerilen şekilde yürütülür”* şeklinde değiştirilmesi de gerekir!

TMMOB Makine Mühendisleri Odası olarak işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin sermaye çevrelerinin çıkarlarına göre değil çalışanlardan yana, sendikalar, üniversiteler, TMMOB ve TTB’nin görüşleri ve kamusal denetim ekseninde düzenlenmeyi beklemediğini belirtmek istiyoruz. Aksi durumda iş kazaları ve iş kazası sonucu ölümler artarak devam edecektir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Yatağan Termik Santralindeki Kazanın Nedeni Bakım, Onarım, Yenileme Çalışmalarının Yapılmaması ve Kamusal Denetim Eksikliğidir

(30.07.2018)

Muğla'nın Yatağan ilçesindeki Yatağan Termik Santrali'nde kazanları besleyen kömür bant sisteminin çökmesi sonucu oluşan kazada 11 kişi yaralı olarak kurtarılırken göçük altında kalan 2 işçi yaşamını kaybetmiştir.

İSG'nin önemi ve yapılması gerekenler

Bu olay, işçi sağlığı ve iş güvenliğinin (İSG) önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Sorunların çözümü için düzenleyici mevzuatın varlığı zorunlu bir önkoşuldur. Yasal metinler ne kadar nitelikli olsa da uygulamaya nemelazımcılık egemen ise, karşı karşıya kaldığımız sorunlar çözülmez. Sorunların çözümü için, önce sorun ve nedenleri doğru tanımlanmalı, sonra sorunu ötelemek veya gizlemek için değil bütünüyle ortadan kaldırmak için yapılması gerekenler belirlenmeli, belirlenen önlemler eksiksiz uygulanmalı ve uygulamaların doğru yapılıp yapılmadığı denetlenmelidir.

Tarım, maden, inşaat, enerji, imalat sanayi vb. bütün sektörlerde kullanılan makina ve ekipmanların normal bakım ve onarımı düzenli olarak yapılmalı, bakım ve onarımın düzgün yapıldığı, makina ve ekipmanların çalışanlar için bir risk oluşturup-oluşturmadığı periyodik bakımlarla kontrol edilmelidir.

Kazaların teknik nedenleri ve önlemleri

Yatağan Termik Santralinde madenlerde çıkarılan kömürün santral sahasına taşınması için kullanılan kömür nakil sisteminin göçmesi ile sonuçlanan kaza, alınması gereken önlemleri ve yapılması gereken çalışmalara bir kez daha işaret etmiştir.

Her kazanın teknik bir nedeni vardır, bu kazanın da olası teknik nedenleri vardır. Ortam ve iklim şartlarının hızlandırıcı etkisiyle korozyon, metal yorgunluğu, mekanik arızalar gibi sebeplerle konveyör sisteminin çalışma kapasitesinde düşme ve aynı hatta daha fazla yük ile çalıştırılmaya devam edilmesi kazaya neden olmuş olabilir. Konveyör sisteminin taşıyıcı kolonları, oluşan korozyon ve metal yorgunluğu nedeniyle konveyör sistemini ve taşınan kömürün yükü taşıyamaz hale gelerek çökmelere neden olmuş olabilir. Kaynaklı veya perçinli birleştirmelerde oluşan çatlaklar, yapılan iyileştirme ve tamiratların yetersiz olması veya yeterliliğinin tespit edilmemiş olması da diğer bir sebeptir. Yapılan bilirkişilik incelemeleri ile kazanın nedeni netleşecektir. Ancak iş kazalarının/cinayetlerinin *ortak nedeni*, sermaye ve devletin işçilerin canını önemsememesidir.

İşçi sağlığı ve güvenliği ile biraz ilgisi olan herkes bilir ki bütün kazalar öngörülebilir. Her kaza yönetim sistemi kurulması, mühendislik ve idari önlemlerin alınması ile önlenebilir. Kaza meydana gelmesi olasılığı da göz önünde bulundurularak zarar azaltıcı önlemler alınır. Olumsuz durumlara yönelik acil durum planlaması yapılır, kriz yönetimi sistemi kurulur.

Kazaların özelleştirme kaynaklı nedenleri

Ancak özelleştirme, taşeronlaşma, rodovans (kiralama) gibi yanlış uygulamalarla kamu kurum ve kuruluşlarında uzun yıllar sonucu elde edilmiş olan bilgi ve deneyim birikimi kaybedilmekte ve adeta bu tür iş kazalarına çağrı yapılmaktadır. Özelleştirilecekleri gerekçesi ile kamu elindeyken de, uzun zamandır bakım/onarım/yenileme çalışmaları aksamış olan termik santralleri devralan ve genellikle maden ve santral işletmeciliğinde yeterli bilgi ve deneyim sahibi olmayan özel şirketler de, bir an önce ve her ne pahasına olursa olsun üretimi artırma tutkusunu ve çalışanların hayatına mal olma pahasına da olsa İSG kurallarını dikkate almamakta, bakım/onarım/yenileme çalışmalarını yapmamaktadır.

Yatağan Termik Santralında kömür taşıyıcı sistemde ve taşıma kolonlarında gerekli onarım ve yenilemenin yapılmamış olması, yalnızca bilgi yetersizliği ve tecrübesizlik olarak değerlendirilmemelidir. Teknik bilgiye dayalı bakım ve denetim mekanizmalarının olmadığı bir sistemde bu kazalar artarak devam edecektir.

İSG Yasası'nın sorunlu yönleri

İş kazaları sonucu toplu ölümlerin artması nedeniyle 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası ile iş güvenliği uzmanlığı, hekimliği ve diğer sağlık personeline ilişkin yönetmeliklerin defalarca değiştirilmesine rağmen kazalar ve iş cinayetleri artarak devam etmektedir. SGK verileri de bu yöndedir.

Bilindiği üzere, İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, İSG konusunu *işverenden çok uzmanlara ve hekimlere* yüklemiştir. Ayrıca yasa yayımlandığından bu yana iş güvenliği uzmanı, işyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin *işyerlerine verecekleri hizmet süresi* sürekli olarak azaltılmıştır. Zira amaç, uzman, hekim ve diğer sağlık personelinin işyerlerine *maliyetini* azaltmaktır. Bu personelin ayda 8 dakika, 12 dakika, 16 dakika gibi çok kısa sürelerle görev yaptığı işyerlerinde iş kazaları ve meslek hastalıklarının azalmasını beklemek mümkün değildir.

Yasa ile işyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline verilecek *eğitim hizmetleri, dışarıdan satın alma yoluyla ticari danışmanlık* hizmetlerine dönüştürülmüştür. İş güvenliği mühendisliği ile

teknisyenlik, “iş güvenliği uzmanlığı” altında bir tutulmuştur. Uzmanlar yanlarında ücretli olarak çalıştıkları işverene bağımlı kılınmış; iş kazalarında işverenlerin sorumluluğu ortadan kaldırılmıştır. Yasadan sonra, yüzlerce eğitim kurumu ve iki binin üzerinde Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi (OSGB) kurulmuş, fakat yapılan düzenlemeler sonucu bunlar kapanmaya başlamış, ülkemiz “eğitim kurumu” ve OSGB çöplüğüne dönüşmüştür.

Önerilerimiz

Sendikaların ve meslek örgütlerinin görüşleri alınmadan yapılan düzenlemeler iş kazalarını azaltmamakta, tersine hatalı ve eksik düzenlemeler iş kazalarının artmasına neden olmaktadır. Tüm çalışanların işçi sağlığı ve güvenliği için, evlere, ocaklara ateşler düşmemesi için; başta Çalışma, Sosyal Hizmetler ve Aile Bakanlığı ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olmak üzere tüm kamu yönetimini, aşağıdaki önerilerimize kulak vermeye, dinlemeye, anlamaya ve bir an önce uygulamaya çağırıyoruz.

- Bakanlıklar ve ilgili tüm kamu kurumları, kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir. *TMMOB’ye bağlı Meslek Odaları olarak bu konudaki çalışmalara katkı koymaya, destek vermeye hazır olduğumuzu önemle belirtmek isteriz.*
- Yatağan santralında çöken konveyör sisteminin, periyodik kontrollerinin yapılması zorunlu ekipmanlar arasında bulunmadığı unutulmamalı, periyodik kontrollerinin yapılması zorunlu olan makina ekipman listesi genişletilmeli, tarım, maden, inşaat, enerji, imalat sanayi vb. bütün sektörlerde kullanılan makina ve ekipmanlarının düzenli periyodik kontrollerinin yapılması mevzuata eklenmelidir.
- İSG hizmetlerinin “piyasa koşullarında” verilmesi anlayışı dışlanmalı; *toplum çıkarı, kamu hizmeti, kamu denetimi* anlayışı hâkim olmalıdır.
- Örgütlenme, toplu sözleşme ve grev hakkının önündeki tüm engeller kaldırılmalı; esnek, güvencesiz, taşeron çalışma biçimleri yasaklanmalıdır.
- İSG ile ilgili düzenleme ve uygulamalar, ayrımsız, kısıtlamasız bütün işyerlerini ve her statüdeki tüm çalışanları kapsamalıdır. Düzenlemeler “işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasının öncelikle işverenin görevi olduğu” ilkesinden hareketle yapılmalıdır.
- İşyerinde tutulan bakım-kontrol raporlarının İSG Kurulu tarafından takibinin yapılması sağlanmalıdır.

- Bakanlık eliyle işletmeler için hazırlanan risk değerlendirme raporlarında belirtilen eksikliklerin yerine getirilip getirilmediği kontrol edilmeli, giderilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- İşyerlerinin denetimi sayıca artırılmalı, idari yaptırımlar ve para cezası da artırılmalı ve mutlaka uygulanmalıdır.
- Çalışan temsilcilerinin işyerlerinin büyüklüğüne göre belirlenecek süre ile işyerinin bütününde her gün gözlem yapması ve rapor etme olanağı yaratılmalı ve iş güvenceleri olmalıdır.

TMMOB ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
TMMOB KİMYA MÜHENDİSLERİ ODASI
TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
TMMOB MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI

Artış Gösteren Fabrika/Tesis Yangınlarını Önlemek İçin Endüstriyel Yangın Güvenliği Önlemleri ve Kamusal Denetim Şarttır

(31.07.2019)

Kamuoyuna yansıdığı üzere neredeyse hemen her gün bir fabrika yangını olmaktadır. 2017 yılında en az 182 endüstriyel yangın, 2018 yılında en az 385 endüstriyel yangın olayı olmuştur. Bu yangınlarda en az 25 kişi ölmüş, en az 72 kişi de yaralanmıştır. (Yangın oluşan işyerlerinin sadece yüzde 23'ünün unvanları basına yansımıştır.) Bu yangınların 107'si (yüzde 25'i) tekstil sektöründe, 71'i (yüzde 16'sı) metal sektöründe, 58'i (yüzde 13'ü) ağaç-kâğıt-mobilya sektöründe, 50'si (yüzde 11'i) plastik sektöründe, 44'ü gıda sektöründe (yüzde 10'u) olmuştur. Yangınların yüzde 55'i Marmara Bölgesinde, yüzde 14'ü Ege Bölgesinde; il bazında ise yangınların 157'si İstanbul'da, 23'ü Kocaeli'nde, 19'u İzmir'de, 18'i Sakarya'da, 16'sı Bursa'da olmuştur. Yangınların yüzde 75'inin nedeni bilinmemektedir. Nedenleri bilinen endüstriyel yangınların yüzde 67'si mekanik kıvılcım, yüzde 12,84'ü elektriksel kıvılcım, yüzde 4,13'ü aşırı ısınma nedeniyle oluşmuştur.

Endüstriyel yangınlar kapsamında değerlendirilmesi gereken bu yangınların özellikle son yıllarda sıklıkla olması, konuya ciddiyetle eğilmeyi gerektirmektedir. Bu noktada 4857 sayılı İş Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı İş Güvenliği Kanunu vb. düzenlemelerle getirilen sistemin yangın, patlama ve iş kazaları/iş cinayetleri vakalarını önlemek üzerine kurgulanmadığını belirtmeliyiz. Getirilen kimi kurullar da kâğıt üzerinde kalmaktadır. İşyerlerindeki olaylarda tüm sorumluluk eğer var ise iş güvenliği uzmanlarına yüklenmekte ve bu uzmanların belirttikleri teknik gereklilikler yerine getirilmemektedir.

Endüstriyel yangınlara yaygın yaklaşım sorunu

Ülkemizde özellikle sanayi bölgelerinde ciddi bir sorun olan yangın güvenliği problemi, medyadaki yangın haberleri ile kendini belli etmektedir. Yangınlarda ve sonrasında yapılan çalışmalar, yangınların ilk tespitlere yansıyan kaynağını bulmaktan öteye gitmemekte ve çoğu zaman olay çözülmüş sayılmaktadır. Yaşanan can kayıpları, yangınların çevreye/doğaya etkileri ve yaşanan maddi kayıplar ile asıl yapılması gerekenler ise göz ardı edilmektedir. Endüstriyel tesislerin uygun olmayan imar planlarına, tekniğe, yönetmelik ve standartlara uygun yapılmayan pasif ve aktif yangın önlemleri sonucunda felaketler kaçınılmaz hale gelmektedir. Örneğin yangın için hayati önem taşıyan itfaiye

araçları için tasarlanan ring hatlarının birçok firmada depolama alanı olarak kapatılması, ciddi bir yangın sıçraması ve itfaiyenin müdahale edememesi riskini ortaya çıkarmaktadır.

Endüstriyel yangınların teknik nedenleri

Endüstriyel yangınların nedenlerini şöyle sıralamak mümkündür: Elektrik kaynaklı (statik elektrik, elektriksel kıvılcım, yıldırım vb.); sıcak yüzeyler (eritme potaları, buhar boruları, fırın ve aşırı ısınan motorlar vb.); uygun olmayan koşullarda depolanan parlayıcı ve patlayıcı maddeler; uygun olmayan üretim koşulları ve teknikleri; ateşli yapılan işler (kaynak, taşlama, kesme vb.); tozlu ortamlardan kaynaklı patlamalar ve yangınlar; uygun olmayan akü şarj odaları; tütün ürünleri; iş kazası ve doğal afet sonrası oluşmalar; komşu tesisten çıkan yangın sıçraması; gaz ve sıvı sızıntıları. Ve belki en büyük sorun da konusunda uzman olduğu düşünülen kişilerin konunun ciddiyetinin farkına varamamış olması veya yeterli teknik altyapılarının olmamasıdır.

Yangın sonrası yapılan incelemelerde dikkat edilmesi gerekenler

Yangın sonrası uzmanlar ve bilirkişiler tarafından olay yerinde çok titiz ve ayrıntılı bir inceleme yapılmalı ve aşağıda belirtilen konulara özen gösterilmelidir.

1. Yapının tehlike sınıfı ile ilgili firma faaliyetinin mevcut proje ve yangın sistemine uygunluğu ve alınan önlemlerin yeterliliği hesaba katılmalıdır.
2. **Mimari, Tesisat(Makina) ve Elektrik Projelerinin;**

Yönetmelikler ve standartlar kapsamında yapılıp yapılmadığı incelenmeli, hesaplamaların ve tasarım kriterlerinin uygunluğu,

Mimarlık disiplini açısından; kullanılan yapı malzemelerinin uygunluğu, uygulama teknikleri, güvenlik holleri, kaçış merdivenleri, yangın duvarları, kompartımanlar vb. uygunluğu,

Makina Mühendisliği disiplini açısından; yangın söndürme sistemleri, su deposu, yangın pompaları, kolektörler, sabit boru tesisatları, vanalar, kolon hatları, anahatlar, yangın dolapları, hidrantlar, branşmanlar, kuru ve sulu sprinkler sistemi ve konumları, hidrolik hesaplar, tehlike sınıfları, yangın yükleri, mimari boyutların tasarıma etkisi, söndürücü

cinsi, gazlı söndürme sistemleri, merdiven basınçlandırma, duman tahliye vb. uygunluğu,

Elektrik Mühendisliği disiplini açısından; uyarı ve algılama sistemlerinin uygunluğu kontrol edilmelidir.

3. Ruhsat vermeye yetkili kurumlar tarafından verilen onaylar ve izinler, yapı denetim raporlarının kontrolü, söz konusu onay izin ve raporlarda yönetmeliğe aykırılık var ise sorumlu veya sorumluların tespit edilmesi gereklidir.

Mekanik ve Elektrik Yangın Sistemlerinin “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği” gereği en az yılda bir Periyodik Kontrollerinin yapılıp yapılmadığının tespiti ve yapıldı ise yönetmelik ve standartlara uygun yapılıp yapılmadığı kontrol edilmelidir.

Neler yapılmalı? Endüstriyel yangınların önlenmesi için bazı öneriler

Her şeyden önce 2012 öncesinde olduğu gibi bina inşaat ruhsatlarının alınması konusunda itfaiye ve meslek odalarının onayları geri getirilmelidir. Bu onay işlemlerine inceleme onayları da eklenerek binaya ait bütün riskler pasif ve aktif önlemlerle bina inşaatına başlanmadan test edilmelidir. Bu sayede yönetmelik ve standartlar ile gerekli sistemler projeye yansıtılmalıdır. Özellikle endüstriyel tesislerin kabul komisyonlarında itfaiye ve ilgili meslek odalarından ilgili teknik uzmanlar ile İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği (İSG) uzmanlarının bulundurulması zorunlu hale getirilmelidir.

Her tür yangın/patlama, kaza ve ölümleri engellemek için “önce insan, önce insan hayatı, sıfır kaza” ana prensip olmalıdır.

Kuruluş amacı ülke genelinde iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili politika ve stratejilerin belirlenmesi için tavsiyelerde bulunmak, çalışmalarında ulusal ve uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını göz önünde bulundurmak, çalışma hayatının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili mevcut şartlarının iyileştirilmesi, güvenlik kültürünün ülke genelinde yaygınlaştırılması amacıyla üyelerin işbirliği içinde çalışmasını esas almak ve tarafların görüş ve düşüncelerinin alınmasını sağlamak olan Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi etkin bir şekilde çalıştırılmalıdır.

İSG tedbirleri eksiksiz olarak alınmalı ve işyeri denetimleri ile iş güvenliği denetimleri artırılmalı, denetimler şeffaf bir biçimde sendikalar ve meslek

odalarıyla paylaşılmalı, işyeri denetimlerinde tespit edilen uygunsuzluklarda “caydırıcı” idari ceza işlemleri mutlaka uygulanmalıdır.

İşyerlerinde önlem almanın esasen işveren yükümlülüğü olduğu gerçeği bilinmeli, kamu ve adli makamlar buna göre karar almalıdır.

Bilindiği üzere yangınlar sadece tesisler için değil, çevreleri için de risk oluşturur. Bu nedenle belediyelerin imar ve ruhsatlandırma işlemleri disipline edilmeli, sanayi tesisleri ve imalathane türü işletmeler toplu yaşam ve iskân alanlarının dışına çekilmeli, yapı denetimi, imar, çalışma, iş yasaları ve ilgili tüm mevzuat buna göre düzenlenmeli, mahalle araları ve konutlaşmanın olduğu alanlarda sanayi işletme ruhsatları verilmemeli, sanayi kuruluşları mümkün olduğunca OSB’lerde veya fiziksel olarak bağımsız/uygun mekânlarda olmalıdır. Örnek vermek gerekirse bir tekstil üretim tesisinin hemen yanına madeni yağ üretimi tesisinin kuruluşu veya varlığının riski artıracığı açıktır, bu sebeple bu tür uygulamalara izin verilmemelidir.

Yerel yönetimlerce, mekanik tesisat konusunda proje üreten müellif ve uygulayıcı firmaların bünyesinde Odamızca yetkilendirilmiş makina mühendisleri olup olmadığı kontrol edilmelidir. Projelerin ilgili meslek odalarının mesleki denetimlerinden geçirilmesi ve tesisatların ulusal, uluslararası teknik mevzuatlar kapsamında yapılması sağlanmalıdır.

Tesislerin uluslararası kabul görmüş standart ve teknik şartnameler çerçevesinde sürekli olarak bakım ve periyodik kontrollerinin yapılarak işler durumda kalması sağlanmalıdır.

Denetimler ve periyodik kontroller sırasında ruhsat bilgilerinin güncelliğinin kontrolü, otomatik yangın söndürme sistemlerinin devre dışı bırakılıp bırakılmadığı, başka amaçlarla kullanılıp kullanılmadığı, yangın kompartımanların iptal edilip edilmediği, “İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği” gereğince yangın tesisatlarının projesine uyumluluğu, tesisatın kontrolü, duman tahliye sisteminin çalışıp çalışmadığı, yangın pompalarının performans testleri yılda en az bir kez yapılmalı, acil durum tahliye planı, uygun kaçış yolu, merdivenler ve yeterli sayı ve genişlikte kaçış kapıları, yine yüksek katlı binalarda yangın kaçış mahalleri/ yangın merdivenleri, kapıları ve merdiven sahanlığı basınçlandırılması ölçümleri yapılarak uygunluğu kontrol edilmelidir.

Kamu kurumları denetimlerini sıklaştırmalı ve denetimler sırasında “İşyerlerinde Acil Durumlar Hakkında Yönetmelik” ve “Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik” doğrultusunda firmaların çalışanları yangın eğitimi almalı, yangın senaryosu uygulamaları gerektiğinde itfaiye ile birlikte sıklıkla prova edilmeli, yangın tatbikatları aracılığıyla ilgili kuruluş ve personelinin olası yangınlara hazırlıklı olup olmadıkları denetlenmelidir.

Yangın nedenleri ve hasarları üzerine veri ve bilgilerin toplandığı Yangın Bilgi Bankası kurulmalı edinilen bilgiler doğrultusunda “Binaların Yangından Korunması Yönetmeliği”nin ve “İSG Yönetmeliği”nin revize edilmesi için TMMOB, Tabipler Birliği, belediyeler, sendikalar, işveren temsilcileri, sigorta şirketleri ile Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı’ndan oluşan ortak bir Çalışma Grubu kurulmalıdır.

Binalarda Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nca uygulamaya konulan “Asansör Yönetmeliği” kapsamında Odamız ile Belediyeler arasında yapılan protokoller uyarınca yapılan Asansör Periyodik Kontrollerine benzer bir uygulamanın *Endüstriyel Tesisler Yangın Tesisatı Periyodik Kontrolleri* için de yapılmasına yönelik gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Son olarak, bütün itfaiye teşkilatları, meslek odaları ve İş Teftiş Kurulu arasında koordinasyon kurularak kamusal denetimin sağlanması ve nihai çözümlere yönelik adım atılmalıdır.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Dün İstanbul'da Yine Sepetli Vinç Devrilmesi Sonucu İki İşçi Hayatını Kaybetti. Gücünüzü “Cinayeti Gördüm” Diyenlere Değil, Cinayet İşleyenlere Karşı Gösterin!

(13.01.2020)

İş cinayetleriyle ölümler sürüyor. İşçiler, iş güvenliği uzmanları, mühendisler işyerlerinde ölüyor. Ölümlerin sorumlusu olarak iş güvenliği uzmanları gözaltına alınıyor, tutuklanıyor. Diğer yandan 2020 yılı Ocak ayı yarılanmış olmasına rağmen Sosyal Güvenlik Kurumu'nun en son açıkladığı “İş Kazası ve Meslek Hastalığı İstatistikleri” 2017 yılı verilerine dairdir.

İşçi Sağlığı Güvenliği Meclisi (İSİG Meclisi) daha önce İstanbul'da açıkladığı “2019 yılı İş Cinayetleri Raporu”nu dün Ankara'da Madenciler Anıtı önünde açıklamak istedi, ancak güvenlik güçleri açıklama yapmak isteyenlerden 6 kişiyi gözaltına aldı. İSİG Meclisinin verdiği bilgiye göre, açıklamaya ilişkin dokümanlar güvenlik güçleri tarafından yerlere atıldı. İş kazaları artarak sürerken, seyredenler, “cinayeti gördüm” diyenlere saldırmayı, gözaltına almayı ihmal etmiyorlar. Bu arada, İSİG Meclisi açıklamasına göre Türkiye'de 2019 yılında bin 736 kişinin iş kazası sonucu hayatını kaybettiğini belirtelim.

Dün (12 Ocak 2020) *İSİG Meclisi* raporunun Ankara'da açıklanmasının engellendiği saatlerde İstanbul Hadımköy'de 2 işçi, bindikleri sepet monte edilmiş vincin devrilmesi sonucu hayatını kaybetti. Ülkemizde daha önce de birçok defa benzeri şekilde Adana'da, Adıyaman'da, İzmir'de, Bodrum'da, Bursa'da, İstanbul'da vinç devrilmesi ya da vinç sepetinde düşme sonucu can kayıpları oldu.

Dünkü olayın görüntüleri incelediğinde görülmektedir ki; daha önce yaşanan benzeri kazalarda olduğu gibi, kullanılan araç mobil vinç olarak bilinen bir ekipmandır. Oysa mobil vinçler, yük kaldırma amacıyla tasarılan ekipmanlar olup çalışanların yüksekte çalışmasına uygun ekipmanlar değildir. Ülkemizde ise yaygın olarak vince sepet takılarak işçilerin yüksekte çalışmasında kullanılmaktadır. Kısaca, yüksekte çalışma yapmak amacıyla mobil vinç, forklift vb. ekipmanlar değil yükseltilebilir seyyar iş platformunun kullanılması gerekmektedir.

Mevcut durumda vinçlerin ayakları düzgün şekilde kurulmamakta ve devrilmeyi önleyici moment sınırlayıcı sistem devreye girmemektedir. Yükseltilebilir seyyar iş platformlarının devrilmemesi için denge ayaklarının düzgün kurulması, ayaklarının güvenli kurulmadan sepetin yükseltilmemesi, beyan (kaldırılacak taşınacak yük) kapasite sınırlayıcılarının çalışır durumda olması gerekmektedir. Aynı zamanda hidrolik sistem ve konstrüksiyonda herhangi bir deformasyon olmamalıdır.

Diğer yandan bir iş ekipmanının güvenli çalışmasını sağlamak amacıyla periyodik kontroller ve bakımları mutlaka yapılmalıdır. Fakat işçi sağlığı iş güvenliği alanının ticarileştirilmesi sonrasında periyodik kontrol yapmadan belge düzenlenmektedir. Oysa periyodik kontroller dâhil tüm mühendislik disiplinlerinde yapılan işin TMMOB'ye bağlı meslek odalarınca denetimi esas olmalıdır.

Yıllardır kazalar olmakta, insanlar hayatını kaybetmektedir. Kazaların teknik nedenlerine baktığımızda, hep birbirinin benzeri ve tekrarı olduğunu görüyoruz. Önlenebilir kazalarda her gün 5 kişi hayatını kaybetmekte ve işyerleri denetlenmemektedir. İSİG yönünden denetim yapan müfettiş sayısı ise 420'dir. Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Rehberlik ve Teftiş Kurulu Başkanlığının 2018 Yılı Faaliyet Raporuna göre; 2018 yılında İSİG yönünden yapılan denetim sayısı 12.649, yani bir yıl boyunca müfettiş başına düşen denetim sayısı 30'dur. Yıllardır ofislerinde oturtulan müfettişler 2020 yılında da ofislerde oturtulmaktadır.

Ölümlerin önlenmesi için önerilerimizi aşağıda bir kez daha yineliyoruz;

1. Sağlıklı ve güvenli bir ortamda çalışmak her çalışanın hakkıdır ve işçi sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanması öncelikle devletin ve işverenin görevidir.
2. İşçi sağlığı ve iş güvenliği ile ilgili ulusal politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim, diğer sosyal tarafların görüşleri önemsenmeden tek başına Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) tarafından yerine getirilmektedir. Geline nokta göstermektedir ki; doğru kararlar alınmamakta, istenen uygulamalar hayata geçirilememekte, yeterli denetim yapılmamaktadır. Bu durum giderilerek, sendikalar, üniversiteler, TMMOB, TTB, AÇSHB ve Sağlık Bakanlığı'nın katılımı ile idari ve mali yönden bağımsız, çoğunluğunu emek örgütlerinin oluşturduğu ulusal bir enstitü oluşturulmalıdır. Enstitü; politikaların oluşturulması, kararların alınması ve işyerlerinde denetim görevlerini yerine getirmelidir.
3. Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile işlevsizleştirilen, nerede ise ortadan kaldırılan "Ulusal İş Sağlığı ve Güvenliği Konseyi" hükümet ve işveren ağırlıklı bir yapıdan çıkarılmalı, çalışanlar, çalışan örgütleri ve meslek örgütleri ağırlıklı hale getirilmelidir. Bu konseyin kararları tavsiye niteliğinden çıkarılarak yönlendirici ve fonksiyonel bir yapıya kavuşturulmalıdır.
4. Sosyal hukuk devletinde iş yasaları, çalışanların haklarını korumak ve geliştirmek amacıyla temel ilke edinmesi gerekirken, 4857 sayılı İş Yasası, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası, Sendikalar ve Toplu

İş Sözleşmesi Yasası ve alana ilişkin yapılan diğer düzenlemeler işverenlerin çıkarları doğrultusunda şekillendirilmiştir. Esnek ve kuralsız çalışmayı, geçici iş ilişkisini, taşeronlaştırmayı yasal hale getiren, kıdem tazminatlarını, fazla mesai ücretlerini, sendikal hak ve yetkileri budayan işçi sağlığı ve iş güvenliğini işveren yükümlülüğü olarak görmeyen, örgütlülük önüne engeller koyan yasa ve diğer düzenlemeler iptal edilmelidir. İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Enstitüsünün oluşumundan sonra, konunun taraflarının katılımı ile İş Yasası ile İş Sağlığı ve Güvenliği Yasası başta olmak üzere, tüm mevzuat ve denetim mekanizması, eksenini “insan” olan anlayışla yeniden düzenlenmelidir.

Sağlık Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TSE başta olmak üzere, ilgili diğer bakanlıklar ve kuruluşlarla iş birliği içinde olunmalıdır. Çalışma alanına ilişkin görevler AÇSHB’den ayrı bir Bakanlık olarak örgütlenerek yeniden yapılandırılmalıdır.

5. İşçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetlerinin piyasalaştırılması, yaşanan sorunların en temel nedenidir. İşyerlerine verilecek işçi sağlığı ve iş güvenliği hizmetleri, bir kamu hizmeti olarak ele alınmalı ve piyasanın insafına bırakılmamalıdır.

İşverenlerin önlem alma yükümlülüğü ve devletin denetim görevini atlayarak, sorumluluğun iş güvenliği uzmanları, işyeri hekimleri ve çalışanlarda olduğu anlayışı, işverenlerin umursamazlığını artırmaktadır. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının görevleri rehberlik olduğu halde ve yaptıkları tespitler, saptadıkları gereklilik ve öneriler yerine getirilmeden iş kazası ve meslek hastalıklarından sorumlu tutulmaları ve belgelerinin askıya alınması adaletsizliktir. İşyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri korunmalıdır. Bakanlık kamusal denetim yükümlülüklerini yerine getirmelidir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Afetler ve Önlenebilir İş Kazaları Sonucu Ölümler Kader Değildir

(06.02.2020)

41 kişinin hayatını kaybettiği Elazığ Sivrice Merkezli depremin etki ve acısının sürdüğü günlerde Van-Bahçesaray karayolu üzerinde meydana gelen çığ sonucu en az 40 kişi hayatını kaybetmiştir. Bilindiği üzere çığda ölümlerin çoğu, ilk çığ üzerine kurtarma ekiplerinin olay yerine gitmesinin ardından oldu ve ölenler arasında AFAD, UMKE, İtfaiye çalışanları da bulunmaktadır.

Öncelikle bu olaylarda yaşamını kaybeden yurttaşlarımızın yakınlarına baş sağlığı ve sabır, yaralılara acil şifalar diliyoruz.

Bilindiği üzere her yıl en az bin 500 emekçi önlenebilir iş cinayetlerinde ve depremlerde de çok sayıda yurttaşımız yaşamını kaybediyor, evsiz barksız kalıyor. Karadeniz bölgesinde yaşanan seller sonucunda da onlarca can kaybettik. Ve biliyoruz ki bu kayıplar şehirlerin ve yolların yanlış planlanması; bilim ve tekniğe, mesleki teknik gerekliliklere, uzmanlıklara uyulmaması, göz ardı edilmesi ve doğaya yanlış müdahalelerin ardından oluşmaktadır. Deprem ve çığ belki önlenemez ama ölümlerin pekâlâ önlenebileceğini, örneğin deprem sonucu kimsenin burnunun bile kanamadığı ülke örneklerinden biliyoruz.

Ancak ülkemizdeki yaygın durum, kaza ve felaketler ile ölümlere alışmaktır; felaketlerin fiziki ve sosyal sonuçlarını önlemek ve azaltmak yerine zarar gören mağdurlara (afet sonrası müdahale, kurtarma ve yardım çalışmaları önemli olmakla birlikte) verilen sıcak yemeği, çadırı vb. başarı saymaktan ibarettir.

Diğer yandan belirtmeliyiz ki bilim insanlarıyla, sendikalarla, meslek örgütleri ile inatlaşmak, mesleki uzmanlık ve gereklilikleri göz ardı etmek, bilim ve tekniğin gerekliliklerine uymamak ve olayları kadere, “takdiri ilahiye” vb. bağlamak sosyal yaraların oluşmasını ve ölümleri önlememekte, sadece artırmaktadır.

Siyasi iktidara, bakanlara, yetkililere çağrı yapıyoruz: Gelin bu ülkede her faaliyeti insan ve çevre odaklı düşünelim! Bilim insanlarının, meslek örgütlerinin, sendikaların bilim-teknik-insan eksenli önerilerini dinleyin! Risklerin yönetilmesinde görüşlerimizin alınması, önerilerimizin önemsenmesi, bilimsel teknik gerekliliklere uyulması, kazaları önlemeye, kaza ve afetler sonucu ölümlerin olmamasına katkı sağlayacaktır. Toprak altından, kar altından, işyerlerinden cenazeleri çıkarmak değil, ölümleri önleyen bir yaklaşım ve siyaset gerekiyor.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Corona Virüs Vakasından Hareketle Hastaneler ve Toplu Bulunulan Mekanlarda Yapılması Gereken Bazı Acil Düzenlemelere Dair Önerilerimiz

(12.03.2020)

Yetkililerin açıklamalarından Corona Virüs vakasının ülkemizde de görüldüğünü öğrenmiş bulunuyoruz. Kamu kuruluşu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan Makina Mühendisleri Odası (MMO), olarak meslek ve uzmanlık alanlarımızdan hareketle aşağıdaki açıklamayı kamuoyunun dikkatine sunuyoruz.

Daha önce birçok kez sunduğumuz hastanelerin iklimlendirme (ısıtma, soğutma, havalandırma) tesisatı ile ilgili görüş ve önerilerimizi Corona Virüs önlemleri bağlamında toplu bulunulan mekanları da içerecek şekilde kamoyu ile paylaşmayı kamusal hizmet sorumluluğumuz gereği olarak yerine getiriyor ve yetkililerce dikkate alınmasını diliyoruz. Bu konuda havalandırma sistemleriyle ilgili standartları içeren teknik bir yayınlamamız bulunduğunu da belirtmek isteriz. (“Hastane İklimlendirme Tesisatı ve Denetim Esasları”, MMO Yayın No 481/2)

Corona Virüsü ve diğer bulaşıcı hastalıklar konusunda sağlık merkezlerimizin hazır olup olmadığını bilmiyoruz. Bu nedenle meslek disiplinimizi ilgilendiren *iklimlendirme ve atık su sistemleri* ile diğer teknik gerekliliklere dair önerilerimizi dile getireceğiz.

Bazı hastanelerimizde *izole odaların* olduğunu ancak *yeterli sayıda olmadığı* bilinmektedir. Diğer yandan izole odaların iklimlendirme sistemlerinin nasıl tasarlanacağı ve yapımı çok önemli bir konudur. Dünyada sağlık kuruluşlarının mimarisi ve tasarım kriterleri olarak belirlenen temiz oda standartları, işletme şartları ve standart işletme prosedürleri, çapraz ve hava yoluyla hastalıkların bulaşmasını önlemek için yapının mimarisi ve havalandırmasına yönelik standartların uygulanıp uygulanmadığı mutlaka denetlenmeli, bakım ve periyodik kontrolleri tekniğine uygun olarak yapılmalıdır. Corona virüsünün sadece hastanelerde yatan hastaları değil ayakta tedavi görenler, ziyaretçiler, refakatçiler ve hastane çalışanları için büyük tehlike yaratacağı bilinmektedir. Dolayısıyla bulaşıcı hastalık taşıdığı düşünülen hastaların izolasyonu için hastanelerin hasta, ziyaretçi, personel yoğunluğundan uzak alanlarında *enfeksiyon odaları* yada *izolasyon odaları* bulunması gerekli önlemler arasındadır.

Uluslararası standartlarda *üç tip izole oda* tanımı vardır.

1. *Enfeksiyon kapma riski* olan hastalar için. Yani yanık tedavisi gören ya da organ nakli yapılan hastalar gibi her an enfeksiyon kapabilme riski olan hastalar

için yapılan izole odalar. Bunlara pozitif basınçlı izole odalar diyoruz. Yani havanın odanın içinden dışarıya doğru yayıldığı odalar.

2. *Enfeksiyon yayma riski* olan hastalar için şu anki Corona gibi bulaşıcı hastalıklar için yapılan izole odalardır. Bu odalarda iklimlendirme ve havalandırma sistemi, negatif basıncı sağlayacak şekilde, yani havanın dışarıdan odanın içine doğru yayılmasına yönelik olarak tasarlanır.

3. Çok az rastlanan kombine tip odalar denilen, *enfeksiyon kapma ve aynı zamanda yayma riski* de olan hastalar için yapılan ve sızdırmaz odalar olarak da anılan özel odalar.

700-3.000 yataklı şehir hastanelerinde odaların yüzde 2-3'ünün izole oda olarak tasarlandığı bilinmektedir. Bunların bir kısmı pozitif basınçlı, bir kısmı da negatif basınçlı olarak tasarlandığından hastanelerimizdeki negatif basınçlı odalar oranı yüzde 1 civarındadır denilebilir. Ancak mevcut negatif basınçlı izole odaların, Corona Virüsü gibi çok yaygın ve hızlı şekilde yayılan virüsleri taşıyan hastalara hizmet verebilecek nitelikte olduğu tartışmalıdır. Dolayısıyla bu tip virüsü taşıyan hastaların 700-3.000 yataklı hastanelerde tedavi edilmesi risk taşımaktadır. Bu nedenle Corona gibi virüslerle başa çıkabilmek için hastaneler ve sağlık merkezlerinin nasıl tasarlanması gerektiği konusunda birkaç önemli noktaya değinmek istiyoruz.

Önerimiz *büyük hastaneler yerine, mevcut ve bazıları 100-150 yataklı olan küçük hastaneleri* esas alarak enfeksiyonla mücadele amaçlı *İzolasyon Hastaneleri (karantina hastaneleri)* tasarlamak ya da mevcut hastanelerden bazılarını karantina hastaneleri haline dönüştürmektir. 100-150 yataklı bir hastanenin havalandırma ve iklimlendirme tesisini, komple negatif basınçta tutacak şekilde yeniden tasarlayıp, hızlı bir şekilde uygulaması yapılabilir.

Diğer yandan, Corona Virüsünün aynı zamanda *dışkı ve idrar yoluyla bulaşma riski* de gözetilerek atık suların özel havuzlarda bekletilip, yeni özel sistemlerle deşarj edilmesi gerekmektedir.

Ayrıca önerilen ve tamamı enfeksiyonlarla mücadeleye yönelik 100-150 yataklı karantina hastanelerinin bilgi ve işletme birikimi ile özel tıbbi giysi ve donanımına sahip olması da önemlidir. Bu hastaneler olağan zamanlarda normal hastane hizmeti verebilirler, ihtiyaç halinde, hızlı bir şekilde iklimlendirme ve atık su tesisatında düzenlemeler yapılarak karantina hastaneleri haline dönüştürülmesi mümkündür. Önerdiğimiz bu tip hastanelerin oluşturulması ve sayısının artırılması gerekmektedir. Sağlık Bakanlığı acilen ilgili uzmanlarla bir araya gelerek *mevcut hastanelerin, karantina (enfeksiyonla mücadele merkezi) hastanelerine dönüştürülmesine* yönelik projelere başlamalıdır.

Diğer taraftan Corona Virüsünün hızlı yayıldığını dikkate alarak özellikle *iklimlendirme tesisatıyla ilgili önlemlerin* yaşamsal öneme sahip olduğunu

belirtmek isteriz. Hastaneler, oteller, alışveriş merkezleri, okullar, iş merkezleri, büyük ofisler, uçaklar, trenler gibi genel ve büyük hacimli mahallerin iklimlendirme tesisatlarında uygun düzenlemeler ve ayrıca bunların bakım ve periyodik muayeneleri tekniğine uygun olarak yapılmalıdır.

Bu konuda *hastaneler ve tüm sağlık merkezleri, ilgili kurum ve kuruluşlardan destek alarak gerekli iyileştirmeleri* yapılmalı; ayrıca hastanelerin bakım personeli ve ilgili bakım firmalarının elemanları uygulama konusunda eğitilmelidir. Odamız bu konuda ve hastanelerin, bütün tesislerin ve araçların hijyenik sistemleri için görev almaya ve teknik destek vermeye hazırdır.

Bu vesileyle belirtmek isteriz, yapı üretim sürecinde yer alan Mühendislerin yeterli bilgi ve beceriye sahip olması, Odalarınca belgelendirilmesi ve sicillerinin tutulması gerekir. Ancak imar mevzuatında yapılan değişiklikle proje yapan üyelerimizin Oda ile ilişkisi koparılmak istenmiş, bu nedenle tasarım niteliğinde düşme yaşanmıştır. Bu durumda binaların ve hastanelerin yapım kriterlerine uygun olup olmadığından bahsetmek mümkün değildir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nı yol açtığı bu yanlış derhal düzeltmeye ve gerekli mevzuat değişikliğini Odalarla birlikte yapmaya davet ediyoruz.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Corona Virüs Salgınına Yönelik Sosyoekonomik Önlemler Halktan Yana Köklü ve Bütüncül Bir Şekilde Yaygınlaştırılmalıdır

(21.03.2020)

Ödamız, ölkemiz ve bütün dünya toplumları için çok ciddi bir tehlike oluşturan Corona Virüs (Covid 19) salgını üzerine 12.03.2020 tarihinde “*Corona Virüs Vakasından Hareketle Hastaneler ve Toplu Bulunulan Mekanlarda Yapılması Gereken Bazı Acil Düzenlemelere Dair Önerilerimiz*”i; 19.03.2020 tarihinde de “*Kırılgan Ekonomiye Corona Virüs Yüklü*” açıklamasını yapmıştır. Bu arada 17 Mart 2020 günü ekonomik tedbirler açıklanmıştır. Ancak ilgili toplantıya ne yazık ki Türk Tabipler Birliği (TTB), Sağlık Emekçileri Sendikası (SES), Türk Eczacıları Birliği (TEB) başta olmak üzere TMMOB, DİSK ve KESK davet edilmemiştir. Toplumun her kesimini ilgilendiren bir konuda bu vd. ilgili kuruluşların temsilcilerinin karar süreçlerinde bulunmaması yaşamsal bir eksik oluşturmuştur.

Açıklanan tedbirler incelendiğinde:

- Bankacılık-finans sektörünün özel sektörlerle yönelik kredi mekanizmalarının güçlendirildiği,
- *Konut satışlarına* yönelik kararın bu süreçle ilgisinin bulunmadığı, inşaat sektörünün canlandırılmaya çalışıldığı,
- “*Muhtasar ve KDV tevkifatı ile SGK primlerinin Nisan, Mayıs ve Haziran ödemelerini 6’şar ay erteleme*” maddesinde belirtilen sektörlerin ekonomik yaşamın ve sektörlerin bütününe kapsamadığı, eşitsizlik oluşturduğu,
- Desteklenenlerin tamamen özel sektör olduğu, kamusal hizmet üretimi yapan kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları ve yerel yönetimlerin kapsam dışı bırakıldığı,
- Halka “*evlerinizden çıkmayın*” denilirken “*Konaklama vergisinin Kasım ayına kadar uygulanmayacağı*”, “*İç havayolu taşımacılığında 3 ay süreyle KDV oranının yüzde 18’den yüzde 1’e indirileceği*”nin ifade edilmesi, Corona Virüs salgınından korunmada gerekli olan “*Sosyal Mesafe ve İzolasyon*” uygulamasıyla açık bir çelişki oluşturduğu,
- “*Mevzuatımızdaki esnek ve uzaktan çalışma modellerinin daha etkin hale getirilmesi*”nin daha fazla sömürü ve kâr peşinde koşan sermaye güçlerine açık bir destek olarak gündeme geldiği; Corona virüs ve sağlık krizinin işverenler için fırsata dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır.
- Diğer taraftan 100 Milyar TL içinde halka ve halk sağlığına desteğin oldukça az olduğu görülmektedir. “*En düşük emekli maaşının 1.500*

liraya yükseltilmesi” (kaç kişiyi kapsadığı belirtilmemiştir) emeklilerin sorununu çözmediği gibi, *“ihtiyaç sahibi ailelere yapılacak nakdi yardımlar için ilave 2 milyar lira”* gibi çok az bir kaynak ayrılmış olması ve *“65 yaş üstüne bedava kolonya ve maske”* verilmesi, halk sağlığının yeterince gözetilmediğini ortaya koymaktadır.

Bu noktada alınan ya da alınmayan kararların halkımızın ve halkın bir parçası olarak üyelerimizin mağdur olmasına yol açtığı görülmektedir. Çalışma İlkelerinde ülke, halk, üye ve meslektaş sorunlarının çözümünü birlikte olarak ve öncelikleri arasına alan Odamızın gerekli olan tüm konularda halkımız ve üyelerimizle/meslektaşlarımızla dayanışma içerisinde olacağını bu vesileyle duyuruyor ve aşağıdaki önlemlerin alınması için merkezi yönetime çağrıda bulunuyoruz.

- Bilindiği üzere salgın ülkemizde de hızlı yayılma aşamasına gelmiştir. Bu nedenle bütün ekonomik yaşamın durdurulması seçeneği gecikmeksizin değerlendirmeye alınmalıdır. Bu değerlendirme süreci çok kısa tutulmalı ve bu arada kamu-özel sektör ayrımı olmaksızın çalışma süreleri günlük en fazla 6 saat olacak şekilde düzenlenmelidir.
- İşe başlama ve işin son bulacağı saatler, iller bazında toplu taşıma ve trafik yükünü farklı zaman dilimine yayacak ve rahatlatacak şekilde yerel idarelerce farklı saatlere kaydırılmalıdır.
- Esasen salgın nedeniyle gündeme gelmesi gereken uzaktan çalışma, salgın kontrol altına alınıncaya kadar mümkün olan en yaygın biçimde organize edilmelidir.
- Mutlaka işyerine gidilmesini veya evden çıkılmasını gerektiren durumlara yönelik taşıma araçlarının hijyenik koşulları olup olmadığı yerel yönetimlerce her gün kontrol edilmelidir. Her tür toplu taşıma araçlarında ayakta yolcu alınması yasaklanmalıdır.
- Tüm işyerlerinde risk değerlendirmesi ve acil durum planları yenilenmeli, tüm çalışanlara COVID 19 bilgilendirmesi ve eğitim yapılmalıdır. Yenilenen risk değerlendirmelerinde alınması önerilen ve alınan önlemler tüm çalışanlara duyurulmalıdır.
- İşyerlerinin çalışma organizasyonu hijyen kuralları gözetilerek düzenlenmelidir. Kişisel hijyen malzemeleri ve kişisel koruyucu donanımlar işçiler ve halka ücretsiz olarak dağıtılmalıdır.
- Sağlık hizmetleri ücretsiz ve herkesçe erişilebilir hale getirilmelidir. Sağlık taramaları yaygınlaştırılmalı; testler ve muayeneler kamu ve özel hastanelerde ücretsiz olarak yapılmalıdır.

- İş güvenliği uzmanı ve işyeri hekimlerinin önerileri göz önünde bulundurularak, işyerlerinde gereken tedbirler alınmalı, sosyal mesafe kavramına dikkat edilmeli, işyeri ortamları sık sık dezenfekte edilmelidir.
- İşyerlerine çalışanların dışında girişler tamamen önlenmeli ya da kontrollü olarak yapılmalıdır.
- Kamuda çalışanlar için bazı düzenlemeler yapılmış olmakla birlikte özel sektörde de hamilelere, süt iznini kullananlara, engellilere, kronik rahatsızlığı olanlara ve 60 yaş ve üzeri çalışanlara idari izin; 12 yaşından küçük çocuğu olanlara ise talepleri halinde ücretli izin verilmelidir.
- İşverenlerin kriz bahanesi ile işten çıkarma, ücretsiz izin, ücret düşürme vb. uygulamalara başvurması yasaklanmalıdır.
- İşsizlik Sigortası Fonu'ndan yararlanma koşulları yeniden değerlendirilmeli, fon sadece işsiz kalanlara yardım için kullanılmalıdır.
- İşsizlik ödeneğine hak kazanmak için işyerinde üretimin/hizmetin en az dört hafta durması yeterli sayılmalıdır. Ayrıca işsizlik sigortasından yararlanma koşulları aranmaksızın üretimin durduğu tüm işyerlerindeki çalışanlar ücretlerinde herhangi bir kesinti olmadan kısa çalışma ödeneğinden yararlanmalı; bunun için iş müfettişi inceleme şartı aranmamalıdır.
- Salgını kullanarak fahiş fiyatlarla ürün satanlara devlet tarafından gereken müeyyideler mutlaka uygulanmalıdır. Gıda ve hijyen ürünlerine yapılan fahiş zamlar geri çekilmeli, temel gıda malzemelerinde KDV kaldırılmalıdır.
- Elektrik, su, doğalgaz, tüketici kredisi ve prim borçları ertelenmelidir. Özellikle salgın süresince temel kamu hizmetleri ücretsiz olmalıdır.
- Coronavirüsle mücadele ancak kamu hizmetlerini geliştirmekle mümkündür. Bu yönde bütün hastanelerin salgın hastanesi ilan edilmesi olumlu olmakla birlikte bununla yetinilmeyerek radikal ve bütüncül adımlar atılarak öncelikle özel sağlık kuruluşları kamulaştırılmalı ve bütün sağlık kuruluşlarında tanı ve tedavi hizmetleri tamamen ücretsiz olmalıdır.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Corona Virüsü Salgını ile Ancak Toplum Çıkarını Gözeten Kamucu Politika ve Uygulamalarla Baş Edebiliriz

(27.03.2020)

İktidar corona virüsü salgını çıktığından beri kararlı ve sorumlu davranmamış, çok ivedi olarak alınması zorunlu tedbir ve yapılması gerekli uygulamalar konusunda şaşkıncu bir rahatlık ve aldırılmazlık göstermiştir. Salgınla ilgili bilgilerde şeffaflık sağlanmamış, bilgiye erişim Sağlık Bakanı'nın gece yarısı yaptığı açıklamalar ve 280 vuruşlu Twitter mesajlarıyla sınırlı kalmıştır.

TTB, SES, TDHB, TEB vb. hekim ve sağlık çalışanlarının örgütlerinin, uzmanların, öğretim üyelerinin, emek ve meslek örgütlerinin önerilerine önce kulak verilmemiş, zaman içinde bir bölümü gecikmeli ve eksik olarak uygulanmıştır. Merkezi yönetim organları ve bazı kuruluşlar değil bir gün, bir saat bile gecikmenin bedelinin çok ağır olduğunu bildikleri halde; eğitim kuruluşlarının kapatılması, karantina merkezlerinin hazırlanması, yurtdışından gelişlerin sınırlanması, gelenlerin tıbbi kontrolden geçirilmeleri ve karantinaya tabi tutulmaları, ticari işletmelerin faaliyetlerinin sınırlandırılması, işyerlerinin çalışma şart ve saatlerinin değiştirilmesi vb. birçok karar mutlak gecikme ile uygulanmıştır

Bilim Kurulu'nun bilimsel içerikte değerlendirme ve önerileri bile ancak siyasi iktidarın, başka bir ifade ile Cumhurbaşkanlığının onayına sunulup uygun görüldükten sonra uygulanabilmiştir.

Yaşanan süreç, salgın hastalıklara karşı mücadelede uygulanmak için hazırlanmış bir "Kriz Yönetimi ve Acil Eylem Planı"nın bulunmadığını, kararların nerede ise günübirlik alındığını göstermiştir. Aynı şekilde salgına karşı sağlık kurumlarında, başta uygun nitelikte maske, eldiven, koruyucu giysi, başlık, gözlük, tulum, ayakkabı, önlük olmak üzere gerekli koruyucu sağlık gereçlerinin yeterli düzeyde olmadığı ortaya çıkmıştır. Tanı konulması için gerekli test kitlerinin yeterli sayıda olmadığı, bu husus bilindiği halde temini için zamanında yeterli girişimlerde bulunulmadığı, bütün dünyada ilgili sağlık kuruluşları "daha çok test" derken ülkemizde yapılan test sayılarının sembolik düzeyde olduğu görülmüştür. Sağlık kurumlarının hastalara müdahale ve tedavi süreçlerinde kullandığı ilaç, araç ve gereçlerin de yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

İktidarın açıkladığı ekonomik destek paketi ve izleyen karar ve uygulamalar; çalışanlara ve emekçi halka yönelik kayda değer bir destek içermemektedir.

Yurttaşların yaşamlarını sürdürebilmelerine yönelik önlem önerilerimiz

Siyasi iktidara çağrımız var. Tüm çalışanlar ve çalışmayan, çalışamayan, çalışma çağında olmayan, kısaca tüm yurttaşların yaşamlarını sürdürebilmeleri için:

- Her ne sebeple olursa olsun işten çıkarmalar yasaklanmalı,
- Tüm işsizlere işsizlik maaşı ödenmeli,
- En düşük emekli maaşı asgari ücret düzeyine çıkarılmalı,
- Konut abonelerinin ve kapanan, faaliyeti sınırlanan küçük işyerlerinin su, elektrik, doğal gaz hizmetlerinden ücretsiz yararlanmalarına imkân sağlanmalı, bu hizmetler ödenmemiş fatura gerekçesiyle hiçbir şekilde kesilmemeli, bu kesimin faturaları en az altı ay kamu tarafından bütçeden karşılanmalı,
- Tüm hanelere yeterli miktarda maddi devlet desteği verilmeli,
- Özel sağlık kuruluşları kamu denetimi ve işleyişi kapsamına alınmalı, tüm sağlık kuruluşlarında sağlık hizmetleri ücretsiz olmalı,
- Bugün 65 yaş üstü ve rahatsızlığı olanları, yarın belki tüm yurttaşları kapsayacak olan “Evde Kal” uygulamalarının doğurabileceği tüm ekonomik ve toplumsal maliyetler kamu yönetimi tarafından karşılanmalı,
- Evde kalma, uzaktan çalışma, eğitim, iş takip vb. süreçlerle yükü ağırlaşacak internet altyapısı hızla güçlendirilmeli, bedeli kamu tarafından karşılanmak üzere telefon ve internet hizmetleri en az altı ay bedelsiz olmalı,
- Kâr, yolcu, kazanç garantili ve sermayeye kaynak aktarım amaçlı bütün Kamu Özel İşbirliği projeleri mücbir sebep nedeniyle askıya alınmalıdır.

Çalışanları ve kurumlarıyla sağlık sistemi için alınacak önlem önerilerimiz

Temel kural şeffaflık olmalı, her türlü bilgi erişime açık hale getirilmelidir. Birçok ülkede olduğu gibi bakanlık web sitesinde anlık ve günlük ve kümülatif olarak iller ve kurumlar bazında başvuran, test yapılan, virüs tanısı konulan, tanı konulamayıp gözlem altına alınan, virüs olmadığı karar verilen hasta sayıları açıklanmalıdır. Mevcut verileri bilimsel modellemelerle ve diğer ülkelerin verileriyle kıyaslayarak virüsün yayılımına yönelik tahmin çalışmaları ve bu çalışmaların sonuçlarına göre gerekli planlamalar yapılmalıdır. Bu amaçla, üniversitelerdeki Bilgi ve Belge Yönetimi, Veri Bilimi, Epidemiyoloji, Halk Sağlığı vb. ilgili bölümlerle ortaklaşa çalışmalar yapılmalıdır.

“F tipi terör örgütü” üyelerini tasfiye amacıyla yürürlüğe konulduğu iddia edilse de çok sayıda kamu çalışanını, dünya görüşleri ve etnik kökenlerinden ötürü işlerine son verilen hukuk dışı uygulamanın mağdurlarından haklarında kesinleşmiş hüküm olmayanlar göreve iade edilmeli, bu kapsamda sağlık kadroları takviye edilmeli ve uygun hizmet içi eğitimlere tabi tutulmalıdır.

Sağlık personelinin uygun nitelikte maske, eldiven, koruyucu giysi, başlık, gözlük, tulum, ayakkabı, önlük olmak üzere gerekli tüm koruyucu sağlık gereçlerinin karşılanması için gerekli tedbirler derhal alınmalı, salgının daha da yaygınlaşması halinde artacak ihtiyaçların steril olarak hızla temini için imalatçılarla anlaşmalar yapılmalı, ilave imalat kapasitesine ihtiyaç duyuluyorsa benzer üretim yapan işletmeler de üretim hattına sokulmalı, imalat, taşıyıcıya teslim, taşıma, ilgili sağlık kuruluşuna teslim vb. unsurları kapsayan stratejik planlar derhal hazırlanmalı ve uygulanmalıdır.

Aile hekimlerinden başlayarak üniversite hastanelerine kadar her aşamadaki sağlık kuruluşlarında, başvuranların şikâyetlerinin alınacağı ve ilk kontrolün yapılacağı triaj alanlarının, hastalar ve sağlık çalışanlarının sağlığı için tedavi birimlerinden ayrılmasına yönelik çalışmalar hızla sonuçlandırılmalıdır.

Sağlık çalışanlarına ücretsiz ulaşım ve ihtiyaç halinde görev yerlerine yakın barınma imkânı sağlanmalıdır.

Sağlık kuruluşlarında tanı, müdahale, ameliyat ve tedavi aşamalarında kullanılan tüm araç ve gereçlerin bakım ve onarımları hızla yapılmalıdır.

Özellikle ameliyathane ve yoğun bakım servislerinde kullanılan mekanik respiratör, ventilatör, defibratör vb. suni solunum cihazları ve gereçleri ile tanı aşamasında kullanılan Magnetik Rezonans(MR), Bilgisayarlı Tomografi(BT) vb. ekipmanlara artabilecek ihtiyacı karşılanması için:

1. Çok ivedi olarak, salgının değişik yayılma alternatiflerini göz önüne alan ve kurum, ilçe, il, ülke bazında ihtiyaç duyulacak ana ve yardımcı ekipman tip ve adetleri belirlenmelidir.

2. Acil ihtiyaç nedeniyle temin edilmesi gereken ana ve yardımcı ekipmanlardan,

2.1 Ülkemizde halen üretilenler, prototip aşamasını geçmiş olup seri imalatına başlanabilecekler, henüz Ar-Ge aşamasında olanlar ve bu gruplardaki ekipmanların mevcut ve potansiyel imalatçıları ve üretim kapasiteleri saptanmalıdır.

2.2 Halen üretilen ekipmanların mevcut üretim kapasiteleri ihtiyacı karşılamıyorsa, gerek mevcut hatların kapasitelerinin artırılmasına, gerekse mevcut imalat altyapı ve imalat hatları konu imalata uygun olan tesislerin dönüştürülerek devreye alınmasına çalışılmalıdır.

2.3 Prototip aşamasını geçmiş olup seri imalatına başlanabilecek ekipmanların ihtiyacı karşılayacak miktarda imali için mevcut imalat altyapıları ve imalat hatları konu imalata uygun tesislerden yararlanılmalıdır.

2.4 Bu çalışmaların yanı sıra gerekli ekipmanların bütün dizayn bilgilerinin ve nasıl üretileceğini anlatan bilgilerin açıkça paylaşılmasını amaçlayan açık donanım çalışmaları desteklenerek gerekli ekipmanların hızlıca üretilmesi sağlanmalıdır.

3. Bu çalışmalara karşın kısa vadede yerli imalatla temin edilmesi mümkün olmayan ve hızlı bir şekilde temin edilebilme imkânı bulunmayan ekipmanlarla ilgili olarak aşağıdaki çalışmalar yapılmalıdır.

Çin Halk Cumhuriyeti'nin üretim kapasitesi ve bu ülkede salgının hızının yavaşlamasından hareketle ülkemizdeki acil ihtiyaçları karşılamak üzere gerekli cihaz ve ekipmanlar ikili anlaşma çerçevesinde uygun şartlarda kamu eliyle temin edilmelidir.

Genel olarak yalnız bugün değil, yarın da ihtiyaç duyulacak bu tür özel ve ileri teknolojiye dayalı ekipmanların; mevcut sanayi altyapısından yararlanarak, yurtiçinde üretimi için; mevcut cihazların imalatçısı olup Türkiye'de değişik yatırımları ve projeleri olan uluslararası firmalarla lisans anlaşmaları yapılmalı, teknik destek vermeleri talep edilmeli; ilgili tüm taraflar bir araya getirilmeli, kamunun da ortak olacağı işletmelerde mümkün olan en kısa zamanda azami yerli muhteva ile yurtiçi üretim imkânı araştırılmalıdır.

Yabancı imalatçıların bu tür bir işbirliğine yanaşmamaları halinde ilgili kamu ve özel kuruluşlarla akademinin ve meslek örgütlerinin katılım, katkı ve destekleriyle yapılacak yoğun ve hızlı bir tersine mühendislik çalışması ile yerli üretimi öngören bir çalışma yapılmalı, yol haritası belirlenmeli, bu çalışmanın sonuçlarını imalat sürecinde uygulayacak kurumsal yapılar oluşturulmalıdır. Gerçekçi plan ve programlar oluşturularak bir takvim dâhilinde çalışmalara başlanmalıdır.

Yurtiçi aşı, ilaç vb. üretiminin desteklenmesi için önerilerimiz

Uzun yıllar boyunca aşı üretimini başarıyla sürdüren ancak 2011'de kapatılan Ulusal Aşı Merkezi güçlü bir altyapı ve nitelikli kadrolarla yeniden kurulmalı; bu merkez bir yandan her zaman ihtiyaç duyulan aşuların üretimini yaparken aynı zamanda bilinen ve tekrarlanan salgınlara, türevlerine ve mutasyonlarına karşı yeni aşular geliştirme çalışmalarını da yapmalıdır.

Bugüne değin yaşananlar, sağlığın kamusal bir hizmet olduğunu, piyasaya bırakılmayacak kadar ciddi bir faaliyet olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Karşı karşıya olduğumuz corona virüs salgını ve başka belaları da tüm toplum el ele vererek, ortak akıl, dayanışma ve toplumsal imce ile toplum çıkarlarını gözeterek bir kamusal planlama, kamucu politika ve uygulamalarla aşabiliriz.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Emekçiler Ölme Pahasına Çalışmaya Zorlanamaz.

(02.04.2020)

Bütün dünyayı saran corona virüs salgınının her geçen gün yayıldığı ve daha fazla yurttaşımızın hayatına mal olduğu bilinmektedir. Bu nedenle üst örgütümüz TMMOB'nin DİSK, KESK, TTB ile birlikte 31.03.2020 günü açmış oldukları imza kampanyasında belirtilen talepler yanı sıra aşağıdaki taleplerimizi ivedilikle yerine getirilmek üzere siyasi iktidara ve kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

İktidar Anayasal yükümlülüğünü yerine getirmeli

Öncelikle belirtmek isteriz, devleti ve ülkeyi yönetmek üzere iktidar olanlar, Anayasa'nın başlangıç maddesinde yurttaşlara tanınan “*medeniyet ve hukuk düzeni içinde onurlu bir hayat sürdürme hakkının*” adil bir şekilde kullanılabilceği şartları yaratmakla yükümlüdür.

“Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı” raflarda unutulmamalı

Siyasi otorite, yurttaşların yaşam hakkını tehdit eden salgınlara karşı, geçen yıl hazırlanan “*Pandemik İnfluenza Ulusal Hazırlık Planı*” ve bu planın uygulanmasıyla ilgili olarak; 13.04.2019 tarihinde yayımlanan 2019/5 sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesinde belirtilen hususları yerine getirmemiştir. Kendi hazırlamış olduğu düzenlemeleri uygulamayan siyasi otorite uzmanların, akademisyenlerin, meslek örgütlerinin salgınla ilgili önerilerine uzunca süre kayıtsız kalmış, önerilen önlemlerin bir bölümünü hiç dikkate almamış, uygulamak zorunda kalınan önlemleri ise eksik, isteksiz ve gecikmeli olarak duyurmuştur. Halen yürürlükte olan bu Plan raflarda unutulmamalı, önerilen çalışmalar daha fazla gecikmeden eksiksiz olarak uygulanmalıdır.

Bilim Kurulu önerileri kamuoyuna açıklanmalı

Kamuoyuna yansıdığı üzere Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu'nun çok sayıda önlem önerisi, siyasi otorite tarafından uygulanmamıştır. Oysa gecikmelerin doğurduğu olumsuz sonuçların toplumsal maliyeti giderek artmaktadır. Sağlık Bakanlığı ve Bilim Kurulu'nu, siyasi otoriteye ilettiği tüm önerileri kamuoyuna eksiksiz açıklamaya çağırıyoruz.

İlgili meslek kuruluşlarını kapsayan Salgınla Ulusal Mücadele Kurulu oluşturulmalı

Ülke çapında bugünden sonra yapılması gereken çalışmalar hakkında görüş bildirmek, önerilerde bulunmak ve Bilim Kurulu ile eşgüdümlü olarak çalışmak üzere; bünyesinde ilgili merkezi ve yerel yönetim kuruluşları, ilgili akademisyenler, sağlık, emek ve meslek örgütlerinin temsil edildiği bir Salgınla Ulusal Mücadele Kurulu oluşturulmalı; iller düzeyinde oluşturulan

Koordinasyon Kurulu çalışmalarında sağlık, emek ve meslek örgütlerinin mutlaka yer alması sağlanmalıdır.

Veriler kapsamlı bir şekilde ve şeffaflıkla açıklanmalı

Tüm çalışmalarda temel kural şeffaflık olmalı, her türlü bilgi erişime açık hale getirilmelidir. Günler sonra Bakanlık web sitesine konulan bilgiler yetersiz ve tartışmalıdır. Birçok ülkede olduğu gibi Bakanlık web sitesinde; anlık, günlük ve toplu olarak iller ve kurumlar bazında başvuran, test yapılan, virüs tanısı konulan, tanı konulamayıp gözlem altına alınan, virüs olmadığı karar verilen, tedavisi süren, taburcu edilen ve yaşamını yitiren hasta sayıları tam olarak açıklanmalıdır.

Yurttaşların hakları ve desteklenmesiyle ilgili önerilerimiz

Emekçilere, “Size ücretli izin veremeyiz, çünkü önceliğimiz üretimdir. Durdurak yok, canınız pahasına da olsa çalışmaya devam etmek, zorundasınız” denilmektedir.

Biz de diyoruz ki:

- Emekçiler Anayasal sosyal haklarını talep etmektedir. Emekçiler sırtlarındaki borç kamburunu daha da artıracak kredilere ve toplanan paraların nasıl kullanılacağı açık olmayan zoraki bağış kampanyalarına değil, kamu kaynaklarından karşılıksız sağlanacak kamusal maddi desteklere ihtiyaç duymaktadır.
- İşsizlik Sigortası Fonundaki 131,5 milyar TL işsizler ve tüm emekçiler için kullanılmalıdır. Ayrıca 2020 Yatırım Programında yer alan ve zorunlu olmayan kalemler için ayrılan ödenekler, sosyal amaçlı harcamalara/desteklere kaynak yaratmak için değerlendirilmelidir.
- En düşük emekli maaşı asgari ücret düzeyine çıkarılmalıdır.
- Corona salgını mücbir sebep olduğu için kâr, yolcu, kazanç garantili ve sermayeye kaynak aktarım amaçlı bütün Kamu-Özel İşbirliği projeleri askıya alınmalı ve bütün ödemeler durdurulmalıdır.
- Nüfusun büyük bölümünün evlerinde kaldığı zamanlarda dahi iş gidenler; yani zorunlu/yaşamsal ürün ve hizmet üreten işyerleri ve iş kollarında (sağlık, gıda, lojistik, doğal gaz, su, enerji, güvenlik vb.) çalışanlar için güvenli ulaşım, hijyenik çalışma, dinlenme, sağlıklı gıda koşulları sağlanmalı, bu kesimin evde kalan ailelerinin yaşamlarını olağan şekilde sürdürebilmesine yönelik önlemler alınmalıdır.

Sağlık alanıyla ilgili önerilerimiz

- Sağlık kuruluşlarının birçoğunda mevcut yataklı servislerin corona servislerine dönüştürüldüğü, tesislerin çok yoğun ve dolmak üzere olduğu ve her an yeni teşhis ve tedavi ünitelerine ihtiyaç duyulacağı bilinmektedir. Bu nedenle bütün sağlık kuruluşlarının mevcut corona servisleri, acil servisleri ve yoğun bakım ünitelerindeki ekipman envanteri acil olarak güncellenmeli ve eksiklikler belirlenmelidir.
- Salgının yaygınlaşması nedeniyle mevcut corona servisleri, acil servisleri ve yoğun bakım ünitelerinin sayıları ile kurulması gereken yeni tesis ve birimlerin ihtiyaçları (fiziki mekân ve altyapı, ekipman ve gereç, personel vb.) gerçekçi olarak saptanmalıdır.
- Başta yoğun bakım yatağı, suni solunum cihazı vb. olmak üzere ihtiyaç duyulan ekipman, araç ve gereç ile kişisel koruyucu donanımın nereden, ne zaman, nasıl temin edileceği planlanarak gerekli siparişler hızla verilmeli ve takip edilmelidir. Çok önceden yapılmış olması gereken bu çalışmaların güncel durumu hakkında kamuoyuna bilgi verilmelidir.
- Yerli üretim potansiyelinin en etkin ve verimli şekilde kullanılması için çalışmalar salt birkaç kişi ve kuruluşun inisiyatifine bırakılmamalı, bu konu bünyesinde sağlık meslek örgütlerinin, TMMOB, Odamız ve ilgili Odaların da temsil edildiği kurumsal ve kamusal yapılarda ele alınmalıdır.
- Mevcut sağlık tesislerinin iyileştirilmesi ve yeni sağlık tesislerinin planlama ve gerçekleştirme çalışmalarında mühendis ve mimarların ve onların üyesi olduğu Odaların ve TMMOB'nin mesleki ve teknik bilgi birikiminden yararlanılmalıdır.
- Corona servislerinde görevlendirilen tüm sağlık personeline eksiksiz kişisel koruyucu donanım verilmeli, bu servislerde görevlendirilen diğer branşlardaki sağlık personeline de uygun hizmet içi eğitim verilmelidir.
- Sağlık kuruluşlarının ilave personel ihtiyacının ne zaman, nasıl karşılanacağı netleştirilmeli, işe yeni başlayacakların hizmet içi eğitimleri planlanmalıdır. Dünya görüşleri ve etnik kökenlerinden ötürü işlerine son verilen sağlıkçılardan haklarında kesinleşmiş hüküm olmayanlar göreve derhal iade edilerek deneyimli, liyakatlı elemanların sayısı artırılmalıdır.
- Mevcut sağlık tesislerine ek olarak, salgına karşı ek yatak kapasitesi yaratabilmek için mevcut yerleşelerde uygun olanlarda sahra hastaneleri kurulmalı, büyük açık alanların yanı sıra kamu misafirhaneleri, öğrenci yurtları, oteller, kapalı fuar alanları, spor

salonları gibi mekânların da hasta tedavisi için kullanılmasına yönelik gerekli hazırlıklar hızla sonuçlandırılmalıdır.

- Sistemin etkin işleyişi için özel hastanelere el konulmalı ve kamu sağlık zincirine eklenmelidir. Sağlık hizmetleri her düzeyde ücretsiz olmalıdır.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

28 Nisan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü dolayısıyla:

Covid-19 Pandemi Süreci de Göstermiştir ki, İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Politikaları ve Çalışma Yaşamı Sosyal Devlet İlkeleri Gereğince Yeniden Düzenlenmelidir

(27.04.2020)

Meslek hastalıkları ve iş kazalarının önlenmesi amacıyla Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından alınan bir Karar ile 2003 yılından bu yana her yıl farklı bir temanın öne çıkarıldığı *28 Nisan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü*, 2015 yılından bu yana Türkiye’de anılmaktadır.

Odamız çok daha önceki yıllardan beri işçi sağlığı ve iş güvenliği üzerine yürüttüğü mesleki eğitim, belgelendirme, periyodik kontrol, sempozyum-kongre, panel, söyleşi, seminer, rapor vb. çalışmalar yanı sıra her yıl 27/28 Nisan’da ve Mayıs aylarının başlarındaki İş Sağlığı ve Güvenliği Haftaları dolayısıyla yaptığı uyarıcı açıklamalarla konuyu gündeme taşıyarak kamusal sorumluluğunu yerine getirmektedir.

Bilindiği üzere yaşam ve sağlıklı yaşam hakkı, vazgeçilmez temel insan haklarının en başında gelmektedir. Gerek bu nedenle gerekse toplumların büyük çoğunluğunu işçilerin, emekçilerin oluşturması ve en güncel sorun olan Covid-19 Pandemi/Salgın süreci dolayısıyla işçi sağlığı- güvenliği ve çalışma yaşamının acil sorunları, bu yılki *28 Nisan Dünya İş Sağlığı ve Güvenliği Günü*’nün başlıca konusudur.

2019 yılı sonundan itibaren bütün dünyayı etkileyen Covid-19 Pandemi süreci, işçi sağlığı ve iş güvenliği kavram ve uygulamalarının önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Corona Virüsün “sınıf-ırk vb. ayrımı olmaksızın herkesi etkilediği” iddia edilse de, önlem alınmadan (zorunlu ve acil işler dışındaki) üretim ve hizmetlerin Covid-19’un etkilerinin de eklendiği ağır koşullarda devam etmesi, tüm çalışanların salgınla daha çok karşı karşıya bırakıldığını ve sistemin acımasız sınıfsal ayrımcılığını bir kez daha göstermiştir.

Pandemi, emperyalist-kapitalist dünyanın “küreselleşme”sinin ve neoliberal “yeni dünya düzeni”nin işçilerin/emekçilerin düzeni olmadığını, *sosyal devletten vazgeçmenin işçiler, emekçiler, kendi emeği ile geçinenler için yıkım oluşturduğunu* bir kez daha gözler önüne serdi. Özellikle kısmi süreli işçiler, geçici işçiler, kadın, çocuk, göçmen işçiler, ev işlerinde çalışanlar için sosyal koruma sistemlerindeki eksikliği ve acımasız çalışma koşullarını daha da görünür kıldı. Ayrıca işsizler ordusuna yeni milyonlar katıldı.

Pandemi, işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin yıllardır söylediğimiz yaklaşımın doğruluğunu bir kez daha ortaya koydu: *İşçi sağlığı ve iş güvenliği, işyerleri ile ve 6331 sayılı İş Sağlığı Güvenliği Yasası’nın kapsamı ile sınırlı değildir. İşçi*

sağlığı ve iş güvenliği; insanca çalışma hakkı, tam zamanlı, kadrolu iş güvencesi hakkı, sosyal güvenlik hakkı, örgütlenme hakkı, insanca yaşanacak ücret hakkı başta olmak üzere temel sosyal haklardan ayrı tutulamaz.

İşsizlik Fonu kaynaklarının ve bütçedeki diğer kaynakların pandemiden önce sermayeye kaynak olarak aktarılması uygulaması şimdi de sürmektedir. Milyonlarca işsiz bu kaynaktan yararlanamamakta; belirli ön koşullara tabi emekçilerinse, zaten çok yetersiz olan asgari ücretin de altında olan 1.177/günlük 39 TL ile yaşamını sürdürmesi istenmektedir.

Yukarıda kısaca belirttiğimiz gerçeklerden hareketle yapılması gereken acil düzenlemeler şunlardır:

- Kapitalizmin 40 yılı aşan neoliberal döneminde tasfiye edilen sosyal devlet ilkesi hatırlanmalı, sosyal devletin gerektirdiği politikalara dönülmelidir.
- Pandemi çalışanların sağlık hakkının yok sayıldığını ispat etmiştir. Yaşam hakkı, sağlıklı yaşam hakkı, sağlıklı koşullarda çalışma, nitelikli ve ücretsiz sağlık hizmetine ulaşabilmenin öncelikli insan haklarından olduğu hatırlanmalı, düzenleme ve uygulamalar bu gereklilikler üzerinden yeniden kurgulanmalıdır.
- İş güvencesi ile işçi sağlığı ve iş güvenliğinin birbirini tamamladığı gerçeğinden hareketle, tüm çalışanlar insana yakışır norm ve standartta bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalıdır.
- Zorunlu ve acil işler dışındaki tüm işler durdurulmalıdır.
- Çalışılan işyerlerinde pandemiye ilişkin olarak göstermelik önlemler yerine, bulaşmayı gerçekten ortadan kaldırılabilecek önlemler alınmalı, COVID-19 tespit edilen işyerlerinde faaliyetler durdurulmalıdır.
- COVID-19 vakaları, başka bir değerlendirmeye gerek duymaksızın iş kazası olarak kabul edilmelidir, sağlık çalışanları için meslek hastalığı olarak değerlendirilmelidir.
- Ülkemizde meslek hastalıkları tespit edilmemektedir, meslek hastalığı tespit süreci, tüm vakaların tespitine olanak sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.
- 6331 sayılı İş Sağlığı Kanunu'nda var olan "çalışmaktan kaçınma hakkı" talepleri hemen kabul edilmeli, bunun yanında işyeri koşulları uygun hale getirilmelidir.
- Günlük 39 TL'lik ödeme ile işsizliğin ve ücretsiz iznin bir farkı yoktur, işten çıkarma ve ücretsiz izin yasaklanmalıdır.
- Durdurulan işlerde çalışanlara herhangi bir ücret maddi kaybına yol açmaksızın İşsizlik Fonu'ndan ödeme yapılmalıdır.
- İşsizlik Fonu ödemelerindeki ön koşullar pandemi sürecinde uygulanmamalıdır.

- Pandemi döneminde Fon'dan yapılan ödemeler, ileride de işsiz kalınması durumunda “mahsuplaşma” gerekçesi olmaktan çıkarılmalıdır.
- Kayıtdışı çalışmakta iken işini kaybeden işçilere en az asgari ücret düzeyinde destek sağlanmalıdır.
- Köprü, tünel, otoyol, havaalanı, şehir hastanesi vb. yerler için verilmiş olan yolcu, araç, hasta garanti ödemeleri durdurulmalı, bu kaynaklar, işsiz kalanlar ve işyerlerini kapatmak zorunda kalanlara destek olarak verilmelidir.
- Sigortasız ve sendikasız çalıştırma yasaklanmalı, sendikalaşmanın önündeki engeller kaldırılmalıdır.
- Çalışanların sosyal ve ekonomik koşulları iyileştirilmelidir.
- Kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmalıdır.
- Özel hastaneler kamulaştırılmalıdır.

Ülkemizde her yıl en az 1.500 emekçi iş kazalarında, ILO kabulleri çerçevesinde en az 10.000 emekçi de meslek hastalıklarında hayatını kaybetmektedir. İşçi sağlığı ve iş güvenliği sistemi ile çalışma yaşamı; sendikalar, meslek örgütleri ve ilgili bilim çevrelerinin katkısı ile yeniden düzenlenmelidir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Emekçilerin Gereksinim ve Özlem Duyduğu Her Şey Sosyal Devlete, Emek ve Bilim Temeli Üzerinde Kurulacak Yeni Bir Düzene İşaret Ediyor

(29.04.2020)

Emekçilerin uluslararası birlik mücadele dayanışma günü olan 1 Mayıs'ı bu yıl emek düşmanı politikaların Covid-19 salgını dolayısıyla yoğunlaştığı koşullarda kutlayacağız.

Salgınına karşı izlenen politikaların başta bütün emekçiler, işsizler ve yoksullarınki olmak üzere toplumsal sorunları daha da ağırlaştırdığı bilinmektedir. Emek sömürsü üzerine kurulu bütün kapitalist dünyada gördüğümüz üzere salgına karşı önlemler gecikmeli ve yetersiz olarak devreye girmiş ve emekçilerin geçinme, sağlık, güvenlik, güvence sorunları daha da artmıştır.

Kapitalizm daha fazla sömürü ve azami kâr sürecinin kesintisiz olarak sürmesinin peşinde iken meslektaşlarımız dâhil bütün emekçiler yoksullaşma, işsizleşme, esnek güvencesiz çalışma biçimleri ve yoğun sömürü koşullarında alın teri döküyorlar.

Diğer yandan belirtmek gerekir ki ülkemizde laikliğin tasfiye edilmesiyle emekçilere reva görülen çalışma ve yaşam koşulları sermaye güçlerinin çıkarları lehinedir.

Emekçilerin gereksinim, istem ve özlemleri, emek ve bilim temeli üzerinde kurulması gereken yeni bir toplumsal düzene işaret etmektedir. İnsanca çalışmak, yaşam ve iş güvencesinin sağlanması, işsiz olmamak, aç ve yoksul olmamak, emeğinin karşılığını hakkıyla almak, eğitim-sağlık-ulaşım-enerji-barınma gereksinimlerinin kamucu politikalarla çözülmesi, eşit işe eşit ücret, kıdem tazminatı hakkına dokunulmaması, BES sisteminin kaldırılması, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemlerinin tam olarak alınması, iş cinayetlerinin olmaması, geçici-kiralık işçi olmamak, haftada 45 saatlik yasal çalışma süresine uyulması, fazla mesai ücretlerinin ödenmesi, grev ve toplu sözleşme dâhil sendikal hakların tanınması, taşeron çalışmanın yasaklanması, kamuya alımlarda adaletsizlik yapılmaması, cinsiyet ayrımcılığı yapılmaması, fabrikalarının satılmaması-kapatılmaması, üretim ve yaşam alanları ile doğal çevrenin rant talanına açılmaması.

Covid-19 salgını nedeniyle emekçilerin diğer acil istemleri de şunlardır. Salgının gerektirdiği bütün koruyucu önlemlerin tam olarak alınması, temel gereksinimlerin devlet tarafından karşılanması, zorunlu ve acil işler dışındaki tüm işlerin durdurulması, işten çıkarma ve ücretsiz izinin yasaklanması, ücretlerde kesinti yapılmaması, durdurulan işlerde çalışanlara ücret kaybına yol açmaksızın İşsizlik Fonu'ndan ödeme yapılması/ön koşulların kaldırılması,

kayıtdışı çalışan emekçilere en az asgari ücret düzeyinde destek sağlanması, bütün emek-meslek örgütlerinin dile getirdiği istemlerin eksiksiz karşılanması.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası örgütlülüğü emeğin hakları ve bayramı için, laiklik için, emek ve bilim öncülleri üzerinde kurulacak yeni bir toplumsal düzen için üst birliğimiz TMMOB ve DİSK, KESK TTB öncülüğünde ülkemizin her tarafında düzenlenecek bütün etkinliklerde ve bu yıl Covid-19 salgını nedeniyle internet üzerinden yapılacak merkezi mitingde kitlesel olarak yerini alacaktır. Bütün meslektaşlarımızı ve halkımızı 1 Mayıs etkinliklerinde buluşmaya davet ediyoruz.

Yaşasın 1 Mayıs! Yaşasın emekçilerin uluslararası birlik mücadele ve dayanışması!

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Çıktıktan Sonra İş Kazaları ve Cinayetlerinde Görülen Sürekli Artış Dikkat Çekicidir

(04.05.2020)

4-10 Mayıs tarihleri, ülkemizde 1987 yılından bu yana *İş Sağlığı ve Güvenliği Haftası*'dır ve işçi sağlığı-iş güvenliği konusu genellikle göstermelik etkinliklerle geçiştirilmektedir. Bu yıl ise dün (3 Mayıs) itibarıyla ilgili Bakanlık ve Genel Müdürlüğün internet sitelerinde konuyla ilgili hiçbir etkinlik ve duyurunun yer almadığı görülmektedir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği (İSİG); tıp, mühendislik ve sosyal bilimlerle ilgili çokbilimli bir alandır. Odamız bu kapsamda on yıllardan beri İSİG üzerine yürüttüğü mesleki eğitim, belgelendirme, periyodik kontrol, kongre, sempozyum, panel, söyleşi, seminer, rapor vb. çalışmaların yanı sıra her yıl bilgilendirici, uyarıcı açıklamalarla konuyu gündeme taşımaktadır. Mesleki kamusal sorumluluklarımız dolayısıyla bu yıl da İSİG ile ilgili bazı gerçekleri kamuoyunun bilgisine sunuyoruz.

İSİG mevzuatını sermaye çıkarları belirlediği için vakalar sürekli artıyor. İş kazaları sonucu toplu ölümlerin artması üzerine 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu* ile; iş güvenliği uzmanlığı, işyeri hekimliği ve diğer sağlık personeli ile ilgili mevzuat da dâhil olmak üzere nerede ise tüm yönetmelikler defalarca sorunlu bir şekilde değiştirilmiş, buna rağmen kazalar ve iş cinayetleri artarak devam etmiştir.

Kayıt dışı işçileri kapsamayan SGK verileri değerlendirildiğinde 2012'ye göre 2018'de meydana gelen iş kazaları yüzde 475 oranında artmıştır. Bu verilere göre 2018 yılı iş kazası sayısı ve iş kazası sıklık hızında, 2017 yılı da iş kazası sonucu ölüm vakalarında 1996 sonrasının doruğu olmuştur.

İş kazası sayısı 1.000'in üzerinde olan il sayısı da 2010-2018 yıllarında sürekli artmış ve 2010 yılında 14 il iken 2018 yılında 50 ile çıkmıştır. 2013 yılından itibaren iş kazası olmayan il kalmamış ve iş kazaları Türkiye'nin en küçük illerine kadar yayılmıştır.

2012 yılında çıkarılan *İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*'na rağmen iş kazaları/cinayetlerinde görülen artışlar, sermayenin azami kâr hırsı ve emek aleyhine politikalarından kaynaklanmaktadır. Serbestleştirme-özelleştirme, sendikasızlaştırma, esnek/güvencesiz ve kayıt dışı istihdam, çalışma koşullarının ağırlığı, kadın, genç, çocuk emeği sömürsünün yoğunluğu ve en son Covid-19 salgınına karşı önlemlerin yetersizliği nedeniyle iş kazaları ve meslek hastalıkları artmaktadır. DİSK üyesi işçiler arasında yapılan bir araştırma, işçilerdeki Covid-19 pozitif vakası oranının Türkiye genelinin 3,2 katı olduğunu göstermiştir.

Meslek hastalığı verilerinin aşırı sorunlu yapısı sürüyor. Örneğin SGK 2013-2018 verilerinde meslek hastalıklarından dolayı hiç ölüm yoktur! *İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi* verilerine göre ise 2013-2018 yıllarında en az 82 emekçi meslek hastalıklarından dolayı hayatını kaybetmiştir. SGK'ye göre 1997-1999 yıllarında 545 kişi meslek hastalıklarından ötürü hayatını kaybetmişken 2000'den itibaren 18 yılda 77 kişi hayatını kaybetmiş görünmektedir. Ancak "2018 yılı içinde meslek hastalığı sigortasından ölüm geliri bağlanan hak sahibi" 170; "Geçmiş yıllardaki aktif/pasif sigortalılığından dolayı 2018 yılı içinde meslek hastalığı sigortasından ölüm geliri bağlanan hak sahibi" 107, toplamda 277 kişi olduğu görülmektedir. Daha da ilginç ise ölüm geliri bağlanan hak sahiplerine ilişkin *birikimli* verilerde bulunmaktadır. Buna göre meslek hastalıklarından dolayı 5.404 dosya üzerinden 6.692 hak sahibine ölüm geliri bağlanmıştır. Bu arada ILO kabulleri çerçevesinde her yıl en az 10 bin emekçinin meslek hastalıklarından ötürü hayatını kaybetmesinin söz konusu olduğunu belirtmek gerekir. Kısaca hep belirttiğimiz üzere SGK verileri oldukça eksik ve sorunludur.

İş güvenliği mühendisliği ve işyeri hekimliği dışlanıyor. İSİG tıp, mühendislik ve sosyal bilimler ile bağlantılı olmasına karşın bu disiplinler mevzuatta adeta cezalandırılmaktadır. İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu sorumlulukları *işverenden çok uzmanlara ve hekimlere* yüklemiştir. İşyeri hekimi, mühendis, teknik eleman, hemşire ve diğer sağlık personeline yönelik *eğitim hizmetleri dışarıdan satın alma* yoluyla ticarileştirilmiştir. Özel öğretim kurumlarına yetki tanınmasıyla *mühendislik meslek örgütlerinin fonksiyonu* dışlanmıştır. *Tam zamanlı iş güvenliği mühendisliği* dışlanmış, uzmanlar *işverene bağımlı* kılınmış, iş kazalarında *işverenlerin sorumluluğu* kaldırılmıştır. Yüzlerce eğitim kurumu ve binlerce Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimi kurulmasıyla adeta *eğitim kurumu ve OSGB çöplüğüne* yol açılmıştır.

Bu ve bunun gibi bütün gerçekler gösteriyor ki İSİG mevzuatı sermaye güçlerinin çıkarlarına göre değil çalışanlardan yana; sendikalar, TMMOB, TTB, ilgili bilim çevrelerinin görüşleri ve *kamusal denetim ekseninde* düzenlenmeyi beklemektedir. Mevzuat düzenlenirken *Mühendis/Tekniker ayrımı muhakkak olmalı ve Mühendis Eğitim, Belgelendirme ve Sicili Odalarına bırakılmalıdır.*

Yapılacak tüm düzenlemelerde asıl sorumluluğun işverende olduğu hususu yer almalı; işyeri hekimleri ve iş güvenliği uzmanlarının mesleki bağımsızlıkları ve iş güvenceleri korunmalıdır.

İSİG ile ilgili düzenleme ve uygulamalar sektör, çalışan sayısı vb. hiçbir ayırım olmaksızın bütün işyerlerini ve tüm çalışanları kapsamalıdır.

Tüm çalışanlar insana yakışır norm ve standartta bir sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmalı; sigortasız, sendikasız çalıştırma yasaklanmalıdır.

Tehlikeli ve çok tehlikeli sınıftaki, 100'den fazla çalışanın bulunduğu sanayi işletmelerinde “tam zamanlı” iş güvenliği mühendisi çalıştırılması zorunlu hale getirilmelidir.

En son Covid-19 salgını, çalışanların sağlık hakkının yok sayıldığını bir kez daha göstermiştir. Sağlıklı yaşam, sağlıklı/güvenli koşullarda çalışma, nitelikli ve ücretsiz sağlık hizmetine ulaşabilmenin temel haklardan olduğu hatırlanmalı, düzenleme ve uygulamalar bu gereklilikler üzerinden yeniden kurgulanmalıdır. Çalışılan işyerlerinde virüs bulaşmasını gerçekten ortadan kaldırılacak önlemler alınmalı, COVID-19 tespit edilen işyerlerinde faaliyetler durdurulmalıdır.

İşyerlerindeki COVID-19 vakaları iş kazası olarak; sağlık çalışanları için meslek hastalığı olarak değerlendirilmeli; meslek hastalığı tespit süreci, tüm vakaların tespitine yönelik yeniden düzenlenmelidir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

TMMOB Makina Mühendisleri Odası ile İklimlendirme Sektöründe Faaliyet Gösteren ISKAV, İSKİD MTMD, TTMD, MÜKAD ve TRFMA, Öncelikli Olarak Pandemi Önlemlerine Yönelik Ortak Çalışmalar İçin İklimlendirme Teknik Kurulu Oluşturdu

TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak kurulduğumuz günden beri toplum için mühendislik yapmaya, mesleki bilgi birikimimizi ülkemiz ve halkımız adına kullanmaya devam ediyoruz. Pandeminin ülkemizde görüldüğü andan itibaren üyelerimizin büyük çoğunluğu ile iletişime geçip onlarla dayanışma içine girdik. Üyelerimizin evde kaldığı bu dönemde çevrimiçi teknik söyleşiler yaptık. Sağlık emekçilerine 30.000 siperlik temin ederek, onların vermiş olduğu çabaya destek olmaya çalıştık. Bunların yanı sıra pandeminin ilk gününden itibaren konusunda uzman üyelerimizi bir araya getirdiğimiz bir “Teknik Kurul” ile birlikte hazırladığımız, “Hastaneler ve Toplu Bulunulan Mekanlarda Yapılması Gereken Acil Düzenlemelere Dair Önerilerimiz” açıklamamızı kamuoyu ile paylaştık. Daha sonra kurulumuz büyüyerek çalışmalarına devam etti ve bu konuda makale yayını da yaptı.

“Normalleşme” takviminin açıklanması ve AVM’lerin açılışı için 11 Mayıs tarihinin verilmesi üzerine, içeriği ve zamanı konusunda tereddüt yaşadığımız bu süreçle ilgili 14 maddelik “AVM’ler, İşyerleri ve Toplu Bulunulan Mekanların Tesisatlarında Mutlaka Alınması Gereken Corona Virüs Önlemleri” basın açıklamasını yaptık.

Pandeminin ortaya çıkmasından sonra Sağlık Bakanlığı tarafından bir Bilim Kurulu oluşturulmasını takdirle karşılıyoruz ancak diğer yandan bu kurulda Türk Tabipleri Birliği’nin de kurumsal olarak bir temsiliyetinin olması, bunun yanında pandemi sürecinde hayati önem taşıdığımız hep birlikte gördüğümüz bina ve mekanların iklimlendirme/ tesisat sistemleri ile ilgili de TMMOB ve MMO olarak Odamızın da yer almasının çok daha doğru bir karar olacağı kanaatindeyiz. Bu şekilde oluşturulacak bir kurul sayesinde Pandemi sürecinde alınacak önlemler bütünlüğü sağlanmış olacak ve ortak akıl ile alınmış kararlar ile daha doğru uygulamaların yapılmış olacaktır. 11 Mayıs tarihinde AVM’lerin belirli bölümlerinin belirli yoğunlukta açılmış olması ile ilgili olarak da duymuş olduğumuz mesleki sorumluluk gereği AVM’lerin İklimlendirme Sistemlerinde Alınması Gereken Önlemlerle ilgili hazırlamış olduğumuz yazıyı tüm kamu kurumları ile ivedi olarak paylaştık.

Pandemi sürecinde yaşanan gelişmeleri çok yakından takip ederek, özellikle İklimlendirme Sistemleri ile ilgili bir takım yanlış bilgilendirme ve uygulamaların önüne geçmek amacıyla, TMMOB Makina Mühendisleri Odası (MMO) çatısı altında oluşturulan “Teknik Kurulu”, daha da genişletmek kararı aldık ve iklimlendirme sektöründe faaliyet gösteren ISKAV (Isıtma Soğutma Klima Araştırma ve Eğitim Vakfı), İSKİD (İklimlendirme Soğutma Klima

İmalatçıları Derneği), MTMD (Mekanik Tesisat Mütahhitleri Derneği), TTMD (Türk Tesisat Mühendisleri Derneği) ve TRFMA (Tesis Yönetim Derneği) ile farklı mühendislik disiplinlerini bünyesinde barındıran MÜKAD (Mühendis ve Mimar Kadınlar Derneği) temsilcilerinin ve TTB üyesi Tabip arkadaşların katılımlarıyla daha da güçlendi ve adı **İklimlendirme Teknik Kurulu** olarak değiştirildi. Teknik Kurul, bu güçlenmiş haliyle çeşitli alt komisyonlarda farklı alanlarda çalışmaları ortaklaştıracak ve kamuoyu ile belli aralıklarla paylaşacaktır.

İklimlendirme Teknik Kurulu çalışmalarını *mevcut yapılar ve proje aşamasındaki yapılar* olmak üzere iki ana başlıkta toplayacaktır. Ayrıca toplu taşıma araçlarında doğru havalandırma ve bireysel taşıtlarda doğru havalandırma sistemleri konularında da incelemeler yapacaktır.

Yapılacak çalışmalarda,

- Hastane ve Sağlık Yapıları
- Oteller
- Alışveriş Merkezleri
- Askeri ve Lojistik yapılar
- Spor Tesisleri-Yüzme Havuzları
- Okullar ve Eğitim Tesisleri
- Konutlar
- Fabrikalar ve Endüstriyel Tesisler
- Düğün Salonu-Restoran-Disco ve Barlar

olmak üzere ayrı başlıklar halinde bu yapılarda hangi önlemlerin alınması ve neler yapılması gerektiği ile ilgili yönergeler oluşturulacaktır.

Bu yönergelerin takibi ve kontrolü için usul ve esaslar belirlenecektir.

Bu yapılarla ilgili uluslararası kuruluşlar ve bu kuruluşların yayınları takip edilecektir.

Mevcut yapılar ve yeni projelerde olası pandemic senaryolarına göre koşul ve kriterler belirlenecektir.

Ortaya çıkan raporların ilgili kurum ve kuruluşlar ve toplumla paylaşılması hedeflenmiştir. *İklimlendirme Teknik Kurulu* Odamızın sektör dernek ve vakıflarıyla (ISKAV, İSKİD, MTMD, TRFMA, MÜKAD ve TTMD ile) oluşturduğu *İklimlendirme Teknik Kurulu* belirli aralıklarla kamuoyunu bilgilendiren açıklamalar yapacak, yapılan denetlemeler varsa sonuçlarını kamuoyu ile paylaşacak ve gönüllülük esasıyla kendisine başvuru yapacak ortak kullanımlı kapalı alanlara sahip yapıların inceleme sonuçlarını yapı sahipleri veya işletmecileri ile paylaşıp iç hava kalitesi yönünden iklimlendirme sistemini vasıflandıracaktır.

Bütün bu bilgilerin güncel olarak izlenebilmesi için yurttaşlarımız ve basınımızın www.mmo.org.tr web adresimizi ve Twitter: @MMOtmob, Instagram: mmogeneralmerkezi, Facebook: TMMOB Makina Mühendisleri Odası hesaplarımızı takip etmelerini önemle tavsiye ediyoruz.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

Odamızın Başkan Vekili Havacılık Mühendisi Selçuk Soylu'yu Görevinden Uzaklaştıran TUSAŞ Yönetimi Neyin Peşinde?

(01.06.2020)

Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkan Vekili arkadaşımız Havacılık Mühendisi Selçuk Soylu, 30 Nisan 2020 tarihinde, 20 yıldır çalışmakta olduğu Türk Havacılık ve Uçak Sanayii AŞ (TUSAŞ) yönetiminden aldığı bir cümlelik bildirim ile üç ay ücretsiz izne çıkarılarak görevinden uzaklaştırılmıştır.

TUSAŞ'ın Başkan Vekilimize yaptığı bildirimde “16 Nisan 2020 tarihinde yayınlanan 7244 sayılı kanunun 9. maddesine istinaden 30 Nisan 2020 tarihinden itibaren 3 ay süre ile ücretsiz izne çıkarılmanız uygun bulunmuştur” denilmiş ve gerekçe belirtilmemiştir.

Bildirimde sözü edilen 7244 sayılı kanun, “Yeni Koronavirüs (Covid-19) Salgınunun Ekonomik ve Sosyal Hayata Etkilerinin Azaltılması Hakkında Kanun ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”dur. Bu kanunun 9. maddesi ile 4857 sayılı İş Kanunu'na eklenen geçici maddede, *her türlü iş veya hizmet sözleşmesinin üç ay süreyle işveren tarafından feshedilemeyeceği* belirtilmektedir. Diğer yandan “Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç aylık süreyi geçmemek üzere işveren işçiyi tamamen veya kısmen ücretsiz izne ayırabilir” denilmektedir. Ayrıca “Bu madde hükümlerine aykırı olarak iş sözleşmesini fesheden işveren veya işveren vekiline, sözleşmesi feshedilen her işçi için filin işlendiği tarihteki aylık brüt asgari ücret tutarında idari para cezası verilir” hükmü de bulunmaktadır.

Öncelikle belirtmek isteriz ki, 10 bine yakın çalışmanı bulunan TUSAŞ'ta söz konusu kanunun 9. maddesi dayanak yapılarak tek bir kişi, arkadaşımız Selçuk Soylu görevden uzaklaştırılmıştır.

Söz konusu kanun maddesinin yürürlüğe girmesinin hemen ardından yapılan bu uygulamanın “aciliyeti” nedir?

“Değerler”ini “dürüstlük, güvenilirlik” olarak ifade eden TUSAŞ, arkadaşımıza ve Odamızdaki görevine yönelik, yasalara aykırı bir şekilde siyasi bir tasarrufta mı bulunmaktadır?

Covid-19 salgını nedeniyle çıkarılan bu düzenleme, kamuoyunda bilindiği üzere işverenlere üç ay süre ile çalışan çıkarmayı yasaklamaktadır. TUSAŞ yönetimi bu yasağı, çalışanların tamamen aleyhine olan üç ay ücretsiz izin uygulamasına sığınarak delmek mi istemiştir?

TUSAŞ'ın yöneticileri neyin peşindedir?

Bu gelişme üzerine Oda Yönetim Kurulu olarak 6 Mayıs 2020 tarihinde konu ile ilgili görüşme talebimizi TUSAŞ yönetimine ilettik ancak herhangi bir yanıt alamadık.

TUSAŞ yönetiminin bilmesini isteriz: Türk Mühendis Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Odamız Anayasa'nın 135. maddesinde tanımlanan kamu kurumu niteliğindeki bir meslek kuruluşudur ve kamu tüzelkişiliğine sahiptir. Gerek Anayasa'da gerekse 6235 sayılı TMMOB Kanunu'nda görev, yetki ve sorumluluklarımız tanımlanmıştır. Mühendislik yapabilmeleri için Odamıza kayıt olmak zorunda olan meslektaşlarımızın her türlü hak ve çıkarını korumak ve geliştirmek Odamızın asli ve vazgeçilemez görevidir. Meslektaşlarımızın yanında olmak, her türlü hukuk dışı uygulamaya karşı onların hak ve çıkarlarını savunmak bize Anayasa ve yasa ile verilmiş bir görevdir. Meslektaşlarımız yanlış uygulamalara karşı asla yalnız değildir.

TUSAŞ yönetimine sesleniyoruz: Hukuk dışı bu kararınızı geri alın. Odamız konunun takipçisidir.

Yunus Yener
TMMOB Makina Mühendisleri Odası Başkanı

EK-2: 4857 SAYILI İŞ YASASI VE 6331 SAYILI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KANUNU KAPSAMINDA YAYIMLANAN YÖNETMELİKLER

Sıra No	Yönetmeliğin Adı	Hangi Yasa Kapsamında yayımlandığı	Resmi Gazete Tarih/Sayı	Yürütme Tarihi
1	Yurtiçinde İşe Yerleştirme Hizmetleri Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	25/4/2009 27210	Yayımlı tarihinde
2	Engelli ve Eski Hükümlü Çalıştırmayan İşverenlerden Tahsil Edilen İdari Para Cezalarını Kullanmaya Yetkili Komisyona Dair Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	9.1.2014 28877	Yayımlı tarihinde
3	Ücret Garanti Fonu Yönetmeliği	4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu	28.06.2009 27272	Yayımlı tarihinde
4	İşçi Ücretlerinden Ceza Olarak Kesilen Paraları Kullanmaya Yetkili Kurulun Teşekkülü ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	5/3/2004 25393	Yayımlı tarihinde
5	Asgari Ücret Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu.	1/8/2004	Yayımlı tarihinde
6	İş Kanununa İlişkin Fazla Çalışma ve Fazla Sürelerle Çalışma Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu.	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
7	Yüzdelerden Toplanan Paraların İşçilere Dağıtılması Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu.	28/2/2004 25387	Yayımlı tarihinde
8	Yıllık Ücretli İzin Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	3/3/2004 2539	Yayımlı tarihinde
9	İş Kanununa İlişkin Çalışma Süreleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
10	Sağlık Kuralları Bak. Günde Azami 7,5 Saat Veya Daha Az Çalışması Gereken İşler Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/7/2013 28709	Yayımlı tarihinde
11	Kısa Çalışma ve Kısa Çalışma Ödeneğine İlişkin Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu.	30.04.2011 27920	Yayımlı tarihinde
12	Hazırlama, Tamamlama ve Temizleme İşleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	28/4/2004 25446	Yayımlı tarihinde
13	Çocuk ve Genç İşçilerin Çalıştırılma Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
14	Kadın Çalışanların Gece Postalarında Çalıştırılma Koşulları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/7/2013 28717	Yayımlı tarihinde
15	Haftalık İş Günlerine Bölünemeyen Çalışma Süreleri Yönetmeliği	4857 Sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
16	Postalar Halinde İşçi Çalıştırılarak Yürütülen İşlerde Çalışmalara İlişkin Özel Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	4857 Sayılı İş Kanunu	7/4/2004 25426	Yayımlı tarihinde
17	Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimlerinin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	15/5/2013 28648	Yayımlı tarihinde
18	Hijyen Eğitimi Yönetmeliği	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	5/7/2013 28698	
19	Sağlık ve Güvenlik İşaretleri Yönetmeliği (92/58/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği	11/9/2013 28762	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

		Kanunu		
20	Ekranlı Araçlarla Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik 90/270/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güv. Kanunu	16/4/2013 28620	Yayımlı tarihinde
21	Çalışanların Gürültü ile İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (2003/10/EC-(86/188/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güv. Kanunu	28/7/2013 28721	Yayımlı tarihinde
22	Çalışanların Titreşimle İlgili Risklerden Korunmalarına Dair Yönetmelik (2002/44/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	22/8/2013 28743	Yayımlı tarihinde
23	Yapı İşlerinde İş Sağlığı ve İş Güvenliği Yönetmeliği (92/57/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/10/2013 28786	Yayımlı tarihinde
24	Kimyasal Maddelerle Çalışmalarda Sağlık Ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (98/24/EC-2000/39/EC Sınır Değer)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	12/8/2013 28733	Yayımlı tarihinde
25	Çalışanların Patlayıcı Ortamların Tehlikelerinden Korunması Hakkında Yönetmelik (99/92/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/4/2013 28633	Yayımlı tarihinde
26	Kanserojen ve Mutajen Maddelerle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik 90/394/EEC-97/42/EEC-99/38/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	6/8/2013 28730	Yayımlı tarihinde
27	Asbestle Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (83/477/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	25/1/2013 28639	Yayımlı tarihinde
28	İşyeri Bina ve Eklentilerinde Alınacak Sağlık ve Güvenlik Önlemlerine İlişkin Yönetmelik (89/654/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	17/7/2013 28710	Yayımlı tarihinde
29	İş Ekipmanlarının Kullanımında Sağlık ve Güvenlik Şartları Yönetmeliği (89/655/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	25/4/2013 28628	Yayımlı tarihinde
30	Elle Taşıma İşleri Yönetmeliği (90/269/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/7/2013 28717	Yayımlı tarihinde
31	Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik (89/656/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	2/7/2013 28695	Yayımlı tarihinde
32	Maden İşyerlerinde İş Sağlığı Güvenliği Yönetmeliği (92/104/EEC) (92/91/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	19/9/2013 28770	Yayımlı tarihinde
33	Tozla Mücadele Yönetmeliği	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/11/2013 28812	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

34	Geçici veya Belirli Süreli İşlerde İş Sağlığı ve Güvenliği Hakkında Yönetmelik (91/383/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	23/8/2013 28744	Yayımlı tarihinde
35	Biyolojik Etkenlere Maruziyet Risklerinin Önlenmesi Hakkında Yönetmelik (2000/54/EC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	15/6/2013 28678	Yayımlı tarihinde
36	Balıkçı Gemilerinde Yapılan Çalışmalarda Sağlık ve Güvenlik Önlemleri Hakkında Yönetmelik (93/103/EEC)	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/8/2013 28741	Yayımlı tarihinde
37	İş Sağlığı ve Güvenliği Hizmetlerinin Desteklenmesi Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	24/12/2013	Yayımlı tarihinde
38	İşyerlerinde İşin Durdurulmasına veya İşyerlerinin Kapatılmasına Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/3/2013 28603	Yayımlı tarihinde
39	İş Sağlığı ve Güvenliği Kurulları Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/1/2013 28532	Yayımlı tarihinde
40	İşyeri hekimi ve diğer sağlık personelinin gör, yetki, sor. ve eğit. hak. yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/7/2013 28713	Yayımlı tarihinde
41	İş Güvenliği Uzmanlarının Görev, Yetki, Sorumluluk ve Eğitimleri Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağ. ve Güvenliği Kanunu	29/12/2012 28512	Yayımlı tarihinde
42	Tehlikeli ve Çok Tehlikeli Sınıfta Çalışacakların Mesleki Eğitimlerine Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güv. Kanunu	13/7/2013 28706	Yayımlı tarihinde
43	Gebe veya Emziren Kadınların Çalıştırılma Şartlarıyla Emzirme Odaları ve Çocuk Bakım Yurtlarına Dair Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/8/2013 28737	Yayımlı tarihinde
44	Askeri İşyerleriyle Yurt Güvenliği İçin Gerekli Maddeler Üretilen İşyerlerinin Denetim ve Teftişi Hakkında Yönetmelik	6331 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	16/8/2013 28737	Yayımlı tarihinde
45	Konut Kapıcıları Yönetmeliği	4857 sayılı İş Kanunu	3/3/2004 25391	Yayımlı tarihinde
46	Sanayi, Ticaret, Tarım ve Orman İşlerinden Sayılan İşlere İlişkin Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	28/2/2004 25387	Yayımlı tarihinde
47	Tarım ve Ormandan Sayılan İşlerde Çalışanların Çalışma Koşullarına İlişkin Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	6/4/2004 25425	Yayımlı tarihinde
48	Çalışma Hayatına İlişkin Üçlü Danışma Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik	4857 sayılı İş Kanunu	4/4/2004 25423	Yayımlı tarihinde
49	Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	30/12/2013 28867	Yayımlı tarihinde
50	Korumalı İşyerleri Hakkında Yönetmelik	5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanun	26/11/2013 28833	Yayımlı tarihinde
51	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Piyasa Gözetimi ve Denetimi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/9/2013 28769	Yayımlı tarihinde

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

52	İş Hijyeni Ölçüm, Test ve Analizi Yapan Laboratuvarlar Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	20/8/2013 28741	Yayımlı tarihinde
53	Ulusal İş Sağlığı Güvenliği Konseyi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	5/2/2013 28550	Yayımlı tarihinde
54	İşyerlerinde Acil Durum Hakkında Yönetmelik	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	18/6/2013 28681	Yayımlı tarihinde
55	İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği	6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu	29/12/2013 28512	Yayımlı tarihinde
56	Alt İşveren Yönetmeliği	4857 sayılı İş Kanunu	27/9/2008 27010	Yayımlı tarihinde
57	Yapı Mütahhitlerinin Kayıtları İle Şantiye Şefleri Ve Yetki Belgeli Ustalar Hakkında Yönetmelik	3914 sayılı İmar Kanunu	16/12/2010 27787	Muhtelif
58	ÇSGB İş Teftiş Kurumu Yönetmeliği	3146 sayılı ÇSGB Teşkilatı ve Görevleri Hakkında Kanun	31.10.2102 28453	Yayımlı tarihinde
59	Basınçlı Ekipmanlar Yönetmeliği	4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	22/1/2007 26411	Yayımlı tarihinde
60	Makina Emniyeti Yönetmeliği	4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	22/1/2007 27158	Yayımlı tarihinde
61	Makine Koruyucuları Yönetmeliği		17/5/1983 18050	Yayımlı tarihinde
62	Muhtemel Patlayıcı Ortamda Kullanılan Teçhizat ve Koruyucu Sistemler İle İlgili Yönetmelik	4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	30/12/2006 26392	Yayımlı tarihinde
63	Tehlikeli Maddelerin Karayoluyla Taşınması Hakkında Yönetmelik	4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun	24.10.2013 28801	Yayımlı tarihinde

NOT: Yönetmeliklerin birçoğunda ilk yayımlanmasından sonra değişiklikler yapılmıştır. Yürürlükteki son haline www.mevzuat.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

EK-3: TÜRKİYE CUMHURİYETİ TARAFINDAN ONAYLANAN ILO SÖZLEŞMELERİ

- 2 No'lu İşsizlik Sözleşmesi
- 11 No'lu Örgütlenme Özgürlüğü (Tarım) Sözleşmesi
- 14 No'lu Haftalık Dinlenme (Sanayi) Sözleşmesi
- 15 No'lu Asgari Yaş (Trimciler ve Ateşçiler) Sözleşmesi
- 26 No'lu Asgari Ücret Belirleme Yöntemi Sözleşmesi
- 29 No'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi
- 34 No'lu Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi
- 42 No'lu İşçinin Tazmini (Meslek Hastalıkları) Sözleşmesi (Revize)
- 45 No'lu Yeraltı İşleri (Kadınlar) Sözleşmesi
- 53 No'lu Ticaret Gemilerinde Çalışan Kaptanlar ve Gemi Zabitlerinin Mesleki Yeterliliklerinin Asgari İcaplarına İlişkin Sözleşme
- 55 No'lu Gemiadamlarının Hastalanması, Yaralanması ya da Ölümü Halinde Armatörün Sorumluluğuna İlişkin Sözleşme
- 58 No'lu Asgari Yaş (Deniz) Sözleşmesi (Revize)
- 59 No'lu Asgari Yaş (Sanayi) Sözleşmesi (Revize)
- 68 No'lu Gemilerde Mürettebat İçin İaşe ve Yemek Hizmetlerine İlişkin Sözleşme
- 69 No'lu Gemi Aşçılarının Mesleki Ehliyet Diplomalarına İlişkin Sözleşme
- 73 No'lu Gemiadamlarının Sağlık Muayenesine İlişkin Sözleşme
- 77 No'lu Gençlerin Tıbbi Muayenesi (Sanayi) Sözleşmesi
- 80 No'lu Son Maddelerin Revizyonu Sözleşmesi
- 81 No'lu İş Teftişi Sözleşmesi
- 87 No'lu Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması Sözleşmesi
- 88 No'lu İş ve İşçi Bulma Servisi Kurulması Sözleşmesi
- 92 No'lu Mürettebatın Gemide Barınmasına İlişkin Sözleşme
- 94 No'lu Çalışma Şartları (Kamu Sözleşmeleri) Sözleşmesi
- 95 No'lu Ücretlerin Korunması Sözleşmesi
- 96 No'lu Ücretli İş Bulma Büroları Sözleşmesi (Revize)
- 98 No'lu Örgütlenme ve Toplu Pazarlık Hakkı Sözleşmesi
- 99 No'lu Asgari Ücret Tespit Mekanizması (Tarım) Sözleşmesi
- 100 No'lu Eşit Ücret Sözleşmesi
- 102 No'lu Sosyal Güvenlik (Asgari Standartlar) Sözleşmesi

İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği

- 105 No'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi
- 108 No'lu Gemiadamları Ulusal Kimlik Katlarına İlişkin Sözleşme 111 No'lu Ayırmıcılık (İş ve Meslek) Sözleşmesi
- 115 No'lu Radyasyondan Korunma Sözleşmesi
- 116 No'lu Son Maddelerin Revizyonu Sözleşmesi
- 118 No'lu Muamele Eşitliği (Sosyal Güvenlik) Sözleşmesi
- 119 No'lu Makinaların Korunma Tertibatı ile Techizi Sözleşmesi
- 122 No'lu İstihdam Politikası Sözleşmesi
- 123 No'lu Asgari Yaş (Yeraltı İşleri) Sözleşmesi
- 127 No'lu Azami Ağırlık Sözleşmesi
- 133 No'lu Mürettebatın Gemide Barındırılmasına İlişkin Sözleşme (İlave Hü-kümler)
- 134 No'lu İş Kazalarının Önlenmesine (Gemiadamları) İlişkin Sözleşme
- 135 No'lu İşçi Temsilcileri Sözleşmesi
- 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi
- 142 No'lu İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Sözleşmesi
- 144 No'lu Üçlü Danışma (Uluslararası Çalışma Standartları) Sözleşmesi
- 146 No'lu Gemiadamlarının Yıllık Ücretli İznine İlişkin Sözleşme
- 151 No'lu Çalışma İlişkileri (Kamu Hizmeti) Sözleşmesi
- 152 No'lu Liman İşlerinde Sağlık ve Güvenliğe İlişkin Sözleşme
- 153 No'lu Karayolları Taşımacılığında Çalışma Saatleri ve Dinlenme Sürelerine İlişkin Sözleşme
- 155 No'lu İş Sağlığı ve Güvenliği ve Çalışma Ortamına İlişkin Sözleşme
- 158 No'lu Hizmet İlişkisine Son Verilmesi Sözleşmesi
- 159 No'lu Mesleki Rehabilitasyon ve İstihdam (Sakatlar) Sözleşmesi
- 161 No'lu Sağlık Hizmetlerine İlişkin Sözleşme
- 164 No'lu Gemiadamlarının Sağlığının Korunması ve Tıbbi Bakımına İlişkin Sözleşme
- 166 No'lu Gemiadamlarının Ülkelerine Geri Gönderilmesine İlişkin Sözleşme
- 167 sayılı İnşaat İşlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi
- 176 sayılı Maden İşyerlerinde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesi
- 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi.
- 187 Sayılı İş Sağlığı ve Güvenliğini Geliştirme Çerçeve Sözleşmesi